

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 105

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

65ο έτος
4 Μαρτίου 2022

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

564η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής – INTERACTIO, 20.10.2021 - 21.10.2021

2022/C 105/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνδυασμός φιλόδοξων στόχων βιωσιμότητας και κοινωνικών στόχων με ένα περιβάλλον ευνοϊκό για τις μικρομεσαίες και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	1
2022/C 105/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διαφήμιση στην υπηρεσία της σύγχρονης και υπεύθυνης κατανάλωσης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	6
2022/C 105/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αναδιαμόρφωση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ για βιώσιμη ανάκαμψη και δίκαιη μετάβαση» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	11
2022/C 105/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η υαλογυρία στην Ευρώπη σε μια κρίσιμη καμπή: επίτευξη μιας πιο πράσινης και ενεργειακά αποδοτικότερης βιομηχανίας με παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και διατήρηση των ποιοτικών θέσεων εργασίας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	18
2022/C 105/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η στρατηγική της ΕΕ για την κινητικότητα και οι βιομηχανικές αλυσίδες αξίας της ΕΕ: προσέγγιση των οικοσυστημάτων της αυτοκινητοβιομηχανίας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	26
2022/C 105/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο κοινωνικός και οικολογικός αντίκτυπος του οικοσυστήματος 5G» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	34
2022/C 105/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	40
2022/C 105/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς μια συνολική στρατηγική βιώσιμης αγροτικής και αστικής ανάπτυξης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	49

EL

2022/C 105/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγική αυτονομία και επισιτιστική ασφάλεια και βιωσιμότητα» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	56
---------------	---	----

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

564η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής – INTERACTIO, 20.10.2021 - 21.10.2021

2022/C 105/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Επικαιροποίηση της νέας βιομηχανικής στρατηγικής του 2020: προς μια ισχυρότερη ενιαία αγορά για την ανάκαμψη της» [COM(2021) 350 final]	63
2022/C 105/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την παγκόσμια προσέγγιση στην έρευνα και την καινοτομία — Η στρατηγική της Ευρώπης για τη διεθνή συνεργασία σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο» [COM(2021) 252 final]	77
2022/C 105/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 910/2014 όσον αφορά τη θέσπιση πλαισίου για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ταυτότητα» [COM(2021) 281 final — 2021/0136 (COD)]	81
2022/C 105/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις ξένες επιδοτήσεις που στρεβλώνουν την εσωτερική αγορά» [COM(2021) 223 final — 2021/0114 (COD)]	87
2022/C 105/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καταναλωτική πίστη» [COM(2011) 347 final — 2011/0171 (COD)]	92
2022/C 105/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1025/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 87/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2001/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» [COM(2021) 346 final — 2021/0170 (COD)]	99
2022/C 105/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την προσωρινή αναστολή των αυτόνομων δασμών του κοινού δασμολογίου κατά την εισαγωγή ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων στις Καναρίους Νήσους» [COM(2021) 392 final — 2021/0209 (CNS)]	105
2022/C 105/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: “Στρατηγική προς έναν πλήρως λειτουργικό και ανθεκτικό χώρο Σένγκεν”» [COM(2021) 277 final] και «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση και τη λειτουργία μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης για την επαλήθευση της εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1053/2013» [COM(2021) 278 final — 2021/0140 (CNS)]	108
2022/C 105/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027 — Ασφάλεια και υγεία στην εργασία σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο εργασίας» [COM(2021) 323 final]	114
2022/C 105/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση για Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τη μικτή μάθηση για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς» [COM(2021) 455 final]	128

2022/C 105/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για βιώσιμες αεροπορικές μεταφορές» [COM(2021) 561 final — 2021/0205 (COD)]	134
2022/C 105/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ ως προς την κοινοποίηση αντιστάθμισης όσον αφορά παγκόσμιο αγορακεντρικό μέτρο για φορείς εκμετάλλευσης αεροσκαφών με έδρα στην Ένωση» [COM(2021) 567 final — 2021/0204 (COD)]	140
2022/C 105/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πορεία προς έναν υγιή πλανήτη για όλους — Σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα, και του εδάφους» [COM(2021) 400 final]	143
2022/C 105/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καθιέρωση ενιαίων διαδικασιών στον τομέα του ελέγχου των οδικών μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων» [COM(2021) 483 final — 2021/0275 (COD)]	148
2022/C 105/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1286/2014 όσον αφορά την παράταση της μεταβατικής ρύθμισης για εταιρείες διαχείρισης, εταιρείες επενδύσεων και πρόσωπα που παρέχουν επενδυτικές συμβουλές για μερίδια οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ) και μη ΟΣΕΚΑ ή πωλούν μερίδια ΟΣΕΚΑ και μη ΟΣΕΚΑ» [COM(2021) 397 final — 2021/0215 (COD)]	149
2022/C 105/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/65/ΕΚ όσον αφορά τη χρήση των εγγράφων βασικών πληροφοριών από εταιρείες διαχείρισης ορισμένων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ)» [COM(2021) 399 final — 2021/0219 (COD)]	150
2022/C 105/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέτρων διατήρησης και διαχείρισης για τη διατήρηση του τόνου νοτίου ημισφαιρίου» [COM(2021) 424 final — 2021/0242 (COD)]	151
2022/C 105/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων: Ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2021» [COM(2020) 575 final] (πρόσθετη γνωμοδότηση)	152
2022/C 105/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» [COM(2020) 746 final] (πρόσθετη γνωμοδότηση)	158

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

564Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ –
INTERACTIO, 20.10.2021 - 21.10.2021**Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνδυασμός φιλόδοξων στόχων βιωσιμότητας και κοινωνικών στόχων με ένα περιβάλλον ευνοϊκό για τις μικρομεσαίες και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις»**

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2022/C 105/01)

Εισηγητής: ο κ. **Bruno CHOIX**

Απόφαση της ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	227/0/9

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το 99,8 % των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων είναι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και πολύ μικρές επιχειρήσεις, απασχολούν δε 82,4 εκατομμύρια εργαζομένους. Οι επιχειρήσεις αυτές συνιστούν ζωτικούς παράγοντες τόσο της οικονομικής ανάκαμψης όσο και της επίτευξης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η φύση τους —ανθρώπινη κλίμακα και εγγύτητα— διευκολύνει τη φυσική ιδιοποίηση από τις εν λόγω επιχειρήσεις αυτών των προκλήσεων, τις οποίες αντιμετωπίζουν επιτυχάνοντας καλές επιδόσεις, ακόμη και σε περιόδους κρίσης.

1.2. Για τον σκοπό αυτόν, οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις χρειάζονται ένα ρυθμιστικό περιβάλλον προσαρμοσμένο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) ζητεί την πραγματική εφαρμογή της πρωτοβουλίας «Small Business Act», της αρχής «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις» και της στρατηγικής για τις ΜΜΕ. Ο διοικητικός φόρτος, ιδίως για τη διαφάνεια και την υποβολή εκθέσεων, πρέπει να είναι αυστηρά περιορισμένος, διότι κάθε υποχρέωση συνεπάγεται κόστος.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσέγγιση για τη βελτίωση της νομοθεσίας και συνιστά τη συστηματική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των επαγγελματιών κλάδων και των εμπορικών και βιοτεχνικών επιμελητηρίων σε όλα τα στάδια της νομοθεσίας (προετοιμασία δημόσιων διαβουλεύσεων, εκτίμηση αντικτύπου, τροποποιήσεις). Καλεί την Επιτροπή να λάβει δεόντως υπόψη τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων αντικτύπου. Η αρχή «για κάθε θέσπιση, μία κατάργηση» (one in, one out) πρέπει να εφαρμοστεί γρήγορα, αποτελεσματικά και με ισορροπημένο τρόπο, προκειμένου να επιτευχθεί μια φιλόδοξη περιβαλλοντική και κοινωνική νομοθεσία. Τέλος, η ΕΟΚΕ προτείνει να ενισχυθεί ο συντονισμός των απεσταλμένων για τις ΜΜΕ (SME Envoys), τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.4. Η ΕΟΚΕ καλεί τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να αναζητούν συστηματικά εναλλακτικές διαδικασίες αντί των υποχρεώσεων διαφάνειας και υποβολής εκθέσεων, όταν οι εν λόγω υποχρεώσεις συνεπάγονται υπερβολικό φόρτο.

1.5. Οι εθνικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες κοινωνικού διαλόγου στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, τη βιοτεχνία και τα ελεύθερα επαγγέλματα διευκολύνουν την ανάληψη της ευθύνης των κοινωνικών ζητημάτων, τον διάλογο μεταξύ επιχειρηματιών και εργαζομένων και την πρόληψη των συγκρούσεων, θα πρέπει λοιπόν να ενθαρρυνθούν.

1.6. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι πρέπει να αξιοποιηθούν καλύτερα οι δυνατότητες των επαγγελματιών κλάδων και ενώσεων και των εμπορικών και βιοτεχνικών επιμελητηρίων, όσον αφορά τόσο τη διάδοση της καινοτομίας για την κοινωνία, το περιβάλλον και τη διαχείριση όσο και τη στήριξη των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Συνιστά στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν την εμπειρογνώμοσύνη και το δίκτυό τους αντί να δημιουργούν νέες επαχθείς και δεσμευτικές διατάξεις.

1.7. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διασφαλιστεί η πρόσβαση των επιχειρηματιών στη διά βίου κατάρτιση, αμέσως μετά τη σύσταση ή την εξαγορά μιας επιχείρησης, ώστε να μπορούν να αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται για τη χρηστή διαχείριση των επιχειρήσεων, για την ενσωμάτωση του κοινωνικού διαλόγου, καθώς και για την οικολογική και την ψηφιακή μετάβαση.

2. Πλαίσιο και γενικές παρατηρήσεις

2.1. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας και, χάρη στην παρουσία τους στο σύνολο του εδάφους της Ένωσης, συνιστούν βασικό στοιχείο για τη στήριξη των τοπικών κοινοτήτων που αντιμετωπίζουν οικονομικές αδυναμίες, ενώ ενισχύουν την ανθεκτικότητα ολόκληρου του συστήματος.

2.2. Η ανάκαμψη είναι ο μόνος τρόπος για να αποτραπεί η μείωση του πληθυσμού, δεδομένου ότι συμβάλλει στη διατήρηση του ποσοστού απασχόλησης και στην κατανομή του πλούτου, ιδίως επειδή στην Ευρώπη βασίζεται σε στόχους βιωσιμότητας.

2.3. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις κινητοποιούνται προς μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία. Η κυκλική οικονομία, η βιώσιμη ανάπτυξη και ο κοινωνικός διάλογος βρίσκονται στο DNA των πολύ μικρών επιχειρήσεων, των βιοτεχνικών επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελμάτων. Η ΕΟΚΕ καλεί τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να εμπιστευτούν την ικανότητά τους για εξέλιξη και να στηρίξουν τον ηγετικό τους ρόλο στη διττή μετάβαση (στοχευμένα προγράμματα χρηματοδότησης, τεχνικής βοήθειας και συμβουλευτικών υπηρεσιών, καθώς και ενδεδειγμένες πολιτικές), αντί να επιβραδύνουν τη δυναμική τους.

2.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι πολλές επιχειρήσεις και δημόσιες αρχές προβαίνουν σε καινοτομίες, προκειμένου να βοηθήσουν τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να εντάξουν την κυκλική οικονομία στο επιχειρηματικό τους μοντέλο (διάθεση αποβλήτων και απούλητων προϊόντων, προώθηση της επιδιόρθωσης, της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης), σύμφωνα με τους στόχους της ΕΕ.

2.5. Παρά την πρωτοβουλία «Small Business Act» του 2008, τα τελευταία δεκατρία χρόνια έδειξαν ότι οι νομοθέτες, αντί να εκδώσουν πράξεις που να σέβονται τις διοικητικές και οικονομικές ικανότητες των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων, επιλέγουν τις περισσότερες φορές κανόνες που απευθύνονται σε όλες τις επιχειρήσεις και τους προσαρμόζουν εκ των υστέρων στις μικρότερες, προξενώντας τους νέο φόρτο και πλήττοντας την ανταγωνιστικότητά τους και την ικανότητά τους για καινοτομία και δημιουργία θέσεων εργασίας. Όσον αφορά τη συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων του τεστ ΜΜΕ, υπάρχει περιθώριο βελτίωσης. Η αύξηση των μέτρων διαφάνειας και δημοσιοποίησης πληροφοριών είναι επιζήμια. Για παράδειγμα, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) ⁽¹⁾ εισήγαγε διαδικασίες που δεν είναι σαφείς, με αποτέλεσμα να αναγκάζονται οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις να ανατρέχουν σε οδηγούς χρήσης ή να προσφεύγουν σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες, πράγμα που επιφέρει δαπάνες. Ο κανονισμός για τα μηχανήματα προβλέπει ανάλογες υποχρεώσεις, απαιτώντας διαδικασίες αξιολόγησης μέσω πιστοποίησης από εξωτερικούς φορείς. Η οδηγία σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ⁽²⁾ εισάγει υποχρέωση δήλωσης των πραγματικών δικαιούχων για όλες τις επιχειρήσεις, η οποία σε πολλά κράτη μέλη γίνεται επί πληρωμή.

2.6. Η έκθεση της επιτροπής ρυθμιστικού ελέγχου του 2020 δείχνει ότι ο αντίκτυπος των νομοθετικών προτάσεων στις ΜΜΕ δεν αξιολογείται επαρκώς.

2.7. Η ΕΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της για τη στρατηγική για τις ΜΜΕ που δημοσίευσε η Επιτροπή το 2020. Υποστηρίζει το ψήφισμα ⁽³⁾ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σύμφωνα με το οποίο πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες διοικητικές, ρυθμιστικές και τεχνικές προϋποθέσεις που θα βοηθήσουν τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους, ιδίως τις περιβαλλοντικές, ενώ οι υπερβολικές διοικητικές και ρυθμιστικές επιβαρύνσεις επιβραδύνουν την ανάπτυξή τους.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

⁽²⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΚ (ΕΕ L 156 της 19.6.2018, σ. 43).

⁽³⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2020 σχετικά με μια νέα στρατηγική για τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ [2020/2131 (INI)].

2.8. Η ΕΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της για την ανακοίνωση σχετικά με τη βελτίωση της νομοθεσίας, στην οποία τονίζεται ότι η βελτίωση της νομοθεσίας αποτελεί το κλειδί για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στην οικονομική ανάπτυξη, αλλά χρειάζεται ισορροπία μεταξύ οικονομικής προσέγγισης, προσέγγισης βιωσιμότητας και κοινωνικής προσέγγισης.

2.9. Ωστόσο, σε πολλές νομοθετικές προτάσεις και συζητήσεις διαφαίνονται νέες υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες⁽⁴⁾, μισθολογική διαφάνεια⁽⁵⁾), δέουσα επιμέλεια). Οι υποχρεώσεις αυτές ενδέχεται να αφορούν τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις είτε άμεσα είτε έμμεσα —ως αποτέλεσμα αιτημάτων μεγάλων επιχειρήσεων της αξιακής αλυσίδας— και να συνεπάγονται ένα κόστος, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν διαθέτουν τους ανθρώπινους και τους οικονομικούς πόρους για να ανταποκριθούν, γεγονός που υπονομεύει τη δραστηριότητά τους, το επιχειρηματικό τους μοντέλο, και άρα την επιβίωσή τους, ιδίως σε περίοδο κρίσης.

2.10. Ωστόσο, οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις κατορθώνουν να επιτυγχάνουν ενθαρρυντικά αποτελέσματα, ακόμη και καλύτερα από τον εθνικό μέσο όρο, και μάλιστα χωρίς εξαναγκασμούς. Η ΕΟΚΕ ζητεί η νομοθεσία να εκπολείται για τα 21 εκατομμύρια ΜΜΕ και πολύ μικρές επιχειρήσεις της Ευρώπης, και όχι να σχεδιάζεται για το 0,2 % —τις μεγαλύτερου μεγέθους επιχειρήσεις— και να επιδιώκεται εκ των υστέρων η εφαρμογή των αρχών της στις υπόλοιπες: τούτο δε προκειμένου να καλυφθούν όχι μόνο οι ανάγκες των επιχειρηματιών αλλά και των πολυάριθμων υπαλλήλων τους. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να προτείνονται συστηματικά εναλλακτικές διαδικασίες αντί της υποβολής εκθέσεων.

3. Κόστος και ωφέλεια των μέτρων υποβολής εκθέσεων

3.1. Η εκτίμηση από την Επιτροπή του κόστους και του διοικητικού φόρτου συχνά είναι αδιαφανής και αποβαίνει εις βάρος των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Σ' αυτό έρχονται να προστεθούν οι έμμεσες συνέπειες που συνδέονται με τις υποχρεώσεις της αξιακής αλυσίδας, τις οποίες είναι δύσκολο να υπολογίσει η Επιτροπή. Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση για τη βελτίωση της νομοθεσίας, οι τροπολογίες που κατατίθενται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σπανίως υποβάλλονται σε εκτιμήσεις αντικτύπου και σε τεστ ΜΜΕ. Τέλος, κατά τη μεταφορά των μέτρων στο εθνικό δίκαιο, ορισμένες φορές επιβάλλονται πρόσθετες δαπάνες.

3.2. Προκειμένου να συμμορφωθούν με αυτές τις αυξανόμενες υποχρεώσεις, οι επιχειρηματίες δεν μπορούν παρά να ανταποκριθούν οι ίδιοι, μέσα στον χρόνο που θα έπρεπε να αφιερώνουν στη δουλειά τους, ή να προσφύγουν σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες. Και οι δύο λύσεις επηρεάζουν τη δραστηριότητα της επιχείρησης και επιφέρουν πρόσθετες δαπάνες, οι οποίες είναι αναλογικά υψηλότερες στις πολύ μικρές επιχειρήσεις απ' ό,τι στις μεγάλες. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου σχετικά με την αύξηση των μέτρων υποβολής εκθέσεων, τα οποία μπορεί μεμονωμένα να φαίνονται άνευ σημασίας, αλλά όλα μαζί έχουν σημαντικό αντίκτυπο.

3.3. Εντούτοις, σε πεδία όπου δεν υπάρχουν υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, διαπιστώνονται καλά αποτελέσματα: πολλές ΜΜΕ και πολύ μικρές επιχειρήσεις, με την ενθάρρυνση της επαγγελματικής τους ομοσπονδίας ή των εμπορικών και βιοτεχνικών επιμελητηρίων, επενδύουν στην κυκλική οικονομία, καθώς διακρίνουν σ' αυτήν οφέλη για την ανάπτυξη και την προβολή τους⁽⁶⁾: η ανθρώπινη κλίμακα των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων διευκολύνει την επαφή μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων, με αποτέλεσμα οι μισθολογικές αποκλίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών να είναι συχνά μικρότερες απ' ό,τι σε εθνικό επίπεδο⁽⁷⁾ κ.λπ. Στις χώρες όπου έχουν τεθεί κατώτατα όρια για τις ΜΜΕ όσον αφορά ορισμένα κοινωνικά νομοθετικά μέτρα, παρατηρείται μικρός αριθμός προσφυγών, πράγμα που δείχνει ότι οι επιχειρήσεις αυτές μπορούν να λειτουργούν υποδειγματικά χωρίς να τους επιβάλλονται επαχθή μέτρα. Σύμφωνα με τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ⁽⁸⁾, ο ορισμός της ΜΜΕ θα πρέπει να συζητηθεί.

3.4. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, είναι ισότιμοι παράγοντες της κυκλικής οικονομίας, εφόσον προσφέρουν επιτόπιες υπηρεσίες που ενισχύουν τους κοινωνικούς δεσμούς, δημιουργούν θέσεις εργασίας μη επιδεχόμενες μετεγκατάσταση, καθώς και πλούτο σε περιοχές όπου δεν υπάρχει ούτε βιομηχανία ούτε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες, και δίνουν ευκαιρίες για εμπόριο και απασχόληση σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Τα μισά και πλέον από τα άτομα σε καθεστώς εναλλασσόμενης κατάρτισης παρακολουθούν κατάρτιση σε ΜΜΕ και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες συνεπώς συμβάλλουν ενεργά στην απασχόληση των νέων. Το επιχειρηματικό τους μοντέλο και η ανθρώπινη τους κλίμακα προκρίνουν τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης κατά τρόπο που ο έλεγχος να ασκείται από τον άνθρωπο, ενώ δίνουν έμφαση στην ποιότητα ζωής στην εργασία και στη συμμετοχική διαχείριση.

3.5. Η επιβολή μέτρων υποβολής εκθέσεων συχνά αντιμετωπίζεται ως άδικος φόρτος, που επηρεάζει δυσμενώς τη δραστηριότητά τους, τις απειλεί με αδυναμία πρόσβασης στις δημόσιες συμβάσεις ή σε χρηματοδότηση, ενώ δεν προσφέρει σημαντική πρόοδο σε πολιτικές τις οποίες συχνά οι ίδιες έχουν αρχικά προωθήσει. Η συσσώρευση αυτή τροφοδοτεί μια δυσaréσκεια απέναντι στην Ευρώπη, που θεωρείται υπερβολικά γραφειοκρατική και αποκομμένη από την πραγματικότητα στο πεδίο.

3.6. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μόνον εάν τεθούν στο στόχαστρο οι αιτίες των ανισορροπιών. Όχι με την αύξηση των δεσμευτικών απαιτήσεων.

⁽⁴⁾ Πρόταση οδηγίας όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες [2021/0104 (COD)].

⁽⁵⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενίσχυση της εφαρμογής της αρχής της ισοτιμίας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία ή για εργασία της αυτής αξίας, μέσω της μισθολογικής διαφάνειας και μηχανισμών επιβολής [2021/0050 (COD)].

⁽⁶⁾ Παράδειγμα βιοτεχνίας που όρισε μέτρα κυκλικής οικονομίας χωρίς υποχρέωση διαφάνειας στις Κάτω Χώρες: <https://www.deb.nl/ondernemersverhalen/slagerij-van-koppen-dacht-na-over-duurzaamheid/>

⁽⁷⁾ *Les entreprises de proximité au féminin* [Επιχειρήσεις τοπικής εμβέλειας γένους θηλυκού] (Μάρτιος 2019): https://u2p-france.fr/sites/default/files/etude_les_entreprises_de_proximite_au_feminin.pdf

⁽⁸⁾ EE C 345 της 13.10.2017, σ. 15, και EE C 81 της 2.3.2018, σ. 1.

3.7. Προκειμένου να προωθηθεί ένα φιλικό προς τις ΜΜΕ περιβάλλον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη δημογραφική αλλαγή, η οποία μειώνει σημαντικά τη διαθεσιμότητα ειδικευμένων εργαζομένων και συνεπώς την παραγωγικότητα των ΜΜΕ. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, η μαθητεία και η ανάπτυξη δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών και ψηφιακών δεξιοτήτων, πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα.

4. Βελτίωση της νομοθεσίας

4.1. Η βελτίωση της νομοθεσίας απαιτεί κατάλληλη ισορροπία μεταξύ οικονομικής προσέγγισης, προσέγγισης βιωσιμότητας και κοινωνικής προσέγγισης. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να βασίζεται περισσότερο στους κοινωνικούς εταίρους, στους επαγγελματικούς κλάδους και στα εμπορικά και βιοτεχνικά επιμελητήρια σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο κατά την αξιολόγηση του αντικτύπου ενός νομοθετήματος.

4.2. Κάθε μέτρο διαφάνειας έχει ένα κόστος. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στην Επιτροπή την ανάγκη εφαρμογής της πρωτοβουλίας «Small Business Act» και της αρχής «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις», σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της. Σε συνέχεια της ανακοίνωσης «Βελτίωση της νομοθεσίας», η ΕΟΚΕ ζητεί να περιοριστεί δραστικά κάθε νέα διοικητική επιβάρυνση, είτε άμεση είτε έμμεση.

4.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ζητεί τη γνώμη της ΕΟΚΕ κατά την προετοιμασία των διαβουλεύσεων, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη πιο στοχευμένα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΜΜΕ, με αμερόληπτα ερωτήματα, κατάλληλα για όλες τις μορφές επιχειρήσεων. Τονίζει την ανάγκη να δίνεται προτεραιότητα σε σύντομες διαβουλεύσεις, σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, προκειμένου να διευκολύνεται η συμβολή των ΜΜΕ.

4.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενισχύσει το δίκτυο και τον συντονισμό των απεσταλμένων για τις ΜΜΕ στο εθνικό επίπεδο και στις ανταλλαγές τους με την Επιτροπή.

4.5. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση την αρχή «για κάθε θέσπιση, μία κατάργηση» (one in, one out), την οποία η Επιτροπή δεσμεύτηκε να εφαρμόζει. Ο περιορισμός του διοικητικού φόρτου πρέπει να μελετάται με τους κοινωνικούς εταίρους, ώστε να ελαφρύνεται χωρίς να υπονομεύονται οι στρατηγικοί στόχοι και χωρίς να υποβαθμίζονται οι υψηλές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προδιαγραφές της ΕΕ. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να παρέχει αναλυτικά τα λειτουργικά και μεθοδολογικά στοιχεία που θα επιτρέπουν τον εντοπισμό των περιττών επιβαρύνσεων. Η προθεσμία για την εφαρμογή αυτής της αρχής δεν φαίνεται να συνάδει με το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής, το οποίο προβλέπει τη δημοσίευση αρκετών βασικών κειμένων κατά τους προσεχείς μήνες. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εντοπίσει γρήγορα διοικητικές επιβαρύνσεις που μπορούν να καταργηθούν. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, μετά από κάθε κατάργηση επιβαρύνσεων, να προβάλει σε παρακολούθηση της μείωσής τους στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών, ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα της αρχής και η ισότητα μεταχείρισης.

4.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί κάθε νέα πρόταση, ιδίως όταν συνεπάγεται άμεσα ή έμμεσα μέτρα διαφάνειας και υποβολής εκθέσεων, να υποβάλλεται σε ουσιαστική αξιολόγηση αντικτύπου. Το τεστ ΜΜΕ πρέπει να εφαρμόζεται από όλα τα θεσμικά όργανα. Πρέπει να περιλαμβάνει οικονομική και νομική ανάλυση και να δημοσιεύονται οι πηγές της. Πρέπει να διενεργείται με κάθε νέα έκδοση του νομοθετικού κειμένου, στη φάση της πρότασης και κατά τις διαπραγματεύσεις. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ζητείται η γνώμη των κοινωνικών εταίρων, ιδίως δε των εργοδοτικών οργανώσεων, με την ευκαιρία της διενέργειας κάθε μελέτης αντικτύπου, ώστε να συμβάλλουν στην ανάλυση των διατάξεων που αφορούν τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις. Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων αντικτύπου πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη από την Επιτροπή κατά τον προσδιορισμό της προτιμώμενης επιλογής πολιτικής. Σύμφωνα με τις προτάσεις της ανακοίνωσης «Βελτίωση της νομοθεσίας», η ΕΟΚΕ ζητεί από τους βουλευτές και το Συμβούλιο να τεκμηριώνουν την επίδραση των τροπολογιών τους στις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

4.7. Η έκθεση της επιτροπής ρυθμιστικού ελέγχου δείχνει ότι ο αριθμός των προτάσεων που περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις για τις ΜΜΕ έχει μειωθεί σημαντικά (από 22 % την περίοδο 2017-2019 σε 15 % το 2020). Όταν εγκρίνονται μέτρα διαφάνειας, η ΕΟΚΕ καλεί τα θεσμικά όργανα να θεσπίζουν κατώτατα όρια ώστε να μετριάζεται η επιβάρυνση των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ ζητεί να επιταχυνθεί η εφαρμογή της ενιαίας ψηφιακής πύλης, η οποία έχει προγραμματιστεί για το 2023.

5. Εναλλακτικές πρακτικές αντί της δημοσίευσης πληροφοριών

5.1. Προκειμένου να αποτραπεί η γενίκευση διαδικασιών που θα μπορούσαν να θεωρηθούν τιμωρητικές, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να εισάγει εναλλακτικές πρακτικές αντί των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις σε κάθε πρόταση της.

5.2. Σε πολλά κράτη μέλη υπάρχουν ειδικοί συμβουλευτικοί φορείς όπου οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να συζητούν τα κοινωνικά και οικονομικά μέτρα και την πρακτική τους οργάνωση. Πολλές εθνικές οργανώσεις ΜΜΕ είναι αντιπροσωπευτικές. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να βασίζεται περισσότερο στις ενώσεις ΜΜΕ, τους κοινωνικούς εταίρους, τους επαγγελματικούς κλάδους και τα εμπορικά και βιοτεχνικά επιμελητήρια σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η πείρα τους, η εμπειρογνομοσύνη τους και το ενεργό δίκτυό τους τους δίνουν πλεονεκτική θέση ώστε να στηρίζουν και να ενθαρρύνουν τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και να αναπτύσσουν εργαλεία που ανταποκρίνονται στους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Είναι σημαντικό να τους παρασχεθούν οι οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι που είναι αναγκαίοι για την ανάπτυξη δράσεων στήριξης.

5.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή έχει αναπτύξει ορισμένα εργαλεία που θα μπορούσαν να είναι χρήσιμα για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, τα οποία όμως δεν φτάνουν στο κοινό-στόχο τους. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθεί η κινητοποίηση των απεσταλμένων για τις ΜΜΕ, προκειμένου να προσαρμοστούν τα εργαλεία αυτά στις ανάγκες των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων και να διευκολυνθεί η γνώση και η χρήση τους.

5.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει να προωθηθούν και να αξιοποιηθούν τυχόν εθνικά και περιφερειακά μέτρα που διευκολύνουν τον κοινωνικό διάλογο στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, τη βιοτεχνία και τα ελεύθερα επαγγέλματα ⁽⁹⁾, με την παροχή στους εργοδότες και τους εργαζομένους όλων των πληροφοριών και συμβουλών σχετικά με τις νομικές ή συμβατικές διατάξεις στις οποίες υπόκεινται, με την υποστήριξη και την παροχή κάθε χρήσιμης γνώμης σχετικά με ζητήματα που αφορούν ειδικά τις επιχειρήσεις και τους υπαλλήλους τους και με τη συμβολή στην πρόληψη διενέξεων, μέσω παροχής πληροφοριών και συστάσεων στους εργαζομένους και τους εργοδότες.

5.5. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να υποστηρίζουν τους επαγγελματικούς κλάδους στις διαδικασίες παροχής κατάρτισης, συμβουλών και στήριξης στις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις για την κάλυψη των κοινωνικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να προτιμώνται από τις δεσμευτικές διατάξεις.

5.6. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της με τίτλο «Μετάβαση σε κυκλικές δημόσιες συμβάσεις» ⁽¹⁰⁾, η ΕΟΚΕ ζητεί από τις δημόσιες αρχές να υποστηρίζουν τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις για την κατανόηση των πιο βιώσιμων δημόσιων συμβάσεων, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, και να μεριμνούν ώστε στη συγγραφή υποχρεώσεων να τηρείται ισορροπία μεταξύ ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων.

5.7. Η κατάρτιση των διευθυντών επιχειρήσεων στις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις πρέπει να είναι προσβάσιμη γι' αυτούς διά βίου, όπως ακριβώς και για τους υπαλλήλους, ακόμη και σε περίπτωση νέας σύστασης ή εξαγοράς επιχείρησης. Προκειμένου να αναπτυχθεί ένα «φυτώριο» διευθυντών επιχειρήσεων και υποψήφιων αγοραστών υφιστάμενων επιχειρήσεων οι οποίοι θα είναι ικανοί να ανταποκριθούν στις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές προκλήσεις, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικότατο να προτείνεται και να ενθαρρύνεται η συμμετοχή σε κύκλους κατάρτισης κατάλληλα σχεδιασμένους για τις νέες δεξιότητες.

5.8. Η ΕΟΚΕ προτείνει να υποστηρίζονται με οικονομικές ενισχύσεις τα κίνητρα για τη μείωση του ισοζυγίου άνθρακα των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων, χωρίς αυτό να συνιστά ούτε περιορισμό για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων ούτε πρόσθετο φόρτο.

5.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενθαρρυνθούν οι πρωτοβουλίες σήμανσης των επιχειρήσεων, σε δωρεάν και εθελοντική βάση και με την παρέμβαση τρίτου, ώστε να προσδίδεται αξιοπιστία στο εγχείρημα ⁽¹¹⁾, εφόσον εξασφαλιστεί ότι τα συστήματα αυτά δεν θα αποτελέσουν εμπόδιο στην πρόσβαση στην αγορά και ότι θα αποφευχθεί ο πολλαπλασιασμός τους, ώστε να μην προκληθεί σύγχυση στους καταναλωτές.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ Περιφερειακές διεπαγγελματικές ισομερείς επιτροπές βιοτεχνικών επιχειρήσεων (CPRIA: <https://cpria.proximeo-france.fr/>) και περιφερειακές ισομερείς επιτροπές ελευθέρων επαγγελμάτων (CPR-PL).

⁽¹⁰⁾ EE C 341 της 24.8.2021, σ. 16.

⁽¹¹⁾ Παράδειγμα το σήμα «Répar'acteurs» [από συγχώνευση των λέξεων «réparer» (επιδιορθώνω) και «acteur» (ενεργός παράγων)]: <https://www.artisanat.fr/reparacteurs#:~:text=Le%20label%20%C2%AB%20R%C3%A9par'acteurs%20%C2%BB,de%20la%20r%C3%A9duction%20des%20d%C3%A9chets>

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η διαφήμιση στην υπηρεσία της σύγχρονης και υπεύθυνης κατανάλωσης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2022/C 105/02)

Εισηγητής: ο κ. **Thierry LIBAERT**

Απόφαση της ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο όργανο	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Εγκρίθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Εγκρίθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ / κατά / αποχές)	132/0/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) τονίζει την ανάγκη να στηρίξει η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) τη διαφημιστική της βιομηχανία, η οποία πλήττεται σοβαρά από την κρίση της νόσου COVID-19. Σε συνάρτηση με την ψηφιακή μετάβαση και τον ανταγωνισμό από τις GAFAs (Google, Amazon, Facebook, Apple), η διαφήμιση αντιπροσωπεύει έναν μοχλό οικονομικών δραστηριοτήτων και θέσεων εργασίας που είναι πιο σημαντικός από ποτέ.

1.2. Οι επιταγές μεγαλύτερου σεβασμού του καταναλωτή και οι προκλήσεις της οικολογικής μετάβασης και της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής απαιτούν γενικό προβληματισμό, ώστε ο τομέας της διαφήμισης να λαμβάνει ιδίως υπόψη τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού.

1.3. Η ΕΟΚΕ καλεί τη διαφημιστική βιομηχανία να δεσμευτεί για τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα, προκειμένου, σύμφωνα με τους στόχους της ΕΕ, να επιτευχθεί ουδέτερο ισοζύγιο διοξειδίου του άνθρακα στις δραστηριότητές της έως το 2050 και να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 % έως το 2030, με σκοπό να συμβάλει στο ουδέτερο συλλογικό ισοζύγιο διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050.

1.4. Η ΕΟΚΕ ζητεί κάθε παράγοντα της διαφημιστικής βιομηχανίας, ανάλογα με το πεδίο δραστηριοτήτων του, να δεσμευθεί για τη μείωση του περιβαλλοντικού του αντικτύπου. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των ψηφιακών διαφημιστικών οθονών και την αύξηση της ανακυκλωσιμότητάς τους, με την προτιμησιακή χρήση χαρτιού από δάση βιώσιμης διαχείρισης (σήμα PEFC, PFC) και μελανιών που συμμορφώνονται με τα πρότυπα REACH και Greenguard για τις έντυπες αφίσες και τα διαφημιστικά φυλλάδια, καθώς και με τη μείωση των τεχνικών, ενεργειακών και υλικοτεχνικών επιπτώσεων της οπτικοακουστικής παραγωγής.

1.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τους παράγοντες της διαφημιστικής βιομηχανίας να ενισχύσουν τη δωρεάν συμβολή τους στην υποστήριξη των οικολογικά υπεύθυνων πρωτοβουλιών φορέων που δεν διαθέτουν επαρκείς οικονομικούς πόρους [μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), νεοφυείς επιχειρήσεις, συνεταιρισμοί κ.λπ.].

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί τους παράγοντες του τομέα να εκπαιδεύσουν περαιτέρω τα μέλη τους σχετικά με τις προκλήσεις της οικολογικής μετάβασης. Αυτή η ευαισθητοποίηση πρέπει παράλληλα να πραγματοποιείται στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση όσον αφορά τα επαγγέλματα επικοινωνίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά στη διαφημιστική βιομηχανία να ξεκινήσει προβληματισμό σχετικά με το όνειρο της διαφήμισης και τις σχετικές παραστάσεις. Τούτο θα συμβάλει στο να διασφαλιστεί ότι η διαφήμιση, αντί να αποτελεί εμπόδιο, θα αποτελέσει πραγματικό μοχλό για την οικολογική μετάβαση, καθιστώντας δυνατή την ανάδειξη προϊόντων που συμβάλλουν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με στοιχεία τεκμηριωμένα και ακριβή.

1.8. Η ΕΟΚΕ ζητεί να συνεχιστούν οι εργασίες για την ενίσχυση της ρύθμισης της διαφήμισης σε ευρωπαϊκή κλίμακα με στόχο την καταπολέμηση της προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας και των παραπλανητικών περιβαλλοντικών ισχυρισμών, και να επιδιωχθεί η εναρμόιση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

1.9. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι, παράλληλα με τις πτυχές της οικολογικής μετάβασης, θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη διαφήμιση που απευθύνεται στους νέους, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν μπορεί να υπάρξει πλήρως υπεύθυνη διαφήμιση εάν οι διαφημιστικοί φορείς στην Ευρώπη δεν αναλάβουν την ευθύνη όσον αφορά την παραπληροφόρηση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για την καταπολέμηση της ικανότητας οικονομικής αξιοποίησης της παραπληροφόρησης⁽¹⁾.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τη διαφημιστική βιομηχανία να αυξήσει το άνοιγμά της προς την κοινωνία των πολιτών και να δημιουργεί συχνότερα ευκαιρίες για συζήτηση με το κοινό της, ώστε να μπορέσει να εξελιχθεί σύμφωνα με τις νέες κοινωνικές προσδοκίες.

2. Ορισμοί

2.1. Ο ορισμός της διαφήμισης που χρησιμοποιείται εν προκειμένω είναι ο ορισμός της ΕΕ, που την ορίζει ως «κάθε μορφή επικοινωνίας που πραγματοποιείται στο πλαίσιο εμπορικής, βιομηχανικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας με σκοπό την προώθηση της προμήθειας αγαθών και της παροχής υπηρεσιών». Ωστόσο, αυτός ο ορισμός παραλείπει τη διαφήμιση που αποσκοπεί σε έναν στόχο θεσμικού χαρακτήρα (βελτίωση της φήμης της εταιρείας) ή που προέρχεται από δημόσιους φορείς ή ενώσεις.

2.2. Υπεύθυνη διαφήμιση είναι αυτή που θέτει τη διαφήμιση προ των ευθυνών της απέναντι στις μείζονες κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης για καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

3. Η διαφήμιση, φορέας οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης στην Ευρώπη

3.1. Η διαφήμιση συνδέεται στενά με την ανάπτυξη και την απασχόληση. Όταν οι διαφημιστικές επενδύσεις είναι υψηλές, η ανάπτυξη είναι υψηλότερη από ό,τι εκεί όπου οι εν λόγω επενδύσεις είναι χαμηλότερες⁽²⁾. Στην Ευρώπη, σύμφωνα με μελέτη της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Διαφημιστών του 2017 που αφορά το 2016, τα 92 δισεκατ. ευρώ για διαφημιστικές δαπάνες υπό τη στενή έννοια του όρου αναμενόνταν να αποφέρουν πρόσθετο πλούτο ύψους 643 δισεκατ. ευρώ⁽³⁾.

3.2. Σύμφωνα με διάφορες μελέτες, μια επένδυση ενός ευρώ στη διαφήμιση παράγει πολλαπλασιαστικό και δευτερογενές αποτέλεσμα που οδηγεί σε αύξηση της ανάπτυξης κατά 5% έως 7%. Εφαρμοζόμενος στο Βέλγιο, ο συντελεστής πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος είναι 5 (2,2 δισεκατομμύρια ευρώ σε διαφημιστικές δαπάνες απέφεραν 13 δισεκατομμύρια ευρώ στη βελγική οικονομία)⁽⁴⁾.

3.3. Η διαφήμιση επιταχύνει τη διάδοση νέων προϊόντων και υπηρεσιών, ενίοτε καινοτόμων, πράγμα που απεικονίζεται τέλεια στη διάρκεια ζωής εξοπλισμού ορισμένων προϊόντων, όπως οι ηλεκτρονικές ή τηλεφωνικές αγορές. Η ταχεία διάδοση νέων προϊόντων εγείρει ερωτήματα σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της.

3.4. Η διαφήμιση ενισχύει την ανταγωνιστικότητα. Χωρίς διαφήμιση, όλοι θα βρισκόμασταν στο ίδιο τραπεζικό ίδρυμα το οποίο θα καθόριζε τα τιμολόγια του κατά την κρίση του. Οι τραπεζικές υπηρεσίες είναι πράγματι σε γενικές γραμμές παρόμοιες από τράπεζα σε τράπεζα, με τις διαφορές να προκύπτουν και από τη διαφήμιση. Η διαπίστωση αυτή ισχύει για μεγάλο αριθμό τομέων δραστηριότητας (ενέργεια, διανομή κ.λπ.).

3.5. Η διαφήμιση στηρίζει πολλούς τομείς, κυρίως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, η διαφήμιση χρηματοδοτεί σε μεγάλο βαθμό τον Τύπο, το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση. Αυτό είναι τόσο ένας πόρος όσο και μια εξάρτηση, που μερικές φορές είναι πιθανό να επηρεάσει το περιεχόμενο των παραγωγών και να εγείρει ερωτήματα σχετικά με την ανεξαρτησία σύνταξης.

3.6. Ο κύκλος εργασιών της διαφήμισης ανέρχεται σε 140 δισεκατ. ευρώ (2018) στην Ευρώπη, με 280 000 εταιρείες, συχνά μικρομεσαίες, που εργάζονται εν μέρει ή εξολοκλήρου για την εταιρική επικοινωνία και απασχολούν 998 000 άτομα⁽⁵⁾.

3.7. Η διαφήμιση έχει έμμεση επίδραση σε πολλά επαγγέλματα που σχετίζονται με τη δραστηριότητά της, όπως η οπτικοακουστική παραγωγή, η καλλιτεχνική δημιουργία ή η φωτογραφία. Η βελγική μελέτη έδειξε ότι 87 000 άτομα είδαν τη δουλειά τους να χρηματοδοτείται από διαφημιστικά έσοδα ή συμμετείχαν στη διαφημιστική παραγωγή μέσω αλυσίδων εφοδιασμού.

(1) Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Έγγραφο καθοδήγησης για την ενίσχυση του κώδικα δεοντολογίας για την παραπληροφόρηση. 26 Μαΐου 2021. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_21_2585.

(2) Maximilien Nayaradou, «L'impact de la régulation de la publicité sur la croissance économique» [Ο αντίκτυπος της ρύθμισης της διαφήμισης στην οικονομική ανάπτυξη], συνοπτική μορφή στο *Publicité et croissance économique*, Ένωση Διαφημιστών, 2006. Διατριβή που υποστηρίχθηκε στο Πανεπιστήμιο Paris Dauphine το 2004.

(3) World Federation of Advertising. *The value of advertising*, Deloitte, 2017.

(4) Ένωση Διαφημιστών του Βελγίου, «Ο αντίκτυπος της διαφήμισης στην οικονομική ανάπτυξη στο Βέλγιο», 3 Δεκεμβρίου 2015.

(5) Πηγή: Eurostat. *Advertising and Market Research Statistics*.

3.8. Επιπλέον, εάν συμπεριληφθούν όλες οι δαπάνες εταιρικής επικοινωνίας, καταβάλλονται επίσης μεγάλα ποσά ετησίως στην ΕΕ για τη στήριξη, μέσω χορηγιών, των ψυχαγωγικών, αθλητικών ή πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

4. Αντίκτυπος που υπερβαίνει τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές

4.1. Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο αντίκτυπος της διαφήμισης στον Τύπο συνίσταται στη μεγαλύτερη πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης. Χωρίς διαφήμιση, η τιμή των εφημερίδων θα έπρεπε να αυξηθεί κατακόρυφα, για πολλές εκδόσεις δε η μείωση της διαφήμισης θα οδηγούσε στον αφανισμό τους.

4.2. Είναι επίσης η διαφήμιση που παρέχει δωρεάν εκδόσεις, επιτρέποντας σε εκατομμύρια ανθρώπους να διαβάζουν τις ειδήσεις κάθε μέρα.

4.3. Επισημαίνεται η καλλιτεχνική και δημιουργική πτυχή. Πρέπει να σημειωθεί ότι ένας πολύ μεγάλος αριθμός σκηνοθετών, φωτογράφων και σκιτσογράφων ξεκίνησαν τη σταδιοδρομία τους στη διαφήμιση.

4.4. Η ενσωμάτωση της διαφήμισης σε συγκεκριμένα αστικά τοπία τα έχει μετατρέψει σε τουριστικά μέρη, όπως η Times Square στη Νέα Υόρκη ή το Piccadilly Circus στο Λονδίνο. Το ίδιο το διαφημιστικό μήνυμα είναι αυτό που αφήνει το σήμα του στην πόλη και προβάλλει ορισμένα σημεία. Αυτή η κυριαρχία της διαφήμισης στον δημόσιο χώρο μπορεί φυσικά να αμφισβητηθεί έντονα.

4.5. Η διαφήμιση συμβάλλει σε ένα θετικό αφήγημα για τον κόσμο, την ευτυχία, την ευχαρίστηση ή την ομορφιά. Στο πλαίσιο μιας επικαιρότητας συνεχών κρίσεων, ο διαφημιστικός λόγος συμβάλλει στη διάδοση αισιόδοξων και εμπνευσμένων μηνυμάτων. Η διαφήμιση είναι επίσης αυτή που μας παρέχει συμβουλές για τη ζωή «Μην μιμείστε, καινοτομείτε» (Hugo Boss), «Φροντίστε τον εαυτό σας» (Garnier), «Το αδύνατο δεν υπάρχει» (Adidas). Έτσι, η διαφήμιση μεταφέρει γενικά ένα θετικό όραμα για τον κόσμο. Αυτό το θετικό όραμα μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μοχλό για την οικολογική μετάβαση.

5. Το διαφημιστικό μοντέλο και οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειές του

5.1. Η διαφήμιση έχει άμεσες συνέπειες όσον αφορά τα αέρια του θερμοκηπίου. Έχει αντίκτυπο στη χρήση χαρτιού, καθώς και στην κατανάλωση διαφόρων πόρων (ιδίως μέσω των νέων οθονών LCD) και στην ενέργεια μέσω του διαδικτύου ή των οπτικοακουστικών μέσων. Ο αντίκτυπος από πλευράς εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ή γενικότερα στο περιβάλλον (για παράδειγμα η δυνατότητα ανακύκλωσης του μέσου) δεν χρησιμοποιείται ποτέ στην πράξη ως ένα από τα κριτήρια επιλογής για τον καθορισμό των όρων μιας διαφημιστικής εκστρατείας.

5.2. Η εξωτερική διαφήμιση έχει επίσης συγκεκριμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Τούτο διαπιστώνεται κυρίως με τις φωτεινές και ψηφιακές πινακίδες, των οποίων η κατανάλωση ενέργειας και οι συνέπειες σε θέματα φωτορύπανσης δεν είναι αμελητέες. Όσον αφορά την παραγωγή μιας ψηφιακής διαφημιστικής οθόνης, στη βάση μιας τυπικής πινακίδας 200 κιλών, εκτιμάται ότι χρειάζονται 8 τόνοι υλικών για την παραγωγή της⁽⁶⁾.

5.3. Με στόχο την αύξηση της κατανάλωσης των προϊόντων που προωθεί, η διαφήμιση ενθαρρύνει μια υπερκατανάλωση που δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα προϊόντων και μικροαντικειμένων των οποίων η πραγματική χρησιμότητα είναι τελικά περιορισμένη, και ενίοτε άκρως δυσανάλογη με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους. Ορισμένα καταλήγουν στα σκουπίδια από την πρώτη χρήση. Η διαφήμιση διαμορφώνει τις ανάγκες και τις προσδοκίες των ατόμων σύμφωνα με τα συμφέροντα των διαφημιζομένων και όχι αναγκαστικά σύμφωνα με τα συλλογικά συμφέροντα.

5.4. Μέσω της έντονης παρουσίας της στις μεγάλες πόλεις, η διαφήμιση μπορεί επίσης να συμβάλει στην τυποποίηση του αστικού χώρου των μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων. Μέσω πανομοιότυπων διαφημιστικών εκστρατειών, τα αστικά τοπία γίνονται πιο ομοιογενή και χάνουν σε ποιότητα. Το γεγονός ότι η πλειοψηφία των διαφημίσεων προέρχεται από μικρό αριθμό διαφημιστών εξηγεί αυτό το φαινόμενο.

5.5. Μέσα από τα μηνύματα που διαδίδονται, οι αξίες που μεταφέρει συχνά απέχουν πολύ από τις αξίες της ανταλλαγής, της αλληλεγγύης και του μέτρου. Η διαφήμιση μεταφέρει μια εικόνα ευτυχίας μέσω της απόκτησης. Το όνειρο της διαφήμισης μας θυμίζει ότι όλα μπορούν να αγοραστούν. Για να είμαστε ευτυχείς, πρέπει να αγοράζουμε περισσότερα και να καταναλώνουμε περισσότερο. Ωστόσο, σύμφωνα με δημοσκοπήσεις, δεν υπάρχει ισχυρή στατιστική σχέση μεταξύ της κατανάλωσης και της αντίληψης της ευτυχίας, η οποία εξαρτάται κυρίως από τα πιστεύω σε ορισμένες αξίες και τη σημασία του οικογενειακού ιστού και του φυσικού κοινωνικού δικτύου. Η διαφήμιση μπορεί επίσης να είναι μια πηγή συνεχούς δυσαρέσκειας για τους καταναλωτές, προτρέποντάς τους να καταναλώνουν ολοένα και περισσότερο, και απογοήτευσης για όλα τα άτομα, κυρίως για τα πλέον μειονεκτούντα, που δεν έχουν τα μέσα να αποκτήσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που διαφημίζονται.

⁽⁶⁾ ADEME. Μοντελοποίηση και περιβαλλοντική εκτίμηση των ψηφιακών διαφημιστικών πινακίδων. Σεπτέμβριος 2020.

5.6. Χωρίς να το γνωρίζουν, οι ευρωπαϊκές εταιρείες ξοδεύουν περισσότερα από 400 εκατομμύρια ευρώ σε ιστότοπους παραπληροφόρησης⁽⁷⁾. Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι μεγαλύτερες πηγές παραπληροφόρησης επιδιώκουν οικονομικούς στόχους, μέσω κυρίως προσεγγίσεων για την ανάκτηση σημαντικών χρηματικών ποσών από διαδικτυακές διαφημίσεις.

5.7. Η ΕΟΚΕ έχει παρατηρήσει ότι όλο και περισσότερες διαφημίσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν εμφανίζονται ως διαφημίσεις αλλά κρύβονται πίσω από περισσότερο ή λιγότερο γνωστούς επηρεαστές γνώμης. Έχει εκτιμηθεί ότι πάνω από το ένα τέταρτο (26,6 %) των διαφημίσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν ανέφεραν το εμπορικό σήμα και την εμπορική επιδίωξη⁽⁸⁾. Αυτό δημιουργεί σύγχυση που βλάπτει την εμπιστοσύνη στα εμπορικά σήματα, σύγχυση που η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες μπορεί να καταπολεμήσει, απαιτώντας την κοινοποίηση του ονόματος του οργανισμού για λογαριασμό του οποίου μεταδίδεται η διαφήμιση⁽⁹⁾.

6. Επιτάχυνση της εξέλιξης της διαφήμισης προκειμένου το μοντέλο της να καταστεί πιο συμβατό με τις προκλήσεις της οικολογικής μετάβασης

6.1. Ενώ η κλιματική επιταγή καθίσταται όλο και πιο επιτακτική, είναι δύσκολο να κατανοηθεί γιατί ο τομέας της διαφήμισης δεν έχει δεσμευτεί επίσημα να σέβεται τη Συμφωνία του Παρισιού. Πιο πρόσφατα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα για την επίτευξη μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 % έως το 2030, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 14 Ιουλίου 2021 τη δέση των δώδεκα μέτρων «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %» για την επίτευξη αυτού του στόχου. Όλοι οι επαγγελματικοί κλάδοι πρέπει να συμβάλουν στη συλλογική προσπάθεια και ο διαφημιστικός τομέας πρέπει, όπως και οι άλλοι τομείς, να ενσωματώσει αυτόν τον σημαντικό στόχο το πολύ σε μια δεκαετία.

6.2. Οι περισσότεροι διαφημιστές έχουν κατανοήσει τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και την ανάγκη να ακούν τις μεγάλες προσδοκίες της κοινωνίας. Εδώ και αρκετά χρόνια, κινητοποιούνται για την αντιμετώπιση των παραπλανητικών περιβαλλοντικών ισχυρισμών και της προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας. Πρέπει τώρα να εντείνουν τις προσπάθειές τους.

6.3. Αυτή η δυναμική υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το 2012 η ΓΔ Δικαιοσύνης και Καταναλωτών συγκρότησε ομάδα εργασίας (Multi-Stakeholder Group on Environmental Claims). Δημοσιεύθηκαν αρκετές εκθέσεις, το 2013 και στη συνέχεια το 2016. Αυτά τα έγγραφα οδήγησαν στην καλύτερη κατανόηση του προβλήματος των παραπλανητικών περιβαλλοντικών ισχυρισμών και επηρέασαν την εφαρμογή της οδηγίας 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁰⁾ για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εργάζεται για την επικαιροποίηση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, οι οποίες αναμένεται να δημοσιευθούν έως το τέλος του 2021. Το τελικό κείμενο αναμένεται να αποσαφηνίσει περαιτέρω την εφαρμογή της οδηγίας 2005/29/EK σχετικά με τους παραπλανητικούς περιβαλλοντικούς ισχυρισμούς. Το 2020 οι εθνικές αρχές προστασίας των καταναλωτών προέβησαν σε «σάρωση», υπό τον συντονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των δικτυακών τόπων εταιρειών που ισχυρίζονται ότι πωλούν φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα. Σύμφωνα με το συμπέρασμα αυτής της εργασίας, στο 42 % των περιπτώσεων οι ισχυρισμοί ήταν υπερβολικοί, ψευδείς ή παραπλανητικοί και θα μπορούσαν ενδεχομένως να χαρακτηριστούν ως αθέμιτες εμπορικές πρακτικές σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ⁽¹¹⁾.

6.4. Πιο πρόσφατα, το νέο σχέδιο δράσης «Κυκλική οικονομία» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκε στις 11 Μαρτίου 2020 περιλαμβάνει, για πρώτη φορά, έναν άξονα που σχετίζεται με την ευθύνη της διαφήμισης. Στο σημείο 2.2 αναφέρεται η βούληση της Επιτροπής να ενισχύσει την προστασία των καταναλωτών από την προβολή ψευδοοικολογικής ταυτότητας. Προβλέπεται ότι οι εταιρείες θα πρέπει να τεκμηριώνουν τους περιβαλλοντικούς ισχυρισμούς σε θέματα προϊόντων ή οργάνωσης, χρησιμοποιώντας τις μεθόδους του περιβαλλοντικού αποτυπώματος. Στο σημείο 3.2, εκφράζεται η επιθυμία να αναπτυχθούν κίνητρα για αύξηση του ποσοστού πληρότητας των οχημάτων (τα οποία μπορούν να περιλαμβάνουν διαφημίσεις που να δείχνουν λιγότερους οδηγούς μόνους στα αυτοκίνητά τους).

6.5. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ψηφίστηκε έκθεση πρωτοβουλίας με τίτλο «Μετάβαση προς μια πιο βιώσιμη ενιαία αγορά για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές»⁽¹²⁾ η οποία εκπονήθηκε από την Επιτροπή εσωτερικής αγοράς και Προστασίας των Καταναλωτών τον Νοέμβριο του 2020. Στο κείμενο αυτό τονίζεται η «σημασία της υπεύθυνης διαφήμισης που τηρεί τα δημόσια πρότυπα για το περιβάλλον και την υγεία των καταναλωτών».

6.6. Η ΕΟΚΕ υπήρξε ιδιαίτερα δραστήρια, ιδίως όσον αφορά την απαγόρευση παραπλανητικών περιβαλλοντικών ισχυρισμών, μεταξύ άλλων μέσω γνωμοδότησης με θέμα «Περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και σχετικοί με την υγεία ισχυρισμοί στην εσωτερική αγορά»⁽¹³⁾. Ψήφισε γνωμοδότηση με θέμα «Προς μια στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη κατανάλωση»⁽¹⁴⁾, στην οποία υπογραμμίζεται η σημασία μιας καλύτερης πλαισίωσης της διαφήμισης προς όφελος μιας πιο βιώσιμης κατανάλωσης. Πιο πρόσφατα, στη γνωμοδότηση για το νέο θεματολόγιο για τους καταναλωτές⁽¹⁵⁾ υπενθύμισε την ανάγκη για καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών και την ανάγκη καταπολέμησης της προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας.

⁽⁷⁾ Claudia Cohen, «Des marques financent, malgré elles, la désinformation», *Le Figaro*, 5 Αυγούστου 2021.

⁽⁸⁾ Observatoire de l'influence responsable [Παρατηρητήριο υπεύθυνης επιρροής]. ARPP. 13 Σεπτεμβρίου 2021.

⁽⁹⁾ ΕΕ C 286 της 16.7.2021, p.70.

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/EOK του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/EK, 98/27/EK, 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ L 149 της 11.6.2005, σ. 22).

⁽¹¹⁾ Καθημερινό δελτίο. Agence Europe, αριθ. 12646, 24 Ιανουαρίου 2021.

⁽¹²⁾ [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2020/2021\(INI\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2020/2021(INI)&l=en)

⁽¹³⁾ ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 8.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 51.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 45.

7. Για μια ευρωπαϊκή διαφήμιση στην υπηρεσία μιας πιο βιώσιμης και υπεύθυνης κατανάλωσης

7.1. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας προσέγγισης που θα βασίζεται στην παροχή κινήτρων και θα περιλαμβάνει την ευθύνη των ιδίων των διαφημιστών. Η προσέγγιση αυτή υπαγορεύεται τόσο από την πρόοδο που έχει σημειώσει ο κλάδος, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση των παραπλανητικών περιβαλλοντικών ισχυρισμών, όσο και από την πρόοδο της ρύθμισης. Η προσέγγιση αυτή οφείλεται επίσης στην ανάγκη στήριξης ενός τομέα που δημιουργεί ανάπτυξη και θέσεις εργασίας, σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη περίοδο. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι κάθε εμπόδιο στα ευρωπαϊκά διαφημιστικά μοντέλα ενέχει τον κίνδυνο να ωφελήσει τους μηχανισμούς ψηφιακής διαφήμισης, που κατέχουν κυρίως οι GAFΑ (Google, Amazon, Facebook, Apple), ενώ οι εταιρείες αυτές εξακολουθούν να βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό εκτός του πεδίου εφαρμογής των ευρωπαϊκών φορολογικών συστημάτων. Αυτό το μοντέλο θα υποχρεωθεί να αλλάξει μελλοντικά λόγω της εξέλιξης των κανόνων που σχετίζονται με τα cookies. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι, για ορισμένους τύπους προϊόντων με ιδιαίτερη επιρροή, όπως τα ορυκτά καύσιμα, μπορούν να προβλεφθούν αυστηρότερες μορφές ρύθμισης.

7.2. Στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, η ΕΟΚΕ ζητεί την παροχή ταχείας και έκτακτης χρηματοδοτικής στήριξης στους μικρότερους και πλέον εύάλωτους φορείς της διαφημιστικής βιομηχανίας (ΜΜΕ), ούτως ώστε οι δομές να μπορούν να επιβιώσουν στο σημερινό πλαίσιο, σε αντιστάθμισμα των διαρθρωτικών αλλαγών στα προαναφερθέντα σημεία.

7.3. Κάθε κλάδος της διαφημιστικής βιομηχανίας στην Ευρώπη καθώς και τα διαφημιστικά γραφεία που λειτουργούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενσωματώνουν τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού του 2015 στην πολιτική τους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και ειδικότερα τους πρόσφατους στόχους της ΕΕ για μείωση κατά 55 % έως το 2030.

7.4. Όλοι οι οικονομικοί φορείς της διαφημιστικής βιομηχανίας αναγνωρίζουν τους στόχους που συνδέονται με την οικολογική μετάβαση και τους ενσωματώνουν στη λειτουργία των δομών της, προτείνοντας αξιολογήσεις του ισοζυγίου των αερίων του θερμοκηπίου, τροχιές μείωσης και σχέδια δράσης προσαρμοσμένα στους στόχους αυτούς. Αυτή η αλλαγή στη διαφήμιση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί με ευέλικτο τρόπο, ιδίως για να ενθαρρυνθούν και να υποστηριχθούν τα μεσαίου μεγέθους διαφημιστικά γραφεία.

7.5. Οι φορείς της διαφημιστικής βιομηχανίας πρέπει να αναλάβουν την υποχρέωση να αξιολογούν το αποτύπωμα άνθρακα των διαφημιστικών προϊόντων, προκειμένου να επικαιροποιήσουν τις πρακτικές τους, να προτείνουν οικολογικότερες εναλλακτικές μεθόδους παραγωγής και να εξετάσουν τις δυνατότητες επανεγκατάστασης στην Ευρώπη.

7.6. Οι φορείς της διαφημιστικής βιομηχανίας πρέπει να εντείνουν τη δωρεάν συμβολή τους σε οργανώσεις που δραστηριοποιούνται περισσότερο στον τομέα της κλιματικής μετάβασης και της κοινωνικής ένταξης. Γενικότερα, η εξέλιξη της διαχείρισης της ρύθμισης της διαφήμισης πρέπει να σχεδιαστεί ώστε να προσφέρει μεγαλύτερο μερίδιο στην κοινωνία των πολιτών, ενδεχομένως μέσω νέων μορφών διαχείρισης.

7.7. Οι φορείς της διαφημιστικής βιομηχανίας πρέπει να αναλάβουν μια συστηματική διαδικασία κατάρτισης για τις προκλήσεις της οικολογικής μετάβασης και για πιο υπεύθυνες διαφημιστικές πρακτικές, εκπαιδεύοντας το προσωπικό τους εντός της επιχείρησης και συμβάλλοντας στην κατάρτιση των σπουδαστών στο μάρκετινγκ και την επικοινωνία.

7.8. Η διαφημιστική βιομηχανία πρέπει να δεσμευθεί για την περαιτέρω ενίσχυση των μηχανισμών επαγγελματικής ρύθμισης της διαφήμισης διευρύνοντας τις εξουσίες εποπτείας των ρυθμιστικών φορέων στην Ευρώπη και προτείνοντας μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών (περιβαλλοντικές ΜΚΟ, ενώσεις καταναλωτών, συνδικαλιστικές οργανώσεις κ.λπ.) στη διαχείρισή της.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αναδιαμόρφωση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ για βιώσιμη ανάκαμψη και δίκαιη μετάβαση»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2022/C 105/03)

Εισηγήτρια: η κ. **Dominika BIEGON**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	168/3/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Οι ευρωπαϊκοί δημοσιονομικοί κανόνες χρήζουν αναθεώρησης: οι ελλείψεις ήταν ήδη εμφανείς μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008/09 και η πανδημία COVID-19 θέτει ακόμη πιο σοβαρές προκλήσεις στο ισχύον δημοσιονομικό πλαίσιο. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της για την επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση της σχετικά με την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις και καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει ταχέως την αναθεώρηση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, η οποία επί του παρόντος έχει σταματήσει. Πριν από την έναρξη ισχύος του αναθεωρημένου πλαισίου, η Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει κατευθυντήριες γραμμές για μια μεταβατική περίοδο, κατά τη διάρκεια της οποίας δεν θα πρέπει να ενεργοποιηθεί η διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος και με τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί η «ρήτρα περί ασυνήθων περιστάσεων» σε ειδική ανά χώρα βάση.

1.2. Κάθε μελλοντικό δημοσιονομικό πλαίσιο πρέπει α) να ενισχύσει τις δημόσιες επενδύσεις, β) να επιτρέψει μεγαλύτερα κυκλικά περιθώρια ελιγμών και γ) να παράσχει μεγαλύτερη ευελιξία και διαφοροποίηση ανά χώρα όσον αφορά την πορεία προσαρμογής του χρέους, διασφαλίζοντας παράλληλα τη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Η αναθεώρηση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ δεν είναι απαραίτητη μόνο για τους σκοπούς της βραχυπρόθεσμης έως μεσοπρόθεσμης σταθεροποίησης της οικονομίας. Είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τη χρηματοδότηση του κοινωνικοοικολογικού μετασχηματισμού της οικονομίας μας, καθώς διασφαλίζει πλήρη απασχόληση, θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας και δίκαιες μεταβάσεις.

1.3. Ειδικότερα, η βασική πρόταση της ΕΟΚΕ για την αναθεώρηση του δημοσιονομικού πλαισίου είναι να καθιερωθεί ένας χρυσός κανόνας για τις δημόσιες επενδύσεις, τον οποίο η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, σε συνδυασμό με έναν κανόνα για τις δαπάνες. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επιπλέον την ικανοποίησή της για την πρόταση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (ΕΔΣ) σχετικά με τη διαφοροποίηση ανά χώρα της πορείας δημοσιονομικής προσαρμογής.

1.4. Τέλος, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η δημοσιονομική πολιτική είναι ο κλασικός τομέας άσκησης της κοινοβουλευτικής πολιτικής και οι αποφάσεις της επηρεάζουν ολόκληρη τη δομή των κρατικών δαπανών και εσόδων. Ως εκ τούτου, τόσο τα εθνικά κοινοβούλια όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να αποκτήσουν κυρίαρχο ρόλο στο μελλοντικό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ.

1.5. Σε παρόμοιο πνεύμα, υπάρχει ανάγκη μεγαλύτερης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορεί να θεσπιστεί μια ισορροπημένη οικονομική πολιτική, όπου όλα τα συμφέροντα συμβιβάζονται. Αυτό ισχύει ιδίως για τη διακυβέρνηση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, όπου η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών δεν ήταν ικανοποιητική⁽¹⁾. Η αρχή της εταιρικής σχέσης, η οποία εδώ και καιρό αποτελεί παράδοση στη διακυβέρνηση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, θα πρέπει να λειτουργήσει ως πρότυπο για έναν αποτελεσματικό μηχανισμό συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών.

⁽¹⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ με θέμα «Συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας — Τι αποδίδει και τι όχη» (2021) (ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 1).

2. Ιστορικό: νέες προκλήσεις μετά την πανδημία COVID-19

2.1. Οι ευρωπαϊκοί δημοσιονομικοί κανόνες χρήζουν αναθεώρησης. Πριν από την κρίση, η αξιολόγηση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (2019) ⁽²⁾ για το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ επισήμανε ορθώς δύο βασικά προβλήματα: Πρώτον, οι δημοσιονομικοί κανόνες τείνουν να είναι φιλοκυκλικοί. Μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008/2009, εφαρμόστηκε δημοσιονομική εξυγίανση κάπως πρόωρα λόγω των έντονων ανησυχιών για τη βιωσιμότητα, με αποτέλεσμα η ευρωπαϊκή οικονομία να οδηγηθεί σε διπλή ύφεση. Δεύτερον, οι δημόσιες επενδύσεις στην ΕΕ αποτέλεσαν τον πρώτο στόχο για τις περικοπές δαπανών. Συγκρίνοντας το μέσο ποσοστό δημόσιων επενδύσεων για την περίοδο 2015-2019 με τον μέσο όρο πριν από την κρίση (2005-2009), 20 από τα 27 κράτη μέλη παρουσίασαν μείωση των επιτοκίων τους, ορισμένα δε έως και 50 %, σε βαθμό που η αξία του αποθέματος δημόσιων πόρων, οι οποίοι χαρακτηρίζονταν από αρνητικές τιμές για τις καθαρές δημόσιες επενδύσεις, επιδεινώθηκε μεταξύ 2013 και 2017 στη ζώνη του ευρώ.

2.2. Η πανδημία COVID-19 θέτει ακόμη σοβαρότερες προκλήσεις για το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ: η οικονομική ύφεση σε συνδυασμό με τα μέτρα πολιτικής για τον περιορισμό των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας έχουν οδηγήσει σε μαζικές αυξήσεις του δημοσιονομικού ελλείμματος και των επιπέδων του δημοσίου χρέους αναλογικά προς το ΑΕγχΠ σε πολλά κράτη μέλη ⁽³⁾. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (2020) ⁽⁴⁾, εάν ενεργοποιηθούν αμετάβλητοι οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ μετά την άρση της γενικής ρήτρας διαφυγής, η αναμενόμενη πορεία μείωσης του λόγου του δημοσίου χρέους προς το ΑΕγχΠ θα επιβάρυνε υπερβολικά ορισμένα κράτη μέλη, προκαλώντας σημαντικές αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις που θα έθεταν σε κίνδυνο την οικονομική ανάκαμψη στην ΕΕ.

2.3. Η μεταρρύθμιση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ δεν είναι απαραίτητη μόνο για τους σκοπούς της βραχυπρόθεσμης έως μεσοπρόθεσμης σταθεροποίησης της οικονομίας. Είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τη χρηματοδότηση του κοινωνικοοικολογικού μετασχηματισμού της οικονομίας μας, καθώς διασφαλίζει πλήρη απασχόληση, θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας και δίκαιες μεταβάσεις. Για την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για το κλίμα, απαιτείται βαθύς εκσυγχρονισμός του κεφαλαιακού αποθέματος. Μια βιώσιμη οικονομία χρειάζεται μαζική επέκταση των δημόσιων επενδύσεων, ειδικά οι ευρωπαϊκές οικονομίες θα αντιμετωπίσουν δημοσιονομικούς κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα ⁽⁵⁾. Ταυτόχρονα, πρέπει να διασφαλιστεί η δημοσιονομική βιωσιμότητα. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει την ανάγκη καθιέρωσης ενός χρυσού κανόνα για τις δημόσιες επενδύσεις στο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ ⁽⁶⁾. Οι απαιτήσεις αυτές εξακολουθούν να ισχύουν: για να επιτύχει η Ευρώπη τους κλιματικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της για το 2030, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπολόγισε πρόσφατα ότι το συνολικό χρηματοδοτικό έλλειμμα ανέρχεται σε περίπου 470 δισεκατ. ευρώ ετησίως έως το 2030 ⁽⁷⁾. Όπως ορθώς τονίστηκε, η κινητοποίηση της αναγκαίας κλίμακας χρηματοδοτικών πόρων θα αποτελέσει σημαντική πολιτική πρόκληση και οι δημόσιες επενδύσεις θα διαδραματίσουν σαφώς καίριο ρόλο, μεταξύ άλλων και για την κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων. Η μεταρρύθμιση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ πρέπει να λάβει υπόψη τις εκτιμήσεις αυτές.

2.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της μείωσης του λόγου μεταξύ του δημοσίου χρέους και του ΑΕγχΠ μετά την οικονομική ανάκαμψη, ώστε να διατηρήσουν επαρκή δημοσιονομικά περιθώρια για την αντιμετώπιση της επόμενης οικονομικής κρίσης. Ο κανόνας για τις δαπάνες που προτείνεται στην παρούσα γνωμοδότηση (βλέπε σημεία 3.3.2 και 3.3.3) θα διασφαλίσει πράγματι ότι τα κράτη μέλη θα εξυγιάνουν τα δημόσια οικονομικά τους σε περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας.

2.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η αναθεώρηση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ πρέπει να λαμβάνει υπόψη το ισχύον μακροοικονομικό πλαίσιο. Τόσο το ΔΝΤ ⁽⁸⁾ όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁹⁾ δηλώνουν ότι οι λόγοι του δημοσίου χρέους προς το ΑΕγχΠ θα πρέπει να σταθεροποιηθούν βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα χάρη στα χαμηλά επιτόκια και τους αυξημένους ρυθμούς ανάπτυξης. Η βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους εξαρτάται από τον (πραγματικό) ρυθμό αύξησης του ΑΕγχΠ, το ετήσιο πρωτογενές ισοζύγιο και τα (πραγματικά) επιτόκια του ανεξόφλητου δημοσίου χρέους. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει υπόψη αυτούς τους παράγοντες κατά την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους των κρατών μελών.

2.6. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα βιώσιμα δημόσια οικονομικά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα αξιόπιστα δημόσια έσοδα και τη δίκαιη φορολογία, καθώς και, για παράδειγμα, την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης και του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού. Επιπλέον, οι εξαγγελθέντες νέοι ίδιοι πόροι θα πρέπει να συμβάλουν στην ενίσχυση της δίκαιης φορολόγησης, καθώς και στην κοινωνική και κλιματική δικαιοσύνη. Η διαφάνεια των εσόδων και των δαπανών, οι ανοικτές διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων και η διαρκής συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην εποπτεία της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών είναι επίσης απαραίτητες για τη διασφάλιση βιώσιμων δημόσιων οικονομικών.

⁽²⁾ Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (2019): *Assessment of EU fiscal rules with a focus on the six and two-pack legislation* (Αξιολόγηση των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ με έμφαση στη νομοθεσία του εξάπτυχου και του διπτύχου).

⁽³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ευρωπαϊκές οικονομικές προβλέψεις, άνοιξη 2021*.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (2020): *Ετήσια έκθεση 2020*.

⁽⁵⁾ Finance Watch (2021), *Fiscal Mythology Unmasked. Debunking eight tales about European public debt and fiscal rules* (Η Δημοσιονομική μυθολογία χωρίς προσωπεία. Καταρρίπτοντας οκτώ μύθους σχετικά με το ευρωπαϊκό δημόσιο χρέος και τους δημοσιονομικούς κανόνες). ΕΕ C 353 της 18.10.2019, σ. 32, ΕΕ C 123 της 9.4.2021, σ. 12 και ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽⁷⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (2020) με τίτλο *Identifying Europe's recovery needs* (Εντοπισμός των αναγκών ανάκαμψης της Ευρώπης), SWD(2020) 98 final.

⁽⁸⁾ *IMF Fiscal Monitor Reports* (Εκθέσεις του δημοσιονομικού παρατηρητηρίου του ΔΝΤ), Απρίλιος 2021.

⁽⁹⁾ *Debt Sustainability Monitor* (Παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Φεβρουάριος 2021.

2.7. Σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της για την επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επισήμανε την ανάγκη αναθεώρησης⁽¹⁰⁾. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης προτείνει να συζητηθεί το ζήτημα της μεταρρύθμισης της οικονομικής διακυβέρνησης στη διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης. Η προσαρμογή των διατάξεων της ΣΛΕΕ για την οικονομική διακυβέρνηση στην τρέχουσα οικονομική πραγματικότητα της ΕΕ δεν θα πρέπει να αποτελεί ταμπού. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκληση αυτή, ιδίως στο πλαίσιο της κρίσης της νόσου COVID-19. Για την αποφυγή της επιστροφής στους παλιούς δημοσιονομικούς κανόνες και για τη διαχείριση της μετάβασης προς ένα μοντέλο οικονομικής διακυβέρνησης προσανατολισμένο στην ευημερία, η ΕΟΚΕ ζητεί επιτακτικά τη συνέχιση της διαδικασίας επανεξέτασης το συντομότερο δυνατόν⁽¹¹⁾.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Επανεξιορρόπηση της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ

3.1.1. Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πολυεπίπεδο και ισορροπημένο πλαίσιο διακυβέρνησης. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας προσανατολισμένης προς την ευημερία οικονομικής διακυβέρνησης, στο πλαίσιο της οποίας δίνεται προτεραιότητα στην κοινωνική και οικονομική ευημερία των πολιτών, ώστε να μην μένει κανείς στο περιθώριο, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί μια ισορροπημένη οικονομική πολιτική που θα αναδεικνύει τη σημασία μιας σειράς βασικών στόχων πολιτικής και θα αποδίδει την ίδια βαρύτητα σε αυτούς, όπως η βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η πλήρης απασχόληση, η αξιοπρεπής εργασία και οι δίκαιες μεταβάσεις, η δίκαιη κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου, η δημόσια υγεία και η ποιότητα ζωής, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών, η σταθερότητα των τιμών, η ισορροπημένες εμπορικές σχέσεις, η ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς και τα βιώσιμα δημόσια οικονομικά. Οι στόχοι αυτοί συνάδουν τόσο με τους στόχους που ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και με τους τρέχοντες Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών⁽¹²⁾.

3.1.2. Προκειμένου να στηριχθούν τα κράτη μέλη στην πορεία τους προς μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία, δεν είναι αναγκαίο μόνο να επιτραπούν μεγαλύτερα δημοσιονομικά περιθώρια υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αλλά πρέπει επίσης να δοθούν κίνητρα για μεταρρυθμίσεις. Το ισχύον πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ αποτελείται από τρεις πυλώνες α) δημοσιονομική εποπτεία β) μακροοικονομική εποπτεία και γ) συντονισμός της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης. Συνεπώς, επικεντρώνεται ήδη στις μεταρρυθμίσεις. Διάφορες εμπειρικές μελέτες τονίζουν ότι, παρά τις μεταρρυθμίσεις, το μεγαλύτερο μέρος των ειδικά ανά χώρα συστάσεων των προηγούμενων ετών επικεντρώθηκαν στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας και στην εξυγίανση των δημόσιων προϋπολογισμών⁽¹³⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να υιοθετήσουν μια πιο ισορροπημένη προσέγγιση στις μελλοντικές συστάσεις ανά χώρα: οι δημοσιονομικοί δείκτες αναφοράς, καθώς και οι στόχοι της ΕΕ για το κλίμα και ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα πρέπει να λειτουργήσουν εξίσου ως σημαντικά σημεία αναφοράς για τις συστάσεις ανά χώρα. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε μεταρρυθμίσεις που στηρίζουν τη μετάβαση προς μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία (όπως ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και προγράμματα διά βίου μάθησης, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων για την επανειδίκευση και την παροχή στήριξης για την αλλαγή επαγγελματικής σταδιοδρομίας) και σε μεταρρυθμίσεις που εγγυώνται την αποτελεσματική απορρόφηση των κονδυλίων της ΕΕ (όπως η ανάπτυξη τεχνικών ικανοτήτων στις δημόσιες διοικήσεις για τη διαχείριση επενδυτικών έργων, αποτελεσματικών και ανοικτών συστημάτων δημόσιων συμβάσεων και μεταρρυθμίσεων για την άρση άλλων μη χρηματικών φραγμών σε μια αποτελεσματική επενδυτική πολιτική).

3.2. Ενίσχυση των δημόσιων επενδύσεων

3.2.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ πρέπει να μεταρρυθμιστεί κατά τρόπο που να προστατεύει καλύτερα τις δημόσιες επενδύσεις⁽¹⁴⁾. Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα των δημόσιων επενδύσεων είναι ιδιαίτερα υψηλό και, ως εκ τούτου, οι περικοπές των δημόσιων επενδύσεων έχουν ιδιαίτερα αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Οι περικοπές στις δημόσιες επενδύσεις ειδικότερα και στις κρατικές δαπάνες γενικότερα είναι ιδιαίτερα επιζήμιες σε περιόδους οικονομικής ύφεσης και κάμψης⁽¹⁵⁾. Επιπλέον, πολλές μελέτες προσδιορίζουν επίσης τις δημόσιες επενδύσεις ως παράγοντα μακροπρόθεσμης τόνωσης της ανάπτυξης⁽¹⁶⁾. Η μακροπρόθεσμη αύξηση των δημόσιων επενδύσεων παρέχει επίσης μια ασφαλέστερη βάση για τον σχεδιασμό του ιδιωτικού τομέα⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁰⁾ EE C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽¹¹⁾ EE C 123 της 9.4.2021, σ. 12.

⁽¹²⁾ EE C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽¹³⁾ Crespy, Amandine και Vanheuverzwijn, Pierre (2019), *What Brussels means by structural reforms: empty signifier or constructive ambiguity?* (Τι εννοούν οι Βρυξέλλες ως διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις: μια έννοια κενή νοήματος ή επικοδομητικής ασάφειας;), *Comparative European Politics*, τόμος 17, τεύχος 1, σ. 92-111· Hacker, Björn (2019): *A European Social Semester? The European Pillar of Social Rights in Practice* (Ένα Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Εξάμηνο; Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων στην πράξη). Βρυξέλλες, Ευρωπαϊκό Συνδικαλιστικό Ινστιτούτο (ETUI).

⁽¹⁴⁾ Βλέπε επίσης *Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο* (2019).

⁽¹⁵⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), *Έκθεση για τα δημόσια οικονομικά στην ONE 2016*, θεσμικό έγγραφο αριθ. 045· J-M Fournier (2016), *The positive effect of public investment on potential growth* (Η θετική επίδραση των δημόσιων επενδύσεων στη δυνητική ανάπτυξη), τμήμα Οικονομικών του ΟΟΣΑ, έγγραφο εργασίας αριθ. 1347.

⁽¹⁶⁾ Δημοσιονομικό παρατηρητήριο του ΔΝΤ (2020), *Policies for the Recovery* (Πολιτικές για την ανάκαμψη).

⁽¹⁷⁾ H. Bardt, S. Dullien, M. Hüther και K. Rietzler (2020), *For a sound fiscal policy. Enabling public investments* (Για μια υγιή δημοσιονομική πολιτική. Διευκόλυνση των δημόσιων επενδύσεων), έγγραφο πολιτικής IW αριθ. 6/2020, Institut der deutschen Wirtschaft (IW), Κολωνία.

3.2.2. Τα στοιχεία αυτά δικαιολογούν μια προσέγγιση προτιμησιακής μεταχείρισης των δημόσιων επενδύσεων όσον αφορά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών με τους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ ενός «χρυσού κανόνα» για τις δημόσιες επενδύσεις⁽¹⁸⁾, με στόχο τη διασφάλιση της παραγωγικότητας και της κοινωνικής και οικολογικής βάσης για την ευημερία των μελλοντικών γενεών, διασφαλίζοντας παράλληλα τη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ προτείνει την εφαρμογή στο αναθεωρημένο δημοσιονομικό πλαίσιο της παραδοσιακής έννοιας του χρυσού κανόνα στα δημόσια οικονομικά⁽¹⁹⁾. Αυτό σημαίνει ότι οι καθαρές δημόσιες επενδύσεις πρέπει να εξαιρούνται από τον υπολογισμό των ονομαστικών ελλειμμάτων. Εάν εφαρμοστεί κανόνας για τις δαπάνες, όπως ζητεί η ΕΟΚΕ (βλέπε σημεία 3.3.2 και 3.3.3), οι καθαρές δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει επίσης να εξαιρούνται από το ανώτατο όριο των δημόσιων δαπανών, ενώ οι επενδυτικές δαπάνες θα κατανομούνται καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της επένδυσης, αντί για μια τετραετή περίοδο, όπως συμβαίνει σήμερα. Οι καθαρές δημόσιες επενδύσεις αυξάνουν το απόθεμα του δημόσιου και/ή κοινωνικού κεφαλαίου και παρέχουν οφέλη για τις μελλοντικές γενιές⁽²⁰⁾. Οι μελλοντικές γενιές κληρονομούν την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους, αλλά, σε αντάλλαγμα, λαμβάνουν αντίστοιχο και αυξημένο απόθεμα δημόσιου κεφαλαίου.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ο χρυσός κανόνας οδηγεί σε προτιμησιακή μεταχείριση των δημόσιων επενδύσεων στο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ. Δεν απαλλάσσει τις κυβερνήσεις από την υποχρέωση να αιτιολογούν τα σχετικά επενδυτικά σχέδια και να επιτυγχάνουν πλειοψηφία υπέρ της υλοποίησής τους. Σε κάθε περίπτωση, η διαφάνεια και η κοινοβουλευτική λογοδοσία πρέπει να διατηρηθούν, μεταξύ άλλων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι υλοποιούνται μόνον οι δημόσιες επενδύσεις που εξυπηρετούν το κοινό καλό.

3.2.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά, ως πρώτο βήμα, τη ριζική αναθεώρηση της «ρήτρας επενδύσεων». Πρώτον, η ΕΟΚΕ προτείνει η «ρήτρα επενδύσεων» του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης να ερμηνεύεται με μεγαλύτερη ευελιξία. Μέχρι στιγμής, σπανίως έχει γίνει επίκληση της ρήτρας αυτής κυρίως λόγω των περιοριστικών κριτηρίων επιλεξιμότητας⁽²¹⁾. Αυτά τα κριτήρια επιλεξιμότητας θα πρέπει να χαλαρώσουν: καταρχήν, οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να δικαιολογούν προσωρινή απόκλιση από την πορεία προσαρμογής, ανεξάρτητα από τη θέση του κράτους μέλους στον οικονομικό κύκλο και ακόμη και αν οι επενδύσεις αυτές οδηγούν σε υπέρβαση της τιμής αναφοράς του 3 % για το έλλειμμα του ΑΕγχΠ.

3.2.5. Επί του παρόντος, επιτρέπονται αποκλίσεις από τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο (ΜΔΣ) ή την πορεία προσαρμογής για την επίτευξη του μόνον εάν συνδέονται με εθνικές δαπάνες για έργα που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ⁽²²⁾. Η ΕΟΚΕ προτείνει έναν ευρύτερο ορισμό των επενδύσεων. Ταυτόχρονα, ο ορισμός των επενδύσεων πρέπει να είναι σαφής και εφαρμόσιμος ώστε να αποφεύγεται η «δημιουργική λογιστική». Η καθοδήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και ο ορισμός των επενδύσεων σε αυτόν αποτελούν ένα καλό σημείο αφετηρίας⁽²³⁾, καθώς περιλαμβάνει επενδύσεις σε ενσώματα περιουσιακά στοιχεία, αλλά και επενδύσεις στην υγεία, την κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και επενδύσεις που αποσκοπούν στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση.

3.2.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ταξινόμια για τις βιώσιμες δραστηριότητες. Καθορίζει με σαφή τρόπο τι μπορεί να χαρακτηριστεί ως «περιβαλλοντικά βιώσιμη οικονομική δραστηριότητα», έννοια, η οποία, με τη σειρά της, καθιστά δυνατό τον ορισμό των «περιβαλλοντικά βιώσιμων επενδύσεων»⁽²⁴⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά να χρησιμοποιηθεί η καλά αναπτυγμένη ταξινόμια της ΕΕ για τις βιώσιμες δραστηριότητες ως βάση για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των δημόσιων επενδύσεων, σε συνδυασμό με έναν χρυσό κανόνα. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον τις προτάσεις της Επιτροπής για την κατάρτιση του πράσινου προϋπολογισμού.

3.3. Περισσότερα κυκλικά περιθώρια για τη δημοσιονομική πολιτική

Μεταρρύθμιση των μεθόδων κυκλικής προσαρμογής ή καθιέρωση κανόνα για τις δαπάνες

3.3.1. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η μέθοδος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κυκλική προσαρμογή είναι αδιαφανής και αποτελεί πηγή φίλοκυκλικότητας. Η μέθοδος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον καθορισμό του διαρθρωτικού ισοζυγίου έχει αποδειχθεί προβληματική, διότι το υπολογιζόμενο προϊόν επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την τρέχουσα οικονομική κατάσταση. Σε φάσεις οικονομικής κάμψης, για παράδειγμα, το δυνητικό προϊόν αναθεωρείται γρήγορα και απότομα προς τα κάτω, αν και το γεγονός αυτό δεν πρέπει απαραίτητα να αντικατοπτρίζει τις πραγματικές συνθήκες⁽²⁵⁾. Η καθοδική αναθεώρηση του

⁽¹⁸⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽¹⁹⁾ A. Truger (2020), *Reforming EU Fiscal Rules: More Leeway, Investment Orientation and Democratic Coordination* (Μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών, επενδυτικός προσανατολισμός και δημοκρατικός συντονισμός), *Intereconomics*, 55(5).

⁽²⁰⁾ Βλέπε επίσης P. Bom και J. Ligthart (2014), *What have we learned from three decades of research on the productivity of public capital? (Τι μάθαμε από τρεις δεκαετίες έρευνας σχετικά με την παραγωγικότητα του δημόσιου κεφαλαίου)*, *Journal of Economic Surveys*, 28(5), 889-916.

⁽²¹⁾ J. Valero (2019), *New investment clause fails to win EU member state support* (Η νέα ρήτρα επενδύσεων δεν κέρδισε την υποστήριξη των κρατών μελών της ΕΕ), *Euractiv*. Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), «Αξιοποίηση στο έπακρο της ελαστικότητας στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης», COM(2015) 012 final.

⁽²²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015).

⁽²³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Guidance to Member States. Recovery and resilience plans* (Καθοδήγηση προς τα κράτη μέλη. Σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας), SWD(2021) 12 final, μέρος 2/2.

⁽²⁴⁾ ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 103.

⁽²⁵⁾ A. Truger (2015), *Austerity, cyclical adjustment and the remaining leeway for expansionary fiscal policies within the current EU fiscal framework* (Διτότητα, κυκλική προσαρμογή και εναπομείναντα περιθώρια για επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές στο τρέχον δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ), *Journal for a Progressive Economy*, 6, 32-37. Z. Darvas, P. Martin και X. Ragot (2018), *European fiscal rules require a major overhaul* (Οι ευρωπαϊκοί δημοσιονομικοί κανόνες χρήζουν σημαντικής αναθεώρησης), *Policy Contribution*, τεύχος αριθ. 18.

δυναμικού προϊόντος έχει σοβαρές συνέπειες για το υπολογιζόμενο διαρθρωτικό έλλειμμα και για τις προσδιοριζόμενες προσπάθειες εξυγίανσης αντίστοιχα. Το γεγονός ότι ο υπολογισμός του δυναμικού προϊόντος είναι λιγότερο ευαίσθητος στις κυκλικές διακυμάνσεις μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά δημοσιονομικά περιθώρια για τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν αντικυκλικές οικονομικές πολιτικές. Η παρούσα πρόταση μεταρρύθμισης θα μπορούσε να εφαρμοστεί εύκολα και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη απλώς ως ελάχιστη απαίτηση ώστε οι δημοσιονομικοί κανόνες της ΕΕ να καταστούν πιο κατάλληλοι για την αντιμετώπιση των κυκλικών διακυμάνσεων. Ωστόσο, ακόμη και αν μεταρρυθμιστεί, το διαρθρωτικό έλλειμμα θα παραμείνει μια εξαιρετικά περίπλοκη έννοια και είναι σχεδόν αδύνατο να εξηγηθεί ο υπολογισμός του στους πολίτες και τα ενδιαφερόμενα μέρη. Λόγω των τεχνικών προβλημάτων και της αδιαφάνειας της έννοιας, θα πρέπει να εξεταστούν εναλλακτικές επιλογές.

3.3.2. Μια εναλλακτική επιλογή μεταρρύθμισης είναι να εγκαταλειφθεί πλήρως η αμφισβητούμενη έννοια του διαρθρωτικού ελλείματος και, αντ' αυτής, να εφαρμοστεί ένας κανόνας για τις δημόσιες δαπάνες σε ένα αναθεωρημένο δημοσιονομικό πλαίσιο ⁽²⁶⁾. Σε αντίθεση με το κυκλικό προσαρμοσμένο έλλειμμα, οι δημόσιες δαπάνες είναι παρατηρήσιμες σε πραγματικό χρόνο και ελέγχονται άμεσα από την κυβέρνηση. Οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να ευνοηθούν με τον διαχωρισμό των τρεχόντων και των επενδυτικών προϋπολογισμών, εφαρμόζοντας μόνο στον τρέχοντα προϋπολογισμό όρια για την αύξηση των ονομαστικών δαπανών. Με αυτόν τον τρόπο, η προσέγγιση του χρυσού κανόνα θα μπορούσε να συνδυαστεί με έναν κανόνα για τις δαπάνες ⁽²⁷⁾.

3.3.3. Οι ονομαστικές δημόσιες δαπάνες θα υπολογίζονται χωρίς τις πληρωμές τόκων και χωρίς τις κυκλικές κρατικές δαπάνες. Τα όρια θα μπορούσαν να καθοριστούν από τον μεσοπρόθεσμο ρυθμό αύξησης του πραγματικού δυναμικού προϊόντος συν το ποσοστό πληθωρισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) ύψους 2 %. Εάν οι κυκλικοί παράγοντες προκαλέσουν μείωση (σε ύφεση) ή αύξηση (σε άνθηση) των φορολογικών εσόδων, ο κανόνας προάγει τη σταθερότητα εξασφαλίζοντας ότι οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονται μόνον εντός των καθορισμένων ορίων. Θα πρέπει να επιτρέπονται δαπάνες που υπερβαίνουν το καθορισμένο όριο μόνο εάν δεν θίγουν τη δημοσιονομική ουδετερότητα, δηλαδή εάν υπάρχει ισόποση μείωση των δαπανών άλλου ή εάν αυξάνονται τα φορολογικά έσοδα. Στην περίπτωση των γενικών φορολογικών περικοπών, οι ρυθμοί αύξησης των δαπανών θα πρέπει να περιλαμβάνουν αυτές τις άρσεις πόρων. Ο προτεινόμενος συνδυασμός ενός κανόνα για τις δαπάνες και ενός χρυσού κανόνα για τις δημόσιες επενδύσεις θα μπορούσε να αποτελέσει αποδοτικό εργαλείο για τον περιορισμό των δημόσιων δαπανών σε βιώσιμα επίπεδα, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει στους αυτόματους σταθεροποιητές να λειτουργούν και παρέχει τη δυνατότητα στις κυβερνήσεις να λαμβάνουν μέτρα διακριτικής ευχέρειας.

Ευέλικτες και ειδικές ανά χώρα πορείες προσαρμογής του χρέους

3.3.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση του Ευρωπαϊκού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (2020) ⁽²⁸⁾ για τη θέσπιση ειδικών ανά χώρα στοιχείων σε ένα απλουστευμένο δημοσιονομικό πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ειδικότερα την πρόταση σχετικά με τη διαφοροποίηση της δημοσιονομικής προσαρμογής στα κράτη μέλη, διατηρώντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του χρέους. Η ανά χώρα διαφοροποίηση του χρέους σε στρατηγικές μείωσης του ΑΕγχΠ θα πρέπει να βασίζεται σε ολοκληρωμένη οικονομική ανάλυση που θα λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως το αρχικό επίπεδο του χρέους και η σύνθεσή του, οι διαφορές επιτοκίων-ανάπτυξης ως προς τη βιωσιμότητα, οι προοπτικές όσον αφορά τον πληθωρισμό, το προβλεπόμενο κόστος της γήρανσης και οι περιβαλλοντικές προκλήσεις, τα επίπεδα ανεργίας και φτώχειας, η κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου, οι εσωτερικές και εξωτερικές ανισορροπίες και, πρωτίστως, κατά πόσον είναι ρεαλιστική η δημοσιονομική προσαρμογή (π.χ. το απαιτούμενο πρωτογενές δημοσιονομικό πλεόνασμα) ⁽²⁹⁾.

3.3.5. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι δημοσιονομικές τιμές αναφοράς δεν ορίζονται στο άρθρο 126 της ΣΛΕΕ, αλλά στο πρωτόκολλο αριθ. 12 του παραρτήματος της Συνθήκης. Ως εκ τούτου, οι τιμές αυτές μπορούν να τροποποιηθούν με ομόφωνη ψήφοφορία στο Συμβούλιο χωρίς επίσημη διαδικασία τροποποίησης της Συνθήκης. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να εξετάσουν το ενδεχόμενο αύξησης του ανώτατου ορίου του 60 % για το χρέος, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη το τρέχον μακροοικονομικό πλαίσιο και διασφαλίζοντας τη δημοσιονομική βιωσιμότητα.

3.3.6. Τέλος, αξίζει να προστεθεί σε αυτό το πλαίσιο ότι η εξάρτηση αποκλειστικά από τους εθνικούς αυτόματους σταθεροποιητές σε περιόδους ύφεσης δεν συνάδει πλήρως με την ιδέα της αντικυκλικής πολιτικής. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα που προκαλούνται από τη μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης δεν αντισταθμίζουν πλήρως τις κυκλικές απώλειες και δεν επαρκούν για την πλήρη αντιμετώπιση μιας κυκλικής ύφεσης. Δεν είναι παρά παθητικές και τμηματικές αντικυκλικές αντιδράσεις και πρέπει να συμπληρωθούν με ενεργητικές προσωρινές αντιδράσεις διακριτικής ευχέρειας σε κυκλικές πτώσεις που πρέπει να αντιστραφούν σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης. Στο παρελθόν, ορισμένα κράτη μέλη αποφάσισαν να συνεχίσουν να μειώνουν τους λόγους δημοσίου χρέους προς το ΑΕγχΠ, το οποίο επέφερε αρνητικές οικονομικές συνέπειες, ενώ τα δημοσιονομικά κίνητρα θα ήταν καταλληλότερα. Σε ένα μελλοντικό δημοσιονομικό πλαίσιο, υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεχιστεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον επιτοκίων, θα πρέπει να επιτραπούν μεγαλύτερα πρωτογενή ελλείμματα, διατηρώντας παράλληλα σταθερούς ή μειούμενους λόγους του δημοσίου χρέους προς το ΑΕγχΠ και διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα του χρέους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι κατ' εξαίρεση ρήτρες πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο κάθε μελλοντικού δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ και θα πρέπει να προσαρμοστούν αναλόγως.

⁽²⁶⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽²⁸⁾ Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (2020).

⁽²⁹⁾ Ευρωπαϊκό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (2020).

Απενεργοποίηση της ρήτρας διαφυγής

3.3.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του δημοσιονομικού πλαισίου και προειδοποιεί ότι η «επιστροφή στην κανονικότητα» θα μπορούσε πολύ γρήγορα να προκαλέσει συρρικνώση, με αποτέλεσμα τα κράτη μέλη να μειώσουν τις δαπάνες προκειμένου να επιτύχουν τους μεσοπρόθεσμους στόχους, όπως συνέβη και μετά το 2010, γεγονός το οποίο θα επιφέρει διπλή ύφεση. Αυτό θα εξουδετέρωνε τον στόχο του προγράμματος Next Generation EU και θα μπορούσε να προκαλέσει νέα ύφεση.

3.3.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεχίσει να εφαρμόζει τη γενική ρήτρα διαφυγής το 2022 και να απενεργοποιήσει τη ρήτρα το 2023, υπό την προϋπόθεση ότι το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας θα φθάσει στα προ κρίσης επίπεδα⁽³⁰⁾. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον ισχυρισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι «μετά την απενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής θα εξακολουθήσουν να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές καταστάσεις κάθε χώρας»⁽³¹⁾. Τέλος, η Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει κατευθυντήριες γραμμές για μια μεταβατική περίοδο έως ότου τεθεί σε εφαρμογή το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο, κατά τη διάρκεια της οποίας δεν θα πρέπει να ενεργοποιηθεί η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος και με τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί η «ρήτρα περί ασυνήθων περιστάσεων» σε ειδική ανά χώρα βάση. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει χωρίς χρονοτριβή την αναθεώρηση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, η οποία έχει σταματήσει. Αντί για την «επιστροφή στην ομαλότητα» η ΕΟΚΕ συνιστά «στροφή» προς ένα αναθεωρημένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης, όπως αναφέρεται παρακάτω⁽³²⁾.

3.4. Ο διεθνής ρόλος του ευρώ

3.4.1. Το κοινό μας νόμισμα —το ευρώ— χαίρει ισχυρής διεθνούς φήμης και έχει αναγνωριστεί για την παγκόσμια σημασία του ως αποθεματικού νομίσματος και νομίσματος συναλλαγών. Η φήμη του ευρώ ως σταθερού και αξιόπιστου νομίσματος εξαρτάται από την ύπαρξη σαφών, κατανοητών και εκτελεστών δημοσιονομικών κανόνων που ενισχύουν τις δημόσιες επενδύσεις, ώστε να καταστεί δυνατός ο εκσυγχρονισμός του κεφαλαιακού αποθέματος και να δημιουργηθούν περισσότερα κυκλικά περιθώρια ελιγμών σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του χρέους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υπονομεύσει τη σταθερότητα του ευρώ ως του νομίσματος αναφοράς της Ένωσης. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην αντίληψη της χρηματοπιστωτικής αγοράς για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές του ευρώ ως σημαντικού νομίσματος σε παγκόσμιο επίπεδο κατά τη διάρκεια της συζήτησης για την αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων. Γενικά, η φήμη του ευρώ εξαρτάται από την οικονομική, κοινωνική και πολιτική σταθερότητα.

3.5. Ενίσχυση του ρόλου των κοινοβουλίων και της κοινωνίας των πολιτών στην οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ

3.5.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η δημοσιονομική πολιτική είναι ο κλασικός τομέας άσκησης της κοινοβουλευτικής πολιτικής και οι αποφάσεις της επηρεάζουν ολόκληρη τη δομή των κρατικών δαπανών και εσόδων. Ως εκ τούτου, τόσο τα εθνικά κοινοβούλια όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να αποκτήσουν κυρίαρχο ρόλο στο μελλοντικό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα πρέπει να ενισχυθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου μέσω διοργανικής συμφωνίας. Ταυτόχρονα, πρέπει να τηρούνται η αρχή της επικουρικότητας και η κατανομή αρμοδιοτήτων που θεσπίζεται στις Συνθήκες. Τα εθνικά κοινοβούλια πρέπει να καθίστούν τις κυβερνήσεις υπόλογες για τις δημοσιονομικές πολιτικές που εφαρμόζουν. Ως εκ τούτου, πρέπει να συμμετέχουν αποτελεσματικά στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και στην υλοποίηση των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης.

3.5.2. Σε παρόμοιο πνεύμα, υπάρχει ανάγκη μεγαλύτερης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μπορεί να θεσπιστεί μια ισορροπημένη οικονομική πολιτική, όπου όλα τα συμφέροντα συμβιβάζονται. Αυτό ισχύει ιδίως για τη διακυβέρνηση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, όπου η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών δεν υπήρξε ικανοποιητική μέχρι σήμερα⁽³³⁾. Η αρχή της εταιρικής σχέσης, η οποία εδώ και καιρό αποτελεί παράδοση στη διακυβέρνηση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, θα πρέπει να λειτουργήσει ως πρότυπο για έναν αποτελεσματικό μηχανισμό συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών.

3.5.3. Σε περίπτωση σημαντικών αποκλίσεων από τους δείκτες που αντιπροσωπεύουν τους στόχους της οικονομικής πολιτικής, θα πρέπει να ακολουθήσουν διαπραγματεύσεις μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών. Οι δύο πλευρές θα πρέπει να αναπτύξουν λύσεις από κοινού και επί ίσους όρους. Αντί τα οικεία κράτη μέλη να απειλούνται με οικονομικές κυρώσεις, το πρόβλημα θα μπορούσε να περιοριστεί με την καθιέρωση θετικών κινήτρων. Η προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης πρέπει να αποτελεί το βασικό κριτήριο των συστάσεων⁽³⁴⁾.

3.5.4. Η ΕΟΚΕ επικρίνει τις αποκαλούμενες «μακροοικονομικές προϋποθέσεις» στον κανονισμό περί κοινών διατάξεων που ισχύει για τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, στον κανονισμό για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και στη διακυβερνητική συνθήκη για τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, οι οποίες, σε γενικές γραμμές, επιτρέπουν τη

⁽³⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021): *Συντονισμός των οικονομικών πολιτικών το 2021: αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, στήριξη της ανάκαμψης και εκσυγχρονισμός της οικονομίας μας*, COM(2021) 500 final.

⁽³¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021): *Ένας χρόνος από την έξαρση της πανδημίας COVID-19: απόκριση σε επίπεδο δημοσιονομικής πολιτικής*, COM(2021) 105 final.

⁽³²⁾ EE C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽³³⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ με θέμα «Συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας — Τι αποδίδει και τι όχι» (2021) (EE C 155 της 30.4.2021, σ. 1).

⁽³⁴⁾ EE C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

διακοπή της εκταμίευσης των κονδυλίων της ΕΕ εάν τα κράτη μέλη παραβιάζουν τους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ ή συμβάλλουν σε μακροοικονομικές ανισορροπίες. Μετά την απενεργοποίηση της ρήτρας διαφυγής, οι εν λόγω μακροοικονομικές προϋποθέσεις ενδέχεται να προκαλέσουν συρρίκνωση, με αποτέλεσμα τα κράτη μέλη να μειώσουν τις δαπάνες προκειμένου να επιτύχουν τους δημοσιονομικούς στόχους. Αυτή η παράμετρος θα λειτουργήσει ενάντια στον πολιτικό στόχο της εδαφικής συνοχής και τους ευρύτερους στόχους του προγράμματος Next Generation EU.

3.5.5. Προκειμένου να επιτευχθεί βιώσιμη ανάκαμψη, εξακολουθεί να είναι ζωτικής σημασίας η εφαρμογή μιας ικανοποιητικής νομισματικής πολιτικής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα ετήσια ψηφίσματά του σχετικά με την ΕΚΤ και τις τριμηνιαίες ακροάσεις του για τον «νομισματικό διάλογο» με την ΕΚΤ για να ψηφίσει επί δευτερευόντων στόχων και να αναπτύξει μια πιο δημοκρατική διαδικασία, με κατευθυντήριες γραμμές για τη μακροοικονομική και βιομηχανική πολιτική. Το γεγονός αυτό θα επιτρέψει τη μεγαλύτερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των πολιτών, καθώς και των εθνικών κοινοβουλίων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΚΤ θα αποκτήσει νέα νομιμότητα για ένα διευρυμένο σύνολο στόχων. Θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτελεσματικά, αξιοποιώντας πλήρως την εργαλειοθήκη της για την επίδιωξη ενός σαφούς και πολιτικά καθορισμένου συνόλου στόχων πολιτικής, με γνώμονα τους δημοκρατικούς θεσμούς. Η ΕΚΤ είναι ένας δημόσιος οργανισμός και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να χρηματοδοτούνται σε περιόδους αύξησης των επιτοκίων, είτε από άποψη σταθερότητας των τιμών είτε από άποψη απασχόλησης, με στόχο τα επιτόκια και τα πιστωτικά περιθώρια και μέσω στοχευμένων νομισματικών εργαλείων.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η υαλουργία στην Ευρώπη σε μια κρίσιμη καμπή: επίτευξη μιας πιο πράσινης και ενεργειακά αποδοτικότερης βιομηχανίας με παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και διατήρηση των ποιοτικών θέσεων εργασίας»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2022/C 105/04)

Εισηγητής: ο κ. **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Συνεισηγητής: **Gerald KREUZER**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας:	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο όργανο	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Εγκρίθηκε από την CCMI	29.9.2021
Εγκρίθηκε από την ολομέλεια	21.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ / κατά / αποχές)	142/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ευρωπαϊκή υαλουργία αποτελεί καινοτόμο και υψηλής στρατηγικής σημασίας τομέα, από τον οποίο η ΕΕ ωφελείται σημαντικά. Τα προϊόντα υαλουργίας είναι απαραίτητα για τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη κυκλική οικονομία: για την ανακαίνιση κτιρίων, την παραγωγή περισσότερης ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας, την απαλλαγή των μέσων συγκοινωνίας από τις ανθρακούχες εκπομπές και τις βιώσιμες συσκευασίες. Η υαλουργία συμβάλλει επίσης στην επανάσταση της ψηφιοποίησης της Ευρώπης. Με λίγα λόγια, το γυαλί είναι το μέλλον.

1.2. Η ΕΟΚΕ καλεί τους φορείς χάραξης πολιτικής της ΕΕ να θέσουν την υαλουργία και όλους τους υποκλάδους της στην καρδιά των τρεχουσών πολιτικών προτεραιοτήτων, όπως η δέσμη μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 %, η δέσμη για την κυκλική οικονομία, το ψηφιακό θεματολόγιο, το θεματολόγιο για τις στρατηγικές αξιακές αλυσίδες και η διεθνής εμπορική πολιτική της ΕΕ και τα σχετικά μέσα.

1.3. Το Κύμα ανακαινίσεων της ΕΕ θα αποτελέσει τεράστια πηγή επιχειρηματικών ευκαιριών για την υαλουργία, πυροδοτώντας επενδύσεις και συμβάλλοντας σε πολύ μεγάλο βαθμό στη μείωση των εκπομπών CO₂ από τα κτίρια. Καλούμε την ΕΕ και τους εθνικούς φορείς χάραξης πολιτικής να υποστηρίξουν τουλάχιστον τους τρέχοντες προτεινόμενους στόχους και ει δυνατόν να τους ενισχύσουν.

1.4. Μια ενεργειακή μετάβαση εντός του κλάδου είναι αναγκαία προκειμένου η εγγενώς ενεργοβόρα διαδικασία παραγωγής γυαλιού να καταστεί ανθρακικά ουδέτερη. Αυτή η ενεργειακή μετάβαση θα οδηγήσει σε μείζονες αυξήσεις κόστους της επιχειρηματικής δραστηριότητας, λόγω του υψηλότερου λειτουργικού κόστους και των αυξημένων κεφαλαιακών απαιτήσεων.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά οι πολιτικές της ΕΕ να στηρίξουν τον κλάδο προκειμένου να καταστεί δυνατή αυτή η μετάβαση, με δημοσιονομική στήριξη τόσο για τις κεφαλαιακές όσο και για τις λειτουργικές δαπάνες, με δημιουργία ικανοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας, με οικονομικά προσιτό ενεργειακό εφοδιασμό και εξασφαλίζοντας πως ο κλάδος δεν θα είναι εκτεθειμένος σε αθέμιτο ανταγωνισμό από χώρες εκτός της αγοράς της ΕΕ.

1.6. Η ΕΟΚΕ στηρίζει όλες τις ενωσιακές πολιτικές και τα εθνικά σχέδια ανάκαμψης που διευκολύνουν τη στροφή των μεταφορών προς έξυπνα και κλιματικά ουδέτερα οχήματα και τη μαζική επέκταση των συστημάτων δημοσίων συγκοινωνιών. Το υψηλής τεχνολογίας γυαλί θα επιτελέσει σημαντικό ρόλο.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά η ΕΕ να χαρακτηρίσει το γυαλί ως μόνιμο υλικό, λόγω των αδρανών, επαναχρησιμοποιήσιμων και επί άπειρον ανακυκλώσιμων ιδιοτήτων του.

1.8. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη στροφή από μη γραμμικά υλικά στο πλήρως κυκλικό, επαναχρησιμοποιήσιμο και ανακυκλώσιμο γυαλί προκειμένου να μειωθεί η εξάρτηση από εισαγωγές ορυκτών καυσίμων, η εξόρυξη παρθένων πρώτων υλών και η εξάντληση των πόρων. Συνιστά δε η ΕΕ να αναγνωρίσει τα οφέλη της συνεισφοράς του γυαλιού σε βιώσιμα συστήματα συσκευασίας.

1.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά την ευρύτερη εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας, σε συνδυασμό με δημόσια και ιδιωτική χρηματοδοτική στήριξη και εταιρικές σχέσεις όπως η πρωτοβουλία Close the Glass Loop (Ολοκλήρωση του κύκλου του γυαλιού), με στόχο την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης γυαλιού. Αυτό θα επιτρέψει στην Ευρώπη να αποφύγει τη σπατάλη γυαλιού, να μειώσει την ενεργειακή κατανάλωση και τις εκπομπές CO₂ και να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας στον τομέα της ανακύκλωσης γυαλιού.

1.10. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να αναγνωρίσει ότι το γυαλί είναι απαραίτητο για την παραγωγή πράσινης ενέργειας. Το γυαλί αποτελεί βασικό συστατικό όχι μόνο των φωτοβολταϊκών ηλιακών πινάκων συστοιχιών αλλά και των ανεμογεννητριών, μπορεί δε να χρησιμοποιηθεί και με άλλους τρόπους για την παραγωγή πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο να αναπτύξουν νέες πολιτικές της ΕΕ όσον αφορά τους κλιματικούς στόχους και τις στρατηγικές αξιακές αξίας προκειμένου να ξεκινήσει εκ νέου η παραγωγή φωτοβολταϊκών κυψελών στην Ευρώπη και να προστατευτεί η παραγωγή άλλων στρατηγικής σημασίας υαλοφυγικών προϊόντων και οι αξιακές αλυσίδες όπου ανήκουν αυτά (π.χ. ανεμοθώρακες για τους κατασκευαστές του κλάδου των μεταφορών).

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί την υποστήριξη των επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση νέων και νεαρών εργαζομένων που θα εισέρχονται στον κλάδο προς αντικατάσταση του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού, οπλισμένοι με τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες, καθώς και για να επιτραπεί στους υφιστάμενους εργαζόμενους να παρακολουθήσουν τις καινοτομίες και τις μεταβατικές αλλαγές του κλάδου.

1.12. Η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να προστατέψει την υαλοφυγία μας απέναντι στον κίνδυνο διαρροής άνθρακα. Η ενίσχυση των κλιματικών στόχων και η άνοδος του κόστους του άνθρακα απαιτούν την ενίσχυση, και όχι την αποδυνάμωση της προστασίας από τον κίνδυνο διαρροής άνθρακα. Η ανταγωνιστικότητα των υαλοφυγικών προϊόντων στις αγορές εξαγωγών και στην ίδια την ΕΕ μπορεί να εξασφαλιστεί εν μέρει με αποτελεσματικά μέσα κατά της διαρροής άνθρακα, μέσω του Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ΣΕΔΕ). Το σύστημα αυτό πρέπει να διατηρηθεί προκειμένου να στηριχθεί ο κλάδος στη μετάβαση προς την εκπλήρωση του στόχου κλιματικής ουδετερότητας της ΕΕ. Η θέσπιση του Μηχανισμού συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (CBAM) και η δέσμη ταξινόμησης πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά. Η ΕΟΚΕ ζητεί ο CBAM να περιλαμβάνει λύση για τις εξαγωγές και να ενισχυθούν τα μέτρα για τη διαρροή άνθρακα μέσω της συμπλήρωσης του CBAM με πλήρεις δωρεάν πιστώσεις βάσει συγκριτικών δεικτών τουλάχιστον μέχρι το 2030, σύμφωνα με τους κανόνες του ΠΟΕ.

1.13. Μια πράσινη και ψηφιακή μετάβαση στην Ευρώπη, και ιδίως στην υαλοφυγία, πρέπει να είναι μια δίκαιη μετάβαση. Για την εξασφάλιση της μέγιστης στήριξης της μετάβασης αυτής, η ΕΟΚΕ ζητεί τη συμμετοχή των εργαζομένων. Για τον λόγο αυτό, ο κοινωνικός διάλογος σε κάθε επίπεδο πρέπει να υποστηρίζεται από τη νομοθεσία της ΕΕ.

1.14. Για την παρακολούθηση των εξελίξεων στην υαλοφυγία όσον αφορά τη μείωση και παραγωγή CO₂ και λοιπές σχετικές μεταβλητές, η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε μια πιο εστιασμένη στήριξη και ανάλυση του κλάδου στο σύνολό του και των υποκλάδων του και για κάθε κράτος μέλος.

2. Γενική περιγραφή του βιομηχανικού κλάδου της υαλοφυγίας

2.1. Παραγωγή

Η παραγωγή γυαλιού στην ΕΕ έφτασε τα 36,8 εκατομμύρια τόνους το 2020 σύμφωνα με την ένωση Glass Alliance Europe. Η ΕΕ είναι ένας από τους μεγαλύτερους παραγωγούς γυαλιού παγκοσμίως. Ο κλάδος αποτελείται από πέντε υποκλάδους:

- α) 60,4 % — Γυαλί συσκευασίας
- β) 29,2 % — Επίπεδο γυαλί
- γ) 3,2 % — Οικιακά υαλικά
- δ) 5,3 % — Υαλοίνες (ενίσχυση και μόνωση)
- ε) 2,1 % — Ειδικά υαλικά

2.2. Απασχόληση

Το 2018, η υαλοφυγία απασχολούσε περίπου 290 000 εργαζόμενους στην ΕΕ-27⁽¹⁾. Ο αριθμός αυτός καλύπτει την κατασκευή, την ανακύκλωση και την επεξεργασία γυαλιού, καθώς ορισμένοι τομείς, όπως αυτός του επίπεδου γυαλιού, έχουν σύνθετες αξιακές αλυσίδες. Ο κλάδος της επεξεργασίας γυαλιού περιλαμβάνει επίσης σημαντικό αριθμό ΜΜΕ.

⁽¹⁾ Πηγή: Eurostat και FERVER.

2.3. Υγεία και ασφάλεια

2.3.1. Η ευρωπαϊκή υαλοργία παρέχει ποιοτικές θέσεις εργασίας σε ευρύ φάσμα εργαζομένων: από ανειδίκευτους εργάτες μέχρι υψηλού επιπέδου μηχανικούς.

2.3.2. Η εργασία ως εργάτης στην υαλοργία είναι σωματικά σκληρή και ενίοτε επικίνδυνη. Τα μέτρα υγείας και ασφάλειας απαιτούν επενδύσεις και συχνά έχουν θετικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα. Τα μέτρα για την πρόληψη των επαγγελματικών ασθενειών βελτιώνονται συνεχώς, όπως συμβαίνει με την πρόληψη της πυριτίας, στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πυριτίου (NEPSI) για το αναπνεύσιμο κρυσταλλικό διοξείδιο του πυριτίου. Η νοοτροπία της ασφάλειας και της πρόληψης συνέβαλε στην ποιότητα των θέσεων εργασίας του κλάδου.

2.4. Ηλικία, εκπαίδευση και κατάρτιση

Σε αντίθεση με την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, το εργατικό δυναμικό των δυτικοευρωπαϊκών χωρών αποτελείται κυρίως από γηραιότερους (50+) και ιδιαίτερα πεπειραμένους εργαζόμενους. Είναι ολοένα δυσκολότερη η προσέλκυση νέων εργαζομένων μικρότερης ηλικίας. Η αντικατάσταση των γηραιότερων, έμπειρων εργαζομένων συνεπάγεται την κατάρτιση νέων εργαζομένων και τη δυνατότητα των σημερινών εργαζομένων να παρακολουθούν τις καινοτομίες και τις αλλαγές του κλάδου.

2.5. Η υαλοργία είναι ιδιαίτερα καινοτόμος κλάδος.

2.5.1. Οι τάσεις υγείας και ευεξίας ανοίγουν νέες ευκαιρίες και αγορές για βιώσιμες, υγιείς, επαναχρησιμοποιήσιμες και επ' άπειρον ανακυκλώσιμες γυάλινες συσκευασίες κλειστού βρόχου. Επί του παρόντος, η υαλοργία επεξεργάζεται σχεδιαστικές καινοτομίες και πιο «ανατρεπτικούς» τρόπους απαλλαγής της διαδικασίας παραγωγής από ανθρακούχες εκπομπές, προαναγγέλλοντας έναν μείζονα μετασχηματισμό στην παραγωγή γυαλιού.

2.5.2. Το γυαλί που χρησιμοποιείται στις κατασκευές και στην αυτοκινητοβιομηχανία γίνεται ολοένα πιο εξελιγμένο μέσω της ενσωμάτωσης ελασμάτων, αερίων, επιστρώσεων, καμερών, ραντάρ και λοιπών υλικών για την ενίσχυση της ασφάλειας, της μόνωσης και της μεταδοτικότητας δεδομένων. Φωτοβολταϊκές κυψέλες μπορούν να ενσωματωθούν σε γυάλινες προσόψεις ή σε πανοραμικές οροφές αυτοκινήτων για τη διατήρηση της απόδοσης και τη δημιουργία ανανεώσιμης ενέργειας.

2.5.3. Υψηλής τεχνολογίας προϊόντα γυαλιού χρησιμοποιούνται επίσης στην αεροδιαστημική και την αμυντική βιομηχανία. Προϊόντα γυαλιού και σύνθετα χρησιμοποιούνται επίσης στα διαστημόπλοια και τους δορυφόρους ως επιστρώσεις, ηλεκτρονικά, αισθητήρες, οθόνες κ.λπ. Αυτό καθιστά την υαλοργία όχι μόνο υψηλής τεχνολογίας και καινοτόμο κλάδο, αλλά και κλάδο υψηλής στρατηγικής σημασίας.

2.6. Αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19

Οι αγορές σε βασικούς τομείς βρίσκονται σε ύφεση από την αρχή της πανδημίας, με αποτέλεσμα μειωμένη παραγωγή με αργή ανάκαμψη σε ορισμένους σημαντικούς τομείς της υαλοργίας (επίπεδο γυαλί, οικιακά υαλικά, υαλοίνες). Το 2020 ο κλάδος είχε υποχωρήσει κατά 1 % έως 14 % ανάλογα με τον υποκλάδο. Στον κλάδο του επίπεδου γυαλιού, που εξυπηρετεί πρωτίτως τις κατασκευές και την αυτοκινητοβιομηχανία, η αγορά της ΕΕ συρρικνώθηκε κατά περισσότερο από 10 % το 2020. Παρότι η απορρόφηση από τις κατασκευές ήταν πιο σταθερή του αναμενόμενου, η αυτοκινητιστική υαλοργία παραμένει σε υψηλή ύφεση μέχρι σήμερα.

3. Η συμβολή της υαλοργίας στην κλιματική ουδετερότητα, στην κυκλική οικονομία, στην ευημερία και στο Ψηφιακό Θεματολόγιο της ΕΕ

3.1. Κλιματική ουδετερότητα

3.1.1. Κύμα ανακαινίσεων

3.1.1.1. Τα προϊόντα υαλοργίας βρίσκονται στον πυρήνα του Κύματος Ανακαινίσεων της ΕΕ που επιδιώκει τη δραστηκή μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών CO₂ των κτιρίων. Υαλοπίνακες με τις υψηλότερες προδιαγραφές ενεργειακής απόδοσης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται στα παράθυρα για τη μόνωση των κτιρίων. Αυτό θα σημαίνει τεράστιες μειώσεις εκπομπών CO₂, καθώς οι υψηλής απόδοσης υαλοπίνακες θα μπορούσαν να μειώσουν κατά 37,4 % τις εκπομπές CO₂ των κτιρίων έως το 2050 ⁽²⁾. Ο υαλοβάμβακας, το αφρώδες γυαλί και άλλα παράγωγα μονωτικής υαλοίνης είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την επίτευξη της βέλτιστης μόνωσης των κτιρίων.

(²) Πηγή: έκθεση του TNO του 2019: Glazing potential: energy savings and CO₂ emission reduction — Glass for Europe (Δυναμικό των υαλοπινάκων: ενεργειακή εξοικονόμηση και μείωση των εκπομπών CO₂ — Γυαλί για την Ευρώπη).

3.1.1.2. Το Κύμα ανακαινίσεων της ΕΕ θα αποτελέσει τεράστια πηγή επιχειρηματικών ευκαιριών. Ο διπλασιασμός του ρυθμού αντικατάστασης παραθύρων θα μπορούσε να οδηγήσει στη μεγέθυνση της αγοράς επίπεδου γυαλιού κατά περισσότερο από 60 % και να πυροδοτήσει έτσι επενδύσεις.

3.1.2. Παραγωγή πράσινης ενέργειας

3.1.2.1. Το γυαλί είναι απαραίτητο για την παραγωγή πράσινης ενέργειας, καθώς είναι βασικό συστατικό των φωτοβολταϊκών ηλιακών πινάκων συστοιχιών. Οι ανεμογεννήτριες χρησιμοποιούν υαλοίνες για να είναι ελαφρές και στέρεες. Πράσινη ηλεκτρική ενέργεια μπορεί επίσης να παραχθεί από ειδικούς γυάλινους καθρέφτες που εστιάζουν το φως σε ένα κεντρικό στοιχείο συνδεδεμένο με γεννήτρια.

3.1.2.2. Η ταχεία άνοδος και πτώση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας παραγωγής ηλιακών συλλεκτών λόγω αθέμιτου ανταγωνισμού από κινεζικές επιχειρήσεις μπορεί να λειτουργήσει ως παράδειγμα προς αποφυγή όσον αφορά τη διαχείριση νέων ευκαιριών πράσινης ενέργειας σε ένα διεθνώς ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι νέες ενωσιακές πολιτικές αναφορικά με τους κλιματικούς στόχους και τις στρατηγικές αξιακές αλυσίδες πρέπει να αποσκοπούν στην ανανέωση της παραγωγής φωτοβολταϊκών κυψελών στην Ευρώπη.

3.1.3. Μεταφορές

3.1.3.1. Η υαλουργία αποτελεί μείζονα προμηθευτή για τους παραγωγούς τροχαίου υλικού. Λόγω της κρίσης COVID-19, ορισμένες δημόσιες επιχειρήσεις συγκοινωνιών διέκοψαν ή ακύρωσαν σειρά μεγάλων παραγγελιών, πράγμα που οδήγησε πολλές μονάδες στα όρια της παύσης δραστηριοτήτων, το οποίο θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών. Τα έγκαιρα εθνικά σχέδια ανάκαμψης θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικά στη στήριξη της ευρωπαϊκής παραγωγής.

3.1.3.2. Παρότι η αυτοκινητοβιομηχανία διερχόταν ήδη κρίση πριν την πανδημία COVID-19, πιθανότατα θα σημειωθεί ζήτηση για πιο προηγμένους, ελαφρείς, υψηλής μόνωσης υαλοπίνακες. Τα αυτόνομα οχήματα θα εντείνουν τη ζήτηση για πιο εξελιγμένα εξειδικευμένα προϊόντα γυαλιού που θα χρησιμεύσουν ως οθόνες, πίνακες ελέγχου και συσκευές αυξημένης πραγματικότητας κ.λπ.

3.1.4. Βιώσιμη συσκευασία

Η υαλουργία παρέχει υγιεινά και βιώσιμα αδρανή υλικά συσκευασίας στους ευρωπαϊκούς κλάδους τροφίμων και ποτών, καλλυντικών και φαρμάκων (π.χ. εμβόλια COVID-19). Η υαλουργία πρωτοστατεί σε ευρύ φάσμα καινοτομιών στις διαδικασίες οικολογικού σχεδιασμού, απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές και ενεργειακής απόδοσης για τον μετασχηματισμό του τρόπου παραγωγής του γυαλιού. Κάθε χρόνο, πάνω από το 10 % του κόστους παραγωγής επενδύεται στην απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές, την ενεργειακή απόδοση και την αναβάθμιση των μονάδων παραγωγής. Το τελευταίο έργο γυαλιού συσκευασίας Furnace for the Future⁽³⁾, που απευθύνθηκε για τη χρηματοδότησή του στο Ταμείο Καινοτομίας ΣΕΔΕ, θα μειώσει τις εκπομπές κατά 60 %. Πρόκειται για μία από τις πολυάριθμες πρωτοβουλίες για τη στήριξη του στόχου του κλάδου για παροχή κλιματικά ουδέτερων γυάλινων συσκευασιών που θα μεταμορφώσουν τον κλάδο και θα προσφέρουν μεγάλες ευκαιρίες ανάπτυξης στις χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών γυάλινες συσκευασίες.

3.2. Κυκλική οικονομία: το γυαλί ως τέλειο κυκλικό προϊόν

3.2.1. Το γυαλί είναι μόνιμο, αδρανές υλικό που μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί και να ανακυκλώνεται επ' άπειρον χωρίς να χάνει τις ιδιότητές του.

3.2.2. Αποτελεί φιλική προς το περιβάλλον εναλλακτική λύση έναντι πολλών πλαστικών εφαρμογών, οδηγώντας την κούρσα της αποδοτικής ανακύκλωσης· είναι δε 100 % επαναχρησιμοποιήσιμο, αποτελώντας ένα πλήρως κυκλικό σύστημα. Είναι το μόνο υλικό συσκευασίας που δεν χρειάζεται επίστρωση ή επένδυση πλαστικού και παραμένει πάντοτε υγιεινό και ασφαλές για τη συσκευασία τροφίμων, όσες φορές κι αν ανακυκλωθεί, πράγμα που το καθιστά το μόνο υλικό συσκευασίας με αυτή την ιδιότητα. Το γυαλί είναι ένα από τα πιο ανακυκλωμένα υλικά συσκευασίας, καθώς το 76 % του γυαλιού που κυκλοφορεί στην αγορά συλλέγεται για ανακύκλωση. Η χρήση ανακυκλωμένου γυαλιού εξοικονομεί τόσο ενέργεια όσο και εκπομπές CO₂. Πρέπει να συνεχιστεί η στήριξη πανευρωπαϊκών κινήτρων για την ενθάρρυνση των ενδιαφερόμενων φορέων καθ' όλη την αξιακή αλυσίδα, συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτών, να ανακυκλώνουν περισσότερο και καλύτερα.

3.2.3. Στον τομέα των υαλοπινάκων, το ανακυκλωμένο γυαλί αποτελεί 26 % των πρώτων υλών⁽⁴⁾. Υπάρχει δε δυναμικό αύξησης της ανακύκλωσης μέσω της βελτίωσης της συλλογής, διαλογής και καθαρισμού του γυαλιού που προέρχεται από παλιά παράθυρα ή προσόψεις.

⁽³⁾ Furnace for the Future: <https://feve.org/about-glass/furnace-for-the-future/>.

⁽⁴⁾ Glass for Europe — 2050: Το επίπεδο γυαλί στην κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη— 2019. <https://glassforeurope.com/wp-content/uploads/2020/01/flat-glass-climate-neutral-europe.pdf>.

3.2.4. Το τέλος ζωής της πρώτης γενιάς φωτοβολταϊκών κυψελών μπορεί να δημιουργήσει νέα ευκαιρία ανανέωσης της βιομηχανικής πολιτικής για την ηλιακή ενέργεια και τη διατήρηση των πολύτιμων υλικών στην Ευρώπη μέσω βελτιωμένης ανακύκλωσης. Τούτο θα πρέπει να υποστηριχθεί με ένα σαφές όραμα και μια σαφή πολιτική της ΕΕ.

3.3. Ευεξία

3.3.1. Το γυαλί βρίσκεται παντού γύρω μας. Η σύγχρονη ζωή δεν θα ήταν δυνατή χωρίς αυτό. Η υαλοργία αποτελεί επίσης μία από τις γηραιότερες βιομηχανίες και έχει βαθιές ιστορικές ρίζες στην Ευρώπη όσον αφορά τη διακοσμητική ύαλο, τις τέχνες και τον πολιτισμό. Αυτή η μακρά παράδοση διαμόρφωσε την ευρωπαϊκή τεχνογνωσία, τις πρακτικές και την τέχνη της κατασκευής γυαλιού.

3.3.2. Σήμερα, το γυαλί καθιστά δυνατή την ιατρική τεχνολογία, τη βιοτεχνολογία και τη μηχανική βιολογικών επιστημών. Επίσης, μας προστατεύει από την ακτινοβολία των ακτίνων Χ (ραδιολογία) και των ακτίνων γάμμα (πυρηνική). Το γυαλί στη διακόσμηση εσωτερικού χώρου και τα γυάλινα έπιπλα όπως καθρέφτες, χωρίσματα, κγκλιδώματα, τραπέζια, ράφια και γυάλινα φωτιστικά βελτιώνουν τους χώρους όπου ζούμε και εργαζόμαστε.

3.3.3. Το γυαλί προστατεύει την ποιότητα και τη διάρκεια ζωής των τροφίμων και των ποτών μας. Τα γυάλινα επιτραπέζια σκεύη επιτρέπουν την εκλεκτή εστίαση και τα αξεσουάρ *art de vivre*. Τα γυάλινα παράθυρα επιτρέπουν στο φυσικό φως να εισέλθει στα σπίτια και τα γραφεία μας. Το γυαλί χρησιμοποιείται σε οικιακές συσκευές και συσκευές γραφείου και σε ηλεκτρονικά εξαρτήματα όπως οι πόρτες κλιβάνων, οι εστίες, οι οθόνες τηλεόρασης και υπολογιστών και τα κινητά τηλέφωνα.

3.4. Ψηφιακή Ευρώπη

Οι ευρωπαϊκές μονάδες παραγωγής παράγουν ήδη το λεπτότερο γυαλί που κυκλοφορεί, τα οποίο χρησιμοποιείται για οθόνες, κινητά τηλέφωνα, tablet και άλλες οθόνες (αφής). Οι οπτικές υαλοίνες και καλώδια εξασφαλίζουν ευρείας κλίμακας, ακόμα και διηπειρωτική μετάδοση δεδομένων καθώς και μικροσυνδέσεις σε ηλεκτρονικές συσκευές και μικροκυκλώματα.

4. Το γυαλί ως τομέας υψηλής έντασης ενέργειας

4.1. Κάθε χρόνο, ξαναχτίζονται σταδιακά νέοι κλιβανοί ή προσαρμόζονται με καινοτόμες τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και πολύ υψηλότερης ενεργειακής απόδοσης. Ο κλάδος συνεχίζει να μειώνει την ενεργειακή του κατανάλωση αξιοποιώντας τεχνολογίες ανάκτησης απορριπτόμενης θερμότητας, τεχνολογίες κύκλου RANKINE με οργανικό ρευστό, αυξάνοντας τη χρήση υαλοθραύσματος και άλλων συμβιωτικών τεχνολογιών. Τα νέα συστήματα και τεχνολογίες ενεργειακής διαχείρισης που αναπτύσσονται στις μονάδες υαλοργίας συμβάλλουν στην ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης.

4.2. Η χρήση ενέργειας στην υαλοργία μειώνεται σταθερά και σημαντικά εδώ και σχεδόν 100 χρόνια και πλησιάζει το θερμοδυναμικό της όριο.

4.3. Καθώς οι εκπομπές CO₂ της υαλοργίας συνδέονται άμεσα με την ενέργεια που καταναλώνεται, οι βελτιώσεις της ενεργειακής απόδοσης αντικατοπτρίζονται στη μείωση των εκπομπών CO₂. Αυτές οι βελτιώσεις έχουν μάλιστα οδηγήσει σε μεγάλη μείωση των εκπομπών CO₂. Για παράδειγμα, η γαλλική υαλοργία — που εμφανίζει υψηλό βαθμό διαφοροποίησης και εξέλιξης — μείωσε τις εκπομπές CO₂ της κατά 70 % μεταξύ 1960 και 2010.

4.4. Για την παρακολούθηση της προόδου της υαλοργίας σε σχέση με άλλους τομείς υψηλής ενεργειακής έντασης, πρέπει να αναπτυχθεί πιο εστιασμένη στήριξη για τον κλάδο στο σύνολό του και για τους υποκλάδους του και για κάθε κράτος μέλος.

4.5. Δρόμοι προς την κλιματική/ανθρακική ουδετερότητα

4.5.1. Η υαλοργία αγγίζει σχεδόν το θερμοδυναμικό της όριο, πράγμα που σημαίνει ότι σημαντικές μειώσεις των εκπομπών CO₂ δεν είναι πλέον δυνατές με τις υφιστάμενες τεχνικές και την καύση φυσικού αερίου. Το ζητούμενο είναι μια ενεργειακή μετάβαση και μια ακόμα μεγαλύτερη κυκλικότητα στην παραγωγή γυαλιού στους τομείς όπου υφίσταται δυναμικό.

4.5.2. Πράσινη ηλεκτρική ενέργεια

Ο εξηλεκτρισμός είναι άλλη μία ελπιδοφόρα επιλογή όσον αφορά την απαλλαγή της υαλοργίας από τις ανθρακούχες εκπομπές. Επί του παρόντος αναπτύσσεται έργο επίδειξης, ονόματι Furnace for the Future (Κλιβανός για το μέλλον). Θα είναι ο πρώτος μεγάλης κλίμακας υβριδικός ηλεκτρικός κλιβανός γυαλιού συσκευασίας στον κόσμο. Λειτουργούν ήδη μικρής κλίμακας ηλεκτρικοί κλιβανοί στους υποκλάδους του γυαλιού συσκευασίας και των οικιακών υαλικών. Όπως και με το υδρογόνο, η ικανότητα παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να αναπτυχθεί.

4.5.3. Πράσινο υδρογόνο

Το υδρογόνο αποτελεί πολλά υποσχόμενη εναλλακτική λύση έναντι του φυσικού αερίου. Ο τομέας της υαλοργίας εξερευνά ήδη την επιλογή κλιβάνων υδρογόνου. Θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για να γίνει λειτουργικός σε ανταγωνιστικό περιβάλλον ένας κλιβανός υδρογόνου και για να υπάρχει ικανή ικανότητα παραγωγής και μεταφοράς υδρογόνου.

4.5.4. Κυκλικότητα

Κατά την τήξη γυαλιού με κλιβανούς φυσικού αερίου, σχεδόν 80 % του CO₂ εκπέμπεται μέσω της καύσης του φυσικού αερίου και 20 % εκπέμπεται από τις παρθένες πρώτες ύλες. Η αντικατάσταση των παρθένων πρώτων υλών από ανακυκλωμένο γυαλί (υαλόθραυσμα) εξαλείφει την ανάγκη εξόρυξης παρθένων υλών, μειώνει τη σπατάλη και τις εκπομπές CO₂ και εξοικονομεί ενέργεια. Υπάρχει η δυνατότητα «ολοκλήρωσης του κύκλου του γυαλιού»⁽⁵⁾ και περισσότερης ανακύκλωσης του γυαλιού μετά την κατανάλωση. Τόσο στην κατασκευαστική όσο και στην αυτοκινητιστική υαλοργία, δοκιμάζονται πολυαριθμίες πρωτοβουλίες και μοντέλα για τη βελτίωση της συλλογής. Πρέπει να προβλεφθεί η αφαίρεση του γυαλιού και των υαλοπινάκων από τα κτίρια πριν την κατεδάφιση και ένας ειδικός ανά υλικό στόχος συλλογής, που θα συμπληρώνει τον γενικό στόχο για τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων που είναι αναποτελεσματικός όσον αφορά τα ελαφρά υλικά όπως το γυαλί. Απαιτούνται συστήματα χωριστής συλλογής για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας, ούτως ώστε υψηλά επίπεδα ανακυκλωμένου υλικού να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα προϊόντα υαλοργίας.

4.5.5. Εμπόδια και προκλήσεις

Η ενεργειακή μετάβαση θα οδηγήσει σε υψηλότερο λειτουργικό κόστος και κεφαλαιακές απαιτήσεις. Οι πολιτικές της ΕΕ πρέπει να στηρίζουν τις επενδύσεις της βιομηχανίας για να επιτρέψουν αυτή τη μετάβαση, πρέπει δε να εξασφαλίζουν πως ο κλάδος δεν θα είναι εκτεθειμένος σε αθέμιτο ανταγωνισμό από τρίτες χώρες εκτός αγοράς ΕΕ. Επιπλέον, πρέπει να αναληφθεί δράση άμεσα καθώς οι κλιβανοί έχουν διάρκεια ζωής περίπου 10-15 ετών (γυαλί συσκευασίας) ή 15-20 ετών (επίπεδο γυαλί). Αυτό μας δίνει μόνο δύο γενιές κλιβάνων μέχρι το κρίσιμο έτος 2050.

5. Η υαλοργία στην πολιτική της ΕΕ

5.1. Πράσινη ανάκαμψη: Η Πράσινη Συμφωνία, το Κύμα ανακαινίσεων, η ώθηση για περισσότερη ανανεώσιμη ενέργεια, η πολιτική βιώσιμων μεταφορών και οι πρωτοβουλίες κυκλικής οικονομίας πρέπει να αποτελέσουν πραγματικούς μοχλούς ώθησης για προϊόντα υαλοργίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών.

5.2. Νέες πηγές ενέργειας: Στήριξη και οικοδόμηση ικανότητας ανανεώσιμης ενέργειας για πράσινη ηλεκτρική ενέργεια και πράσινο υδρογόνο και εξασφάλιση της διαθεσιμότητας βιοαερίου. Στήριξη της αιολικής και της ηλιακής ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα.

5.3. E & A: Ενίσχυση της δημόσιας στήριξης και χρηματοδότησης στην E & A και σε έργα επίδειξης⁽⁶⁾ όπως το Ταμείο Καινοτομίας ΣΕΔΕ με στόχο την απαλλαγή της παραγωγής από τις ανθρακούχες εκπομπές και την περαιτέρω ανάπτυξη ενεργειακά αποδοτικών κλιβάνων. Το Ταμείο είχε μεγάλο πλεόνασμα αιτήσεων στην πρώτη πρόσκληση, το ίδιο δε αναμένεται και στις επόμενες.

5.4. Αποδοχή από την αγορά: Απαιτούνται μηχανισμοί για τη στήριξη της αποδοχής προϊόντων υαλοργίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών από την αγορά, προκειμένου να εξασφαλιστεί η απόδοση των επενδύσεων στην παραγωγή χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών. Υποστήριξη της αντικατάστασης των πλαστικών από βιώσιμα προϊόντα γυαλιού στο λιανεμπόριο, στο σπίτι, στον τομέα της φιλοξενίας, στα έτοιμα γεύματα και στα τρόφιμα και ποτά άμεσης κατανάλωσης, προκειμένου να στραφούμε από γραμμικά συστήματα στην κυκλική οικονομία.

5.5. Κύμα ανακαινίσεων: Στήριξη των μέτρων του Κύματος Ανακαινίσεων που μπορούν δυναμικά να ενθαρρύνουν τη χρήση προϊόντων που αποφεύγουν το CO₂ με στόχο την τόνωση της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις κατασκευές και τις μεταφορές. Αύξηση του στόχου ενεργειακής απόδοσης και μετατροπή του σε δεσμευτικό στόχο σε επίπεδο ΕΕ για να ενθαρρυνθεί η ανακαίνιση δημοσίων κτιρίων και να ενισχυθεί το επίπεδο φιλοδοξίας όσον αφορά τις υποχρεώσεις εξοικονόμησης ενέργειας. Στήριξη της αύξησης της διαθέσιμης χρηματοδότησης για τις ανακαινίσεις κτιρίων με διάφορα μέσα, συμπεριλαμβανομένου του Νέου Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα.

5.6. Βιώσιμες μεταφορές: Στήριξη της στροφής των μεταφορών προς έξυπνα και κλιματικά ουδέτερα οχήματα και την επέκταση των συστημάτων δημοσίων συγκοινωνιών. Το υψηλής τεχνολογίας γυαλί επιτελεί σημαντικό ρόλο προς τούτο.

⁽⁵⁾ Close the Glass Loop: <https://closetheglassloop.eu/>.

⁽⁶⁾ Η υαλοργία έχει διάφορες στρατηγικές απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές, όπως η στροφή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μέτρα ενεργειακής απόδοσης, πρώτες ύλες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, χρήση ανακυκλωμένου γυαλιού, μεταφορές και εφοδιαστική.

5.7. Βιώσιμες συσκευασίες: Στήριξη της στροφής από μη γραμμικά υλικά στο πλήρως κυκλικό, επαναχρησιμοποιήσιμο και ανακυκλώσιμο γυαλί προκειμένου να μειωθεί η εξάρτηση από εισαγωγές ορυκτών καυσίμων, η εξόρυξη παρθένων πρώτων υλών και η εξάντληση των πόρων.

5.8. Κυκλικότητα: Στήριξη υποδομών χωριστής συλλογής και ανακύκλωσης, οικοδόμησης ικανότητας και τεχνολογιών για τη μεγιστοποίηση της ποσότητας και της ποιότητας γυαλιού μετά την κατανάλωση για ανακύκλωση κλειστού βρόχου με προορισμό νέα προϊόντα γυαλιού. Ενθάρρυνση εταιρικών σχέσεων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα για αξιακές αλυσίδες, όπως η πλατφόρμα «Ολοκλήρωση του κύκλου του γυαλιού» για το γυαλί συσκευασίας (⁷), με στόχο τη συνεργασία.

5.8.1. Ειδικότερα, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες στον δραστηριοτήτων του κατασκευαστικού τομέα, συμπεριλαμβανομένων των αποβλήτων κατεδάφισης ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό του γυαλιού του κατασκευαστικού τομέα στο τέλος της ζωής του.

5.8.2. Έχει αποδειχθεί ότι τα υψηλά ποσοστά επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης των γυάλινων συσκευασιών συμβάλλουν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των συστημάτων γυάλινης συσκευασίας και στην αύξηση της αποδοτικότητας των πόρων. Προκειμένου να επιτευχθούν υψηλά ποσοστά επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης, η βιομηχανία καθιέρωσε, πέραν των προγραμμάτων διευρυμένης ευθύνης παραγωγού (EPR) για την ανακύκλωση των γυάλινων συσκευασιών μίας χρήσης, προαιρετικά συστήματα επιστροφόμενων συσκευασιών για τις επαναχρησιμοποιήσιμες συσκευασίες και ορισμένα κράτη μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) έχουν εφαρμόσει υποχρεωτικά συστήματα επιστροφής της εγγύησης (DRS) στις συσκευασίες ποτών μίας χρήσης. Παρότι τα υποχρεωτικά συστήματα επιστροφής της εγγύησης θεωρούνται αποτελεσματικό μέσο για την πρόληψη της δημιουργίας απορριμμάτων και την επίτευξη υψηλών ποσοστών ανακύκλωσης, η ΕΟΚΕ φρονεί πως τα DRS για τα υαλικά μίας χρήσης ή άλλες γυάλινες συσκευασίες (και όχι μόνο για τις συσκευασίες ποτών) δεν συνάδουν με τα προγράμματα EPR που αποτελούν δοκιμασμένο και αποτελεσματικό σύστημα συλλογής ανακυκλώσιμων συσκευασιών και που έχουν επιτύχει εξαιρετικά υψηλά ποσοστά ανακύκλωσης.

5.8.3. Για μη επαναπληρώσιμο γυαλί συσκευασίας, στήριξη προγραμμάτων διευρυμένης ευθύνης παραγωγού για τη μαζική συλλογή γυαλιού. Αυτά είναι πολύ πιο αποτελεσματικά από τα συστήματα ανταποδοτικής ανακύκλωσης για τις συσκευασίες μίας χρήσης, τόσο από περιβαλλοντική όσο και από οικονομική άποψη.

5.9. Ψηφιοποίηση: Στήριξη των βιομηχανιών και των εργαζομένων που καθιστούν δυνατή την Ψηφιακή Ευρώπη (οπτικές ίνες, οθόνες αφής, οθόνες, αισθητήρες) μέσω αποτελεσματικής βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και της ανάπτυξης οικοσυστημάτων, λαμβανομένων υπόψη όλων των προκλήσεων που προαναφέρθηκαν και συνεκτιμώντας τα ειδικά χαρακτηριστικά των διαφόρων υποκλάδων της υαλουργίας.

5.10. Διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή αγορά

5.10.1. Η ενεργειακή μετάβαση της υαλουργίας θα χρειαστεί χρόνο και, κατά τη διάρκειά της, το πολύ υψηλό και αυξανόμενο ενεργειακό κόστος δημιουργεί μια ιδιαίτερα δυσχερή κατάσταση για την υαλουργία, καθώς σήμερα αποτελεί περίπου 25-30 % του κόστους παραγωγής, σε συνάρτηση με το προϊόν και με τις διακυμάνσεις των τιμών.

5.10.2. Κρατική ενίσχυση

Όλοι οι υποκλάδοι της υαλουργίας πρέπει να ωφελούνται από μέσα στήριξης για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και το λειτουργικό κόστος, όπως το ταμείο εκσυγχρονισμού, τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και το ταμείο καινοτομίας του ΣΕΔΕ, μεταξύ άλλων. Η υαλουργία πρέπει να εξαιρείται από την Οδηγία φορολόγησης της ενέργειας αλλά να συμπεριλαμβάνεται στην κατά κατηγορίες για την αντιστάθμιση ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και να ωφελείται από τις συμβάσεις επί διαφοράς για τον άνθρακα προκειμένου να καταστούν δυνατές οι επενδύσεις σε παραγωγικές διεργασίες χαμηλών εκπομπών CO₂. Ειδικότερα, το ειδικό γυαλί πρέπει να προστεθεί στον κατάλογο των κρατικών ενισχύσεων για το κλίμα.

5.10.3. Ανταγωνιστικότητα σε παγκόσμιο επίπεδο

5.10.3.1. Οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές τρίτων χωρών πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα με αποτελεσματικά μέσα εμπορικής πολιτικής.

5.10.3.2. Ο κλάδος του συνεχούς υαλονήματος έχει υποστεί τις συνέπειες μιας διαστρεβλωμένης αγοράς λόγω των υψηλών εισαγωγών υαλοινών από την Ασία που αποτελούν αντικείμενο ντάμπινγκ και επιδοτήσεων. Είναι επείγουσα η ανάγκη λήψης μέτρων κατά της καταστρατήγησης, π.χ. όσον αφορά εισαγωγές από την Αίγυπτο και το Μπαχρέιν.

(⁷) Close the Glass Loop www.closestheglassloop.eu.

5.10.3.3. Ο υποκλάδος της παραγωγής ανεμοθωράκων για την αυτοκινητοβιομηχανία επίσης υφίσταται σκληρό ανταγωνισμό, κυρίως από Κινέζους παραγωγούς. Τα χαμηλότερα περιβαλλοντικά και σχετικά με τις εκπομπές CO₂ πρότυπα, σε συνδυασμό με τους χαμηλότερους μισθούς και τις χειρότερες συνθήκες εργασίας, οδηγούν σε αθέμιτο ανταγωνισμό που θα μπορούσε να οδηγήσει τους Ευρωπαίους κατασκευαστές αυτοκινήτων να αυξήσουν τις εισαγωγές από την Απω Ανατολή, προκαλώντας περισσότερες εκπομπές CO₂ σε παγκόσμιο επίπεδο.

5.10.3.4. Η Ευρώπη κατέχει την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία στην παραγωγή γυαλιού συσκευασίας. Ο κλάδος εξυπηρετεί τον τομέα βασικών τροφίμων και ποτών της ΕΕ, τον μεγαλύτερο τομέα της ΕΕ. Η υαλουργία συνεισφέρει επίσης στο εξωτερικό εμπόριο προϊόντων αξίας 250 δισεκατ. ευρώ που συσκευάζονται ή είναι πιθανό να συσκευάζονται με γυάλινες συσκευασίες, παρέχοντας περισσότερα έσοδα από εξαγωγές εκτός ΕΕ από ό,τι οι πλαστικές ρητίνες και κόκκοι, τα οργανικά χημικά προϊόντα και τα αεροσκάφη.

5.11. Διασφάλιση δίκαιης μετάβασης

Η διά βίου μάθηση και κατάρτιση πρέπει να ενθαρρύνεται και να υποστηρίζεται προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το εργατικό δυναμικό θα προσαρμόζεται στις νέες τεχνολογίες και διεργασίες και να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη εργασιακή ασφάλεια, τόσο εντός του ίδιου του κλάδου όσο και στην ευρύτερη αγορά εργασίας. Οι εργαζόμενοι πρέπει να συμμετέχουν στη μετάβαση, και για τον λόγο αυτό ο κοινωνικός διάλογος σε κάθε επίπεδο πρέπει να υποστηρίζεται από τη νομοθεσία της ΕΕ.

5.12. Νομοθετική σταθερότητα και ασφάλεια

5.12.1. Διαρροή άνθρακα: Τα αποτελεσματικά μέτρα για τη διαρροή άνθρακα στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ πρέπει να διατηρηθούν προκειμένου να στηριχθεί ο κλάδος στη μετάβαση προς την επίτευξη του στόχου κλιματικής ουδετερότητας της ΕΕ και να δημιουργηθούν και να διατηρηθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

5.12.2. CBAM: Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της προσεκτικής εισαγωγής του CBAM, σύμφωνα με τους κανόνες του ΠΟΕ· ωστόσο αυτός πρέπει να συμπεριλαμβάνει λύσεις για τις εξαγωγές και να συμπληρώνει τις πλήρως δωρεάν πιστώσεις βάσει συγκριτικών δεικτών τουλάχιστον μέχρι το 2030, προκειμένου να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να επικεντρωθούν στις επενδύσεις χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα του CBAM.

5.12.3. Ταξινόμια: Η ΕΟΚΕ επικροτεί το έργο σχετικά με τη δέσμη ταξινόμιας της ΕΕ που αποσκοπεί στη διοχέτευση της ιδιωτικής χρηματοδότησης σε βιώσιμες δραστηριότητες, θεωρεί ωστόσο πως ο ρόλος της υαλουργίας και η συμβολή της στην προσαρμογή και το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής πρέπει να συνεκτιμηθεί.

5.12.4. Κυκλικότητα: Η ΕΟΚΕ επικροτεί το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία και ζητεί την πλήρη αναγνώριση του γυαλιού ως μόνιμου υλικού που παραμένει παραγωγικό για τις οικονομίες μας και την πλήρη στήριξη πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της κυκλικότητάς του.

5.12.5. Fit for 55: Η εν λόγω δέσμη παρουσιάστηκε ενόσω καταρτιζόταν η παρούσα γνωμοδότηση. Προτείνει την τροποποίηση δώδεκα υφιστάμενων προτάσεων (Οδηγία για την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών, οδηγία φορολόγησης της ενέργειας, οδηγία για την ανανεώσιμη ενέργεια κ.λπ.) και την εισαγωγή ορισμένων νέων (όπως η πρόταση για τον CBAM). Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αξιολογήσει προσεκτικά τον αντίκτυπο της δέσμης στην υαλουργία. Δεδομένου του εύρους των αλλαγών που εισάγονται σε πολλούς διαφορετικούς τομείς, είναι καθοριστικής σημασίας να διασφαλιστεί η συνέπεια μεταξύ των διαφόρων νομοθετικών πράξεων και να αποφευχθούν δυνητικές συγκρούσεις. Η δέσμη πρέπει να στηρίζει τη βιομηχανία στην ενεργειακή της μετάβαση, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ίσους όρους ανταγωνισμού με τους ανταγωνιστές εκτός ΕΕ που δεν αντιμετωπίζουν το ίδιο κόστος άνθρακα.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η στρατηγική της ΕΕ για την κινητικότητα και οι βιομηχανικές αλυσίδες αξίας της ΕΕ: προσέγγιση των οικοσυστημάτων της αυτοκινητοβιομηχανίας»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2022/C 105/05)

Εισηγητής: ο κ. **Arnaud SCHWARTZ**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Monika SITÁROVÁ**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο όργανο	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Εγκρίθηκε από το τμήμα	29.9.2021
Εγκρίθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/ κατά/ αποχές)	235/1/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το ευρωπαϊκό οικοσύστημα της αυτοκινητοβιομηχανίας μπορεί να καταστεί πρωτοπόρο όσον αφορά την εξεύρεση και την ανάπτυξη λύσεων βιώσιμων μετακινήσεων (κινητικότητας). Ως εκ τούτου, το οικοσύστημα της αυτοκινητοβιομηχανίας πρέπει να αναπτύξει ενεργά στρατηγικές, έτσι ώστε να διαμορφώσει τις συνεχιζόμενες ανατροπές και μειζόνες τάσεις στα της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας.

1.2. Για να μειωθούν οι εκπομπές ρύπων του τομέα των μεταφορών κατά 90 % έως το 2050, η ΕΟΚΕ επιθυμεί η ΕΕ να αγωνιστεί ώστε να καταστήσει όλα τα μέσα μεταφορών βιώσιμα, ενώ παράλληλα θα καταστήσει τις βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις ευρέως διαθέσιμες και προσιτές στους κατοίκους της ΕΕ. Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί με έναν έξυπνο συνδυασμό συστημάτων μετάδοσης κίνησης ο οποίος εξισορροπεί μεταξύ περιβαλλοντικής προστασίας, αποτελεσματικής χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οικονομικής βιωσιμότητας και αποδοχής από τους καταναλωτές, ενώ παράλληλα γίνεται σεβαστή η αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας.

1.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι ατομικές μετακινήσεις πρέπει να παραμείνουν οικονομικά —και μη οικονομικά— προσιτές για όλους, ιδίως δε τους καθημερινά μετακινούμενους εργαζομένους, οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση σε ποιοτικές δημόσιες συγκοινωνίες ή άλλες λύσεις μετακίνησης. Θα πρέπει να αποτραπεί, πάση θυσία, η πόλωση μεταξύ αυτών που μπορούν να αγοράσουν οικολογικό αυτοκίνητο και εκείνους που δεν μπορούν. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι αν δημιουργηθεί παρακείμενο σύστημα εμπορίας εκπομπών στον τομέα των μεταφορών, θα μπορούσε να υπονομευτεί η δημόσια υποστήριξη της απαλλαγής των οδικών μεταφορών από τα ορυκτά καύσιμα, αν οι ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος και όσες εξαρτώνται από τις οδικές μεταφορές για τον βιοπορισμό τους δεν αποζημιωθούν καταλλήλως.

1.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία κατείχε πάντα ηγετική θέση παγκοσμίως και αποτελούσε πάντα κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας. Κατά τη μετάβαση στο μοντέλο ενός συστήματος οδικών μεταφορών ψηφιοποιημένων και απαλλαγμένων από ανθρακούχες εκπομπές, θα πρέπει να διατηρήσει αυτήν τη θέση και να χαράξει οδούς μετασχηματισμού που θα της επιτρέψουν να αντιμετωπίσει τις ανατρεπτικές τάσεις, με τις οποίες έρχεται τώρα αντιμέτωπος ο τομέας. Θα πρέπει να το πράξει αυτό, βασίζομενη στα τεχνολογικά της πλεονεκτήματα, στο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό της, στη μηχανολογία παγκόσμιας κλάσης, στους απαιτητικούς καταναλωτές, στις προηγμένες αλυσίδες εφοδιασμού, στην ισχυρή παράδοση στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και σε εποικοδομητικές εργασιακές σχέσεις.

1.5. Η επιτυχημένη εκκίνηση του σημαντικού έργου κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος για τις μπαταρίες απέδειξε ότι η συγκέντρωση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων, συνεισφέρει σαφώς στην ενίσχυση της αλυσίδας εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας. Η ΕΟΚΕ είναι, ως εκ τούτου, πεπεισμένη ότι πρέπει να ξεταστούν περισσότερα σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος στον τομέα — π.χ. για το υδρογόνο (υπό εκπόνηση), τα αυτοματοποιημένα και συνδεδεμένα αυτοκίνητα, την

κυκλική οικονομία, τις πρώτες ύλες κ.λπ. Απαιτείται τολμηρή δράση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων εφοδιασμού ημιαγωγών, και η δημιουργία ενός δεύτερου σημαντικού έργου κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος θα βοηθήσει να επιλυθεί το ζήτημα.

1.6. Η ΕΟΚΕ θέλει η ΕΕ να υποστηρίξει τους ίδιους όρους ανταγωνισμού παγκοσμίως. Η Ευρώπη πρέπει να έχει τη φιλοδοξία να διατηρήσει την ισχυρή εξαγωγική θέση της στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Επομένως, θα πρέπει να αναληφθεί δράση έτσι ώστε:

- να επιδιωχθεί αμοιβαιότητα στις εμπορικές σχέσεις (πρόσβαση στην αγορά, δημόσιες συμβάσεις, επενδύσεις, σεβασμός των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, επιδοτήσεις),
- να συναφθούν διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου (συμπεριλαμβανομένου ενός κεφαλαίου για την αυτοκίνηση/τις οδικές μεταφορές),
- να καταπολεμηθούν οι αθέμιτες εμπορικές μεθοδεύσεις (επιδοτήσεις, διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, διαφορές στην τιμή του άνθρακα, κοινωνικό και περιβαλλοντικό ντάμπινγκ),
- να προάγεται η διεθνής συνεργασία όσον αφορά τα μη ρυπογόνα αυτοκίνητα και τις τεχνολογίες καυσίμων με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές.

1.7. Ο μετασχηματισμός της αυτοκινητοβιομηχανίας θα έχει δραστικό αντίκτυπο στην ποσότητα και την ποιότητα των αναγκαίων θέσεων εργασίας. Επομένως, απαιτούνται ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, ώστε να διατηρηθεί η απασχολησιμότητα του εργατικού δυναμικού μέσα από π.χ. πρωτοβουλίες αναβάθμισης και επανειδίκευσης (όπως στην Automotive Skills Alliance/Συμμαχία δεξιοτήτων αυτοκινητοβιομηχανίας), έτσι ώστε να αποκτήσουν οι εργαζόμενοι τις δεξιότητες του μέλλοντος. Για τους εργαζομένους που πρέπει να εγκαταλείψουν τον κλάδο, πρέπει να διασφαλίζεται ομαλή μετάβαση σε άλλη θέση εργασίας (πέραν των προγραμμάτων πρόωρης συνταξιοδότησης).

1.8. Η ΕΟΚΕ διατυπώνει το αίτημα της ακριβούς χαρτογράφησης του αντίκτυπου της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης του τομέα, με σκοπό να εντοπιστούν οι περιοχές και τα τμήματα της αλυσίδας εφοδιασμού που κινδυνεύουν περισσότερο. Επίσης, πρέπει να παρακολουθείται το μεταβαλλόμενο αποτύπωμα άνθρακα του τομέα λόγω της απαλλαγής του από τις ανθρακούχες εκπομπές και της ψηφιοποίησης, με τη συνεκτίμηση όλων των σχετικών σταδίων του κύκλου ζωής των προϊόντων. Καθώς είναι τεράστιες οι προκλήσεις της αλυσίδας εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν, η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτακτική ανάγκη να θεσπιστεί ένας μηχανισμός μετάβασης για τον κλάδο, προκειμένου να ληφθούν τα απαραίτητα συνοδευτικά μέτρα ώστε να αποφευχθούν κοινωνικές αναταραχές και να εξασφαλιστεί μια κοινωνικά υπεύθυνη μετάβαση.

2. Γενικές παρατηρήσεις

Τρέχουσα κατάσταση

2.1. Η αυτοκινητοβιομηχανία υπήρξε πάντα **ακρογωνιαίος λίθος της βιομηχανίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης** και έχει σημαντικούς δεσμούς με εφοδιάζουσες βιομηχανίες, όπως τον χάλυβα, τις χημικές ουσίες και την κλωστοϋφαντουργία, αλλά και με τα επόμενα στάδια βιομηχανικής παραγωγής, όπως ΤΠΕ, επισκευές, καύσιμα, λιπαντικά και υπηρεσίες μετακινήσεων. Ο τομέας αντιπροσωπεύει πάνω από το 8 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ, αντιστοιχεί στο 28 % των συνολικών δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη και οι εξαγωγές του δημιουργούν μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα. Ωστόσο, το μέλλον της αυτοκινητοβιομηχανίας της Ευρώπης θα εξαρτηθεί από τον τρόπο με τον οποίο θα μπορέσει να προβεί στις βασικές απαιτούμενες προσαρμογές, για να ανταποκριθεί στις άνευ προηγουμένου προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει σήμερα.

2.2. Η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία βρίσκεται **στο σταυροδρόμι ενός ριζικά νέου μοντέλου** το οποίο προκύπτει από την περίπλοκη μετάβαση προς μια ψηφιακή και πράσινη οικονομία. Στις 28 Νοεμβρίου 2018, η Επιτροπή ενέκρινε ένα μακροπρόθεσμο όραμα για μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050. Ο τομέας των μεταφορών θεωρήθηκε ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτήν τη μετάβαση. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, του Δεκεμβρίου του 2019, δημιουργεί ένα στρατηγικό πλαίσιο για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας. Τάσσεται υπέρ της μείωσης κατά 90 % των εκπομπών στον τομέα των μεταφορών έως το 2050. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕ αποφάσισε να αναθεωρήσει τον στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τον οποίον είχε θέσει για το 2030, σε τουλάχιστον - 55 %. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η Επιτροπή παρουσίασε τη «δέση μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55%», στις 14 Ιουλίου 2021, με την οποία αναθεωρείται ο κανονισμός για τον επιμερισμό των προσπαθειών, την οδηγία για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων και τον κανονισμό σχετικά με τα πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές CO₂.

2.3. Η μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα στην ηλεκτρική ενέργεια χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, καθώς και μετατόπιση της δημιουργίας προστιθέμενης αξίας από τη μαζική παραγωγή αυτοκινήτων στην παροχή υπηρεσιών μετακινήσεων, θα δημιουργήσει **σοβαρές αναταραχές για τον τομέα**, για τις πολλές ΜΜΕ στις περίπλοκες αλυσίδες εφοδιασμού και για τα 13,8 εκατομμύρια εργαζομένους στον κλάδο. Συνεπώς, η πρόκληση θα έγκειται στη διαχείριση αυτής της μετάβασης προς τις καθαρές μηδενικές εκπομπές, με κοινωνικά αποδεκτό τρόπο.

Ανατρεπτικές μείζονες τάσεις

2.4. **Παγκοσμιοποίηση.** Ενώ οι πωλήσεις σε ώριμες αγορές επιβραδύνονται, σε αναδυόμενες αγορές, οι πωλήσεις αυτοκινήτων αυξάνονται. Ως εκ τούτου, η βαρύτητα του οικονομικού κέντρου μετακινείται από την ΕΕ και τις ΗΠΑ στην Ασία. Η Κίνα, επί του παρόντος, παράγει 26 εκατομμύρια αυτοκίνητα ετησίως, έναντι των 22 εκατομμυρίων της ΕΕ. Η Κίνα ήταν επίσης μεταξύ των πρώτων που άρχισαν να παράγουν ηλεκτρικά οχήματα και διαθέτει βιομηχανία μπαταριών σε ώριμο στάδιο. Η Ιαπωνία και η Κορέα έχουν επίσης προβάδισμα στις μπαταρίες και είναι ιδιαίτερες ισχυρές στους ημιαγωγούς. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει προβλήματα όσον αφορά την πρόσβαση σε δεοντολογικά ορθό εφοδιασμό με πρώτες ύλες, όπως το λίθιο και το κοβάλτιο ⁽¹⁾. Εξάλλου, ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις αυξανόμενες γεωπολιτικές εντάσεις.

2.5. **Η πρόκληση της βιώσιμης ανάπτυξης.** Σύμφωνα με το όραμα που παρουσιάζεται στη «Στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα» της ΕΕ «έως το 2030, τουλάχιστον 30 εκατομμύρια αυτοκίνητα μηδενικών εκπομπών» θα κυκλοφορούν στους ευρωπαϊκούς δρόμους. Στις 14 Ιουλίου, η Επιτροπή πρότεινε να επιτρέπεται από το 2035 η εμπορία μόνο οχημάτων μηδενικών εκπομπών ρύπων. Αυτό θα σημαίνει απότομη αύξηση του μεριδίου των αυτοκινήτων μηδενικών εκπομπών στον στόλο οχημάτων (από 0,2 % επί του παρόντος στο 11-14 % το 2030) ⁽²⁾. Η προσπάθεια επίτευξης των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας θα δημιουργήσει πλεονεκτήματα για τους πρωτοπόρους και θα στηρίξει την ηγετική θέση της Ευρώπης στις τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών καθώς και την ανταγωνιστικότητά της παγκοσμίως. Αυτό σημαίνει επίσης μαζικές επενδύσεις στην ανάπτυξη εναλλακτικών συστημάτων κίνησης (μπαταρίας-ηλεκτρισμού, υβριδικής, υδρογόνου) και μη ορυκτά καύσιμα για τα συμβατικά συστήματα κίνησης που θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν στον στόλο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ο ρυθμός υιοθέτησης των εν λόγω συστημάτων μετάδοσης κίνησης και καυσίμων εξαρτάται από το ευνοϊκό κανονιστικό πλαίσιο και τον χρόνο αποπληρωμής των εν λόγω επενδύσεων. Η «Στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα» της ΕΕ αναγνωρίζει την ανάγκη «να καταστούν πιο βιώσιμοι όλοι οι τρόποι μεταφοράς». Αυτή η προσέγγιση απαιτεί τη χρήση οχημάτων χαμηλών και μηδενικών εκπομπών καθώς και καυσίμων ανανεώσιμης ενέργειας και χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών για τις οδικές, πλωτές και εναερίες μεταφορές.

2.6. **Αλλαγή της νοοτροπίας των καταναλωτών.** Η συμπεριφορά έναντι της μετακινήσεων αλλάζει. Μια νέα γενιά καταναλωτών δεν ενδιαφέρεται τόσο να αποκτήσει αυτοκίνητο, μιας και πολλοί μένουν σε αστικές περιοχές με καλά οργανωμένα συλλογικά συστήματα μεταφορών. Αντί να κατέχουν ένα αυτοκίνητο, αυτό που αναζητούν είναι ένας άλλος τρόπος μετακινήσεων (συνεπιβατισμός, μίσθωση οχημάτων, μικροκινητικότητα). Άλλες τάσεις, οι οποίες διαφαινόταν ήδη, ενισχύθηκαν από την πανδημία, όπως οι ηλεκτρονικές αγορές, η εξ αποστάσεως εργασία, η βιντεοσυνδιασκέψεις, οι υπηρεσίες παράδοσης. Θα έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των μετακινήσεων με ιδιωτικά αυτοκίνητα, ενώ η χρήση εμπορικών βαν θα αυξηθεί.

2.7. **Αύξηση της συνδεσιμότητας.** Οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν ως στόχο να επιτρέψουν στα αυτοκίνητα να είναι σχεδόν μόνιμα συνδεδεμένα. Αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει σημαντικές δυνατότητες για νέα επιχειρηματικά μοντέλα βασισμένα στα δεδομένα. Τα έξυπνα αυτοκίνητα θα είναι εξοπλισμένα με ενεργά χαρακτηριστικά ασφάλειας, ενημερωτικής ψυχαγωγίας, υπηρεσιών ενημέρωσης για την κυκλοφορία, επικοινωνίας οχήματος με υποδομές κ.λπ.

2.8. **Η σταδιακή αυτοματοποίηση του αυτοκινήτου.** Η μετάβαση στα αυτοοδηγούμενα αυτοκίνητα θα οδηγήσει σε ολοένα και πιο αυτόνομα χαρακτηριστικά οχήματος. Η αυτοματοποιημένη οδήγηση θα απαιτήσει τεράστιες επενδύσεις σε λογισμικό, δίκτυα επικοινωνιών και υλισμικό (ραντάρ, οπτικά ραντάρ, αναμεταδότες). Επίσης, δημιουργεί πολλά ερωτηματικά σε σχέση με την αξιοπιστία, το νομικό πλαίσιο, την τιμή, τον οδικό εξοπλισμό και την αστική ευθύνη.

2.9. **Ψηφιοποίηση της παραγωγής.** Η αυτοκινητοβιομηχανία επινόησε τη γραμμή παραγωγής (Ford), τις αρχές της βελτιστοποιημένης παραγωγής (Toyota), και τις παγκοσμιοποιημένες πλατφόρμες παραγωγής (VW). Αυτή τη στιγμή, ενστερνίζεται τις αρχές της Βιομηχανίας 4.0, με προηγμένη ρομποτικοποίηση, ψηφιακά ολοκληρωμένες αλυσίδες εφοδιασμού, προηγμένα συστήματα παρασκευής και παραγωγή πρόσθετων υλών.

Συνέπειες του πράσινου και του ψηφιακού μετασχηματισμού

2.10. Μια μικρότερη, ψηφιοποιημένη και απαλλαγμένη από ανθρακούχες εκπομπές αυτοκινητοβιομηχανία θα χειρίσει **μείζον ερώτημα όσον αφορά τις θέσεις εργασίας**. Τα ηλεκτρικά οχήματα μπαταρίας έχουν λιγότερα εξαρτήματα και είναι απλούστερο να παραχθούν, ενώ τουλάχιστον 36 % της προστιθέμενης αξίας τους βρίσκεται στις μπαταρίες. Σύμφωνα με παρέκταση πρόσφατης μελέτης του γερμανικού ινστιτούτου IFO, υπάρχει ο κίνδυνος να χαθούν 620 000 θέσεις εργασίας από την αξιακή αλυσίδα των συμβατικών συστημάτων μετάδοσης κίνησης, στην ΕΕ. Μπορούν εν μέρει να βρεθούν λύσεις μέσα από την (πρόωρη) συνταξιοδότηση ⁽³⁾, για παράδειγμα, ή ευρύτερα, με την επαναστατική αλλαγή του μέλλοντος της εργασίας ⁽⁴⁾. Από την άλλη, η μετάβαση θα δημιουργήσει και νέες θέσεις εργασίας σε παρακείμενες βιομηχανίες, όπως στα ηλεκτρονικά σύστημα ισχύος, τα έξυπνα δίκτυα, τις οδικές υποδομές και τις υποδομές φόρτισης, τις μπαταρίες, τα νέα υλικά και τα εναλλακτικά καύσιμα συστημάτων κίνησης.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_2312

⁽²⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, Βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα, SWD(2020)331, σ. 248.

⁽³⁾ Δρ Oliver Falck, Δρ Nina Czernich, Auswirkungen der vermehrten Produktion elektrisch betriebener Pkw auf die Beschäftigung in Deutschland, Μάιος 2021, ifo Institut https://www.ifo.de/DocDL/ifoStudie-2021_Elektromobilitaet-Beschaeftigung.pdf

⁽⁴⁾ <https://eeb.org/library/escaping-the-growth-and-jobs-treadmill/>

2.11. **Μια τάση ενοποίησης, στρατηγικών συμμαχιών** (π.χ. η Stellantis, συμμαχία μεταξύ της BMW και της Mercedes και μεταξύ της VW και της Ford) προκειμένου να συνενωθούν οι δυνάμεις στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης σε σχέση με νέα συστήματα κίνησης, να γίνουν συνδυασμένες αγορές εξαρτημάτων. Αυτές οι συγχωνεύσεις και συμμαχίες συνεπάγονται πάντα νέες εταιρικές στρατηγικές, επανεξέταση του βιομηχανικού αποτυπώματος, εξωτερική ανάθεση σε περιοχές με χαμηλότερο κόστος εργασίας, προγράμματα μείωσης θέσεων εργασίας και αυξημένη πίεση στους προμηθευτές. Επιπλέον, η ίδρυση ώριμων επιχειρήσεων επιτρέπει στις επιχειρήσεις να συγκεντρώνουν πόρους για τα νέα συστήματα μετάδοσης κίνησης.

2.12. **Ασαφή όρια μεταξύ αυτοκινητοβιομηχανίας και του τομέα των ΤΠΕ.** Οι τεχνολογίες των πληροφοριών θα διεισδύσουν σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού. Τα δεδομένα θα γίνουν η νέα πρώτη ύλη και μια πηγή εισοδήματος. Μια παγκόσμια βιομηχανία με νέους παίκτες βρίσκεται προ των πυλών, δημιουργώντας νέους δρόμους εντός του κλάδου: πάροχοι μετακινήσεων (Uber), γίγαντες στον τομέα ΤΠΕ (Google, Apple, Baidu), παραγωγοί μικροτσιπ (Intel, NXP, STM), παραγωγοί μπαταριών (Panasonic, CATL, LG), αναδυόμενοι κατασκευαστές πρωτότυπου εξοπλισμού (ΚΠΕ) (Tesla).

2.13. **Η προστιθέμενη αξία θα μπορούσε να απομακρυνθεί από τον πυρήνα της αυτοκινητοβιομηχανίας (ΚΠΕ)** προς άλλους τομείς της αλυσίδας εφοδιασμού, καθώς το μερίδιο των τεχνολογιών των πληροφοριών ως ποσοστό της προστιθέμενης αξίας θα αυξηθεί μόνο εις βάρος των μηχανικών εξαρτημάτων.

2.14. Είναι πιθανό ολόένα και **περισσότερη προστιθέμενη αξία να δημιουργείται σε υπηρεσίες μετακινήσεων** όπως η μίσθωση οχημάτων, ο συνεπιβατισμός, η κοινή χρήση αυτοκινήτου και πληθώρα ψηφιακών υπηρεσιών, όπως εφαρμογές πλοήγησης, ενημερωτική ψυχαγωγία, διαφημίσεις και προηγμένα συστήματα υποβοήθησης του οδηγού. Αυτό θα δημιουργήσει νέα επιχειρηματικά μοντέλα: ενώ οι κατασκευαστές πρωτότυπου εξοπλισμού αντιλαμβάνονται την αυτοκινητοβιομηχανία ως μια αγορά 100 εκατομμυρίων οχημάτων, οι επικεφαλής των ψηφιακών πλατφορμών τη βλέπουν ως μια αγορά όπου μπορούν να πωληθούν ετησίως 10 τρισεκατομμύρια μίλια.

2.15. **Η εργασιακή δομή του τομέα θα αναμορφωθεί τελείως.** Νέες δεξιότητες και εμπειρία θα χρειαστούν (ηλεκτρονική, ηλεκτροχημεία, νέα υλικά, τεχνολογίες των πληροφοριών), ενώ παράλληλα θα σημειωθεί πτώση στη ζήτηση για παραδοσιακές μηχανολογικές δεξιότητες. Μια σημαντική πρόκληση για την αυτοκινητοβιομηχανία θα είναι να εξοπλιστεί το εργατικό δυναμικό με αυτές τις δεξιότητες.

2.16. Όλες οι παραπάνω αναφερόμενες μείζονες τάσεις θα ενισχύσουν η μία την άλλη. Ενώ υπάρχει ευρεία συναίνεση ότι μια ανατροπή που αλλάζει τα δεδομένα έχει ξεκινήσει, θα πρέπει να καταστεί προτεραιότητα για όλους τους εμπλεκόμενους μια πιο σταδιακή κοινωνική μετάβαση προς μεταφορές απαλλαγμένες από ανθρακούχες εκπομπές, οργανώνοντας μια δίκαιη μετάβαση. Οι βιώσιμες μετακινήσεις πρέπει να είναι οικονομικά προσιτές για όλους για να γίνουν αποδεκτές.

3. Έλεγχος του μετασχηματισμού

Περιβάλλον: αλλάζοντας ταχύτητα στον δρόμο προς τη βιωσιμότητα

3.1. Για να μειωθούν οι εκπομπές από τις μεταφορές κατά 90 % έως το 2050, η ΕΕ θα πρέπει να αγωνιστεί να καταστήσει όλους τους τρόπους μεταφορών βιώσιμους, ενώ παράλληλα καθιστά βιώσιμες εναλλακτικές οι οποίες να είναι ευρέως διαθέσιμες και προσβάσιμες για τους πολίτες της ΕΕ. Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τον έξυπνο συνδυασμό συστημάτων μετάδοσης κίνησης, ο οποίος ισορροπεί ανάμεσα στην περιβαλλοντική προστασία, την αποδοτική χρήση ανανεώσιμων πηγών, την οικονομική βιωσιμότητα και την αποδοχή από τους καταναλωτές, ενώ παράλληλα γίνεται σεβαστή η αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας. Αυτό απαιτεί έναν συνδυασμό διαφορετικών στρατηγικών:

- Μείωση εκπομπών CO₂ «από το ρεζερβουάρ έως τον τροχό» (48V, υβριδία, ηλεκτρισμός, υδρογόνο, μηχανές πιο αποδοτικής εσωτερικής καύσης κ.λπ.).
- Μείωση εκπομπών CO₂ «από την πηγή έως τον τροχό». Η ανάπτυξη συνθετικών καυσίμων (e-fuels) και βιοκαυσίμων που ευθυγραμμίζονται με τους ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών και τα κριτήρια βιωσιμότητας που ορίζονται στην οδηγία για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές⁽³⁾ χρειάζονται υποστήριξη για να αποφευχθούν οι επιπτώσεις στη χρήση γης, τη βιοποικιλότητα και τα δάση.
- Μια συντονισμένη στρατηγική για καθαρές πόλεις (π.χ. με την απαλλαγή από ανθρακούχες εκπομπές των μεταφορών τελευταίου χιλιομέτρου, με καινοτόμες λύσεις μικροκινητικότητας, με διατροφικές μετακινήσεις).

⁽³⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (αναδιτύπωση) (ΕΕ L 328 της 21.12.2018, σ. 82).

- Μείωση εκπομπών κύκλου ζωής (μεταποίηση και ανακύκλωση).
- Μείωση έντασης εκπομπών του τομέα των μεταφορών (έξυπνες λύσεις μεταφορών, από κοινού μετακινήσεις). Για κάθε ανάγκη μεταφοράς, πρέπει να υπάρχει διαθέσιμη μια βιώσιμη λύση μετακινήσεων (εμπορευματικές μεταφορές μεγάλων αποστάσεων με βιοκαύσιμα και συνθετικά καύσιμα/υδρογόνο, ηλεκτρικά συστήματα μετάδοσης κίνησης που τροφοδοτούνται από μπαταρίες για την παράδοση του εμπορεύματος στο τελευταίο χιλιόμετρο εντός πόλης) σε σχέση με την αρχή της τεχνολογικής ουδετερότητας.
- Ενθάρρυνση της μετασκευής οχημάτων, όπου η μηχανή εσωτερικής καύσης θα αντικαθίσταται από ηλεκτρική μηχανή ή θα συμπληρώνεται (καθιστάμενη υβριδική) με ηλεκτροκίνητηρα επί τροχού.
- Μείωση του βάρους των νέων αυτοκινήτων που διατίθενται στην αγορά ⁽⁶⁾.

3.2. Η Επιτροπή προτίθεται να δημιουργήσει ένα παρακείμενο σύστημα εμπορίας εκπομπών για τον τομέα των οδικών μεταφορών και των οικοδομών. Η τιμολόγηση των εκπομπών από τις οδικές μεταφορές θα ισοδυναμεί με φορολόγηση των καυσίμων (αλλά με ειδική πλειοψηφία). Τα έσοδα θα χρησιμοποιηθούν ως αποζημίωση αυτών που βασίζονται σε όχημα με μηχανή εσωτερικής καύσης είτε για την εργασία είτε λόγω έλλειψης εναλλακτικών επιλογών μεταφοράς. Δεδομένου ότι ο σχεδιασμός ενός τέτοιου μηχανισμού αποζημίωσης θα είναι εξαιρετικά περίπλοκος και οι υψηλότερες τιμές καυσίμων θα πλήξουν τις ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος δυσανάλογα, η ΕΟΚΕ δεν έχει πεισθεί ότι αυτός είναι ο ενδεδειγμένος δρόμος, καθώς θα υπονομεύσει τη δημοσία στήριξη για τη δράση για το κλίμα. Αντ' αυτού, οι προσπάθειες για τη μείωση του κόστους του κύκλου ζωής εναλλακτικών συστημάτων κίνησης και για τη μείωση του κόστους καυσίμων χαμηλών ή καθαρά μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών φαίνεται να είναι καλύτερος τρόπος για να καταστούν οι μεταφορές χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών οικονομικά προσιτές για τους πολλούς.

3.3. **Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις λεγόμενες «ερήμους φόρτισης».** Σήμερα, υπάρχουν 213 000 σταθμοί φόρτισης και το 70 % όλων των σταθμών φόρτισης στην ΕΕ είναι συγκεντρωμένο σε τρεις χώρες (Κάτω Χώρες, Γερμανία και Γαλλία). Με στόχο το 1 εκατομμύριο δημόσιους φορτιστές έως το 2025 και τα 3 εκατομμύρια έως το 2030, **το χάρμα που πρέπει να γεφυρωθεί όσον αφορά την ανάπτυξη υποδομών είναι τεράστιο** (βάσει της «Στρατηγικής για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα», οι επιπλέον αναγκαίες επενδύσεις στις υποδομές φόρτισης και ανεφοδιασμού με καύσιμα χαμηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα ανέρχονται σε 130 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, για την επόμενη δεκαετία). Επομένως, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόβλεψη υποχρεωτικών στόχων. Ένα μέρος του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, του εμβληματικού έργου «Επαναφόρτιση και ανεφοδιασμός», ενθαρρύνει μόνο τα κράτη μέλη να επιταχύνουν τον πολλαπλασιασμό σταθμών επαναφόρτισης και ανεφοδιασμού, ως μέρος των σχεδίων ανάκαμψής τους. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται σε κατοικίες, την προετοιμασία δικτύων για την αυξανόμενη ενσωμάτωση ηλεκτρικών οχημάτων, τη διαλειτουργικότητα των υποδομών φόρτισης, την ανάπτυξη έξυπνων υπηρεσιών φόρτισης (π.χ. διαμέσου εξισορρόπησης φορτίου) και στον εφοδιασμό καυσίμων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών. Δεδομένου ότι τα ηλεκτρικά βαρέα οχήματα γίνονται σιγά σιγά πραγματικότητα, αξίζουν επίσης ειδική προσέγγιση.

3.4. Για όσο δεν επιτυγχάνεται ισοτιμία ανάμεσα σε συμβατικά και ηλεκτρικά οχήματα (η οποία προβλέπεται για την περίοδο 2025-2027), **θα χρειάζονται οικονομικά κίνητρα** για τη στήριξη της υιοθέτησης από την αγορά των οχημάτων με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές. Αυτά τα κίνητρα μπορούν να είναι οικονομικά (επιδοτήσεις, φορολογικές ελαφρύνσεις και προγράμματα απόσυρσης) ή μη οικονομικά (λωρίδες προτεραιότητας, απαλλαγές από διόδια, αποκλειστικοί χώροι στάθμευσης), συμπεριλαμβανομένου ενός συνεπούς κανονιστικού περιβάλλοντος για την προώθηση των επενδύσεων σε καύσιμα χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην προσπάθεια να γίνουν πιο πράσινοι οι στόλοι αυτοκινήτων, καθώς αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό μοχλό για την επιτάχυνση της μετάβασης, και επίσης επειδή αυτό θα συμβάλει στη δημιουργία μιας αγοράς μεταχειρισμένων για οχήματα μηδενικών και χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών.

3.5. **Η υποστήριξη της ανάπτυξης μιας κυκλικής οικονομίας στο οικοσύστημα της αυτοκινητοβιομηχανίας:** ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση και επανακατασκευή αυτοκινήτων και ανταλλακτικών. Οι αρχές της κυκλικής οικονομίας θα πρέπει επίσης να εφαρμόζονται για να αυξηθεί η ποσότητα των δευτερευουσών πρώτων υλών που είναι διαθέσιμες στη βιομηχανία και να μειωθεί η εξάρτηση από εισαγωγές. Ωστόσο, πρόσφατες μελέτες υποδεικνύουν ότι τα ανακυκλωμένα υλικά θα βρίσκονται στην κατάλληλη κλίμακα στην αγορά μόνο μετά από μία δεκαετία, όταν η διάρκεια ζωής των ηλεκτρικών οχημάτων θα έχει ολοκληρωθεί. Επομένως, είναι αναγκαίο να είμαστε ρεαλιστές και να κατανοήσουμε ότι η πρωτογενής εξόρυξη είναι κρίσιμη σημασίας, τουλάχιστον για τη δεκαετία του 2020. Συνεπώς, η διαφοροποίηση των αλυσίδων εφοδιασμού, καθώς επίσης η στρατηγική της πράσινης και δεοντολογικής εξόρυξης οφείλουν να εγγυούνται την ασφάλεια του εφοδιασμού. Επιπλέον, η επερχόμενη αναθεώρηση της οδηγίας 2000/53/ΕΚ ⁽⁷⁾ για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους πρέπει να λάβει υπόψη τον εξηλεκτρισμό των αυτοκινήτων και την ανάγκη να αναπτυχθούν αγορές δευτερογενών υλικών.

⁽⁶⁾ Τα αυτοκίνητα κάτω των 1 000 kg και άνω των 1 500 kg αναλογούσαν αντιστοίχως στο 36 % και στο 7 % των αυτοκινήτων που πωλήθηκαν στη Γαλλία το έτος 1998 και στο 15 % και 16 % το 2019 (Eurostat).

⁽⁷⁾ Οδηγία 2000/53/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Σεπτεμβρίου 2000, για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους (ΕΕ L 269 της 21.10.2000, σ. 34).

Οικονομία: Διατήρηση και ανάπτυξη ολόκληρης της αλυσίδας εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας εντός της ΕΕ

3.6. Προώθηση της βιομηχανικής συνεργασίας. Οι τεράστιοι προϋπολογισμοί για έρευνα και ανάπτυξη (επί του παρόντος 60 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως) που αυτή τη στιγμή επενδύονται στην ανάπτυξη απαλλαγμένων από ανθρακούχες εκπομπές, συνδεδεμένες, αυτοματοποιημένες και από κοινού μετακινήσεις απαιτούν τη βιομηχανική συνεργασία και συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Σε αυτό το πνεύμα, η ανάπτυξη συμπράξεων στον τομέα της καινοτομίας υπό τον συνεργατικό σχηματισμό 5 (κλίμα, ενέργεια, κινητικότητα) του προγράμματος «Ορίζοντας Ευρώπη» (καθαρό υδρογόνο, μπαταρίες, συνδεδεμένη κινητικότητα, οδικές μεταφορές μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών, προώθηση της αστικής μετάβασης) αξίζει να στηριχθεί πλήρως. Επιπλέον, βιομηχανικές συμμαχίες υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (όπως για μπαταρίες, υδρογόνου, πρώτες ύλες καθώς και η αναγγελθείσα συμμαχία αξιακής αλυσίδας για τα ανανεώσιμα καύσιμα και τα καύσιμα χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών) παρέχουν μια ευρεία και ανοικτή πλατφόρμα για να εκπονηθούν στρατηγικοί χάρτες πορείας και να θεσπιστεί συντονισμός της έρευνας και της ανάπτυξης, να υπάρξουν επενδύσεις και να εισαχθούν στην αγορά νέες καινοτομίες. Τέλος, η συγκέντρωση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων σε σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος θα ενισχύσει σαφώς την αλυσίδα εφοδιασμού της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας. Νέα σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος πρέπει να εξεταστούν: συνδεδεμένα και αυτοματοποιημένα αυτοκίνητα, κυκλική οικονομία, ολοκλήρωση τω ενεργειακών συστημάτων, προμήθεια πρώτων υλών, οικονομία των δεδομένων, ημιαγωγοί.

3.7. **Οι προκλήσεις για την ανάπτυξη μιας αξιακής αλυσίδας βιώσιμων και κυκλικών μπαταριών⁽⁸⁾ εντός της ΕΕ** Η τοπική προσαρμογή των μπαταριών και των κυψελών καυσίμου πρέπει να αποτελεί στόχο κρίσιμης σημασίας για την ΕΕ. Οι συμμαχίες στον τομέα της μπαταρίας και του υδρογόνου αξίζουν να στηριχθούν και θα πρέπει να τους διατεθούν επαρκείς πόροι. Αυτές οι βιομηχανικές συμμαχίες πρέπει να αποτελέσουν το έναυσμα για μαζικές επενδύσεις σε μονάδες παραγωγής και να δημιουργήσουν χιλιάδες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη. Θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε να αποφευχθούν ρήγματα μεταξύ περιοχών της Ευρώπης, όπως διαφαίνεται προς το παρόν.

3.8. Η μείζων τάση για συνδεδεμένα και αυτοματοποιημένα αυτοκίνητα θα μπορούσε να οδηγήσει σε μετατόπιση της προστιθέμενης αξίας από την πώληση και επισκευή των αυτοκινήτων σε νέα ανατρεπτικά επιχειρηματικά μοντέλα, βασισμένα σε υπηρεσίες που γίνονται δυνατές μέσα από δεδομένα και τις μετακινήσεις ως υπηρεσία. Το οικοσύστημα της αυτοκινητοβιομηχανίας πρέπει να είναι έτοιμο να εισέλθει και να σιγουρέψει την παρουσία του σε αυτά τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Αυτό θα απαιτήσει τεχνολογικά και κανονιστικά πρότυπα ώστε να παρέχονται νέες καινοτόμες υπηρεσίες μετακινήσεων, όπως πληρωμή ανάλογα με τη χρήση, διαφήμιση με βάση την τοποθεσία, εξ αποστάσεως αναβάθμιση/συντήρηση των αυτοκινήτων. Η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων θα παίξει επίσης κίριο ρόλο στην εξασφάλιση ηγετικής θέσης για την Ευρώπη σε υπηρεσίες ψηφιακών μετακινήσεων. Επίσης, θα καταστεί αναγκαίο να αναπτυχθούν οι απαιτούμενες υποδομές επικοινωνιών και να σχεδιαστούν οδικοί χάρτες για την αύξηση των επιπέδων αυτοματοποίησης (συμπεριλαμβανομένων πλαισίου για δοκιμές μεγάλες κλίμακας, πρόσβασης σε δεδομένα και μιας νέας προσέγγισης για την έγκριση τύπου οχημάτων). Εξάλλου, πρέπει να εκτιμηθεί ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος των ολοένα και πιο αυτοματοποιημένων οχημάτων, ιδίως στις θέσεις εργασίας και σε δεοντολογικά ζητήματα, καθώς αυτό θα είναι σημαντικό για να διασφαλιστεί η κοινωνική αποδοχή. Τέλος, καθώς οι εμπορευματικές μεταφορές ενδέχεται να εντατικοποιηθούν στο μέλλον (ηλεκτρονικό εμπόριο), οι έξυπνες λύσεις μετακινήσεων στις μεταφορές πρέπει να αναπτυχθούν βάσει μιας πολυτροπικής οργάνωσης του τομέα των μεταφορών, της οικονομικής απόδοσης (συνδυασμοί οχημάτων υψηλής χωρητικότητας), και βάσει βιώσιμων τρόπων μεταφορών, χρησιμοποιώντας λύσεις αυτοματοποίησης και συνδεδεμότητας στην αλυσίδα επιμελητείας.

3.9. **Οι έξυπνες τεχνολογίες και οι ψηφιακές λύσεις οι οποίες βασίζονται στο «μοντέλο Βιομηχανία 4.0»** πρέπει να στηρίζουν την ολοκλήρωση των συστημάτων παραγωγής και να συμβάλλουν στο να γίνονται τα εν λόγω συστήματα πιο ευέλικτα. Τα ενισχυμένα συστήματα παραγωγής (όχι μόνο ολοκλήρωση των διαδικασιών παραγωγής σε επίπεδο εταιρείας) κατά μήκος ολόκληρης της αλυσίδας εφοδιασμού θα καταστήσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας πιο ανθεκτικές και θα τονώσουν τον ανταγωνισμό. Η ψηφιοποίηση πρέπει να υποστηριχθεί, με τη δημιουργία ενός χώρου βιομηχανικών δεδομένων για τον κλάδο. Ωστόσο, αυτές οι τεχνολογίες συνεπάγονται επίσης αυξημένη αυτοματοποίηση με αρνητικό αντίκτυπο στις θέσεις εργασίας, και αυτός θα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

3.10. **Υποστήριξη ισότιμων όρων ανταγωνισμού παγκοσμίως.** Η Ευρώπη πρέπει να έχει τη φιλοδοξία να διατηρήσει την ισχυρή εξαγωγική θέση της στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Επομένως, θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις, ώστε:

- να επιδιωχθεί αμοιβαιότητα στις εμπορικές σχέσεις (πρόσβαση στην αγορά, δημόσιες συμβάσεις, επενδύσεις, σεβασμός των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, επιδοτήσεις),
- να συναφθούν διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου (συμπεριλαμβανομένου ενός κεφαλαίου για την αυτοκίνηση/τις οδικές μεταφορές),
- να καταπολεμηθούν οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές (επιδοτήσεις, διμερείς συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου, διαφορές στην τιμή του άνθρακα, κοινωνικό και περιβαλλοντικό ντάμπινγκ),
- να προάγεται η διεθνής συνεργασία για τα καθαρά αυτοκίνητα και τις τεχνολογίες καυσίμων με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές.

⁽⁸⁾ Εν προκειμένω, ο ρόλος του ευρωπαϊκού κανονισμού για τις μπαταρίες περιγράφεται διεξοδικά στη γνωμοδότηση (ΕΕ C 220 της 9.6.2021, σ. 128).

3.11. Πρέπει να ενισχυθεί η στήριξη της παγκόσμιας τεχνικής εναρμόνισης, στο πλαίσιο της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE). Απαιτείται τολμηρή δράση για την αντιμετώπιση των **προβλημάτων εφοδιασμού με ημιαγωγούς στην αυτοκινητοβιομηχανία**. Η ζήτηση ημιαγωγών θα συνεχίσει να αυξάνεται, καθώς τα αυτοκίνητα μετατρέπονται σε ηλεκτρονικές συσκευές. Εν προκειμένου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την πρόταση της τελευταίας ανακοίνωσης σχετικά με τη βιομηχανική πολιτική, για ανάπτυξη μιας εργαλειοθήκης με στόχο τη μείωση και την πρόληψη των στρατηγικών εξαρτήσεων της Ευρώπης. Επίσης, ο στόχος, ο οποίος είχε τεθεί στην Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Πυξίδα, για διπλασιασμό του μεριδίου της αγοράς της Ευρώπης σε ημιαγωγούς παγκοσμίως από 10 % στο 20 %, πρέπει να λάβει την πλήρη στήριξη. Η δημιουργία ενός δεύτερου σημαντικό έργου κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος για τους ημιαγωγούς θα συμβάλλει σίγουρα στην επίτευξη αυτού του στόχου. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει επίσης να κρατήσουν την υποσχέσή τους και να δαπανήσουν το 20 % του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της COVID για την ψηφιακή μετάβαση. Περαιτέρω δράσεις θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, και την καθιέρωση στρατηγικής συνεργασίας ανάμεσα σε εταιρείες της αυτοκινητοβιομηχανίας και σε παραγωγούς ημιαγωγών. Τέλος, το Παρατηρητήριο κρίσιμων τεχνολογιών πρέπει να παρακολουθεί στενά τις πολλές άλλες στρατηγικές εξαρτήσεις στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας: πρώτες ύλες, υδρογόνο, μπαταρίες, ανανεώσιμη ενέργεια, τεχνολογίες υπολογιστικού νέφους κ.λπ.

3.12. **Ο αντίκτυπος του νέου τοπίου της αυτοκινητοβιομηχανίας στις ανάγκες της αγοράς ανταλλακτικών και εξαρτημάτων, οι οποίες πρέπει να καλυφθούν.** Η αγορά ανταλλακτικών και εξαρτημάτων στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, η οποία απασχολεί τέσσερα εκατομμύρια άτομα, αναμένεται να βρεθεί αντιμέτωπη με βαθιές διαρθρωτικές αλλαγές, οι οποίες θα προκύψουν από τις μειωμένες πωλήσεις, τον εξηλεκτρισμό, τη μειωμένη ζήτηση για καύσιμα, τις διαδικτυακές πωλήσεις και τη μειωμένη συντήρηση. Ο κλάδος θα πρέπει να επινοήσει από την αρχή τον εαυτό του ως πάροχο υπηρεσιών μετακινήσεων: αναβάθμιση αυτοκινήτων, προληπτική συντήρηση, μίσθωση οχημάτων, κοινή χρήση αυτοκινήτου και ανάπτυξη επιχειρηματικών μοντέλων μικροκινητικότητας. Συγκρουόμενα συμφέροντα σε σχέση με την πρόσβαση στα δεδομένα του εσωτερικού του αυτοκινήτου πρέπει να υπερπηδηθούν και να δημιουργηθεί μια διαλειτουργική και τυποποιημένη πλατφόρμα, ώστε να επιτραπεί στην αγορά ανταλλακτικών και εξαρτημάτων να αναπτύξει υπηρεσίες βασισμένες στα δεδομένα (όπως εξ αποστάσεως διαγνώσεις, αναβάθμιση λογισμικού, προληπτική συντήρηση).

Κοινωνία: διαχείριση της αλλαγής και εξασφάλιση κοινωνικά δίκαιης μετάβασης

3.13. Ο μετασχηματισμός της αυτοκινητοβιομηχανίας θα έχει δραστικό αντίκτυπο στην ποσότητα και την ποιότητα των θέσεων εργασίας που είναι αναγκαίες για την κατασκευή των αυτοκινήτων και των εξαρτημάτων τους, καθώς και στα περιγράμματα επαγγελματών που χρειάζονται στο νέο μοντέλο. Συνεπώς, οι πολιτικές για την αγορά εργασίας θα πρέπει να επικεντρώνονται στη διατήρηση/αύξηση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού διαμέσου της διά βίου μάθησης και με τη δημιουργία ευέλικτων διαδρομών ανάμεσα στον κόσμο της εκπαίδευσης και τον κόσμο της εργασίας (π.χ. συστήματα εναλλασσόμενης εκπαίδευσης, αγορές μαθητείας που λειτουργούν σωστά και πιστοποίηση της μη τυπικής μάθησης). Η εσωτερική κινητικότητα του εργατικού δυναμικού σε εταιρείες θα πρέπει να προάγεται μέσα από την αναβάθμιση και την επανεπίδραση, ώστε οι εργαζόμενοι να εξοπλιστούν με τις δεξιότητες του μέλλοντος (μείωση της χειρωνακτικής εργασίας και απότομη αύξηση των ψηφιακών δεξιοτήτων με ειδική εστίαση στο λογισμικό και την ηλεκτρονική μηχανολογία). Ευρωπαϊκές κλαδικές πρωτοβουλίες όπως η DRIVES και η ALBATTS και η νέα Automotive Skills Alliance είναι βασικά εργαλεία για την αντιμετώπιση της πρόκλησης των δεξιοτήτων.

3.14. Για τους εργαζόμενους που πρέπει να εγκαταλείψουν τον κλάδο, **θα πρέπει να οργανωθεί μια ομαλή μετάβαση σε άλλη εργασία**. Θα πρέπει να προσφερθεί πρόσβαση στους εν λόγω εργαζόμενους σε νέες θέσεις εργασίας που, πράγματι, θα δημιουργηθούν σε αναδυόμενες βιομηχανίες, όπως στην ΠΠΕ, τα δίκτυα 5G, τα ηλεκτρονικά συστήματα ισχύος, τις υποδομές φόρτισης, την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας, τα έξυπνα δίκτυα, τους έξυπνους δρόμους, τις υπηρεσίες μετακινήσεων, τις μπαταρίες, τα εναλλακτικά καύσιμα, την αποθήκευση ενέργειας, την παραγωγή και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό θα αποτελέσει μεγάλη πρόκληση καθώς αυτές οι θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν, πιθανώς, αλλού, σε άλλη χρονική στιγμή και με άλλο σύνολο δεξιοτήτων σε σύγκριση με τις θέσεις εργασίας που θα απολεσθούν. Η ασφάλεια εισοδήματος πρέπει να διασφαλίζεται κατά τη διάρκεια της μετάβασης. Οι μαζικές απολύσεις μπορούν επίσης να αποφευχθούν μέσω προγραμμάτων πρόωρης συνταξιοδότησης, συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και μείωσης χρόνου εργασίας. Πρέπει να διασφαλιστεί σωστός κοινωνικός διάλογος, ώστε να είναι δυνατή η πρόβλεψη της αλλαγής εγκαίρως και η αποτροπή κοινωνικών αναταραχών και συγκρούσεων.

3.15. Απαιτείται **σαφής χαρτογράφηση των επιπτώσεων της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης του κλάδου**, προκειμένου να προσδιοριστούν οι περιοχές και τα τμήματα της αλυσίδας εφοδιασμού που κινδυνεύουν περισσότερο. Δεν πρέπει να εμφανιστούν νέα κοινωνικά ρήγματα μεταξύ Ανατολής και Δύσης, ούτε μεταξύ νότιας και βόρειας Ευρώπης. Επίσης, πρέπει να παρακολουθείται το μεταβαλλόμενο αποτύπωμα του κλάδου λόγω της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές και της ψηφιοποίησης. Η δυναμική πρόοδος στη χρήση της βιώσιμης βιομάζας θα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά, καθώς υπάρχουν επίσης ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη, ταυτόχρονα, την ανάγκη να μην υπάρξει υπέρβαση των οικολογικών ορίων.

3.16. Όλοι οι ενδιαφερόμενοι (εταιρείες, συνδικαλιστικές οργανώσεις, οργανώσεις συνεργατικών σχηματισμών, γραφεία αγοράς εργασίας, φορείς περιφερειακής ανάπτυξης) σε περιοχές αυτοκινητοβιομηχανίας θα πρέπει να συνεργάζονται εντατικά για **σφαιρικά σχέδια περιφερειακής εκ νέου ανάπτυξης**.

3.17. Τα μη αξιοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού θα πρέπει να **αποφεύγονται στις αλυσίδες εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας** μέσα από τη διασφάλιση έγκαιρης και κατάλληλης στήριξης για πολλές ΜΜΕ οι οποίες δεν έχουν τους πόρους (ανθρώπινους και οικονομικούς) να αναδιαμορφώσουν τις δραστηριότητές τους και να προχωρήσουν σε πιο πολλά υποσχόμενα επιχειρηματικά μοντέλα.

3.18. **Οι ατομικές μετακινήσεις πρέπει να παραμείνουν οικονομικά —και μη οικονομικά— προσιτές σε όλους**, ιδίως δε στους καθημερινά μετακινούμενους εργαζομένους, οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση σε ποιοτικές δημόσιες συγκοινωνίες ή άλλες λύσεις μετακίνησης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί, παρέχοντας αποζημίωση για την υψηλότερη τιμή των εναλλακτικών συστημάτων μετάδοσης κίνησης και των καυσίμων χαμηλών και καθαρών μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συμβατικό αυτοκίνητο. Θα πρέπει να αποτραπεί, πάση θυσία, η πόλωση μεταξύ αυτών που μπορούν να αγοράσουν πράσινο αυτοκίνητο και εκείνους που δεν μπορούν.

3.19. **Συμπέρασμα.** Η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία κατείχε πάντα ηγετική θέση παγκοσμίως και αποτελούσε πάντα κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη και τις θέσεις απασχόλησης. Κατά τη μετάβαση στο μοντέλο ενός συστήματος οδικών μεταφορών ψηφιοποιημένων και απαλλαγμένων από ανθρακούχες εκπομπές, θα πρέπει να διατηρήσει αυτήν τη θέση και να χαράξει οδούς μετασχηματισμού που θα της επιτρέψουν να αντιμετωπίσει τις ανατρεπτικές τάσεις, με τις οποίες έρχεται τώρα αντιμέτωπος ο τομέας. Θα πρέπει να το πράξει αυτό, βασίζόμενη στις δυνάμεις της στην τεχνολογία, στο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό της, στη μηχανολογία παγκόσμιας κλάσης, στους απαιτητικούς καταναλωτές, στις προηγμένες αλυσίδες εφοδιασμού, στην ισχυρή παράδοση στις ΜΜΕ και σε εποικοδομητικές εργασιακές σχέσεις. Το ευρωπαϊκό οικοσύστημα αυτοκινητοβιομηχανίας πρέπει να καταστεί πρωτοπόρο όσον αφορά την εξεύρεση και την ανάπτυξη βιώσιμων λύσεων μετακινήσεων. Ως εκ τούτου, το οικοσύστημα της αυτοκινητοβιομηχανίας πρέπει να αναπτύξει ενεργά στρατηγικές, έτσι ώστε να διαμορφώσει τις συνεχιζόμενες ανατροπές και μείζονες τάσεις στα της ευρωπαϊκής αυτοκινητοβιομηχανίας. **Καθώς είναι τεράστιες οι προκλήσεις της αλυσίδας εφοδιασμού της αυτοκινητοβιομηχανίας οι οποίες πρέπει να απαντηθούν, η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτακτική ανάγκη να θεσπιστεί ένας μηχανισμός μετάβασης για τον τομέα, με μέλημα να ληφθούν τα απαραίτητα συνοδευτικά μέτρα ώστε να αποφευχθούν κοινωνικές αναταραχές και να εξασφαλιστεί μια κοινωνικά υπεύθυνη μετάβαση.**

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο κοινωνικός και οικολογικός αντίκτυπος του οικοσυστήματος 5G»**(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)**

(2022/C 105/06)

Εισηγητής: ο κ. **Dumitru FORNEA**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	210/2/19

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η ταχεία ψηφιοποίηση και ανάπτυξη των ηλεκτρονικών επικοινωνιών έχει ισχυρό αντίκτυπο στην οικονομία και την κοινωνία γενικότερα. Μέσω της υπεύθυνης χρήσης αυτών των τεχνολογιών, η ανθρωπότητα έχει μια ιστορική ευκαιρία να οικοδομήσει μια καλύτερη κοινωνία. Ωστόσο, χωρίς δέουσα επιμέλεια και δημοκρατικό έλεγχο, οι κοινότητες μας ενδέχεται να αντιμετωπίσουν, στο μέλλον, σοβαρές δυσκολίες στη διαχείριση αυτών των τεχνολογικών συστημάτων.

1.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι υποδομές ηλεκτρονικών επικοινωνιών μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά την ποιότητα ζωής των πολιτών και έχουν άμεσο αντίκτυπο στην καταπολέμηση της φτώχειας. Η τεχνολογία 5G προσφέρει τεράστια ευκαιρία για τη βελτίωση των υπηρεσιών ανθρώπινης υγείας μέσω της ανάπτυξης της τηλεϊατρικής και της βελτίωσης της πρόσβασης στην ιατρική περίθαλψη. Ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισε η τηλεϊατρική κατά τη διάρκεια της πανδημίας αναγνωρίζεται από την κοινωνία.

1.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συζήτηση για την ανάπτυξη δικτύων 5G έχει μετατραπεί σε μια αμφιλεγόμενη και πολιτική συζήτηση, ωστόσο πρέπει να αποσαφηνιστούν τα κοινωνικά, υγειονομικά και περιβαλλοντικά ζητήματα, με τη συμμετοχή των πολιτών και όλων των σχετικών παραγόντων.

1.4. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να σημειώσει πρόοδο στη διαδικασία αξιολόγησης του πολυτομεακού αντικτύπου των νέων τεχνολογιών 5G και 6G, λαμβάνοντας υπόψη ότι απαιτούνται εργαλεία και μέτρα για την αντιμετώπιση των κινδύνων και των τρωτών σημείων. Για αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά τη διάθεση ευρωπαϊκών και εθνικών κονδυλίων σε πιο ενδεδειγμένη πολυτομεακή έρευνα και μελέτες αντικτύπου που θα εστιάζουν τόσο στον άνθρωπο όσο και στο περιβάλλον, αλλά και στη διάδοση των αποτελεσμάτων προς ενημέρωση του κοινού και των πολιτικών ιδυόντων.

1.5. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διαβουλευτεί με τους πολίτες και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και με τη συμμετοχή όλων των σχετικών δημόσιων οργανισμών να τροφοδοτήσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τον κοινωνικό και οικολογικό αντίκτυπο των κινητών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΕΕ χρειάζεται έναν ανεξάρτητο ευρωπαϊκό φορέα, με επικαιροποιημένες μεθοδολογίες, ο οποίος να συμβαδίζει με το τρέχον τεχνολογικό πλαίσιο και με πολυτομεακή προσέγγιση, για να θεσπίσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την προστασία του ευρύτερου κοινού και των εργαζομένων σε περίπτωση έκθεσης σε ραδιοσυχνότητες ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνει απογραφή όλων των σταθμών μετάδοσης ραδιοσυχνοτήτων και των ζωνών συχνοτήτων στις οποίες λειτουργούν και οι πληροφορίες αυτές να δημοσιευτούν για την καλύτερη εδαφική διαχείριση και την προστασία των συμφερόντων των πολιτών, ιδίως των ευάλωτων ομάδων (παιδιά, έγκυες γυναίκες, χρόνια ασθενείς, ηλικιωμένοι, άτομα που υποφέρουν από ηλεκτρουπερευαισθησία). Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων.

1.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα ότι ο εξοπλισμός δικτύων 5G πρέπει να σχεδιάζεται, από το εργοστάσιο, με τη δυνατότητα να παρέχονται στις καταναλωτικές οργανώσεις και το ενδιαφερόμενο κοινό πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο σχετικά με την ισχύ εκπομπής και άλλες σημαντικές τεχνικές παραμέτρους. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να συγκεντρώνουν, να διαχειρίζονται και να δημοσιοποιούν τα δεδομένα αυτά.

1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η παρακολούθηση και ο έλεγχος της ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης πρέπει να πραγματοποιείται βάσει αυστηρής διοργανικής και διακλαδικής επιστημονικής προσέγγισης, η οποία θα υποστηρίζεται από την παροχή σύγχρονου εξοπλισμού για τη μέτρηση των παραμέτρων των δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ώστε να επισημαίνονται και να αξιολογούνται δεόντως οι σωρευτικές επιπτώσεις για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους.

1.10. Παρότι δεν υπάρχουν αναγνωρισμένα επιστημονικά δεδομένα όσον αφορά τον αρνητικό αντίκτυπο της τεχνολογίας 5G στην ανθρώπινη υγεία, η ΕΟΚΕ φρονεί πως οι κοινωνικές, υγειονομικές και περιβαλλοντικές πτυχές του 5G πρέπει να παρακολουθούνται συνεχώς, σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης. Αναγνωρίζει την ανησυχία σχετικά με τις επιπτώσεις στην υγεία, τόσο θερμικές όσο και μη θερμικές, την ένταση της έκθεσης και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της έκθεσης αυτής. Ορισμένες περιφέρειες/περιοχές θα συγκεντρώσουν μεγαλύτερη έκθεση από άλλες, και στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να εξεταστούν ειδικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της σύστασης για την επέκταση της εφαρμογής της αρχής ALARA με σκοπό τον περιορισμό των επιπτώσεων της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας που παράγεται από δίκτυα 5G.

1.11. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι είναι σχεδόν αδύνατο να αποφευχθεί η έκθεση του πληθυσμού σε διάφορα ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συμμετέχουν από την αρχή στην επανεξέταση των οριακών τιμών έκθεσης στην ευρωπαϊκή οδηγία περί των ελαχίστων απαιτήσεων υγείας και ασφάλειας όσον αφορά την έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους προερχόμενους από φυσικούς παράγοντες (ηλεκτρομαγνητικά πεδία) ⁽¹⁾. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στις μη θερμικές επιπτώσεις.

1.12. Τα μέτρα προστασίας της υγείας και της ασφάλειας πρέπει να ενισχυθούν και να παγιωθούν μέσω αυστηρού ελέγχου των επιπέδων ακτινοβολίας και απαρέγκλιτης εφαρμογής των προτύπων ασφαλείας για τα άτομα που εργάζονται κοντά σε πηγές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας.

1.13. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη επικαιροποίησης των θεσμικών μηχανισμών που αποσκοπούν στην προάσπιση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο νέο πλαίσιο της υπερψηφιοποίησης, της υπεραυτοματοποίησης και της υπερσυνδεσιμότητας που διευκολύνεται από την υλοποίηση του 5G, δεδομένου ότι κάθε τεχνολογική εξέλιξη πρέπει να ενσωματώνει αυτές τις καθολικές αξίες που αποτελούν έγκυρη και αναγκαία διάσταση στην αξιολόγηση της έκθεσης κόστους-ωφέλειας.

1.14. Η ΕΟΚΕ κατανοεί την ανησυχία των πολιτών σχετικά με τη διασφάλιση του σεβασμού του δικαιώματος όσον αφορά το σώμα τους κατά τη διανομή κεραιών ή του δικαιώματος ιδιοκτησίας τους στο πλαίσιο των δικτύων 5G που εκτείνονται παντού, από τα σπίτια τους έως τους δορυφόρους σε τροχιά. Το δικαίωμα ιδιοκτησίας και οι επιλογές των πολιτών πρέπει να γίνονται σεβαστά. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ο ορισμός της ενημερωμένης συγκατάθεσης, έτσι ώστε ο πολίτης να έχει πραγματικό δικαίωμα στην ελεύθερη, πλήρως ενημερωμένη και έγκυρη συγκατάθεση.

1.15. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ενίσχυση των ευρωπαϊκών ικανοτήτων για την πρόληψη των κινδύνων στον κυβερνοχώρο, την εκπαίδευση σχετικά με αυτούς και την προστασία από αυτούς, τόσο με την ενίσχυση των σχετικών θεσμικών οργάνων, όπως ο ENISA, όσο και με τη δημιουργία τεχνολογικών, θεσμικών και νομικών μέσων για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των πολιτών. Για την αντιμετώπιση ορισμένων απειλών ασφαλείας, η ΕΕ πρέπει να επενδύσει περισσότερο στην ανάπτυξη των δικών της τεχνολογιών και τη στήριξη του τεχνολογικού κλάδου και των εργαζομένων του. Πρωτίστως, αυτές οι δράσεις πρέπει να είναι εξατομικευμένες προκειμένου να δώσουν κίνητρα στις ευρωπαϊκές ΜΜΕ για την ανάπτυξη ασφαλών και αξιόπιστων υποδομών 5G.

2. Εισαγωγή

2.1. Το 5G δεν είναι αυτή καθαυτή μια νέα τεχνολογία, αλλά η εξέλιξη των υφιστάμενων τεχνολογιών (από το 1G έως το 4G) και θα συνυπάρχει με αυτές. Αυτό θα οδηγήσει σε ένα μεικτό δίκτυο δικτύων: μεγαλύτερος αριθμός περισσότερο διαφοροποιημένων ζωνών ραδιοσυχνότητας, ευρύ φάσμα συσκευών που ανταλλάσσουν δεδομένα και πληθώρα αλληλεπιδράσεων με τους χρήστες. Μέρος του νέου εξοπλισμού και των νέων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται ενδέχεται να έχουν διαφορετικό αντίκτυπο από ό,τι προηγούμενες γενιές εξοπλισμού.

⁽¹⁾ Οδηγία 2013/35/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, περί των ελαχίστων απαιτήσεων υγείας και ασφάλειας όσον αφορά την έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους προερχόμενους από φυσικούς παράγοντες (ηλεκτρομαγνητικά πεδία) (20ή ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16 παράγραφος 1 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ) και περί καταργήσεως της οδηγίας 2004/40/ΕΚ (ΕΕ L 179 της 29.6.2013, σ. 1).

2.2. Η τεχνολογία 5G θα πρέπει να επιτρέπει την ασύρματη υπερσυνδεσιμότητα, τη δυνατότητα κάλυψης και σύνδεσης ενός τεράστιου αριθμού συσκευών και πολύ μεγαλύτερες ταχύτητες μεταφοράς μετρούμενες σε Gbps. Αυτό θα επιτευχθεί με συνάρθρωση του φάσματος σε ακτίνες και πολλαπλές παράλληλες συνδέσεις με τη χρήση τόσο κεραιών Massive MIMO (συμφασικός σταθμός βάσης του χειριστή) όσο και κανονικών κεραιών MIMO (ιδιόκτητη συσκευή του πελάτη) και χαμηλό χρόνο αναμονής (χιλιοστά του δευτερολέπτου για την υποδομή του χειριστή αλλά όχι με το υπόλοιπο διαδίκτυο).

2.3. Σύμφωνα με μια μελέτη που διεξήγαγε η GSMA το 2019, οι νέες δυνατότητες των δικτύων 5G είναι απαραίτητες για την αυτόνομη οδήγηση, την εικονική πραγματικότητα, την ενισχυμένη πραγματικότητα και το «απτικό διαδίκτυο»: οι άλλες εφαρμογές μπορούν να υλοποιούνται με τη χρήση της τρέχουσας τεχνολογίας (4G LTE και οπτικές ίνες). Η τεχνολογία 5G θα επιταχύνει επίσης τη μετάβαση στη «Βιομηχανία 4.0» και θα διευκολύνει την ανάπτυξη εφαρμογών που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη, επομένως, η τεχνολογία αυτή θεωρείται βασικό και απαραίτητο στοιχείο για την ανάπτυξη μιας σύγχρονης, όλο και πιο αυτοματοποιημένης και ψηφιοποιημένης οικονομίας.

2.4. Υπάρχουν επιστημονικές κοινότητες σε όλο τον κόσμο που έχουν καταθέσει στοιχεία⁽²⁾ που συνηγορούν ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι ανησυχίας σχετικά με την παρατεταμένη, πανταχού παρούσα έκθεση του ανθρώπινου σώματος και άλλων βιολογικών οργανισμών στο φάσμα των συχνοτήτων μικροκυμάτων που χρησιμοποιούν τα δίκτυα 5G και τα ραδιομήματα και συχνοίτες 10-20-30 ή περισσότερων gigahertz ειδικά για τις τεχνολογίες 5G, καθώς και τις δυνητικά επιβλαβείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον. Μέχρι σήμερα, ωστόσο, οι αρμόδιες δημόσιες αρχές της ΕΕ και των κρατών μελών έχουν ανακοινώσει ότι δεν υπάρχουν επιστημονικές αποδείξεις για τον αρνητικό αντίκτυπο του 5G στην ανθρώπινη υγεία. Ο ΠΟΥ αναφέρει ότι μέχρι σήμερα, και έπειτα από πολλές έρευνες, δεν έχει διαπιστωθεί καμία αιτιώδης συνάφεια οποιασδήποτε δυσμενούς επίπτωσης στην υγεία με την έκθεση σε ασύρματες τεχνολογίες.

2.5. Παράλληλα με τις αναδυόμενες τεχνολογίες που διευκολύνει, το 5G δημιουργεί αβεβαιότητα και, όπως συμβαίνει με κάθε νέα τεχνολογία, ορισμένα αποτελέσματα που μπορεί να μην είναι ακόμα εμφανή. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί δεόντως κάθε ζήτημα σχετικά με τον αντίκτυπο του 5G στη δημόσια υγεία και να αποτρέψει την κοινή γνώμη να πέσει θύμα παραπληροφόρησης, η κοινωνία των πολιτών θεωρεί ότι απαιτείται κατάλληλη προληπτική διακυβέρνηση, εφαρμόζοντας την αρχή της προφύλαξης στην ευρωπαϊκή νομοθετική διαδικασία για τη ρύθμιση της νέας αυτής τεχνολογικής γενιάς ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Σε γενικές γραμμές, οι διεθνείς οργανισμοί, οι εταιρείες και οι εθνικές αρχές υποδέχονται με απροκάλυπτο ενθουσιασμό τα πλεονεκτήματα που θα προσφέρει η τεχνολογία 5G. Ωστόσο, είναι σημαντικό να μελετηθεί το κατά πόσον θα μπορούσαν να προκύψουν αρνητικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη του οικοσυστήματος 5G και, εμμέσως, οι προϋποθέσεις για την κοινωνική αποδοχή αυτών των υποδομών και υπηρεσιών που έχουν σημαντικό κοινωνικό αντίκτυπο.

3.2. Με την ταχεία ανάπτυξη των τεχνολογιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των υποδομών του διαδικτύου, διευρύνεται όλο και περισσότερο ο διάλογος μεταξύ του ευρέος κοινού και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις ανεπτυγμένες χώρες σχετικά με την ανάγκη και τα οφέλη της εκθετικής επιτάχυνσης της ανάπτυξης των δικτύων 5G. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να αναγνωρίζουν τις προκλήσεις που συνδέονται με τους τρόπους με τους οποίους τα εν λόγω τεχνολογικά συστήματα θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν το περιβάλλον, τους έμβιους οργανισμούς ή τα ατομικά δικαιώματα των πολιτών.

3.3. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι ανησυχίες σχετικά με τις πιθανές επιπτώσεις της ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης στην υγεία διατυπώνονται στην αιτιολογική σκέψη 31 της απόφασης αριθ. 243/2012/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽³⁾: «Η συνεκτική προσέγγιση στην αδειοδότηση φάσματος στην Ένωση θα πρέπει να λαμβάνει πλήρως υπόψη την προστασία της δημόσιας υγείας από ηλεκτρομαγνητικά πεδία που είναι ουσιώδης για την ευημερία των πολιτών. Ταυτόχρονα με την τήρηση της σύστασης 1999/519/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 1999, περί του περιορισμού της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία (0 Hz έως 300 GHz), είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί διαρκής παρακολούθηση των ιοντιζουσών και μη ιοντιζουσών αποτελεσμάτων της χρήσης του φάσματος στην υγεία, συμπεριλαμβανομένων των σωρευτικών αποτελεσμάτων στην πραγματική ζωή από τη χρήση του φάσματος σε διάφορες συχνότητες από αυξανόμενο αριθμό τύπων εξοπλισμού».

⁽²⁾ <https://ehtrust.org/environmental-health-trust-et-al-v-fcc-key-documents/>

⁽³⁾ Απόφαση αριθ. 243/2012/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαρτίου 2012, σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς προγράμματος πολιτικής για το ραδιοφάσμα (ΕΕ L 81 της 21.3.2012, σ. 7).

4. Ειδικές παρατηρήσεις

Η τεχνολογία 5G και ο αντίκτυπος στα ατομικά δικαιώματα των πολιτών

4.1. Τα τελευταία χρόνια, αρκετές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην ΕΕ και σε τρίτες χώρες έχουν εκδώσει προειδοποιήσεις σχετικά με τις επιβλαβείς συνέπειες και τις πολύπλοκες, σοβαρές κρίσεις που θα μπορούσαν να προκληθούν από την έλλειψη δημοκρατικού ελέγχου και διαφάνειας, καθώς και από απειλές ασφαλείας λόγω της εξάρτησης από τεχνολογίες που παρέχουν παράγοντες τρίτων χωρών.

4.2. Ο κλάδος των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και οι ανατρεπτικές εφαρμογές τύπου 5G που προσφέρει βασίζονται στην εκμετάλλευση δύο πολύ σημαντικών πόρων. Ο πρώτος είναι η χρήση του φάσματος ραδιοσυχνότητας. Πρόκειται για έναν περιορισμένο φυσικό πόρο που ανήκει στους πολίτες και τελεί υπό τη διαχείριση των κυβερνήσεων μέσω εθνικών ή άλλων δημοσίων οργανισμών οι οποίοι ενοικιάζουν αυτούς τους πόρους στους φορείς εκμετάλλευσης ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

4.3. Ένας άλλος σημαντικός πόρος είναι η πρόσβαση στα δεδομένα και τα μεταδεδομένα των καταναλωτών και των φυσικών προσώπων. Με την ανάπτυξη της αγοράς ψηφιακών υπηρεσιών, τα δεδομένα αυτά είναι εξαιρετικά πολύτιμα και αποφέρουν τεράστια οφέλη στις εταιρείες που τα χρησιμοποιούν. Ορισμένες από τις προκλήσεις που εγείρει το θέμα αυτό επισημάνθηκαν στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη στρατηγική για τα δεδομένα ⁽⁴⁾.

4.4. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το 5G και η ανταλλαγή και η συγκέντρωση δεδομένων, όπως πολλές άλλες τεχνολογίες, αποτελούν ισχυρό εργαλείο το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών, την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας των δημόσιων υπηρεσιών και τη μείωση των ανισοτήτων μέσω της τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης. Για αυτό, η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να αξιοποιήσουν την τεχνολογία 5G για να βελτιώσουν την πρόσβαση σε δεδομένα υψηλής ποιότητας και να αναπτύξουν καλύτερες υποδομές ψηφιακής διοίκησης (ηλε-διοίκηση), φέρνοντας έτσι τους δημόσιους και δημοκρατικούς θεσμούς πιο κοντά στον πολίτη.

4.5. Κατά συνέπεια, η υπεύθυνη και βιώσιμη ανάπτυξη υποδομών ηλεκτρονικών επικοινωνιών πρέπει να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του μέσου πολίτη, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και χώρες. Η ανάπτυξη αυτών των τεχνολογιών έχει συνεπώς άμεσο αντίκτυπο στην καταπολέμηση της φτώχειας.

4.6. Για τη συντομότερη δυνατή ανάπτυξη των δικτύων 5G, η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁵⁾ (άρθρα 42, 43 και 44), δημιούργησε ένα κανονιστικό πλαίσιο που διευκολύνει την πρόσβαση των φορέων εκμετάλλευσης ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε ακίνητα στα οποία πρέπει να εγκατασταθούν εξοπλισμοί και υποδομές ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη των εν λόγω δικτύων. Η κοινωνία των πολιτών παρακολουθεί την ερμηνεία της εν λόγω διάταξης, προκειμένου η μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο να μην οδηγήσει σε αντιφασματικές παρεκκλίσεις από την εγγύηση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας των πολιτών.

Αντίκτυπος του οικοσυστήματος 5G στο περιβάλλον

4.7. Ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν επισημάνει τον πιθανό περιβαλλοντικό αντίκτυπο των νέων δικτύων 5G. Ορισμένοι από τους ισχυρισμούς τους αφορούν την ανεπαρκή πρόβλεψη για μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή τους ακατάλληλους μηχανισμούς και τα μέτρα για τη μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος των υποδομών του δικτύου 5G ή την προώθηση της ανακύκλωσης των ηλεκτρονικών αποβλήτων ⁽⁶⁾.

4.8. Για τη διενέργεια κατάλληλης αξιολόγησης του αντικτύπου της τεχνολογίας 5G στο περιβάλλον και το κλίμα, οι δημόσιες αρχές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη πτυχές όπως οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ⁽⁷⁾, η διαθεσιμότητα και κατανάλωση κρίσιμων πρώτων υλών, η ποσότητα (και οι πηγές) ενέργειας που χρησιμοποιείται από όλα τα αντικείμενα που συνδέονται και χρησιμοποιούνται στο διαδίκτυο των πραγμάτων, καθώς και η ποσότητα (και οι πηγές) ενέργειας που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά ασύρματων δεδομένων και τη λειτουργία σημείων συγκέντρωσης και διαμετακόμισης δεδομένων.

4.9. Με την ανάπτυξη του 5G και του διαδικτύου των πραγμάτων, στην κατηγορία των αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) θα προστεθούν δισεκατομμύρια νέα στοιχεία δικτύου 5G και οικιακές συσκευές (ηλεκτρονικές και ηλεκτρικές συσκευές, εγκαταστάσεις κ.λπ.) ⁽⁸⁾, γεγονός το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της έννοιας της κυκλικής οικονομίας, καθώς και των πολιτικών για μηδενικά απόβλητα.

⁽⁴⁾ TEN/708 (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 290).

⁽⁵⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (ΕΕ L 321 της 17.12.2018, σ. 36).

⁽⁶⁾ <https://www.greenpeace.org/static/planet4-eastasia-stateless/2021/05/a5886d59-china-5g-and-data-center-carbon-emissions-ou-tlook-2035-english.pdf>

⁽⁷⁾ https://www.hautconseilclimat.fr/wp-content/uploads/2020/12/rapport-5g_haut-conseil-pour-le-climat.pdf

⁽⁸⁾ <https://www.itu.int/en/ITU-D/Climate-Change/Pages/Global-E-waste-Monitor-2017.aspx>

Ανησυχίες σχετικά με τον αντίκτυπο των δικτύων 5G στην ανθρώπινη υγεία και τους έμβιους οργανισμούς

4.10. Η τεχνολογία 5G παρέχει τεράστια ευκαιρία για τη βελτίωση της ανθρώπινης υγείας. Η ανάπτυξη υποδομών ΤΠΕ και η ενσωμάτωση του 5G θα επιταχύνει την πρόοδο της τηλειατρικής, μεταξύ άλλων μέσω της έννοιας του διαδικτύου των πραγμάτων. Το 5G θα επιτρέπει την εξ αποστάσεως διενέργεια πολύπλοκων χειρουργικών επεμβάσεων, βελτιώνοντας έτσι σημαντικά την πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας ιατρική περίθαλψη, ιδίως σε όσους δεν έχουν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν στο εξωτερικό προκειμένου να λάβουν την περίθαλψη που χρειάζονται.

4.11. Η ανάπτυξη της τηλειατρικής είναι ιδιαίτερα σημαντική σε συγκυρία πανδημίας, όταν η στατική πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη μειώνεται σημαντικά. Επιπλέον, η τεχνολογία 4G επέτρεψε την ανάπτυξη της τηλεακτινολογίας. Οι υποδομές ΤΠΕ επέτρεψαν την εξ αποστάσεως διάγνωση ασθενών (μαγνητική τομογραφία, αξονική τομογραφία) και την παροχή ποιοτικής ιατρικής υπηρεσίας ανεξάρτητα από τον τόπο όπου βρίσκονται. Η τεχνολογία 5G θα αναπτύξει περαιτέρω τη διαδικασία αυτή, επιτρέποντας την καλύτερη πρόσβαση σε διαγνωστικές υπηρεσίες και άμεσες ιατρικές υπηρεσίες που θα διεξάγοντα εξ αποστάσεως.

4.12. Από την άλλη, η ταχεία τεχνολογική ανάπτυξη των τελευταίων 20 ετών έχει οδηγήσει σε αύξηση των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων και, εμμέσως, σε αύξηση της ρύπανσης λόγω αυτής της ηλεκτροαιθαλομίχλης. Ο αντίκτυπος της ηλεκτροαιθαλομίχλης πρέπει να αντιμετωπιστεί με εμπειριστατωμένη προσέγγιση προκειμένου να εκτιμηθεί ο πραγματικός κίνδυνος.

4.13. Η ηλεκτρομαγνητική υπερευαίσθησία ή ηλεκτρομαγνητική δυσανεξία είναι μια ασθένεια που έχει αναγνωριστεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁽⁹⁾, την ΕΟΚΕ⁽¹⁰⁾ και το Συμβούλιο της Ευρώπης⁽¹¹⁾. Επηρεάζει ορισμένο αριθμό ανθρώπων, και με την ανάπτυξη του 5G (που χρειάζεται πολύ πυκνότερο ηλεκτρονικό δίκτυο) αναμένεται ότι η κατάσταση αυτή ενδέχεται να επηρεάσει περισσότερους.

4.14. Έχουν διεξαχθεί, σε παγκόσμιο επίπεδο, μελέτες που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι βιολογικές επιπτώσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας δεν παρουσιάζουν κινδύνους για την υγεία, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται τα εθνικά πρότυπα ή τα πρότυπα της ICNIRP. Ταυτόχρονα, υπάρχουν επίσης μελέτες που έχουν διεξαχθεί από τη δεκαετία του 1970 μέχρι σήμερα⁽¹²⁾ και οι οποίες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία⁽¹³⁾.

4.15. Σε εκθέσεις σχετικά με τη μακροχρόνια έκθεση των ανθρώπων στα ηλεκτρομαγνητικά πεδία που παράγονται από την τεχνολογία 5G, οι οποίες εκδόθηκαν το 2019 και το 2020 αντίστοιχα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ομοσπονδιακή Επιτροπή Επικοινωνιών (FCC)⁽¹⁴⁾ υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει σταθερή ή αξιόπιστη επιστημονική απόδειξη των προβλημάτων υγείας που προκαλούνται από την έκθεση στην ενέργεια ραδιοσυχνοτήτων που εκπέμπεται από τα κινητά τηλέφωνα.

4.16. Πριν από χρόνια, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας χαρακτήρισε το ηλεκτρομαγνητικό πεδίο που παράγεται από τις ραδιοσυχνότητες ως πιθανό παράγοντα καρκινογένεσης· σήμερα υιοθετεί παρόμοια θέση με εκείνη των αρχών της ΕΕ και των ΗΠΑ. Ωστόσο, με την ανάπτυξη των δικτύων 5G, το 2022 ανακοίνωσε ότι θα προβεί σε νέα αξιολόγηση των κινδύνων των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων για το φάσμα ραδιοσυχνοτήτων (από 3 kHz έως 3 000 GHz)⁽¹⁵⁾.

4.17. Η τελική έκδοση του ψηφίσματος 1815 της 27ης Μαΐου 2011 του Συμβουλίου της Ευρώπης με θέμα Οι πιθανοί κίνδυνοι των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων και οι επιπτώσεις τους στο περιβάλλον προειδοποιεί για τις επιπτώσεις της ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης στην ανθρώπινη υγεία και περιλαμβάνει μια σειρά γενικών και ειδικών συστάσεων για μια συνεπή μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προσέγγιση όσον αφορά τα προβλήματα που γείρει η διάδοση της κινητής τηλεφωνίας. Το έγγραφο αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη να ληφθούν όλα τα εύλογα μέτρα για τη μείωση της έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία σύμφωνα με την αρχή ALARA⁽¹⁶⁾, η οποία πρέπει να εφαρμόζεται σε περίπτωση ιοντίζουσας ακτινοβολίας.

⁽⁹⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Απριλίου 2009 σχετικά με τα προβλήματα υγείας που σχετίζονται με τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία (2008/2211(INI)) 28. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2009-0216_EL.html

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ασφαλής εγκατάσταση του 5G — Εργαλειοθήκη της ΕΕ», TEN/704 (EE C 429 της 11.12.2020, σ. 281).

⁽¹¹⁾ Ψήφισμα 1815 (2011) τελική έκδοση, άρθρο 8.1.4 <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17994>

⁽¹²⁾ <https://bioinitiative.org/updated-research-summaries/>

⁽¹³⁾ Defence Intelligence Agency — «Biological Effects of Electromagnetic Radiation (Radiowaves and Microwaves)» [Βιολογικές επιδράσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας (ραδιοκύματα και μικροκύματα)] — Μάρτιος 1976.

⁽¹⁴⁾ Η θέση της FCC έχει προσβληθεί δικαστικά από αμερικανικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών: <https://ehtrust.org/eh-takes-the-fcc-to-court/>

⁽¹⁵⁾ Σύμφωνα με τους κανονισμούς ραδιοεπικοινωνιών της Διεθνούς Ένωσης Τηλεπικοινωνιών (ITU).

⁽¹⁶⁾ Κατώτερο εύλογως εφικτό επίπεδο — η αρχή ALARA χρησιμοποιείται κατά την κατάρτιση προγραμμάτων για την προστασία από την ιοντίζουσα ακτινοβολία.

4.18. Υπάρχουν μελέτες που υποστηρίζουν ότι οι επιπτώσεις της ακτινοβολίας που εκπέμπεται από τα κινητά τηλέφωνα και τις υποδομές ασύρματων επικοινωνιών (ακόμη και οι μη θερμικές εκπομπές) ενέχουν κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία από νευρωνική, αναπαραγωγική, ογκολογική και γονοτοξική σκοπιά⁽¹⁷⁾. Ωστόσο, τα αρμόδια θεσμικά όργανα θεωρούν, βάσει των δικών τους αξιολογήσεων και μεθοδολογιών, ότι η ακτινοβολία που εκπέμπεται από τα κινητά τηλέφωνα και τις υποδομές ασύρματων επικοινωνιών είναι ασφαλής για τον άνθρωπο.

4.19. Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν μελέτες που έχουν εξετάσει τον αντίκτυπο της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας στην υγεία των ανθρώπων και των ζώων. Ωστόσο, είναι ελάχιστα αυτά που έχουν διευκρινιστεί και ακόμη λιγότερα αυτά που έχουν γνωστοποιηθεί όσον αφορά τις πολύπλοκες επιπτώσεις που μπορεί να έχει η έκθεση σε μη ιοντίζουσα ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία ως μη θερμική επίδραση στη χλωρίδα και την πανίδα. Οι πιο γνωστές μελέτες αναφέρονται στον σημαντικό και άμεσο αντίκτυπο στους επικοινωνιατές και τα πτηνά, αλλά οι επιστήμονες ανησυχούν ιδιαίτερα για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των ηλεκτρομαγνητικών εκπομπών στα έμβια οικοσυστήματα.

Ισχυρισμοί σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές της ICNIRP⁽¹⁸⁾

4.20. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η συντριπτική πλειονότητα των εθνικών κυβερνήσεων ανά τον κόσμο χρησιμοποιούν τις κατευθυντήριες γραμμές της ICNIRP κατά τον καθορισμό ορίων για την έκθεση του κοινού στην ακτινοβολία ηλεκτρομαγνητικών πεδίων. Στις κατευθυντήριες γραμμές της ICNIRP που επικαιροποιήθηκαν και δημοσιεύτηκαν το 2020 ελήφθησαν επίσης υπόψη ο σχηματισμός δέσμης και οι συχνότητες, παράμετροι που αφορούν ειδικά το 5G, αλλά δεν ελήφθησαν υπόψη η συγκέντρωση συχνότητων και η αυξημένη πυκνότητα των συνδέσεων.

4.21. Παρά το γεγονός ότι η ICNIRP καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για την κοινοποίηση των επιστημονικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό των κατευθυντήριων γραμμών προστασίας, αναγνωρίζει μόνο τις θερμικές επιπτώσεις που προκαλούνται από την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία ως δυνητικά επιβλαβείς.

4.22. Η μελέτη της Μονάδας Διερεύνησης Επιστημονικών Προοπτικών (STOA) που εκπονήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁽¹⁹⁾, σύμφωνα με τις συστάσεις που διατυπώνονται στο ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης αριθ. 1815 του 2011, τάσσεται υπέρ της τήρησης της αρχής της προφύλαξης, της αναθεώρησης των κατώτατων ορίων που προτείνει η ICNIRP και της θέσπισης τεχνικών και διοικητικών μέτρων για τη μείωση των επιπτώσεων της ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης που προκαλείται από τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

4.23. Τα προτεινόμενα μέτρα αποσκοπούν στη διασφάλιση μιας πιο υπεύθυνης αρχιτεκτονικής για τις υποδομές επικοινωνιών (τοποθέτηση κεραιών και άλλου ειδικού εξοπλισμού), ώστε να διασφαλιστεί η ενημέρωση του κοινού σχετικά με τις δυνητικές επιπτώσεις της ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης και τις επιλογές που διαθέτει για τη μείωση των επιπτώσεων της έκθεσης σε ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία, την ανάπτυξη της ικανότητας παρακολούθησης των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων κ.λπ. Πρέπει να διατεθούν ευρωπαϊκά και εθνικά κονδύλια για τη διεξαγωγή πιο ενδελχούς πολυτομεακής έρευνας και μελετών αντικτύπου τόσο στον άνθρωπο όσο και στο περιβάλλον, καθώς και για τη διάδοση των αποτελεσμάτων προς ενημέρωση του κοινού και των πολιτικών ιδυόντων.

Ασφάλεια του 5G στον κυβερνοχώρο — Εργαλεία, μέτρα και η αποτελεσματικότητά τους

4.24. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει πολλές από τις προκλήσεις για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στη γνωμοδότησή της με θέμα «Ασφαλής εγκατάσταση του 5G — Εργαλειοθήκη της ΕΕ»⁽²⁰⁾. Τα ανεπίλυτα τρωτά σημεία της τεχνολογίας 4G θα ενταθούν με την τεχνολογία 5G. Αυτά αφορούν το τεχνικό επίπεδο της αρχιτεκτονικής, της τοπολογίας και του πρωτοκόλλου, όπως χαρτογραφήθηκε από τον ENISA⁽²¹⁾ και, σύμφωνα με την έκθεση για την οδηγία NIS⁽²²⁾, δεν μπορούν ακόμη να αντιμετωπιστούν με αποτελεσματικά μέτρα.

4.25. Για την αντιμετώπιση ορισμένων απειλών ασφαλείας, η ΕΕ πρέπει να επενδύσει περισσότερο στην ανάπτυξη των δικών της τεχνολογιών και τη στήριξη του τεχνολογικού κλάδου και των εργαζομένων του. Πρωτίστως, αυτές οι δράσεις πρέπει να είναι εξατομικευμένες προκειμένου να δώσουν κίνητρα στις ευρωπαϊκές ΜΜΕ για την ανάπτυξη ασφαλών και αξιόπιστων υποδομών 5G.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹⁷⁾ Για παράδειγμα, η ευρωπαϊκή έρευνα REFLEX (2004) που διεξήχθη για λογαριασμό της ΕΕ από 12 πανεπιστημιακά ιδρύματα με συνολικό προϋπολογισμό άνω των 3 εκατομμυρίων ευρώ, στον οποίο συνέεισφερε 2,059 εκατ. ευρώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹⁸⁾ Διεθνής επιτροπή για την προστασία από τις μη ιοντίζουσες ακτινοβολίες.

⁽¹⁹⁾ <https://www.home-biology.com/images/emfsafetylimits/EuropeanParliamentSTOA.pdf>

⁽²⁰⁾ EE C 429 της 11.12.2020, σ. 281.

⁽²¹⁾ https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-report-for-5g-networks/at_download/fullReport

⁽²²⁾ https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=64468

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη — Αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων»**(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)**

(2022/C 105/07)

Εισηγήτρια: η κ. **Tanja BUZEK**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	28.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	236/2/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το εμπόριο χρειάζεται το σωστό πλαίσιο πολιτικής για να δώσει ώθηση στη μεγέθυνση της οικονομίας, τη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη, και να στηρίξει μια βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη από την κρίση της νόσου COVID-19, επιτρέποντας στις εταιρείες να ανασυγκροτήσουν και να αναδιοργανώσουν τις διαταραχθείσες αλυσίδες εφοδιασμού και αξίας. Το 2021 αποτελεί σημείο καμπής για την επανεξέταση της εμπορικής διακυβέρνησης της ΕΕ, της οποίας η ΕΟΚΕ στηρίζει την ανοικτή, βιώσιμη και δυναμική νέα πορεία.

1.2. Με τα κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EBA), η ΕΕ εκφράζει τη δέσμευσή της για μια «εμπορική ατζέντα βασισμένη σε αξίες», η οποία, παράλληλα, ενισχύει την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη. Είναι πολύ σημαντικό να αντιμετωπίζεται η μη συμμόρφωση και να βελτιώνεται η εφαρμογή των δεσμεύσεων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη προκειμένου να επιτυγχάνονται υψηλά εργασιακά πρότυπα και υψηλά πρότυπα βιωσιμότητας, διαμέσου εμπορικών εργαλείων. Τόσο σε διμερές όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, η ΕΕ θα πρέπει να θέσει φιλόδοξους δείκτες αναφοράς για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη με εμπορικούς εταίρους που συμμερίζονται τις ίδιες απόψεις και είναι έτοιμοι να ηγηθούν.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την έγκαιρη αναθεώρηση του σχεδίου δράσης 15 σημείων και αναμένει ότι θα υπερβεί το περιορισμένο και «στεγανό» πλαίσιο που δημιουργήθηκε το 2018. Τα κεφάλαια EBA που δεν ανταποκρίνονται πλήρως στις νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις τους οδηγούν την ΕΟΚΕ να προτείνει μια φιλόδοξη αναθεώρηση, μέσω μιας ανανεωμένης προσέγγισης ως προς την επιβολή κυρώσεων με ισχυρότερη παρακολούθηση από την κοινωνία των πολιτών, με τη χρήση καινοτόμων μέσων και την ενίσχυση της μόχλευσης για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτά τα «κεφάλαια EBA επόμενης γενιάς» πρέπει να αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος της εμπορικής στρατηγικής της ΕΕ, η οποία θα ισχύει τόσο για τις τρέχουσες όσο και για τις μελλοντικές διαπραγματευτικές εντολές.

1.4. Μια νέα αρχή ξεκινά με την εξάλειψη των στεγανών. Η επιτυχής εφαρμογή και επιβολή των δεσμεύσεων EBA απαιτεί, αφενός, ζωντανή, διαρθρωμένη και πιο συνεργατική αλληλεπίδραση των φορέων και, αφετέρου, ανταλλαγές μεταξύ θεσμικών οργάνων, διεθνών φορέων και, κυρίως, ανταλλαγές όλων αυτών των φορέων με τις εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες (ΕΣΟ) καθώς και μεταξύ των ΕΣΟ. Ως ο αναγνωρισμένος φορέας σε διεθνές επίπεδο, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) θα πρέπει να συμμετάσχει στην εποπτεία της εφαρμογής των συμβάσεων της στο πλαίσιο των Συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ).

1.5. Τα σημαντικότερα προβλήματα συχνά εμφανίζονται από την αρχή. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της διασφάλισης δεσμεύσεων πριν από την επικύρωση των διεθνών βασικών συμβάσεων ή δεσμευτικών και εκτελεστών χαρτών πορείας στο ίδιο το κεφάλαιο EBA, με σαφή χρονοδιαγράμματα για την επικύρωσή τους. Η πρώτη υπόθεση επιβολής στον τομέα του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης, σύμφωνα με το ισχύον μοντέλο, επιβεβαίωσε ότι μια ασαφής ορολογία δεν επαρκεί.

1.6. Και οι τρεις διαστάσεις του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης είναι αλληλένδετες και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται σε στεγανά. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον ενεργό ρόλο των επιχειρήσεων στη συνέχιση των προσπαθειών για τη διασφάλιση βιώσιμου εμπορίου και θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις διαδραματίζουν θετικό ρόλο στην προώθηση ευκαιριών δράσης για το κλίμα, για παράδειγμα στη βιομηχανία καθαρής τεχνολογίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ. Τα κεφάλαια EBA πρέπει να συνδεθούν καλύτερα

με την τριμερή δήλωση αρχών της ΔΟΕ σχετικά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική (δήλωση ΜΝΕ), προωθώντας την επικύρωση των συμβάσεών της, καθώς και με τις κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, ιδίως κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού.

1.7. Η αποτελεσματική επιτόπια αλλαγή απαιτεί την υπέρβαση των κλασικών κεφαλαίων ΕΒΑ και την εξέταση του ενδεχομένου σημαντικής μόχλευσης πρόσθετων μέσων πολιτικής. Η ΕΟΚΕ ζητεί την υπό όρους ανάθεση δημόσιων συμβάσεων σε εταιρείες από χώρες που συμμορφώνονται με τα βασικά πρότυπα της ΔΟΕ και τη συμφωνία του Παρισιού. Ζητεί επίσης φιλόδοξη νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με την υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια ως ένα άλλο βασικό συνοδευτικό μέτρο. Οι ξένοι επενδυτές πρέπει να υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τη δέουσα επιμέλεια προτού να επωφελούνται από μια διεθνή επενδυτική συμφωνία. Τα μέτρα θα πρέπει να συμπληρωθούν με δράση κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά των φορολογικών εγκλημάτων και της φοροαποφυγής, καθώς και με την καταπολέμηση της διαφθοράς με σκοπό την επίτευξη βιώσιμου εμπορίου.

1.8. Η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να αντικατοπτρίζει και να κατευθύνει τις εξελίξεις, διατηρώντας τα εργασιακά και περιβαλλοντικά πρότυπα εξίσου υψηλά στο θεματολόγιό της. Η Πράσινη Συμφωνία, οι πρωτοβουλίες για την κυκλική οικονομία και ο μηχανισμός συνοριακής προσαρμογής άνθρακα (CBAM) συμπληρώνουν συναφή θέματα ΕΒΑ, όπως ισχύει ήδη για τη βιοποικιλότητα. Για τον καθορισμό συγκεκριμένων υποχρεώσεων, οι περιβαλλοντικές δεσμεύσεις πρέπει να μετατραπούν σε διεθνή πρότυπα.

1.9. Δεν υπάρχει πανάκεια όσον αφορά την επιβολή, αλλά αφετηρία είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικής εκτελεστότητας. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει εδώ και καιρό, αφενός, τη διαμόρφωση ανανεωμένου μηχανισμού αποτελούμενου από ομάδα εμπειρογνομόνων, ο οποίος θα μπορεί να επιβάλει οικονομικές ή άλλες κυρώσεις και, αφετέρου, την απόδοση δυναμικού ρόλου στις ΕΣΟ για την ενεργοποίησή του. Για την εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού και βιωσιμότητας στην πρώτη γραμμή, προς όφελος τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων, η Συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου θα μπορούσε να αποτελέσει υπόδειγμα.

1.10. Οι εμπορικοί εταίροι της ΕΕ επιδεικνύουν καινοτόμο προβληματισμό σχετικά με νέα εμπορικά μέσα. Υιοθετώντας μια καινοτόμο προσέγγιση για την επίλυση των εργασιακών διαφορών, η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει την αναστολή των προτιμησιακών δασμών για τις εταιρείες που παραβιάζουν τα συμφωνημένα διεθνή πρότυπα. Για μια προοδευτική οικονομική σύνδεση, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη σταδιακή μείωση των δασμών για την εφαρμογή από τις χώρες εταίρους των δεσμεύσεων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, με δυνατότητα απόσυρσης συγκεκριμένων δασμολογικών κλάσεων σε περίπτωση παραβίασεων.

1.11. Δεν υπάρχει βιωσιμότητα χωρίς την κοινωνία των πολιτών. Η σύσταση ΕΣΟ δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Για να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη, οι ΕΣΟ χρειάζονται πληροφορίες, πόρους και πρόσβαση για την παροχή συμβουλών στα μέρη σχετικά με την εφαρμογή και την επιβολή, καθώς και ένα ισχυρότερο θεσμολογικό πλαίσιο. Πέραν των ΕΣΟ, η ΕΟΚΕ ζητεί την επαναφορά της ομάδας εμπειρογνομόνων για τις ΣΕΣ.

1.12. Η ΕΟΚΕ είναι ένας από τους ισχυρότερους υποστηρικτές των ΕΣΟ και θα συνεχίσει να στηρίζει το έργο τους. Οι συζητήσεις για την ενίσχυση των ΕΣΟ έχουν πρόσφατα ενταθεί· η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς⁽¹⁾ να συνεργαστούν με τις ΕΣΟ για τη βελτίωση της σύνθεσής τους, της οργάνωσης των εργασιών τους, του πεδίου εφαρμογής και του ρόλου τους στους μηχανισμούς επιβολής, καθώς και των θεσμικών διαύλων τους, όπως περιγράφεται λεπτομερώς στο κεφάλαιο πέντε της παρούσας γνωμοδότησης.

2. Εισαγωγή

2.1. Μια ενεργή εμπορική πολιτική οφείλει να δίνει ουσιαστική ώθηση στη βιώσιμη ανάπτυξη και να είναι προς όφελος των επιχειρήσεων, των εργαζομένων, των καταναλωτών και των ανθρώπων γενικά, με την προϋπόθεση ότι δημιουργεί νέες ευκαιρίες στην αγορά και αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας και, επίσης, εξισώνει τους όρους ανταγωνισμού. Επίσης, ενέχει εγγενείς κινδύνους, οι οποίοι μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά μόνο από μια εμπορική πολιτική χωρίς αποκλεισμούς, όπου η κοινωνία των πολιτών, οι ενδιαφερόμενοι φορείς και το ευρύτερο κοινό μπορούν να εκφράζουν τις ανησυχίες τους.

2.2. Η ΕΟΚΕ ζητεί εδώ και καιρό να καταστεί η βιωσιμότητα ένας από τους κινητήριους μοχλούς της εμπορικής πολιτικής, δεδομένου του κεντρικού ρόλου που οφείλει να διαδραματίσει το εμπόριο στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ (ΣΒΑ). Η φετινή νέα εμπορική στρατηγική της ΕΕ θέτει το πλαίσιο για τα επόμενα έτη. Η ΕΟΚΕ διατύπωσε συστάσεις σχετικά με τις εμπορικές πτυχές σε χωριστή γνωμοδότηση⁽²⁾, εκφράζοντας παράλληλα ικανοποίηση για την εστίαση στη βιωσιμότητα και ζητώντας τη φιλόδοξη ενίσχυση των κεφαλαίων ΕΒΑ και την αποτελεσματική εκτελεστότητά τους.

(1) Το 2020, η μελέτη του Ιδρύματος Friedrich-Ebert (FES) ανέλυσε τις ελλείψεις των ΕΣΟ, ενώ μια ομάδα οργανώσεων μελών ΕΣΟ, υπό τον συντονισμό της CNV Internationaal, καταρτίζει επί του παρόντος ανεπίσημο έγγραφο με συστάσεις σχετικά με τον τρόπο ενίσχυσής τους.

(2) ΕΕ C 374 της 16.9.2021, σ. 73.

2.3. Με βάση προηγούμενες εργασίες της ΕΟΚΕ, η παρούσα γνωμοδότηση παρέχει μια αξιολόγηση της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την τρέχουσα προσέγγιση προκειμένου να συμβάλει στην εν εξελίξει επανεξέταση των κεφαλαίων ΕΒΑ. Η αξιολόγηση διέπεται από μια καινοτόμο νοοτροπία για το εμπόριο με στόχο την πραγμάτωση των αξιών της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη: Κεφάλαια ΕΒΑ για τις μελλοντικές γενιές.

3. Εμπόριο και βιώσιμη ανάπτυξη: Μια εμπορική ατζέντα της ΕΕ βασισμένη σε αξίες

3.1. Με τη συστηματική ενσωμάτωση κεφαλαίων ΕΒΑ στις ΣΕΣ, η ΕΕ τονίζει τη δέσμευσή της για μια εμπορική ατζέντα βασισμένη σε αξίες, η οποία, την ίδια στιγμή, ενισχύει την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη. Είναι πολύ σημαντικό να αντιμετωπίζεται η μη συμμόρφωση και να βελτιώνεται η εφαρμογή των δεσμεύσεων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη προκειμένου να επιτυγχάνονται υψηλά εργασιακά πρότυπα και υψηλά πρότυπα βιωσιμότητας, διαμέσου εμπορικών εργαλείων.

3.2. Ξεκινώντας από την πρώτη μορφή τους στη συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών του 2011 μεταξύ ΕΕ και Νότιας Κορέας, τα κεφάλαια ΕΒΑ εξελίσσονται έκτοτε συνεχώς σε όλες τις επόμενες ΣΕΣ της ΕΕ. Διαθέτουν απλό συμβουλευτικό μηχανισμό επίλυσης διαφορών και ΕΣΟ για θεσμοθετημένη παρακολούθηση της κοινωνίας των πολιτών. Τα κεφάλαια ΕΒΑ περιλαμβάνουν δεσμεύσεις για τον σεβασμό των εργασιακών και των περιβαλλοντικών πολυμερών συμφωνιών και για να αποτρέπονται τα συμβαλλόμενα μέρη από το να υποβαθμίζουν τα επίπεδα εργασιακής και περιβαλλοντικής προστασίας προκειμένου να προσελκύουν το εμπόριο και τις επενδύσεις. Ως διμερή φόρουμ διαλόγου και συνεργασίας, μπορούν επίσης να αναδειχθούν σε πλατφόρμες για την προώθηση του πολυμερούς θεματολογίου για το βιώσιμο εμπόριο.

3.3. Ενώ η ΕΕ έχει λάβει μέτρα για να θέσει τη βιωσιμότητα στον πυρήνα των εμπορικών φιλοδοξιών της, οι τρέχουσες διαπραγματεύσεις δεν ανταποκρίνονται σε αυτό. Μέσω καινοτόμου σκέψης και νέων ιδεών, η επανεξέταση των κεφαλαίων ΕΒΑ πρέπει να εγκαταλείψει την τακτική των «ανεπίσημων εγγράφων» και, ως αναπόσπαστο μέρος της εμπορικής στρατηγικής της ΕΕ, να ισχύσει και για τις συμφωνίες που αποτελούν επί του παρόντος αντικείμενο διαπραγμάτευσης και να συμπεριληφθεί στις αναθεωρημένες εντολές διαπραγμάτευσης.

4. Σχέδιο δράσης 15 σημείων: μια αξιολόγηση

4.1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η ΕΟΚΕ και μια μεγάλη ομάδα ενδιαφερόμενων μερών συμμετείχαν σε έναν αυξανόμενο δημόσιο διάλογο σχετικά με την αποτελεσματικότητα της προσέγγισης της ΕΕ για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, ο οποίος διακόπηκε μόλις στις αρχές του 2018 με τη δρομολόγηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενός *σχεδίου δράσης 15 σημείων*. Το σχέδιο διαμορφώνεται σε τέσσερις κύριες θεματικές ενότητες και καθορίζει το περιορισμένο και «στεγανό» πλαίσιο για την εξέλιξη των θεμάτων ΕΒΑ τα τελευταία έτη, το οποίο αξιολογείται στη συνέχεια με βάση τα αποτελέσματα και τις ελλείψεις του.

Συνεργασία

4.2. *Δημιουργία εταιρικής σχέσης με τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο*: η ομάδα εμπειρογνομόνων ΕΒΑ ενίσχυσε τους δεσμούς με τα κράτη μέλη, εντούτοις, λόγω της ίδιας της δομής της, οδηγείται σε απώλεια σημαντικής εμπειρογνωσίας και πληροφοριών, κατά τη διαδικασία. Το έργο της ομάδας αξίζει να έχει καλύτερη προβολή όσον αφορά τα ευρήματα και τις συστάσεις και απαιτεί ισχυρότερες και τακτικές συνδέσεις με τις εθνικές συμβουλευτικές ομάδες (ΕΣΟ) και την ΕΟΚΕ. Η δέσμευση της ΓΔ Εμπορίου πρέπει να επεκταθεί και στα επικεφαλής τμήματα ΕΒΑ των κρατών μελών, πιθανώς εμπλέκοντας και άλλες αρμόδιες Γενικές Διευθύνσεις (ΓΔ), όπως την EMPL και την CLIMA, για τα δικά τους δίκτυα, καθώς πρέπει να επεκταθεί και στο έργο διεθνών οργανισμών, ως μέρος της συνεχούς ροής τέτοιων πληροφοριών και ανατροφοδότησης. Η ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα ζητήματα που άπτονται του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να περιλαμβάνει τις ΕΣΟ με ισότιμους όρους και δεν θα πρέπει να πραγματοποιείται κεκλεισμένων των θυρών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να διαδραματίζει κάποιο ρόλο στην παρακολούθηση και την εφαρμογή του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης, να είναι πλήρως ενημερωμένο για τις δραστηριότητες και να συμμετέχει στις αποφάσεις της υποεπιτροπής ΕΒΑ και σε άλλους κοινούς φορείς διακυβέρνησης. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο του μηχανισμού ισότιμων όρων ανταγωνισμού της συμφωνίας εμπορίου και συνεργασίας (ΤΣΑ) μεταξύ ΕΕ και Ηνωμένου Βασιλείου.

4.3. *Συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς*: Υποστηρίζοντας μια πιο προορατική και συστηματική προσέγγιση, η ΕΟΚΕ ζητεί τη συμμετοχή διεθνών φορέων, όπως η ΔΟΕ, ακόμη και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων και καθ' όλη τη διάρκεια της εφαρμογής των ΣΕΣ, μεταξύ άλλων σε όλα τα στάδια κατάρτισης των χαρτών πορείας. Όπως φαίνεται και από την περίπτωση επικύρωσης της συμφωνίας με το Βιετνάμ, η ΔΟΕ θα μπορούσε να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο πριν από την εφαρμογή και κατά την αρχική φάση. Η απαίτηση στενότερης συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΔΟΕ και της ΕΟΚΕ είναι καθοριστικής σημασίας για τη διαμόρφωση έργων τεχνικής βοήθειας και ανάπτυξης ικανοτήτων της ΔΟΕ στις χώρες εταίρους. Η δράση πρέπει να συμβαδίζει με την ισχυρότερη ενσωμάτωση της ΔΟΕ στον εποπτικό ρόλο των εθνικών συμβουλευτικών ομάδων, ενώ στις ετήσιες συνεδριάσεις υψηλού επιπέδου της ΓΔ EMPL θα μπορούσαν να συμμετέχουν η ΕΟΚΕ και ενδεχομένως οι προεδρίες των ΕΣΟ. Η προσέγγιση για τις πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες (ΠΠΣ) φαίνεται να έχει μείνει ανεξερεύνητη και θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς, όπως στον ΟΟΣΑ και, με την αυξανόμενη σημασία της χρηματοδότησης των ΣΒΑ, στην Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών, περιλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, ώστε να αντεπεξέρχεται στον ρόλο της σε θέματα εφαρμογής

4.4. Διευκόλυνση του ρόλου παρακολούθησης που αντιστοιχεί στην κοινωνία των πολιτών, περιλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων: Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το έργο του μέσου εταιρικής σχέσης, το οποίο χρηματοδοτεί τη συμμετοχή σε συνεδριάσεις ορισμένων μελών των εθνικών συμβουλευτικών ομάδων, διαφυλάσσοντας την πολιτική ανεξαρτησία τους. Καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ανανεώσει τη χρηματοδότηση και να συνεργάζεται με τις ΕΣΟ για τον σχεδιασμό της. Συνιστά μεγαλύτερη ευελιξία στην παροχή μελλοντικά υλικοτεχνικής και τεχνικής στήριξης. Η χρήση βιντεοδιασκέψεων θα μπορούσε να συμπληρώνει, αλλά όχι να υποκαθιστά τις συνεδριάσεις με φυσική παρουσία. Οι μελλοντικές χρηματοδοτήσεις θα πρέπει προβλέπουν ετήσιες συνεδριάσεις όλων των μελών των ΕΣΟ για να συζητούν οριζόντια ζητήματα ΕΒΑ. Πέρα από την παροχή χρηματοδοτικών πόρων, απαιτείται η αντιμετώπιση διαρθρωτικών και οργανωτικών προβλημάτων προκειμένου να αποδοθούν στις ΕΣΟ οι πλήρεις αρμοδιότητές τους, όπως αναφέρονται στο κεφάλαιο 5.

4.5. *Επέκταση του πεδίου δράσης της κοινωνίας των πολιτών, περιλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, σε ολόκληρη τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών:* Η ΕΟΚΕ συνιστά εδώ και καιρό και μετ' επιτάσεως ότι οι ΕΣΟ θα πρέπει να παρέχουν συμβουλές για όλες τις πτυχές των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ, ενώ παράλληλα θα πρέπει να επικεντρώνονται ιδιαίτερος στην υλοποίηση των στόχων ΕΒΑ και στον αντίκτυπο του εμπορίου στη βιώσιμη ανάπτυξη, γενικότερα. Αυτό το νέο πεδίο εφαρμογής θα δοκιμασθεί πρώτα στη Συμφωνία εμπορίου και συνεργασίας ΕΕ-Ηνωμένου Βασιλείου. Η ΕΟΚΕ προτείνει να επεκταθεί το υφιστάμενο πεδίο δράσης των ΕΣΟ σε όλες τις υπάρχουσες ΣΕΣ, μέσω της αναθεώρησης του κειμένου των συμφωνιών ή μέσω εναρμονισμένων πρακτικών σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό των ΕΣΟ.

4.6. *Ανάληψη δράσης σε σχέση με την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά:* Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τον ενεργό ρόλο των επιχειρήσεων, οι οποίες καταβάλλουν προσπάθειες να διασφαλίζουν βιώσιμο εμπόριο, καθώς και τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπέρ της προώθησης υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Λυπάται, εντούτοις, που ούτε η ΕΟΚΕ ούτε οι σχετικές ΕΣΟ δεν έχουν εμπλακεί στην εποπτεία των έργων με τον ΟΟΣΑ και τη ΔΟΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα έπρεπε να αναπτύξει δείκτες για την αξιολόγηση των απτών αποτελεσμάτων των έργων, πέρα από την ευαισθητοποίηση, και να περιλαμβάνει πιο στοχευμένη και εις βάθος εξέταση κατά μήκος των αλυσίδων εφοδιασμού.

Επίτευξη αποτελεσμάτων

4.7. *Προτεραιότητες ανά χώρα:* Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με μια στρατηγική και πιο εστιασμένη προσέγγιση· ωστόσο οι χώρες εταίροι διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους, ακόμη και εντός μιας περιφερειακής συμφωνίας όπως αυτή μεταξύ ΕΕ και Κεντρικής Αμερικής. Ο καθορισμός προτεραιοτήτων και η αξιολόγηση πρέπει να επιδιώκουν προορατικά, και σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας, διαβουλεύσεις με την κοινωνία των πολιτών, ιδίως με τη συμμετοχή των ΕΣΟ. Οι γεωγραφικές μονάδες της ΓΔ Εμπορίου και οι αντιπροσωπείες της ΕΕ θα πρέπει να αλληλεπιδρούν περισσότερο με τις ΕΣΟ για να λαμβάνουν πληροφορίες και να παρέχουν συστηματική ανατροφοδότηση. Απαιτείται τακτική αξιολόγηση της προόδου ή της οπισθοδρόμησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με τις εν λόγω προτεραιότητες.

4.8. *Αυστηρή επιβολή:* Η υπόθεση όσον αφορά τις εργασιακές διαφορές με την Κορέα παρέχει σημαντικά διδάγματα. Πρώτον, ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να είναι πιο προορατική και ταχεία στην ενεργοποίηση των διαδικασιών επίλυσης διαφορών σχετικά με το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, δίνοντας στις ΕΣΟ ενεργό ρόλο. Δεύτερον, ότι είναι σημαντική η συμμετοχή εμπειρογνομώνων σε θέματα διεθνούς εργατικού δικαίου στις ομάδες, καθώς και η διαβούλευση με τη ΔΟΕ σχετικά με τη νομολογία της και τη δεσμευτική ερμηνεία της. Τρίτον, η έκθεση της επιτροπής κρίσης επιβεβαιώνει την ανάγκη δεσμευτικών χαρτών πορείας με δυνατότητα επιβολής κυρώσεων, με σαφή χρονοδιαγράμματα για την επικύρωση των συμβάσεων της ΔΟΕ. Η ασαφής διατύπωση «συνεχείς και συντονισμένες προσπάθειες» παρέχει στα συμβαλλόμενα μέρη πολύ μεγάλο περιθώριο ελιγμών. Ενώ η Κορέα επικύρωσε τρεις από τις τέσσερις ελλείπουσες συμβάσεις της ΔΟΕ (όχι την C105 για την κατάργηση της καταναγκαστικής εργασίας), εξακολουθούν να υπάρχουν ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσον οι τροποποιήσεις της κορεατικής νομοθεσίας εφαρμόζουν πλήρως τις διατάξεις των C29, C87 και C98. Ως εκ τούτου, η υπόθεση παραμένει ανοικτή και η ΕΟΚΕ ενισχύει την έκκλησή της για επακόλουθες ενέργειες. Ωστόσο, δεν υφίστανται προβλήματα συμμόρφωσης μόνο σε χώρες εταίρους. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ανησυχία ότι μοιάζει να υπάρχει έλλειψη μέσων για αυστηρή επιβολή της νομοθεσίας στην ΕΕ και τα κράτη μέλη της.

4.9. *Ενθάρρυνση της έγκαιρης επικύρωσης βασικών διεθνών συμφωνιών:* Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την κύρωση των διεθνών βασικών συμβάσεων πριν από τη σύναψη και την υπογραφή μιας ΣΕΣ, έτσι ώστε να αξιοποιείται η μέγιστη δυνατή διαπραγματευτική και διπλωματική επιρροή. Η πρόσφατη περίπτωση του Βιετνάμ είχε θετικά αποτελέσματα, καθώς η χώρα επικύρωσε τη σύμβαση C98 της ΔΟΕ και τη σύμβαση C105. Εντούτοις, δεν σημειώνεται πρόοδος στην επικύρωση της σύμβασης C87. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της διασφάλισης δεσμεύσεων πριν από την επικύρωση των βασικών διεθνών συμφωνιών ή δεσμευτικών και εκτελεστών χαρτών πορείας εντός του κεφαλαίου ΕΒΑ, με σαφείς προθεσμίες για την επικύρωσή τους.

4.10. *Επανεξέταση της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης των στόχων ΕΒΑ:* Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη για τακτικές επανεξετάσεις και αξιολόγηση της υλοποίησης των στόχων ΕΒΑ. Ωστόσο, λυπάται για την περιορισμένη προβολή των εργασιών των ΕΣΟ και την περιφρόνηση των συστάσεών τους σε αυτές τις διαδικασίες, συγκεκριμένα στις ετήσιες εκθέσεις εφαρμογής. Οι μελλοντικές εκθέσεις θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν περισσότερο το πρόγραμμα εργασιών των ΕΣΟ και τις κοινές δηλώσεις με ΕΣΟ εταίρους. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη προόδου έως τώρα προκειμένου να καταστούν τα τρέχοντα

κεφάλαια ΕΒΑ σε πραγματικά εκτελεστά. Στην περίπτωση της συνολικής οικονομικής και εμπορικής συμφωνίας με τον Καναδά (CETA), η ΕΟΚΕ, οι ΕΣΟ της ΕΕ και οι ΕΣΟ του Καναδά έχουν διατυπώσει επανειλημμένως έκκληση για σταθερή πρόοδο στην έγκαιρη επανεξέταση, ζήτημα για το οποίο τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύτηκαν στην Κοινή ερμηνευτική πράξη με σκοπό να βελτιωθεί η εκτελεσιμότητα των εργασιακών και των περιβαλλοντικών διατάξεων. Στη διαδικασία επανεξέτασης θα πρέπει να συμμετάσχουν οι ΕΣΟ και των δύο μερών.

4.11. *Εγχειρίδιο εφαρμογής*: Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη σύνταξη πρακτικών εγχειριδίων για την εφαρμογή, έτσι ώστε να διευκολύνονται οι εταίροι των ΣΕΣ στην καλύτερη κατανόηση των δεσμεύσεων ΕΒΑ και στην εφαρμογή τους. Όσον αφορά τα εργασιακά θέματα, οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να θεωρούνται ως οι βασικοί εταίροι επιτόπου. Οι επίσημες συγκριτικές βάσεις δεδομένων πρέπει να υπερβαίνουν κατά πολύ την πρόοδο όσον αφορά τη διατύπωση των συμφωνιών και να επικεντρώνονται στο πραγματικό επίπεδο εφαρμογής των διατάξεων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

4.12. *Αναβάθμιση πόρων*: Η ΕΕ θα πρέπει να προορίζει ορισμένους από τους πόρους της στο πλαίσιο της «Βοήθειας για το εμπόριο» για τη στήριξη ΕΣΟ εκτός ΕΕ και για τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και τη δημιουργία ικανοτήτων σε αυτές, σε σχέση με το βιώσιμο εμπόριο και τα επενδυτικά εγχειρήματα.

4.13. *Κλιματική δράση*: Εάν το εμπόριο δεν αποτελεί την κινητήρια δύναμη της πολιτικής για το κλίμα, θα πρέπει ωστόσο να διαδραματίζει τον ρόλο του στη διευκόλυνση της παγκόσμιας ατζέντας για το κλίμα, μέσω θετικού ρόλου για τις επιχειρήσεις στην προώθηση ευκαιριών για τη βιομηχανία καθαρής τεχνολογίας, και με ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ. Η συμφωνία του Παρισιού έχει μετατραπεί σε «ουσιώδες στοιχείο» για όλες τις μελλοντικές συνολικές εμπορικές συμφωνίες, γεγονός που σημαίνει ότι αναστέλλονται σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, και αυτό είναι ένα θετικό βήμα που πρέπει να επεκταθεί, ώστε να καλύπτει τις θεμελιώδεις και επικαιροποιημένες συμβάσεις της ΔΟΕ.

4.14. *Εμπόριο και εργασία*: Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη διευρυμένη εμβέλεια των εργασιακών θεμάτων, όπως αυτή περιλαμβάνεται στα κεφάλαια ΕΒΑ και προτρέπει σε διαρκή επικαιροποίηση των δεσμεύσεων. Τα κεφάλαια ΕΒΑ πρέπει να συνδέονται στενότερα με τη δήλωση της ΔΟΕ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να προάγει την επικύρωση των συμβάσεων της ΔΟΕ, οι οποίες περιλαμβάνονται στη δήλωση αρχών της ΔΟΕ σχετικά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική. Η προηγμένη νομοθεσία της ΕΕ, συγκεκριμένα η βιώσιμη εταιρική διακυβέρνηση και η υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια, θα πρέπει να παρέχει συνεχές πλαίσιο για την περαιτέρω εξέλιξη των κεφαλαίων ΕΒΑ. Εντούτοις, για να υπάρξει αλλαγή επιτόπου, αυτές οι δεσμεύσεις απαιτούν πιο προορατική επιβολή και βελτιωμένη εκτελεσιμότητα.

Διαφάνεια και επικοινωνία

4.15. *Περισσότερη διαφάνεια και καλύτερη επικοινωνία*: Η ΕΟΚΕ ενώνει τη φωνή της με όλους τους θεσμούς και τους ενδιαφερομένους φορείς που τονίζουν τη σημασία της διαφάνειας και της επικοινωνίας. Η δημοσίευση των συνολικών πρακτικών παρέχει χρήσιμο σημείο αφετηρίας για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Οι συναντήσεις που διοργανώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του «Διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών» αποτελούν σημαντικό διαυλο επικοινωνίας, ωστόσο, πρέπει να βελτιωθούν, και να αποκτήσουν μια πιο δομημένη συνέχεια. Για αυτόν τον σκοπό, η ΕΟΚΕ συνιστά τη διάσπαση των στεγανών και τη διασφάλιση ότι οι διαυλοι επικοινωνίας αλληλοενισχύονται, με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα κράτη μέλη και την κοινωνία των πολιτών.

4.16. *Χρονικά καθορισμένη απάντηση σε υποβολές καταγγελιών ΕΒΑ*: Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δρομολόγηση το 2020 ενός συστήματος καταγγελιών με τη δημιουργία υπηρεσίας μίας στάσης και, ειδικότερα, της ειδικής μονάδας υπό τον επικεφαλής για την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών, η οποία ασχολείται αποκλειστικά με καταγγελίες ΕΒΑ. Είναι ακόμη πολύ νωρίς για να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα, αλλά η ΕΟΚΕ αναμένει ότι στη συνεχή αναμόρφωση αυτού του μηχανισμού θα συμμετάσχει η κοινωνία των πολιτών και θα ακολουθηθούν οι συστάσεις της.

5. Εμπόριο επόμενης γενιάς και βιώσιμη ανάπτυξη

5.1. Από το σχέδιο δράσης του 2018, ο κόσμος του εμπορίου έχει αλλάξει, το ίδιο και η συζήτηση για τους στόχους ΕΒΑ. Η Πράσινη Συμφωνία αποτελεί πρωταρχικό στόχο πολιτικής και για την εμπορική ατζέντα της ΕΕ. Θεσμικοί παράγοντες, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη εντείνουν τις εκκλήσεις τους για μια φιλόδοξη επανεξέταση των στόχων ΕΒΑ. Η πανδημία COVID-19 διατάραξε τις εμπορικές ροές με πρωτοφανή τρόπο, αποκαλύπτοντας μείζονα προβλήματα στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού και αξίας, προβλήματα που συνδέονται συχνά με τη μη συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις ΕΒΑ. Η πρώτη στην ιστορία υπόθεση διευθέτησης διαφοράς στον τομέα του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης έδωσε σε δοκιμασία το σύστημα. Ο νέος επικεφαλής για την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών δημιούργησε υψηλές προσδοκίες για μεγαλύτερη εστίαση, πόρους και νέα νομοθετικά εργαλεία για την καλύτερη εφαρμογή και επιβολή των δεσμεύσεων ΕΒΑ. Εν τω μεταξύ, εμπορικοί εταίροι της ΕΕ, όπως ο Καναδάς και οι ΗΠΑ, έχουν υιοθετήσει ισχυρά μέσα επιβολής στις δικές τους ΣΕΣ ή, όπως η Νέα Ζηλανδία, έχουν υποβάλει φιλόδοξες προτάσεις στις εμπορικές συνομιλίες με την ΕΕ, διασφαλίζοντας ότι οι εμπορικές συναλλαγές είναι επωφελείς για όλα τα μέρη.

5.2. Η συζήτηση σχετικά με το εμπόριο και τη βιώσιμη συζήτηση δεν αφορά μόνον τις αξίες, αλλά είναι θέμα επιβίωσης σε επίπεδο τόσο ΕΕ όσο και σε παγκόσμιο. Τασόμενη υπέρ μιας ολιστικής προσέγγισης, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της ΕΕ να προωθήσει το θεματολόγιο βιωσιμότητας σε πολυμερές επίπεδο και ζητεί στρατηγικές συμμαχίες με βασικούς εμπορικούς εταίρους σε θέματα προτεραιότητας, όπως η διαρροή άνθρακα ή η δέουσα επιμέλεια. Ακόμη, επαναλαμβάνει την ανάγκη ανάληψης ηγετικού ρόλου εκ μέρους της ΕΕ όσον αφορά τη φιλόδοξη μεταρρύθμιση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και την εξάλειψη των μέχρι σήμερα «απαράβατων κανόνων», όσον αφορά ορισμένες κοινωνικές πτυχές του εμπορίου. Ως θετική επανεξέταση, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόσφατη πρόταση των ΗΠΑ για την αντιμετώπιση του παγκόσμιου προβλήματος της καταναγκαστικής εργασίας σε αλιευτικά σκάφη στο πλαίσιο των εν εξελίξει διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ για τις επιδοτήσεις στον τομέα της αλιείας⁽³⁾.

5.3. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως ζητήσει τη συμπερίληψη ισχυρότερων κεφαλαίων ΕΒΑ διότι θεωρεί ότι το σχέδιο δράσης 15 σημείων δεν απέφερε αποτελέσματα. Ομοίως, η επανεξέταση της εμπορικής πολιτικής του 2021 εξετάζει περαιτέρω δράσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή των κεφαλαίων ΕΒΑ, ακόμη και, μεταξύ άλλων, «τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων για τυχόν μη συμμόρφωση».

5.4. Η πείρα που αποκτήθηκε και τα διδάγματα που αντλήθηκαν είναι πλέον επαρκή για την επανεξέταση της τρέχουσας προσέγγισης· επομένως, η ΕΟΚΕ προτείνει την εισαγωγή μιας καινοτόμων πρωτοβουλιών, προκειμένου τα κεφάλαια ΕΒΑ να ανταποκριθούν πλήρως στις νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις τους. Στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου, τόσο τα περιβαλλοντικά όσο και τα εργασιακά πρότυπα πρέπει να συνεχίσουν να αποτελούν θέμα υψηλής προτεραιότητας στο θεματολόγιο για την εφαρμογή και την επιβολή.

Εργαλεία πολιτικής που προσφέρουν μεγαλύτερη χρηματοοικονομική μόχλευση για την εφαρμογή των δεσμεύσεων ΕΒΑ

5.5. Τον Μάιο του 2020, η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες δημοσίευσαν ανεπίσημο έγγραφο με το οποίο καλούσαν την ΕΕ να βελτιώσει την ανάλυσή της όσον αφορά τις κοινωνικοοικονομικές πτυχές του αντικτύπου του εμπορίου, καθώς και να αυξήσει τις φιλοδοξίες της όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στο εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη, σε όλες τις διαστάσεις της⁽⁴⁾, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την υιοθέτηση μιας αναλυτικότερης προσέγγισης όσον αφορά τις επιπτώσεις στο εμπόριο, και υποστηρίζει σθεναρά τη σύσταση όσον αφορά την παροχή κινήτρων για την αποτελεσματική εφαρμογή των δεσμεύσεων ΕΒΑ με σταδιακή μείωση των δασμών, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας απόσυρσης συγκεκριμένων δασμολογικών κλάσεων σε περίπτωση μεταγενέστερης παραβίασης, και την αποσαφήνιση των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούν οι χώρες για τις εν λόγω μειώσεις.

5.6. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει επιπλέον την αναζήτηση συνοδευτικών μέτρων εκτός της κλασικής εμπορικής εργαλειοθήκης, τα οποία θα διασφαλίσουν μια πραγματική αλλαγή επιτόπου. Η ΕΕ θα πρέπει να εγκρίνει μια φιλόδοξη ενωσιακή οδηγία για υποχρεωτική δέουσα επιμέλεια η οποία θα αναγνωρίζει ευθύνες με βάση τα τρέχοντα πρότυπα και θα παρέχει ένα σαφές και ασφαλές νομικό πλαίσιο για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις τρίτων χωρών που δραστηριοποιούνται εντός της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ έχει συνηγορήσει σθεναρά υπέρ των υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας στις εμπορικές συμφωνίες σε σχέση με τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού και αξίας, προκειμένου να καθοδηγούνται οι διαχειριστικές αποφάσεις που επιδιώκουν τη διαμόρφωση εταιρειών βιώσιμων από οικονομική, οικολογική και κοινωνική άποψη⁽⁵⁾.

5.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για να δώσει ώθηση στην ατζέντα της για τη βιώσιμη ανάπτυξη, πρέπει επίσης να ενσκήψει σε άλλα κεφάλαια και τομείς, διαφορετικά από τα παραδοσιακά κεφάλαια ΕΒΑ, όπως οι επενδύσεις, δημιουργώντας σχέσεις και συνεργείες. Οι ξένοι επενδυτές θα υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τη δέουσα επιμέλεια προτού ωφεληθούν από την κάλυψη μιας διεθνούς επενδυτικής συμφωνίας. Ομοίως, οι συμβαλλόμενοι μιας ΣΕΣ θα πρέπει να εγγυώνται ότι οι εταιρείες με έδρα στην επικράτειά τους συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας⁽⁶⁾.

5.8. Προκειμένου να είναι βιώσιμο το εμπόριο, η ΕΕ οφείλει να προβλέψει διατάξεις σχετικά με τη συνεργασία των συμβαλλομένων μερών στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, των φορολογικών εγκλημάτων και της φοροαποφυγής. Η διαφθορά υπονομεύει επίσης τις προσπάθειες βιώσιμης ανάπτυξης και απαιτεί τη συμπερίληψη συγκρίσιμων υψηλών προτύπων για την εξάλειψή της.

5.9. Η ανάθεση δημόσιων συμβάσεων θα πρέπει να υπόκειται σε προϋποθέσεις, και συγκεκριμένα οι συμβάσεις να ανατίθενται σε επιχειρήσεις από χώρες που συμμορφώνονται με τα βασικά πρότυπα της ΔΟΕ και τη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα. Επιπλέον, οι ΣΕΣ της ΕΕ θα πρέπει να προαγάγουν βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τον τρόπο συμπερίληψης περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων στις δημόσιες συμβάσεις⁽⁷⁾.

5.10. Αν και η περιβαλλοντική πτυχή των κεφαλαίων ΕΒΑ αναπτύχθηκε περισσότερο την τελευταία δεκαετία, δύο βασικές προκλήσεις παραμένουν. Πρώτον, η εφαρμογή των υποχρεώσεων για το κλίμα δυνάμει της συμφωνίας του Παρισιού καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο, καθιστώντας δύσκολο τον εντοπισμό παραβιάσεων. Δεύτερον, η έλλειψη διεθνών περιβαλλοντικών προτύπων,

⁽³⁾ ΕΕ C 374 της 16.9.2021, σ. 73.

⁽⁴⁾ Ανεπίσημο έγγραφο σχετικά με το εμπόριο, τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και τη βιώσιμη ανάπτυξη, 2020.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 136 και ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 197.

⁽⁶⁾ Ό.π.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 374 της 16.9.2021, σ. 73.

δηλαδή για καθαρό αέρα ή νερό, δυσχεραίνει τον καθορισμό υποχρεώσεων. Είναι σημαντικό να εργαστούμε για να εφαρμοστούν οι περιβαλλοντικές δεσμεύσεις ώστε να δημιουργηθούν πρότυπα, τα οποία να συνδέονται επίσης και με τη δέουσα επιμέλεια. Υπό το πρίσμα της πανδημίας COVID-19, η βιοποικιλότητα αποκτά προτεραιότητα με πιο επείγοντα χαρακτήρα από ποτέ. Η Πράσινη Συμφωνία, οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ για την κυκλική οικονομία ή ο Μηχανισμός συνοριακής προσαρμογής άνθρακα ⁽⁸⁾ αναδεικνύονται σε ενδιαφέροντα ζητήματα στο πλαίσιο του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης.

5.11. Η υιοθέτηση μιας πιο ολοκληρωμένης θεώρησης αποκαλύπτει σοβαρά ζητήματα βιωσιμότητας για τις ΣΕΣ, τα οποία δεν μπορούν να επιλυθούν στο πλαίσιο των κεφαλαίων ΕΒΑ. Η γεωργία, ένα από τα κύρια διαπραγματευτικά χαρτιά της ΕΕ, έχει, για παράδειγμα, σαφή αντίκτυπο στη βιωσιμότητα. Η ΕΟΚΕ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωση της ενωσιακής επισιτιστικής ασφάλειας και βιωσιμότητας στο επίκεντρο της ανάλυσης ⁽⁹⁾. Με στόχο μια πιο αποτελεσματική και δίκαιη αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, η ΕΟΚΕ ζητεί την ομαλή εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στην αλυσίδα εφοδιασμού γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

Επιτάχυνση της ουσιαστικής εκτελεστότητας

5.12. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως ζητήσει τη σύσταση ανανεωμένης ομάδας εμπειρογνομόνων που να μπορεί να ενεργοποιεί έναν μηχανισμό επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών, με δυνατότητα επιβολής χρηματικών ποινών ή κυρώσεων και μέσω επανόρθωσης για το διγόμενο μέρος ⁽¹⁰⁾. Οι ΕΣΟ θα πρέπει να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στο πλαίσιο επίλυσης διαφορών. Η ομάδα του επικεφαλής για την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών θα πρέπει να διερευνά υποθέσεις που υποβάλλονται από την ΕΣΟ και να ενημερώνει και να παρακολουθεί τυχόν μέτρα επιβολής και εκθέσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων.

5.13. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη νέα προσέγγιση ΣΕΣ, η οποία θέτει τους ίδιους όρους ανταγωνισμού και τη βιωσιμότητα στην πρώτη γραμμή και εφαρμόζει μηχανισμό επίλυσης διαφορών με πρόσβαση σε ένδικα μέσα για κάθε παραβίαση. Αυτό το «υβριδικό» μοντέλο συνδυάζει την προσέγγιση της επιτροπής εμπειρογνομόνων, με ένα σκέλος επιβολής για τυχόν εμμένονσα έλλειψη συμμόρφωσης ως προς την απαγόρευση υποβάθμισης ή ως προς την εγχώρια επιβολή της εργατικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής ή κλιματικής νομοθεσίας. Αυτό περιλαμβάνει προσωρινή αποζημίωση, η οποία έχει συμφωνηθεί μεταξύ των μερών, ή μονομερή αναστολή υποχρεώσεων από το μέρος που υποβάλλει την καταγγελία, σε οποιοδήποτε τομέα (π.χ. εμπορικοί δασμοί, δικαιώματα εναέριας κυκλοφορίας, πρόσβαση σε αλιευτικά ύδατα) υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

5.14. Η επιβολή των κεφαλαίων ΕΒΑ ⁽¹¹⁾ θα πρέπει να συμπληρώνεται, αφενός, από μια ανεξάρτητη γραμματεία για εργασιακά ζητήματα με σκοπό την αντιμετώπιση των διακρατικών εργασιακών ζητημάτων στο πλαίσιο μιας ΣΕΣ, συμπεριλαμβανομένου του αντικτύπου στην αγορά εργασίας καθώς και την παρακολούθηση και τη διερεύνηση της συμμόρφωσης με το κεφάλαιο για την εργασία και, αφετέρου, από έναν συλλογικό μηχανισμό υποβολής καταγγελιών. Ως ο αναγνωρισμένος φορέας σε διεθνές επίπεδο, η ΔΟΕ θα πρέπει να συμμετέχει στην εποπτεία της εφαρμογής των συμβάσεων της στο πλαίσιο των ΣΕΣ. Ο ρόλος της θα πρέπει να ενισχυθεί και να θεσμοθετηθεί όσον αφορά την ορθή ερμηνεία των μέσων της, σε περίπτωση διαφορών όπου εμπλέκονται διεθνή εργασιακά πρότυπα. Η ΔΟΕ θα πρέπει να συμμετέχει συστηματικά ώστε να παρέχει καθοδήγηση στην επιτροπή εμπειρογνομόνων σε αυτά τα θέματα.

5.15. Η ΕΟΚΕ προτείνει την εξέταση καινοτόμων προσεγγίσεων για τη διευθέτηση των διαφορών στον τομέα της εργασίας, οι οποίες θα επιτρέπουν στις ειδικές διεθνείς επιτροπές να επιβάλουν διορθωτικά μέτρα σε μια εταιρεία που παραβιάζει τα συμφωνηθέντα διεθνή πρότυπα εργασίας. Οι ΕΣΟ ⁽¹²⁾ της συνολικής οικονομικής και εμπορικής συμφωνίας μεταξύ ΕΕ και Καναδά (CETA) επεσήμαναν το παράδειγμα του μηχανισμού ταχείας αντίδρασης της συμφωνίας μεταξύ Μεξικού, Ηνωμένων Πολιτειών και Καναδά (USMCA) ⁽¹³⁾, σύμφωνα με τον οποίο οι κυρώσεις περιλαμβάνουν την αναστολή των προτιμησιακών δασμών σύμφωνα με κλιμακούμενη αυστηρότητα και ανάλογα με την υποτροπή. Ο στόχος παραμένει να ενθαρρύνεται, όπου είναι εφικτό, η επανόρθωση μέσω διμερούς συνεργασίας και διαλόγου μεταξύ των μερών. Ωστόσο, το γεγονός ότι υπάρχουν συνέπειες αποτρέπει τις εταιρείες από τη μη συμμόρφωση.

5.16. Η αξιολόγηση της επιβολής βάσει επιτυχών δικαστικών υποθέσεων παρέχει μόνο μερική εικόνα, ιδίως επειδή η δικαστική διαμάχη αποτελεί πάντα την έσχατη λύση. Η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων αποτελεί επίσης «ισχυρή ενθάρρυνση» της συμμόρφωσης, είτε χρησιμοποιείται, είτε όχι. Τελικά, οι «μη δικαστικές υποθέσεις» και η εξέλιξη τους αποτελούν ενδείξεις τις οποίες η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει στο πλαίσιο συγκριτικής μελέτης σχετικά με τις διαφορετικές προσεγγίσεις των εκάστοτε χωρών. Η απλή σύγκριση της διατύπωσης των συμφωνιών και του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνεται φραστική πρόοδος παρέχει ελάχιστη ουσιαστική εικόνα από μόνη της. Απαιτείται επίσης ποιοτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής, για παράδειγμα, αντλώντας διδάγματα από τις εμπειρίες της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά την παροχή συμβουλών για τη διαπραγμάτευση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των εκάστοτε διατάξεων.

⁽⁸⁾ Υπό κατάρτιση γνωμοδότηση NAT/834 σχετικά με τον Μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα.

⁽⁹⁾ NAT/822 — Στρατηγική αυτονομία, επισιτιστική ασφάλεια και βιωσιμότητα.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 53.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 227 της 28.6.2018, σ.27.

⁽¹²⁾ Κοινή δήλωση της ΕΣΟ ΕΕ και Καναδά, Σεπτέμβριος 2020.

⁽¹³⁾ Συμφωνία μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών, Μεξικού και Καναδά.

Ενδυνάμωση του πλαισίου για τη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών στις ΕΣΟ

5.17. Οι ΕΣΟ αποτελούν σημαντικό επίτευγμα των ΣΕΣ νέας γενιάς· ωστόσο, χρειάζονται ένα ισχυρότερο θεσμικό πλαίσιο προκειμένου να εκπληρώσουν επιτυχώς τα καθήκοντα εποπτείας τους, είτε στον τομέα του εμπορίου και της βιώσιμης ανάπτυξης, είτε στο σύνολο των ΣΕΣ της ΕΕ.

5.18. Σημαντικές ανησυχίες συνδέονται με το γεγονός ότι ορισμένοι φορείς ΕΣΟ σε χώρες εταίρους δεν είναι ενεργοί, αντιπροσωπευτικοί ή ακόμη και ανεξάρτητοι από κυβερνητική επιρροή. Το πρόβλημα συχνά προέρχεται από διεργασίες που παραμένουν αόριστες στη συμφωνία, όπως η δυνατότητα τα μέρη να επιλέγουν ήδη υφιστάμενους φορείς και η απουσία συνεπειών όταν οι δεσμεύσεις δεν τηρούνται. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ εκφράζει τον φόβο ότι η διαγραφή της φράσης «ισορροπημένη» στη ΣΕΣ όσον αφορά τη σύνθεση των ΕΣΟ θα μπορούσε να επηρεάσει σοβαρά τη λειτουργία τους.

5.19. Στο πλαίσιο των περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών, όπως η συμφωνία ΕΕ-Κεντρική Αμερική και η συμφωνία ΕΕ-Κολομβία/Περού/Ισημερινός ή οποιαδήποτε μελλοντική ΣΕΣ ΕΕ-Mercosur, εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες για τη σύσταση ΕΣΟ σε κάθε χώρα εταίρο. Αυτή η αυστηρά «εγχώρια» προσέγγιση συνιστά σοβαρό εμπόδιο για οποιαδήποτε ουσιαστική σχέση τόσο μεταξύ των εγχώριων ΕΣΟ των εταίρων όσο και με τις αντίστοιχες ενωσιακές ΕΣΟ.

5.20. Ως εκ τούτου, τα κεφάλαια ΕΒΑ πρέπει να θεσπίζουν ειδικά επιφορτισμένους φορείς ΕΣΟ με σαφώς καθορισμένη ανεξαρτησία, αντιπροσωπευτικότητα και ισορροπημένη σύνθεση. Τα μέρη πρέπει να λογοδοτούν για τη σύσταση και τη λειτουργία τους. Οι περιφερειακές συμφωνίες θα πρέπει να συγκροτούν κοινούς περιφερειακούς φορείς με επαρκή γραμματειακή υποστήριξη. Οι αντιπροσωπείες της ΕΕ και η ΕΟΚΕ θα πρέπει να στηρίξουν τη διαδικασία συγκρότησης και λειτουργίας, συμπεριλαμβανομένων κατευθυντήριων γραμμών και βέλτιστων πρακτικών. Ομοίως, η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί το ενδεχόμενο καλύτερης αντιστοίχισης οργανισμών εκπροσώπησης σε όλες τις ΕΣΟ (ενωσιακές ή μη), ειδικότερα όσον αφορά τους φορείς για το περιβάλλον και τις επιχειρήσεις.

5.21. Προκειμένου να ενισχυθεί η συνεργασία με τους ομολόγους της κοινωνίας των πολιτών σε χώρες εταίρους, η διοργάνωση ετήσιων κοινών συνεδριάσεων μεταξύ ΕΣΟ είναι επιτακτική και τούτες θα πρέπει περιλαμβάνονται στο κείμενο των ΣΕΣ. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την προστιθέμενη αξία που έχει η δημιουργία κοινών φορέων της κοινωνίας των πολιτών, και συμβάλλει σημαντικά, ιδίως στην υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών στις χώρες εταίρους. Ο ειδικός της ρόλος πρέπει να διατηρηθεί στις Μικτές Συμβουλευτικές Επιτροπές (ΜΣΕ) ως ουσιαστικός χώρος διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και στις δύο πλευρές των συμφωνιών σύνδεσης, όπως αυτή μεταξύ ΕΕ και Χιλής⁽¹⁴⁾.

5.22. Ο ρόλος της ΕΟΚΕ στη διαμόρφωση και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας των ΕΣΟ είναι καίριας σημασίας και θα πρέπει να ενισχυθεί. Κατά τη διάρκεια του Ιουλίου 2021, η ΕΟΚΕ καθόρισε τη μελλοντική πορεία με τη διοργάνωση της πρώτης συνεδρίασης #AllDAGs, στην οποία συμμετείχαν όλα τα μέλη των υφιστάμενων 11 ΕΣΟ για να συζητήσουν συγκεκριμένα μέτρα βελτίωσης. Παρούσα σε όλες τις ΕΣΟ, η ΕΟΚΕ αποτελεί ζωτικό μέρος όλων των προεδριών των ΕΣΟ, οι οποίες απαρτίζονται από πρόεδρο και δύο αντιπροέδρους, επιλεγμένους από τις τρεις Ομάδες και όλα τα μέλη των ΕΣΟ. Χάρη στη συνεργασία στο εσωτερικό των κοινών προεδριών ΕΣΟ, οι εργασίες της ΕΣΟ επωφελούνται από την εμπειρογνομosύνη τόσο της ΕΟΚΕ όσο και άλλων φορέων και αυτή η επιτυχής πρακτική θα πρέπει να συνεχιστεί. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις ΕΣΟ για την Ουκρανία, τη Μολδαβία και τη Γεωργία, η ιδιότητα του μέλους της ΕΟΚΕ από γειτονικές χώρες της ΕΕ, αποδείχθηκε εξαιρετικά πολύτιμη. Πέραν του ρόλου των μελών της, η ΕΟΚΕ βοηθά επίσης τις ΕΣΟ παρέχοντας τους πολύτιμη γραμματειακή υποστήριξη.

5.23. Η ενίσχυση της προβολής και οι διαρθρωμένοι θεσμικοί διάλογοι είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη αποτελεσμάτων. Για τις προεδρίες των ΕΣΟ θα πρέπει να ισχύει μόνιμη πρόσκληση στις συνεδριάσεις τόσο των υποεπιτροπών ΕΒΑ των μερών όσο και των ομάδων παρακολούθησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου των αντίστοιχων συμφωνιών. Η ομάδα εμπειρογνομόνων με τα κράτη μέλη για τον τομέα ΕΒΑ και ο επικεφαλής για την επιβολή των εμπορικών συμφωνιών (CTEO) θα πρέπει να συνδεθούν στενά με τις εργασίες των ΕΣΟ, με τη δημιουργία δομών υποβολής εκθέσεων και ανταλλαγής. Τα παραπάνω θα πρέπει να συμπληρωθούν με ανταλλαγή πληροφοριών με τη ΔΟΕ σχετικά με την εφαρμογή του κεφαλαίου ΕΒΑ όσον αφορά τα εργασιακά θέματα και με τις γραμματείες των πολυμερών περιβαλλοντικών και κλιματικών συμφωνιών. Η Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης της ΕΕ (ΕΥΕΔ) και οι αντιπροσωπείες της ΕΕ σε χώρες εταίρους θα πρέπει να διενεργούν τακτικές ενημερώσεις με τις ΕΣΟ και σε στοχευμένες χώρες να στηρίζονται από ειδικούς ακόλουθους σε θέματα εργασίας και περιβάλλοντος.

5.24. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να ενισχυθεί η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών για τη διαμόρφωση εμπορικών εργαλείων και συμφωνιών. Επίσης, ζητεί την επαναφορά της ομάδας εμπειρογνομόνων για τις ΣΕΣ, η οποία προσέφερε απaráμιλλη, αναγκαία και τακτική συνεργασία για συγκεκριμένα εμπορικά ζητήματα. Οι ΕΣΟ συνιστούν επίσης μια ανεκμετάλλευτη πηγή τεχνογνωσίας για την οριζόντια θεώρηση θεμάτων ΕΒΑ, και το δυναμικό τους θα πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως.

(14) Η υπό κατάρτιση γνωμοδότηση REX/536 θα διερευνήσει το πλαίσιο για τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των εμπορικών και πολιτικών συμφωνιών· η γνωμοδότηση αναμένεται να εγκριθεί την άνοιξη του 2022.

5.25. Οι αυξανόμενες προκλήσεις για τις ΕΣΟ απαιτούν συστηματικές λύσεις με παροχή επαρκών πόρων, τόσο ανθρώπινων όσο και οικονομικών. Οι ΕΣΟ καθ'αυτές θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο σε σχετικές αποφάσεις.

5.26. Ο εξορθολογισμός των ΕΣΟ δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Οποιαδήποτε πιθανή νέα προσέγγιση, όπως η εντονότερη εστίαση των δομών σε συγκεκριμένα ζητήματα, θα πρέπει να διασφαλίζει την αποτελεσματική τους λειτουργία για την αντιμετώπιση προκλήσεων που απορρέουν από την εφαρμογή της εκάστοτε συμφωνίας και να εξασφαλίζει τη συμμετοχή των ιδίων των ΕΣΟ στη διαμόρφωσή τους. Οι τακτικές συνεδριάσεις όλων των μελών των ΕΣΟ της ΕΕ θα συμβάλλουν στην εξεύρεση κοινών λύσεων σε οριζόντια θέματα και θα παράσχουν μια πλατφόρμα για τη συζήτηση ρεαλιστικών και πρακτικών μεθόδων πριν από την επόμενη ανανέωση των μελών των ΕΣΟ την άνοιξη του 2023.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς μια συνολική στρατηγική βιώσιμης αγροτικής και αστικής ανάπτυξης»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2022/C 105/08)

Εισηγητής: ο κ. **Josep PUXEU ROCAMORA**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Piroska KÁLLAY**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο όργανο	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Εγκρίθηκε από το τμήμα	4.10.2021
Εγκρίθηκε από την ολομέλεια	21.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ / κατά / αποχές)	220/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) είναι πεπεισμένη ότι το μέλλον της Ευρώπης θα εξαρτηθεί από το πώς θα μεταχειριστούμε τις αγροτικές περιοχές και ότι απαιτείται μεγαλύτερη συνεργασία με τις αστικές περιοχές, ώστε να εξασφαλιστεί ότι κανένας τόπος και κανένας πολίτης δεν θα μείνουν στο περιθώριο κατά τη δίκαιη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη, βιώσιμη και ευημερούσα Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Αυτό θα ήταν σύμφωνο με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης και Κοινωνικής Συμφωνίας, με το μέσο ανάκαμψης NextGenerationEU, με την Εδαφική Ατζέντα 2030 και με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης.

1.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΕΕ οφείλει να **περιορίσει τις διαφορές μεταξύ περιοχών** χάρη στην ανάπτυξη πολιτικών που να οδηγούν σε μια δίκαιη και βιώσιμη μετάβαση σε όλους τους τομείς και να εξασφαλίζουν καλή ποιότητα ζωής στον αγροτικό κόσμο.

1.3 Λόγω των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και των πανδημιών, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αποτελεί **επείγουσα ανάγκη** να αναληφθεί δράση τώρα και να **υπάρξει υποδειγματική μεταστροφή**, ώστε να καταδειχθεί η προστιθέμενη αξία της από κοινού εργασίας και να τονωθούν ο αμοιβαίος σεβασμός και κατανόηση, προς όφελος όλων των πολιτών.

1.4 Επομένως, η ΕΟΚΕ ζητά από τους φορείς χάραξης πολιτικής να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν μια **συνολική και σφαιρική στρατηγική της ΕΕ**, που θα ευνοεί την ισορροπημένη, συνεκτική, ισότιμη και βιώσιμη ανάπτυξη αγροτικών και αστικών περιοχών, αξιοποιώντας τον ρόλο των τοπικών κοινωνιών, τονώνοντας τις παραδοσιακές βιομηχανίες και δημιουργώντας νέες οικονομικές δραστηριότητες και ευκαιρίες εργασίας, ενώ παράλληλα θα προωθούνται οι συνέργειες με τις αστικές περιοχές.

1.5 Για την εμπέδωση ίσων όρων μεταξύ **αγροτικών κοινοτήτων και αστικού περιβάλλοντος**, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις εξής προτάσεις:

1. Απαιτείται να χορηγηθούν επαρκείς πόροι στις αγροτικές πολιτικές, να διατεθούν υποδομές επικοινωνίας, τεχνολογίας και μεταφορών (ιδίως δημόσιων συγκοινωνιών, οι οποίες είναι απολύτως αναγκαίες για την καθημερινή ζωή και την εργασία), καθώς και έξυπνα ποιοτικά και αποτελεσματικά συστήματα εκπαίδευσης και παροχής υπηρεσιών υγείας. Όλα αυτά πρέπει να έχουν ισάξιες επιδόσεις με τα αντίστοιχα των αστικών περιοχών (ισότιμες συνθήκες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης).

2. Η προσφορά απασχόλησης, παιδείας και στέγης πρέπει να αντανακλά και να αξιοποιεί τους αγροτικούς φυσικούς πόρους, δημιουργώντας παράλληλα καινοτόμες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

3. Τα αγροτικά κοινοβούλια και η τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΚ) πρέπει να στηριχθούν από τους πολιτικούς ιδύνοντες, ως πρότυπα **συμμετοχικής δημοκρατίας**, πρέπει δε να συμμετέχουν όλοι οι πολίτες της υπαίθρου χωρίς αποκλεισμούς, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, των γυναικών, των ηλικιωμένων, των ΑμεΑ, των μειονοτήτων και, όλος ιδιαίτερος, των νέων.

4. Η πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να προστατεύεται και να προβάλλεται⁽¹⁾.

1.6 Όσον αφορά την **αγροτική και αστική ανάπτυξη**, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις εξής προτάσεις:

1. Οι κυβερνήσεις πρέπει να ενεργούν με διαφάνεια και ισοτιμία όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες σε όλες τις περιοχές,

2. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και το LEADER και οι ομάδες τοπικής δράσης, θα πρέπει να αναπτύξουν **τοπικές αγροτικές και αστικές συμπράξεις**, ώστε να δημιουργούνται οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ευκαιρίες και να αυξάνεται η κατανόηση των στοιχείων αλληλεξάρτησης.

3. Το **πρότυπο διοίκησης** των συμβουλίων πολιτικής τροφίμων θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως έμπνευση για αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων φορέων σε τοπικό επίπεδο. Οι δυνατότητες της τηλεργασίας, η ανάγκη αγροτικής στέγης και η πρόσβαση στη χρήση της γης υπέστησαν μεταβολές από τις νέες περιβαλλοντικές επιδράσεις και προκλήσεις, και από την πανδημία.

4. Είναι εποικοδομητικό να ευνοηθεί και να στηριχθεί η ανταλλαγή ορθών πρακτικών και περιπτώσεων κινδύνου μεταξύ των διαφόρων τόπων.

5. Η πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση στις αγροτικές περιοχές μπορεί να είναι ένας από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην τοπική οικονομική ανάπτυξη και μπορεί να βοηθήσει τις αγροτικές κοινότητες να προσαρμοστούν σε ένα ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

1.7 Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ απευθύνει τις παρακάτω **προτάσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στις κεντρικές και περιφερειακές αρχές**:

1. Το μακρόπνοο όραμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αγροτικές περιοχές⁽²⁾, που εγκρίθηκε πρόσφατα, πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω, ώστε να αποτελέσει μια αγροτική και αστική δέσμευση υπέρ μιας ισότιμης προσέγγισης. Είναι σημαντικό να αναδειχθεί η προστιθέμενη αξία που επιτυγχάνεται με τη συνεργασία αγροτικών και αστικών οργανώσεων, όπως π.χ. στην πρωτοβουλία «από το αγρόκτημα στο πιάτο» και στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς.

2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να στηρίξει τη δημιουργία μιας **ομάδας ενδιαφερομένων μερών από τον αγροτικό και τον αστικό κόσμο**, σύμφωνα με την πρωτοβουλία «έξυπνα χωριά», για την ανάπτυξη ορθών πρακτικών για πρότυπα σύμπραξης.

3. Για να στηριχθεί η δέσμευση, θα πρέπει να υπάρξουν επενδύσεις για πρότυπα τοπικά έργα, καθώς και **κίνητρα, προϋποθέσεις και βραβεία** πανευρωπαϊκής εμβέλειας για προοδευτικά παραδείγματα συμφωνιών χωρίς αποκλεισμούς.

1.8 Η ΕΟΚΕ δεσμεύεται επιπλέον να συνεργαστεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή των Περιφερειών μέσω της ανάθεσης ερευνών, της διαβούλευσης με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και της προαγωγής ενός ευρωπαϊκού χάρτη για τα **δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αγροτικού και του αστικού κόσμου**.

1.9 Η ΕΟΚΕ θα προσφέρει μια συνολική άποψη στις μελλοντικές της γνωμοδοτήσεις σχετικά με τις αστικές και αγροτικές εδαφικές πολιτικές. Για παράδειγμα, η παρούσα γνωμοδότηση συζητήθηκε σε διάφορα τμήματα της ΕΟΚΕ προτού εγκριθεί.

2. Εισαγωγή

2.1 Σύμφωνα με τις προτάσεις της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ «Ολοκληρωμένη προσέγγιση για τις αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με ιδιαίτερη έμφαση στις ευάλωτες περιφέρειες», που εκδόθηκε τον Σεπτέμβριο του 2020⁽³⁾, και της ακρόασης που πραγματοποιήθηκε στις 18 Ιουνίου 2021⁽⁴⁾, η ΕΟΚΕ επιχειρεί τώρα να ορίσει πώς πρέπει να είναι μια συνολική στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη αγροτική και αστική ανάπτυξη, αναλύοντας το γενικό πλαίσιο που συνδέει την αγροτική πολιτική με όλες τις άλλες σχετικές πολιτικές, εντοπίζοντας τις υπάρχουσες προκλήσεις και εμπόδια, και τονίζοντας τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών, των επιχειρήσεων και των τοπικών κοινοτήτων στην επεξεργασία προσεγγίσεων από τη βάση προς την κορυφή. Η ΕΟΚΕ θα συμβάλει ενεργά στη συνεκτίμηση αυτής της στρατηγικής κατά τη χάραξη των πολιτικών της ΕΕ.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η συμβολή των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης στο Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018 για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της αστικής/αγροτικής συνοχής» (ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 22).

(2) COM(2021) 345 final.

(3) ΕΕ C 429 της 11.12.2020 σ. 60.

(4) Προς μια συνολική στρατηγική βιώσιμης και ισότιμης αγροτικής και αστικής ανάπτυξης | Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

2.2 Καθοριστική σημασία έχει η καλύτερη διαχείριση της ποικιλομορφίας που χαρακτηρίζει τις αγροτικές περιοχές, **με βάση τις ευκαιρίες που προσφέρει η καθημέριά τους**. Υπάρχουν αγροτικές περιοχές οι οποίες, λόγω της εγγύτητάς τους με τις αστικές περιοχές, μπορούν να επωφελούνται από τα πλεονεκτήματα του πολεοδομικού συγκροτήματος μέσω της αλληλεπίδρασης αγροτικού-αστικού περιβάλλοντος: άλλες, που βρίσκονται πιο μακριά, έχουν πολύ μεγαλύτερη εξάρτηση από έναν κλάδο — συχνά τη γεωργία, την αλιεία, τη δασοκομία ή την εξόρυξη—, η δε αλληλεπίδραση με τις πόλεις είναι σ' αυτές λιγότερο ορατή.

2.3 Παρότι οι αγροτικές και οι αστικές περιοχές είναι διαφορετικές μεταξύ τους, η καθημέριά με τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και με ανισόρροπη ανάπτυξη, η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι **συνδέονται στενά μεταξύ τους**. Τα στοιχεία της αλληλεξάρτησης είναι ταυτόχρονα ολοένα και περισσότερο σύνθετα και δυναμικά, περιλαμβάνουν δε διαρθρωτικές και λειτουργικές ροές προσώπων και κεφαλαίου, αγαθών, πληροφορίας, τεχνολογίας και τρόπων ζωής. Επομένως, έχει καιρία σημασία να βρεθεί μια ισορροπία μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, καθώς έχουν ανάγκη οι μιν τις δε και δεν μπορούν να υπάρξουν η μία χωρίς την άλλη.

2.4 Το ιδανικό του αγροτικού τρόπου ζωής ως κατάσταση **ευημερίας και ποιότητας ζωής** για το άτομο πρέπει να αποτελεί στόχο που πρέπει να επιτυγχάνεται, ακόμη και στις απομακρυσμένες ή μειονεκτούσες περιοχές. Η στρατηγική πρέπει να βρει τον τύπο για την επίτευξη της αναγκαίας ισορροπίας μεταξύ των δύο αυτών πτυχών και έναν τρόπο συμπλήρωσής τους, έτσι ώστε να επιτευχθεί η βιωσιμότητα στο μέλλον.

2.5 Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές (δημογραφικές αλλαγές, αποπληθυσμός, ψηφιακό χάσμα, χαμηλά εισοδήματα, περιορισμένη πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες, ανάγκη μεγαλύτερων προοπτικών απασχόλησης ή ειδικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής) μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο μέσα από μια ολοκληρωμένη και ανανεωμένη τοπική προοπτική, που να αναζητά μια κοινή σχέση ανάπτυξης.

2.6 Η νέα αυτή συγκυρία, που **υπερβαίνει τους παραδοσιακούς δεσμούς ανάμεσα στις αγροτικές περιοχές**, οι οποίες ήταν επικεντρωμένες στον γεωργικό κλάδο και αποκομμένες από το αστικό περιβάλλον, απαιτεί μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που να βασίζονται σε μια πολυκλαδική και ολοκληρωμένη προσέγγιση όλων των περιοχών, η οποία θα αξιοποιεί τις συνέργειες και θα συμπληρώνεται με τις αγροτικές, τις αστικές και τις ενδιάμεσες περιοχές.

3. Ζητούμενα και προτάσεις δράσης

3.1 Η παραδοσιακή αντίληψη που διακρίνει σαφώς τις αγροτικές από τις αστικές περιοχές χρειάζεται **νέες έννοιες, νέες ερμηνείες και προσεγγίσεις**, η δε πραγματικότητα κάθε τόπου πρέπει να συνεκτιμάται για τον ορισμό της εκάστοτε περιφέρειας.

3.2 Η μελλοντική ανάπτυξη των ευρωπαϊκών περιοχών πρέπει να στηρίζεται στη **συμπληρωματικότητα μεταξύ των αγροτικών και των αστικών περιοχών και στον συντονισμό των πολιτικών που τις αφορούν**, με απώτατο στόχο την επίτευξη της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα των εν λόγω περιοχών.

3.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται μεγαλύτερη συνέπεια στις στρατηγικές προσεγγίσεις της αγροτικής και της αστικής ανάπτυξης για να αποφεύγονται οι επικαλύψεις και οι αποκλίσεις μεταξύ τους (π.χ. στρατηγική ομάδων τοπικής δράσης, ολοκληρωμένη στρατηγική εδαφικών επενδύσεων, στρατηγική τοπικής ανάπτυξης, στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης) και να διευκολυνθεί η εφαρμογή τους από τους τοπικούς φορείς στις αναπτυξιακές διαδικασίες και τις επενδύσεις.

3.4 Η αγροτική και αστική ανάπτυξη πρέπει να διέπεται από τις αρχές που ορίζονται στο Εδαφικό Θεματολόγιο του 2030 της ΕΕ, τον Χάρτη της Λειψίας, το Αστικό Θεματολόγιο του ΟΗΕ, το Αστικό Θεματολόγιο της ΕΕ, το Σύμφωνο του Άμστερνταμ, τη Δήλωση του Κορκ 2.0 για μια καλύτερη ζωή στις αγροτικές περιοχές και από τις αρχές του ΟΟΣΑ για την αστική και αγροτική πολιτική, στις οποίες λαμβάνονται υπόψη οι θεματικές συμπράξεις και η επιμερισμένη διαχείριση μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.

3.5 **Οι πόλεις μεσαίου μεγέθους διαδραματίζουν καιρικό ρόλο, συνδέοντας τις μητροπολιτικές αστικές περιοχές με τις αγροτικές**, αξίζουν λοιπόν ιδιαίτερη προσοχή, τόσο από άποψη χωροταξικού σχεδιασμού όσο και διάθεσης πόρων και υπηρεσιών. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις (μεταξύ άλλων η Τουλούζη στη Γαλλία, η Μανρέσα στην Ισπανία, το Τορίνο στην Ιταλία και το Όλμπορ στη Δανία) έχουν ήδη εφαρμόσει πολύ επιτυχημένες προσεγγίσεις. Τα δίκτυα πόλεων, όπως τα ICLEI (Τοπικές Αρχές για την Αειφορία)⁽⁵⁾, Eurotowns⁽⁶⁾ και Eurocities⁽⁷⁾ συνιστούν καιρικούς παράγοντες για την ανταλλαγή εμπειριών και την προώθηση ορθών πρακτικών.

(5) <https://www.iclei.org>

(6) <http://www.eurotowns.org/>

(7) <https://eurocities.eu>

3.6 Η αλληλεπίδραση πόλης και υπαίθρου πρέπει να περιλαμβάνεται στις **πολιτικές επιδιώξεις**. Οφείλουμε να διευκολύνουμε την κατανόησή της από τους **πολιτικούς ηγέτες** και τους φορείς χάραξης πολιτικής, καθώς και να προκρίνουμε τρόπους οργάνωσής τους με αφετηρία τον εκάστοτε τόπο.

3.7 Η **έρευνα**, χρηματοδοτούμενη από ευρωπαϊκούς πόρους, πρέπει επίσης να εξακολουθήσει να διερευνά τρόπους προώθησης μιας ισότιμης και βιώσιμης αγροτικής και αστικής ανάπτυξης, και να αναζωογονήσει την οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Πρωτοβουλίες όπως οι ROBUST⁽⁸⁾, RUBIZMO⁽⁹⁾ και LIVERUR⁽¹⁰⁾ θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω και να οδηγήσουν σε συγκεκριμένες αλλαγές.

3.8 Η επίτευξη της βιωσιμότητας (οικονομικής κοινωνικής και περιβαλλοντικής) των περιοχών αυτών, αγροτικών και αστικών, απαιτεί μια **ολοκληρωμένη πολιτική**, που να συνδέεται με την κοινωνικο-οικονομική, πολιτισμική και εθνολογική πραγματικότητα, προάγοντας τη συνεργασία μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών και τη δέσμευση μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων, πέρα από κατάλληλους διοικητικούς μηχανισμούς με τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες.

3.9 Οι **απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές** είναι ακόμη πιο εκτεθειμένες στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και οι υπόλοιπες αγροτικές περιοχές και άρα χρειάζονται ειδικές πολιτικές και μεταχείριση. Εκτός από την επίλυση των προβλημάτων που σχετίζονται με τη δυσκολία πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες —μη εξαιρουμένων της υγείας και της εκπαίδευσης—, η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία προγραμμάτων για την αναζωογόνηση του τοπικού οικονομικού οικοσυστήματος σε συνεργασία με γειτονικούς οικισμούς.

3.10 Πολλές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές υπερβαίνουν το πεδίο της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) και των κονδυλίων της, όπως τονίζεται στην πρόσφατη ενημερωτική μας έκθεση με τίτλο «Αξιολόγηση του αντικτύπου της ΚΓΠ στην εδαφική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών»⁽¹¹⁾, και συνεπώς απαιτείται πρόοδος προς μια ολοκληρωμένη μορφή **δράσης** και χρηματοδότησης στις διάφορες πολιτικές που επηρεάζουν τις αγροτικές περιοχές. Τα κονδύλια από τις εθνικές πολιτικές θα πρέπει να συμπληρώνουν τα κονδύλια της ΚΓΠ για την αγροτική ανάπτυξη.

3.11 Οι πολιτικές για τη γεωργία, τα τρόφιμα και την ύπαιθρο πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και τη βιοποικιλότητα, τη μείωση της φτώχειας, τις υποδομές και τις μεταφορές, την παιδεία και την επαγγελματική κατάρτιση, την παροχή βασικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (υγεία, στέγη κ.λπ.), την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων με βάση την κυκλική οικονομία και τη βιοοικονομία, την ψηφιοποίηση ή την καταπολέμηση του αποπληθυσμού.

3.12 Οι πολιτικές αυτές πρέπει επίσης να είναι συνεπείς και συμπληρωματικές προς ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες όπως η **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία**⁽¹²⁾ ή η στρατηγική «**Από το αγρόκτημα στο πιάτο**»⁽¹³⁾, ιδίως δε με τη νέα βιομηχανική στρατηγική⁽¹⁴⁾, που ορίζει τον αγροδιατροφικό τομέα ως ένα από τα κείρια στρατηγικά οικοσυστήματα της ΕΕ και μία από τις πολιτικές διασφάλισης της επισιτιστικής ασφάλειας. Ο πειραματισμός με νέες μορφές αστικής-αγροτικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας δεν αποτελεί απλώς προϋπόθεση, αλλά και ευκαιρία για μια δίκαιη μετάβαση και μια γεωγραφικά ισορροπημένη βιώσιμη ανάπτυξη.

3.13 Η **διαχείριση** και η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών, εθνικών και υποεθνικών **κονδυλίων** πρέπει να βελτιωθούν ώστε να προσεγγίζεται καλύτερα η βιώσιμη ανάπτυξη, με καλύτερη αντιμετώπιση των οριζόντιων ζητημάτων και πάντοτε με προσοχή στις ανάγκες του κάθε τόπου.

3.14 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην ανάγκη διασφάλισης της πρόσβασης σε βιώσιμη χρηματοδότηση και της ανάπτυξης χρηματοδοτικών μέσων ειδικού σκοπού για την αγροτική και αστική ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη τη δομή του κινδύνου και τα χαρακτηριστικά του οικονομικού μείγματος. Επίσης, στην ταξινόμηση και στη δημοσιονομική προσέγγιση των αγροτικών περιοχών θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι αναπτυξιακές και επενδυτικές ανάγκες τους.

3.15 Η ολοκληρωμένη αυτή προσέγγιση απαιτεί **συντονισμό των διαφόρων δημοσίων υπηρεσιών και διαχειριστικών οργάνων**, συμπεριλαμβανομένων των (πολλών) διεθνύσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ασχολούνται με τις διατομεακές πολιτικές. Ο οριζόντιος αυτός συντονισμός προϋποθέτει οι πολιτικοί ιδύνοντες να **εντάσσουν τα αγροτικά ζητήματα σε όλες τις πολιτικές**, ώστε να εξασφαλίζεται ότι θα λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες της υπαίθρου.

⁽⁸⁾ <https://rural-urban/eu>

⁽⁹⁾ <https://rubizmo.eu>

⁽¹⁰⁾ <https://liverur.eu/>

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/information-reports/evaluation-caps-impact-territorial-development-rural-areas-information-report>

⁽¹²⁾ Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία | Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹³⁾ Στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο».

⁽¹⁴⁾ Επικαιροποίηση της νέας βιομηχανικής στρατηγικής του 2020_el.pdf (europa.eu)

3.16 Όσον αφορά την **επιτυχία του συντονισμού μεταξύ δημοσίων υπηρεσιών** πρέπει να συνυπολογίζονται οι ακόλουθες πτυχές:

- i) να εντοπίζεται η **σωστή κλίμακα παρέμβασης**·
- ii) να καθιερωθεί σαφής **ηγετικός ρόλος για τον συντονισμό των πολιτικών**·
- iii) να ενισχυθούν οι **συμφωνίες συνεργασίας** μεταξύ περιφερειών ή δήμων·
- iv) να προαχθούν **συμπράξεις μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών** για την αξιοποίηση των λειτουργικών δεσμών·
- v) να βελτιωθεί ο **κάθετος συντονισμός** μεταξύ επιπέδων διακυβέρνησης.

3.17 Είναι αναγκαίο να διατηρηθεί άμεσος δεσμός με τις αγροτικές περιοχές, χάρη στον ενεργό ρόλο των περιφερειών της ΕΕ, που αναλαμβάνουν καιρό έργο για τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών αγροτικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. **Η συμμετοχή πολλών ενδιαφερομένων και η προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή** συνιστούν καθοριστικούς παράγοντες για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και τον ενστερνισμό σε τοπικό επίπεδο των αγροτικών πολιτικών. Η ΕΟΚΕ ζητά να λαμβάνεται υπόψη ο ρόλος που μπορούν να αναλάβουν οι ομάδες τοπικής δράσης και το πρότυπο τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων.

3.18 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ προτείνει να χρησιμεύσει το **πρότυπο διοίκησης** των συμβουλίων πολιτικής τροφίμων ως έμπνευση για αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων φορέων σε τοπικό επίπεδο.

3.19 Πρέπει να σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τις **τοπικές συμβάσεις**, που υποστηρίζονται από πολιτικές δέσμευσης και με τις οποίες ορίζονται στόχοι, ενώνονται δυνάμεις, δίνονται κίνητρα για δημόσιες και ιδιωτικές δεσμεύσεις με τοπική επικέντρωση, αναπτύσσονται μηχανισμοί διοργανικής και διακλαδικής συνεργασίας, δημιουργείται μια νέα θεσμική διάρθρωση, προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη, αναγνωρίζεται η ποικιλομορφία των αγροτικών περιοχών και προάγονται οι δεσμοί μεταξύ αστικού και αγροτικού χώρου. Εν προκειμένω, οι εταιρείες και οι οργανισμοί του τομέα των γεωργικών ειδών διατροφής έχουν πλέον την ευκαιρία να υπογράψουν τον κώδικα δεοντολογίας για τις υπεύθυνες επιχειρηματικές και εμπορικές πρακτικές ⁽¹⁵⁾ που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο».

3.20 Οι τοπικές συμβάσεις πρέπει να βασίζονται στην ισότητα και τον σεβασμό. Στην Αγγλία, την Ουαλία και τη Σκωτία, υπάρχουν **αγροτικοί κώδικες δεοντολογίας**, που βοηθούν το κοινό να κατανοήσει πώς να δείχνει σεβασμό στις αγροτικές περιοχές. Αυτό θα μπορούσε να μετατραπεί σε έναν **Χάρτη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα για ισότιμες και βιώσιμες σχέσεις μεταξύ αγροτικού και αστικού χώρου** ⁽¹⁶⁾. Επίσης, ο εν λόγω χάρτης θα πρέπει να ενσωματωθεί στη διδακτέα ύλη της αγωγής του πολίτη για όλους.

3.21 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι δεν υπάρχουν «συνταγές» που να μπορούν να εφαρμοστούν ενιαία στις διάφορες περιοχές και ότι ο **κάθε τόπος** πρέπει να επικεντρωθεί και να εξειδικευτεί, με σεβασμό στην ιδιαιτερότητα, στην ποικιλομορφία και στην πολυλειτουργικότητα των χρήσεων, βρίσκοντας λύσεις με βάση το δικό του δυναμικό, τις δικές του ανάγκες, ικανότητες και προσδοκίες. Η χρήση των υφιστάμενων υποδομών και ο προβληματισμός σχετικά με την ανάπτυξη νέων πρέπει να εξεταστούν σε παγκόσμιο επίπεδο, με παράλληλο έλεγχο των τάσεων για επενδύσεις στους κατάλληλους τόπους.

3.22 Η ανάγκη **βελτίωσης των ευκαιριών απασχόλησης**:

- i) Η πανδημία COVID-19 επέσπευσε τις διαδικασίες ψηφιοποίησης και οικολογικού προσανατολισμού που απαιτούν προσπάθεια για να διατηρηθούν σε βάθος χρόνου.
- ii) Είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν και να διατηρηθούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων και όσων σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών στις αγροτικές περιοχές, την τηλεργασία, τις νέες τεχνολογίες ή τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- iii) Η ενίσχυση των πολυλειτουργικών πτυχών της γεωργίας, η προώθηση των μη γεωργικών δραστηριοτήτων, η εγκατάσταση επιχειρήσεων του κλάδου των υπηρεσιών καθαρής ενέργειας, καθώς και βιομηχανιών στις αγροτικές περιοχές μπορούν να δημιουργήσουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης.
- iv) Προώθηση της επιχειρηματικότητας, εξασφάλιση δικαίων κανόνων ανταγωνισμού για τις **MME** και προσοχή στις ανάγκες των νεότερων γενεών (π.χ. τηλεργασία).

⁽¹⁵⁾ Κώδικας δεοντολογίας (europa.eu).

⁽¹⁶⁾ The Countryside Code: advice for countryside visitors gov.uk [Αγροτικός κώδικας: συμβουλές για τους επισκέπτες της υπαίθρου].

- v) Διατήρηση της απασχόλησης και των καταστημάτων κοντά στον κόσμο. Η αγροτο-αστική θεώρηση προσφέρει ευκαιρίες για την ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας.
- vi) Προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας και βελτίωση των συνθηκών εργασίας στις αγροτικές περιοχές, με παράλληλη εξασφάλιση της συμμετοχής όλων των υπεύθυνων φωνών στη διαδικασία βελτίωσης.
- vii) Σύζευξη της ζήτησης των καταναλωτών με τις περιφερειακές και τοπικές αγορές, χάρη στη διάθεση στην αγορά τοπικών προϊόντων και σημάτων ποιότητας.
- viii) Θα πρέπει να προαχθεί ευρέως η δημιουργία πολιτιστικών ευκαιριών στις αγροτικές περιοχές, όπως μεταξύ άλλων η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και η προστασία των ιστορικών και θρησκευτικών μνημείων της υπαίθρου (εκκλησίες, κάστρα κ.λπ.).
- ix) Οι διαδικασίες ψηφιοποίησης διανοίγουν νέες ευκαιρίες που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν προσδοκίες και ελκυστικότητα για τους πολίτες —ιδίως τους νέους— και να συντείνουν στην αντιστροφή της τάσης αποπληθυσμού και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές. Προς τούτο, οι αγροτικές περιοχές πρέπει να διαθέτουν επαρκείς υποδομές, που να εξασφαλίζουν συνδεσιμότητα. Οι στρατηγικές συνδεσιμότητας και οι **ψηφιακές πλατφόρμες** προσφέρουν λύσεις εν προκειμένω, ενώ μια **αγροτική ψηφιακή νομοθετική πράξη** θα διευκόλυne την ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών στον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα και τις αγροτικές περιοχές.
- x) Πρέπει να υποστηριχθούν η βιώσιμη γεωργία και οι υδατοκαλλιέργειες⁽¹⁷⁾ στις αγροτικές και περιαστικές περιοχές, παράλληλα με τον οικολογικό τουρισμό, την ψυχαγωγία και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες με θέμα τη βιωσιμότητα, ενώ όλες αυτές οι δραστηριότητες πρέπει να είναι συμβατές με την προστασία της βιοποικιλότητας, ώστε να εξασφαλίζεται η ποιότητα ζωής των πολιτών.
- xi) Η ποιοτική και προσοιτή αγροτική εκπαίδευση, ήδη από τα πρώτα χρόνια ζωής των παιδιών, μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των επιδόσεων στην εκπαίδευση· η δε δυνατότητα χρήσης δημόσιων υπηρεσιών, όπως η παιδική μέριμνα και τα σχολεία, εξαρτάται από την τοποθεσία και διαμορφώνει την ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών, μεταξύ άλλων και για τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης.

3.23 Η οικονομική ανάπτυξη και η δημιουργία απασχόλησης έχουν μεγάλη σημασία, πρέπει όμως να συμπληρώνονται από επαρκή παροχή **υπηρεσιών**, στέγασης, ενέργειας, ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης, διαρκούς μάθησης και υψηλής ποιότητας συστημάτων υγείας, ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι αγροτικές περιοχές δεν θα είναι απλώς βιώσιμες, αλλά και ελκυστικές για διαμονή. Η ΕΕ οφείλει να θέσει επειγόντως τις βάσεις για μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς **οικονομία της ευζωίας** που θα είναι επωφελής για όλους⁽¹⁸⁾.

3.24 Ειδικότερα, η συνεχής ανάπτυξη οικονομικά προσιτών δημόσιων μεταφορών θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και, ως εκ τούτου, για τη σύζευξη τους με τις αστικές περιοχές. Η παροχή οικονομικά προσιτών δημόσιων συγκοινωνιών είναι απολύτως αναγκαία για την καθημερινή ζωή και την εργασία, και συνδέεται με την δυνατότητα πρόσβασης σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες, όπως τα σχολεία, οι δομές παιδικής μέριμνας, οι γιατροί, τα φαρμακεία και οι μετακινήσεις από και προς τον χώρο εργασίας.

3.25 Αυτό απαιτεί **νέες μορφές παροχής υπηρεσιών στις αγροτικές περιοχές**:

- i) παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών (συνεργατική λειτουργία διαφόρων υπηρεσιών στον ίδιο χώρο· συνεργασία μεταξύ παρόχων υπηρεσιών· συνεργασία μεταξύ ομάδων επαγγελματιών· συμπαράγωγη μεταξύ δημόσιων, ιδιωτικών και κοινοτικών οργανώσεων)
- ii) παροχή εναλλακτικών και πιο ευέλικτων υπηρεσιών (κινητές υπηρεσίες που φέρνουν την υπηρεσία στον πολίτη· μοντέλα «ακτινωτού τροχού», όπου οι υπηρεσίες παρέχονται τακτικά από ένα κεντρικό σημείο· υπηρεσίες πιο κατάλληλες για τις τοπικές ανάγκες)
- iii) τεχνολογικές και ψηφιακές λύσεις, μεταξύ άλλων στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας.

3.26 Μια συνολική στρατηγική για την επίτευξη **κατωτάτων αποδεκτών ορίων υπηρεσίας** σε διάφορες περιοχές και η ανταλλαγή υπηρεσιών μεταξύ διαφόρων μερών του κάθε τόπου συνιστούν καθοριστικά στοιχεία για τη διαμόρφωση βιώσιμων αστικών και αγροτικών περιοχών.

⁽¹⁷⁾ Βλ. τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέματα «Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη βιώσιμη ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας στην ΕΕ» (ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 103) και «Νέα προσέγγιση για τη βιώσιμη γαλακτία οικονομία στην ΕΕ» (ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 108).

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η βιώσιμη οικονομία που χρειαζόμαστε» (ΕΕ C 106 της 31.3.2020, σ. 1).

3.27 Απαιτείται να χαραχτεί μια στρατηγική η οποία, με βάση τη βελτίωση των υπηρεσιών στην ύπαιθρο και τις νέες ευκαιρίες απασχόλησης, θα επιτρέπει τη διατήρηση του πληθυσμού και, κυρίως, **θα εγγυάται την αναγκαία ανανέωση των γενεών.**

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Στρατηγική αυτονομία και επισιτιστική ασφάλεια και βιωσιμότητα»**(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)**

(2022/C 105/09)

Εισηγητής: ο κ. **Klaas Johan OSINGA**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	25.3.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	4.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	128/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ προτείνει έναν ορισμό της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας στα συστήματα τροφίμων βασισμένο στην παραγωγή, τους εργαζομένους και το δικαίωμα εμπόριο τροφίμων, με πρωταρχικό στόχο την επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας και βιωσιμότητας για όλους τους πολίτες της ΕΕ μέσω ενός δίκαιου, υγιούς, βιώσιμου και ανθεκτικού εφοδιασμού τροφίμων.

1.2. Ειδικότερα, θα πρέπει τα συστήματα τροφίμων της ΕΕ να είναι πιο διαφοροποιημένα· οι εργαζόμενοι στη γεωργία να ενισχυθούν, ιδίως με την προσέλκυση νέων ανθρώπων και την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών και αμοιβής εργασίας· και οι εμπορικές πολιτικές να ευθυγραμμιστούν με τα πρότυπα επισιτιστικής βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας της ΕΕ⁽¹⁾.

1.3. Η ανοικτή στρατηγική αυτονομία και η βιωσιμότητα των συστημάτων τροφίμων διασφαλίζονται καλύτερα με την ανάπτυξη εργαλειοθήκης που περιλαμβάνει μέτρα διαχείρισης των κινδύνων με στόχο να βοηθηθούν οι αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων για την αντιμετώπιση ακραίων καταστάσεων και οι εθνικές και οι ενωσιακές αρχές για την ανάληψη άμεσων δράσεων.

1.4. Τα πρόσφατα συμβάντα που προκλήθηκαν από την πανδημία COVID-19, τα ακραία καιρικά φαινόμενα λόγω της απορρύθμισης του κλίματος και οι κυβερνοεπιθέσεις αναδεικνύουν την ανάγκη βελτίωσης της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας των συστημάτων τροφίμων· Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναπτύσσει ενωσιακό σχέδιο έκτακτης ανάγκης για τον εφοδιασμό τροφίμων και την επισιτιστική ασφάλεια, καθώς και σχετικό ενωσιακό μηχανισμό αντιμετώπισης κρίσεων στον τομέα των τροφίμων⁽²⁾. Αυτό αναμένεται να συμβάλει στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους και να συμπεριλάβει τον εντοπισμό, την αξιολόγηση, τη χαρτογράφηση και την παρακολούθηση των κύριων κινδύνων μέσω της διενέργειας δοκιμών αντοχής των κρίσιμων συστημάτων σε επίπεδο τόσο ΕΕ όσο και κρατών μελών, αλλά και να βοηθήσει στη λήψη ενδεδειγμένων μέτρων για την επίλυση των προβλημάτων.

1.5. Η ΕΕ χρειάζεται ένα σύστημα για την πρόληψη της ανεξέλεγκτης επιδείνωσης συμβάντων, όπως οι διακοπές της ηλεκτροδότησης και οι ανεπάρκειες των δικτύων ή οι κυβερνοεπιθέσεις, λόγω εξαρτήσεων. Για παράδειγμα: μια πόλη που πρέπει να παραμείνει υπό καθεστώς αναστολής των δραστηριοτήτων επί πολλές εβδομάδες, μια διακοπή της ηλεκτροδότησης που διαρκεί αρκετές ημέρες, μια εταιρεία τροφίμων ή ένας έμπορος λιανικής πώλησης ειδών διατροφής που δέχεται κυβερνοεπίθεση.

⁽¹⁾ Για να υπάρξει μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα των τροφίμων που να είναι πραγματικά χρήσιμη για τους Ευρωπαίους καταναλωτές, είναι σημαντικό τα τρόφιμα που παράγονται στην ΕΕ να είναι ανταγωνιστικά. Αυτό σημαίνει ότι ο ευρωπαϊκός αγροδιατροφικός τομέας πρέπει να είναι σε θέση να παράγει τρόφιμα για τους καταναλωτές σε τιμές που καλύπτουν τις επιπλέον δαπάνες συμμόρφωσης —με κριτήρια όπως η βιωσιμότητα, η ασφάλεια των τροφίμων και η διατροφική αξία, ένα δίκαιο εισόδημα για τους γεωργούς και η καλή διαβίωση των ζώων— και να διατηρεί ταυτόχρονα τη θέση του ως η προτιμώμενη επιλογή για την ευρεία πλειονότητα των καταναλωτών (ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 18, ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 268).

⁽²⁾ Σχέδιο έκτακτης ανάγκης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1.6. Για τη βελτίωση των μηχανισμών ανταπόκρισης είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν τα υφιστάμενα συστήματα τροφίμων και, παράλληλα, να διαφοροποιηθούν τα συστήματα τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων επιχειρηματικών μοντέλων για τα καταστήματα αγροκτημάτων, την αστική γεωργία, την κάδετη γεωργία και την προσέγγιση «τοπική παραγωγή για τοπική κατανάλωση» (local-for-local) εν γένει. Το εγχείρημα αυτό απαιτεί την ευρύτερη εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καινοτομίας από τους γεωργούς και τους καλλιεργητές και αναμένεται να συμβάλει στην ελαχιστοποίηση των κινδύνων που συνδέονται με τις «τροφικές ερήμους» (food deserts) και την εξειδίκευση της παραγωγής⁽³⁾. Ταυτόχρονα, τα πλεονεκτήματα του αποτελεσματικού συστήματος διανομής από γεωργικές εκμεταλλεύσεις σε επιχειρήσεις μεταποίησης και αγορές θα πρέπει να ενισχυθούν.

1.7. Για την εξασφάλιση μακροπρόθεσμης παραγωγής επαρκών και υγιεινών τροφίμων και βιώσιμων μέσων βιοπορισμού, είναι σημαντικό οι φυσικοί πόροι να χρησιμοποιούνται κατά τρόπο βιώσιμο, με παράλληλη διαφύλαξη των εδαφικών και των υδάτινων πόρων, καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και της απώλειας βιοποικιλότητας και προστασία της καλής διαβίωσης των ζώων. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να ενισχύσει την τοπική και την περιφερειακή παραγωγή για τον συνδυασμό ισορροπημένης παραγωγής και μεταποίησης τροφίμων με περιορισμένο αποτύπωμα άνθρακα.

1.8. Η ΚΓΠ επιτελεί καθοριστικό οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό ρόλο. Θα πρέπει να σταθεροποιεί τις αγορές σε περιόδους κρίσεων, ενώ ταυτόχρονα παρέχει δίχτυ ασφαλείας στους γεωργούς και τους μεταποιητές τροφίμων και ευνοεί την προστασία του περιβάλλοντος, του εργατικού δυναμικού, του κλίματος και της καλής διαβίωσης των ζώων. Η ΚΓΠ συμβάλλει στη διατήρηση της στρατηγικής παραγωγικής ικανότητας και της επισιτιστικής ασφάλειας και επάρκειας.

1.9. Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις, η εύφορη γεωργική γη και το νερό αποτελούν στρατηγικούς πόρους και πρέπει να προστατεύονται μέχρι ενός σημείου σε όλη την ΕΕ: συνιστούν τη ραχοκοκαλιά της ανοικτής στρατηγικής μας αυτονομίας τροφίμων.

1.10. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σύστασή της να διερευνηθεί η δυνατότητα σύστασης ενός πολυμερούς και πολυεπίπεδου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Επισιτιστικής Πολιτικής⁽⁴⁾. Στο πλαίσιο της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας, αυτό το Συμβούλιο θα μπορούσε να επιτελεί, μεταξύ άλλων, εποπτικό ρόλο και να συμβάλλει στην αξιολόγηση και την πρόβλεψη των κινδύνων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων.

1.11. Η ΕΕ πρέπει να διασφαλίσει πως τα σύνορα παραμένουν ανοικτά με ασφάλεια, το εργατικό δυναμικό απασχολείται και η παραγωγή και η διανομή τροφίμων διεξάγονται απρόσκοπτα («πράσινες λωρίδες»), τόσο εντός της ΕΕ όσο και με τρίτες χώρες. Προς τούτο απαιτείται ισχυρός μηχανισμός συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των τρίτων χωρών.

2. Εισαγωγή

2.1. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας έχει ως στόχο να διερευνήσει την έννοια της «ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας» για την Ευρώπη σε σχέση με τη μελλοντική επισιτιστική ασφάλεια και βιωσιμότητα και να παράσχει μελλοντοστρεφείς απόψεις και συστάσεις πολιτικής προερχόμενες από την κοινωνία των πολιτών. Ειδικότερα, η γνωμοδότηση παρέχει «τροφή για σκέψη» σε θέματα που ανέκυψαν λόγω των πρόσφατων συμβάντων όπως η πανδημία COVID-19, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, οι κυβερνοεπιθέσεις και οι πολιτικές/κοινωνικές εντάσεις.

2.2. Η «ανοικτή στρατηγική αυτονομία» θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία για την ΕΕ προκειμένου να διασφαλίσει την ασφάλεια του εφοδιασμού τροφίμων της και να ορίσει υψηλά πρότυπα βιωσιμότητας, ιδίως στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και των ΣΒΑ του ΟΗΕ. Η ευρωπαϊκή πρόκληση της βιωσιμότητας των τροφίμων πρέπει να αντιμετωπιστεί τόσο εκ των έσω όσο και εκ των έξω και η παρούσα γνωμοδότηση θα εξετάσει επίσης δυνητικούς τρόπους προστασίας και βελτίωσης της διαθεσιμότητας βιώσιμων τροφίμων για όλους τους πολίτες της ΕΕ, ιδίως σε περιόδους κρίσεων.

2.3. Η γνωμοδότηση βασίζεται σε μια σειρά προτάσεων και συγκεκριμένων ιδεών που διατυπώθηκαν από την ΕΟΚΕ στις προηγούμενες εργασίες της⁽⁵⁾. Οι προτάσεις αυτές μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

— προώθηση μιας σφαιρικής πολιτικής τροφίμων στην ΕΕ, με στόχο την προαγωγή της υγιεινής διατροφής χάρη σε βιώσιμα επισιτιστικά συστήματα, τη σύνδεση της γεωργίας με τη διατροφή και τις υπηρεσίες οικοσυστημάτων, καθώς και τη διασφάλιση αλυσίδων εφοδιασμού που εγγυώνται την προστασία της δημόσιας υγείας όλων των συνιστωσών της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Μια τέτοια πολιτική, η οποία ανακλάται πλέον στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θα πρέπει να βελτιώσει τη συνοχή σε όλους τους τομείς πολιτικής που σχετίζονται με τα τρόφιμα, να αποκαταστήσει την αξία των τροφίμων και να προωθήσει τη μακροπρόθεσμη μετάβαση από τη λογική της παραγωγικότητας και του καταναλωτισμού τροφίμων στην υπεύθυνη διατροφική συμπεριφορά.

⁽³⁾ COVID-19 and the food phenomena (Η νόσος COVID-19 και τα φαινόμενα στον τομέα των τροφίμων), FAO.

⁽⁴⁾ EE C 129 της 11.4.2018, σ. 18 και EE C 429 της 11.12.2020, σ. 268.

⁽⁵⁾ Μεταξύ άλλων: EE C 129 της 11.4.2018, σ. 18, EE C 190 της 5.6.2019, σ. 9, EE C 429 της 11.12.2020, σ. 268, EE C 429 της 11.12.2020, σ. 66, EE C 440 της 6.12.2018, σ. 165, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια δίκαιη αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων», NAT/823 (EE C 517 της 22.12.2021, σ. 38).

- ενίσχυση του δυναμικού των βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού τροφίμων, της αγροοικολογίας και των συστημάτων ποιότητας των προϊόντων·
- διασφάλιση δίκαιων τιμών και απαγόρευση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών·
- ενσωμάτωση σε όλες τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ των στρατηγικών της Πράσινης Συμφωνίας «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και «Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα», ως παγκόσμιων προτύπων βιωσιμότητας·
- διασφάλιση της διαρθρωμένης συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών και όλων των ενδιαφερόμενων φορέων κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, μεταξύ άλλων μέσω ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Επισιτιστικής Πολιτικής.

2.4. Τέλος, η γνωμοδότηση πρωτοβουλίας επιδιώκει να παράσχει πολύτιμα στοιχεία για τις τρέχουσες εργασίες επί της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» της Πράσινης Συμφωνίας, της ΚΓΠ, της επανεξέτασης της εμπορικής πολιτικής και του θεματολογίου στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών, θέτοντας την επισιτιστική ασφάλεια και βιωσιμότητα της ΕΕ στον πυρήνα της ανάλυσης.

2.5. Τον Σεπτέμβριο του 2021 ο ΟΗΕ διεξήγαγε Σύνοδο κορυφής για τα συστήματα τροφίμων, η οποία είχε ως στόχο να βοηθήσει τις χώρες να επιτύχουν τους 17 ΣΒΑ, ιδίως δε τον ΣΒΑ2 — Μηδενική Πείνα. Η ΕΟΚΕ συνέβαλε στη συζήτηση αυτή⁽⁶⁾.

3. Ανοικτή στρατηγική αυτονομία, τα κύρια στοιχεία για το επισιτιστικό σύστημα

3.1. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η «ανοικτή στρατηγική αυτονομία» συνίσταται στην ικανότητα της ΕΕ να προβαίνει στις δικές της επιλογές και να διαμορφώνει τον κόσμο που την περιβάλλει μέσω ηγεσίας και συμμετοχής, αντικατοπτρίζοντας τα στρατηγικά συμφέροντα και τις αξίες της. Επιτρέπει στην ΕΕ να είναι ισχυρότερη, τόσο οικονομικά όσο και γεωπολιτικά, όντας⁽⁷⁾:

- ανοικτή στο εμπόριο και τις επενδύσεις που βοηθούν την οικονομία της ΕΕ να ανακάμπτει από κρίσεις και να παραμένει ανταγωνιστική και συνδεδεμένη με τον υπόλοιπο κόσμο·
- βιώσιμη και υπεύθυνη, πρωτοστατώντας διεθνώς στη διαμόρφωση ενός πιο οικολογικού και πιο δίκαιου κόσμου, ενισχύοντας τις υφιστάμενες συμμαχίες και συνεργαζόμενη με πολλούς εταίρους·
- αποφασιστική απέναντι σε αθέμιτες και εκβιαστικές πρακτικές και έτοιμη να επιβάλει τα δικαιώματά της, προτιμώντας πάντοτε τη διεθνή συνεργασία για την επίλυση παγκόσμιων προβλημάτων.

3.2. Η «ανοικτή στρατηγική αυτονομία» πρέπει να προσδιοριστεί καλύτερα όσον αφορά τα συστήματα τροφίμων. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμβάλει στον προβληματισμό σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να προετοιμασεί καλύτερα ενόψει μελλοντικών κρίσεων, πράγμα το οποίο θα πρέπει να καταστεί μέρος του Σχεδίου Ανάκαμψης της ΕΕ, για παράδειγμα μέσω της χρήσης των κονδυλίων του Next Generation EU.

3.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει έναν ορισμό της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας βασισμένο στην παραγωγή, τους εργαζόμενους και το δικαίο εμπόριο τροφίμων, με πρωταρχικό στόχο την επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας και βιωσιμότητας για τους πολίτες της ΕΕ μέσω ενός δίκαιου, βιώσιμου και ανθεκτικού εφοδιασμού τροφίμων.

3.4. Παραγωγή τροφίμων

3.4.1. Η επισιτιστική ασφάλεια θα πρέπει να προσεγγίζεται από διεθνή, εθνική και τοπική σκοπιά. 55 % του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε πόλεις, όπου παράγονται ελάχιστα νωπά τρόφιμα, στις λεγόμενες τροφικές ερήμους (food deserts). Ο ΟΗΕ αναμένει πως το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί σε 68 % έως το 2050. Οι προβλέψεις δείχνουν πως η αστυφιλία, σε συνδυασμό με τη συνολική αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, θα μπορούσε να αυξήσει τον πληθυσμό των αστικών περιοχών κατά άλλα 2,5 δισεκατομμύρια έως το 2050⁽⁸⁾. Το επίπεδο αστικοποίησης της Ευρώπης αναμένεται να αυξηθεί σε περίπου 83,7 % έως το 2050⁽⁹⁾.

3.4.2. Εντός της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταφέρονται καθημερινά τρόφιμα κατά κύριο λόγο από τις αγροτικές περιοχές και τις μεταποιητικές βιομηχανίες στα σουπερμάρκετ των αστικών περιοχών. Ωστόσο, η δημοτικότητα των τοπικών καταστημάτων, των καταστημάτων αγροκτημάτων και των ηλεκτρονικών καταστημάτων αυξήθηκε μεταξύ των καταναλωτών κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων της περιόδου 2020-2021.

⁽⁶⁾ Συμβολή στη Σύνοδο κορυφής του ΟΗΕ για τα συστήματα τροφίμων 2021, ΕΟΚΕ.

⁽⁷⁾ Επανεξέταση της εμπορικής πολιτικής, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽⁸⁾ 68 % του παγκόσμιου πληθυσμού προβλέπεται να ζει σε αστικές περιοχές έως το 2050, ΟΗΕ.

⁽⁹⁾ Η αστικοποίηση στην Ευρώπη, Ευρωπαϊκή Επιτροπή· Παγκόσμιες προοπτικές αστικοποίησης του ΟΗΕ για το 2018.

3.4.3. Η ανάπτυξη βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού συμβάλλει στην ανθεκτικότητα της Ευρώπης. Οι τοπικοί διαύλοι θα πρέπει να συνάδουν με τις ανάγκες των πληθυσμών και τις ιδιαιτερότητες των περιοχών και των κλιμάτων. Η ικανότητα μεταποίησης θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω σε τοπικό επίπεδο.

3.4.4. Η διαφοροποίηση της παραγωγής θα συμβάλει επίσης στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ. Η αύξηση των γεωργικών γαιών που διατίθενται στη βιολογική γεωργία προβλέπεται στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», ενώ τα κοινόχρηστα κηπάρια, η αστική και η κάθετη γεωργία ⁽¹⁰⁾ αποτελούν εύλογες επιλογές που εξοικονομούν χιλιόμετρα μεταφοράς τροφίμων και καθίστανται ολοένα πιο δημοφιλείς. Αυτές οι πρωτοβουλίες θα πρέπει να συνδεθούν με άλλες τοπικές και περιφερειακές δομές παραγωγής και μεταποίησης τροφίμων με στόχο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ασφαλείας.

3.4.5. Η χαρτογράφηση των τρωτών σημείων θα πρέπει να βρίσκεται στην κορυφή της ημερήσιας διάταξης της ΕΕ. Τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συνεργαστούν για την ανάδειξη των ελλείψεων, τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, τη διαμόρφωση σεναρίων και τον συντονισμό στοχευμένων δράσεων κατάρτισης και επικοινωνίας.

3.4.6. Η έξυπνη διαχείριση των αποθεμάτων τροφίμων θα πρέπει να ενσωματωθεί στην ανοικτή στρατηγική αυτονομία της ΕΕ για τα τρόφιμα, η οποία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει την τακτική ανανέωση των στρατηγικών αποθεμάτων και την αποφυγή της εμπορικής κερδοσκοπίας, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς αγαθών και τροφίμων σε τιμές κάτω του κόστους παραγωγής τους ⁽¹¹⁾, και των έντονων αντιδράσεων της αγοράς μέσω της διασφάλισης διαφάνειας στην αγορά.

3.5. Εργατικό δυναμικό

3.5.1. Δεν υπάρχουν αρκετοί νέοι που διαθέτουν την κατάρτιση και την επιθυμία να ασχοληθούν με τη γεωργία. Το 2016, για κάθε νέο αγρότη ηλικίας κάτω των 35 ετών, υπήρχαν πάνω από 6 αγρότες ηλικίας άνω των 65 ετών ⁽¹²⁾ στην ΕΕ.

3.5.2. Επιπλέον, οι γεωργοί συνεχίζουν να ερωμίζονται δυσανάλογο μερίδιο των ζημιών και των απωλειών που επιφέρουν οι καταστροφές. Η αυξανόμενη συχνότητα και ένταση τους, καθώς και η συστημική φύση του κινδύνου, διαταράσσουν τις ζωές των ανθρώπων, καταστρέφουν τα μέσα βιοπορισμού και θέτουν σε κίνδυνο ολόκληρο το επισιτιστικό μας σύστημα.

3.5.3. Είναι ζωτικής σημασίας να αυξηθεί το εργατικό δυναμικό του γεωργικού τομέα στην ΕΕ, να προστατευθεί η γεωργία και η εύφορη γεωργική γη και να εξασφαλιστούν κατάλληλα συστήματα γεωργικής γνώσης και καινοτομίας. Οι νέοι και οι γυναίκες πρέπει να παροτρυνθούν να ασχοληθούν με τη γεωργία και να αποκτήσουν κίνητρα ώστε να συνεχίσουν να εργάζονται στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για πολλά χρόνια.

3.5.4. Η εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για ενωσιακούς και μη εργαζόμενους στον γεωργικό τομέα και τον τομέα των τροφίμων σε όλα τα επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού αποτελεί προϋπόθεση για την υλοποίηση ενός βιώσιμου και ανθεκτικού συστήματος τροφίμων. Θα πρέπει δε να διασφαλιστούν τα εξής: επαρκής χρηματοδότηση, δίκαιοι και υψηλότεροι μισθοί, δίκαιες τιμές, επιδοτήσεις για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και παροχή εγγυήσεων στους εποχιακούς εργαζόμενους για τα δικαιώματά τους.

3.5.5. Μια ολοκληρωμένη πολιτική τροφίμων της ΕΕ θα πρέπει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να επιφέρει οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνικοοικονομική βιωσιμότητα. Είναι συνεπώς επιτακτικής σημασίας να εξασφαλιστεί πως η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» θα αναδιαμορφώσει ριζικά τη δυναμική της αλυσίδας εφοδιασμού και θα φέρει διαρκείς βελτιώσεις στα εισοδήματα και τα μέσα βιοπορισμού των γεωργών ⁽¹³⁾. Τίθεται το ερώτημα αν αυτή η αναγκαία θεμελιώδης αλλαγή θα μπορέσει να υλοποιηθεί χωρίς να θεσπιστούν τα κατάλληλα πολιτικά και οικονομικά κίνητρα.

3.6. Εμπόριο

3.6.1. Οι εξαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων της ΕΕ-27 το 2020 ανήλθαν σε 184,3 δισεκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,4 % σε σύγκριση με το 2019, ενώ οι εισαγωγές, ύψους 122,2 δισεκατ. ευρώ, αυξήθηκαν κατά 0,5 % σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Το εμπορικό πλεόνασμα στον τομέα των αγροδιατροφικών προϊόντων το 2020 ανήλθε σε 62 δισεκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 3 % σε σχέση με το 2019 ⁽¹⁴⁾. Σύμφωνα με το ΚΚΕρ, εξαγωγές αγροδιατροφικών προϊόντων ύψους 1 δισεκατ. ευρώ δημιουργούν κατά μέσο όρο 20 000 θέσεις εργασίας, εκ των οποίων 13 700 στον πρωτογενή τομέα. Ταυτόχρονα, ο γεωργικός τομέας αντιπροσώπευε περίπου το 4,2 % της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ το 2016 ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Κάθετη γεωργία, WUR.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς μια δίκαιη αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων», NAT/823 (ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 38).

⁽¹²⁾ ΚΙΠ — Διαρθρωτική αλλαγή και διαγενεακή ανανέωση, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 268.

⁽¹⁴⁾ 2020: χρονιά σταθερότητας για το εμπόριο αγροδιατροφικών προϊόντων της ΕΕ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹⁵⁾ Farmers and the agricultural labour force — statistics, Eurostat.

3.6.2. Το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Ελβετία και η Ιαπωνία αποτέλεσαν τις σημαντικότερες αγορές ενωσιακών αγροδιατροφικών προϊόντων, απορροφώντας πάνω από 52 % των συνολικών εξαγωγών. Οι κυριότερες πηγές των ενωσιακών εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων το 2020 συμπεριελάμβαναν το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Βραζιλία, τις ΗΠΑ, την Ουκρανία και την Κίνα.

3.6.3. Η ΕΕ επιτελεί μείζονα ρόλο στο παγκόσμιο εμπόριο αγροδιατροφικών προϊόντων και η ευθυγράμμιση των εμπορικών πολιτικών της με τους στόχους βιωσιμότητάς της είναι καθοριστικής σημασίας. Σε παλαιότερη γνωμοδότησή της⁽¹⁶⁾, η ΕΟΚΕ πρότεινε την ενσωμάτωση της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα της Πράσινης Συμφωνίας σε όλες οι μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ ως παγκόσμια πρότυπα βιωσιμότητας. Αναγνώρισε τη σημασία και την αξία του εμπορίου που βασίζεται σε κανόνες και αναπτύσσεται υπό ισότιμους όρους ανταγωνισμού, καθώς και τη σημαντική συμβολή του στην οικονομική ανάκαμψη κατά την περίοδο μετά την κρίση COVID-19.

3.6.4. Για να μειωθεί η εξάρτηση από τις γεωργικές εισροές, η ΕΕ θα πρέπει να υποστηρίξει πρακτικές χαμηλών εισροών, ιδίως όσον αφορά τα ορυκτά καύσιμα και τα φυτοφάρμακα, και να ενισχύσει την ικανότητα παραγωγής των σχετικών γεωργικών προϊόντων στην Ευρώπη.

3.6.5. Απαιτούνται καινοτόμα συστήματα για την προστασία και την ενίσχυση της βάσης φυσικών πόρων, με παράλληλη προώθηση της αποδοτικής παραγωγής⁽¹⁷⁾. Οι νέες τεχνολογίες, τα ρομπότ και τα εμβόλια αποτελούν σημαντικά στοιχεία που πρέπει να αναπτυχθούν.

4. Διαχείριση κινδύνων και σενάριο δοκιμών αντοχής

4.1. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) του ΟΗΕ, η ανθρωπότητα και η επισιτιστική μας ασφάλεια αντιμετωπίζουν μια σειρά νέων και πρωτοφανών απειλών, όπως τα ακραία καιρικά φαινόμενα λόγω της απορρύθμισης του κλίματος, οι ασθένειες και οι πανδημίες. Η γεωργία βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα φάσμα κινδύνων που αλληλεπιδρούν σε έναν υπερσυνδεδεμένο κόσμο⁽¹⁸⁾.

4.2. Ο FAO αναφέρει πως, την περίοδο 2020-2021, οι τιμές των τροφίμων ανήλθαν στο υψηλότερο επίπεδο από το 2011⁽¹⁹⁾. Αναφέρεται συχνά πως οι διακυμάνσεις των τιμών υποκινούνται εν μέρει από την κερδοσκοπία. Ο ΟΗΕ και ο ΟΟΣΑ αναφέρουν πως, το 2020, η πείνα έπληξε από 720 έως 811 εκατομμύρια άτομα. Σχεδόν ένας στους τρεις ανθρώπους παγκοσμίως (2,37 δισεκατομμύρια) δεν είχε πρόσβαση σε επαρκή τροφή το 2020, σημειώνοντας αύξηση κατά 320 εκατομμύρια σε ένα χρόνο⁽²⁰⁾.

4.3. Η πανδημία COVID-19 αποδεικνύει πως η επισιτιστική ασφάλεια —ακόμα και στην Ευρώπη— δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη. Όλοι οι φορείς και οι δραστηριότητες κατά μήκος της επισιτιστικής αλυσίδας είναι υπερσυνδεδεμένοι. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι χώρες θέσπισαν εμπορικούς περιορισμούς. Ακόμα και εντός της ΕΕ, τα κράτη μέλη έλαβαν μονομερή μέτρα για το κλείσιμο των συνόρων, θέτοντας σε κίνδυνο τη μεταφορά τροφίμων και τη μετακίνηση εποχιακών εργαζομένων. Χάρη στις ταχείες προσαρμογές των γεωργών και των εταιρών της αλυσίδας τροφίμων, η παραγωγή, η μεταποίηση και η διανομή συνεχίστηκαν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε επίσης δράση για τη διατήρηση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Ωστόσο, πολλοί επιχειρηματίες επλήγησαν οικονομικά από την κρίση καθώς διακόπηκαν οι υπηρεσίες ταξιδιών, τουρισμού και εστίασης.

4.4. Οι κυβερνοεπιθέσεις, όπως οι επίθεσεις λυτρισμικού, προκαλούν κρίσεις στον πραγματικό κόσμο διότι σήμερα σχεδόν τα πάντα είναι διαδικτυακά («Διαδίκτυο των Αντικειμένων»). Το ειδησεογραφικό πρακτορείο Associated Press (AP) ανέφερε πως η μέση καταβολή λύτρων σε κυβερνοεγκληματίες αυξήθηκε κατά 311 % το 2020, φτάνοντας σε 310 000 δολάρια. Κατά μέσο όρο, τα θύματα δεν ανέκτησαν την πρόσβαση στα δεδομένα τους παρά μόνο μετά από 21 ημέρες⁽²¹⁾.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 66.

⁽¹⁷⁾ Το μέλλον των τροφίμων και της γεωργίας, FAO.

⁽¹⁸⁾ Ο αντίκτυπος των καταστροφών και των κρίσεων στη γεωργία και την επισιτιστική ασφάλεια: 2021, FAO.

⁽¹⁹⁾ Δείκτης τιμών τροφίμων του FAO, FAO.

⁽²⁰⁾ Η κατάσταση της επισιτιστικής ασφάλειας και της διατροφής στον κόσμο το 2021, Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα.

⁽²¹⁾ Η κυβερνοεπίθεση στον αγωγό των ΗΠΑ συνδέεται με εγκληματική συμμορία, AP News.

4.5. Τον Απρίλιο του 2021, το μεγαλύτερο ολλανδικό σουπερμάρκετ (Albert Heijn) ξέμεινε από ορισμένα τυροκομικά προϊόντα για αρκετές ημέρες λόγω κυβερνοεπίθεσης εις βάρος μείζονος διανομέα⁽²²⁾. Πρόσφατα, η παγκοσμίως μεγαλύτερη εταιρεία συσκευασίας κρέατος, η JBS, έπεσε θύμα κυβερνοεπίθεσης. Το γεγονός αυτό επέτεινε τις ανησυχίες των ΗΠΑ όσον αφορά την ασφάλεια του εθνικού τους εφοδιασμού τροφίμων⁽²³⁾. Εικάζεται πως πολλές κυβερνοεπιθέσεις δεν καταγγέλλονται από τις επιχειρήσεις προκειμένου αυτές να αποφύγουν αντιδράσεις της αγοράς, όπως οι μαζικές αγορές για τη δημιουργία αποθεμάτων και η εκτόξευση των τιμών στα ύψη. Υπάρχουν επιχειρήσεις που υπέστησαν σημαντικές συνέπειες από κυβερνοεπιθέσεις παρότι δεν αποτελούσαν τον άμεσο στόχο της επίθεσης, όπως συνέβη με το κλείσιμο —τον Ιούλιο του 2021— εκατοντάδων καταστημάτων του ομίλου συνεταιρισμών στη Σουηδία μετά από επίθεση λυτρισμικού εις βάρος της αμερικανικής εταιρείας προμήθειας λογισμικού Kaseya⁽²⁴⁾.

4.6. Εξίσου ανησυχητική ήταν η φραγή της διώρυγας του Σουέζ από πλοίο μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων (Ε/Κ) βάρους 200 000 τόνων στις αρχές Απριλίου του 2021. Αυτά τα συμβάντα δείχνουν την τρωτότητα των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού. Μια ολιγόημερη διαταραχή αυτών των αλυσίδων απαιτεί πολύ χρόνο προκειμένου να ανακτηθεί ο πρότερος ρυθμός, πράγμα που ενδέχεται να επιφέρει αυξήσεις τιμών για καταναλωτές και επιχειρήσεις.

4.7. Τον Σεπτέμβριο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την **Έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών για το 2021** που εστιάζει στην ανοικτή στρατηγική αυτονομία⁽²⁵⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί τη διασφάλιση βιώσιμων και ανθεκτικών συστημάτων τροφίμων ως έναν από τους βασικούς στρατηγικούς τομείς για την ενίσχυση της παγκόσμιας πρωτοκαθεδρίας της ΕΕ. Προς τούτο, επισημαίνεται η ανάγκη επενδύσεων στην καινοτομία για την προστασία ανθεκτικών και βιώσιμων συστημάτων τροφίμων⁽²⁶⁾.

4.8. Επιπλέον, πρόσφατο τεχνικό έγγραφο του Κοινού Κέντρου Ερευνών παρέχει το υπόβαθρο για τους πίνακες ανθεκτικότητας που παρουσιάστηκαν στην αντίστοιχη έκθεση του 2020⁽²⁷⁾. Σε αυτό περιλαμβάνονται δείκτες τρωτότητας που σχετίζονται με την πρόσβαση σε τοπικές υπηρεσίες και την εξάρτηση από τις εισαγωγές τροφίμων και αποδεικνύουν τη γεωπολιτική σημασία των τροφίμων. Ένας πίνακας επιδόσεων συνδράμει στη χαρτογράφηση των ευπαθειών και στην ανάπτυξη στοχευμένων δοκιμών αντοχής. Ωστόσο, πρόκειται για γενική προσέγγιση, καθώς δεν υφίσταται ένας ενιαίος δείκτης και οι πίνακες ανθεκτικότητας τελούν επί του παρόντος υπό αναθεώρηση.

4.9. Είναι αναγκαίο οι αλυσίδες εφοδιασμού να περάσουν από τη λογική του «οριακά εγκαίρως» στη λογική του «διά παν ενδεχόμενο». Η εξάρτηση από μονοπωλιακούς προμηθευτές για ορισμένα αγαθά μπορεί να προκαλέσει παρέμβαση από εχθρικές κυβερνήσεις. Επίσης, τίθεται ζήτημα προμήθειας εισροών στους γεωργούς και τους μεταποιητές τροφίμων. Η ΕΟΚΕ ζητεί συνεπώς την επανεξέταση της διαθεσιμότητας τροφίμων στην ΕΕ υπό το πρίσμα της ασφάλειας. Αυτό θα πρέπει να γίνει μέσω **μελετών σεναρίου**.

4.10. Θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν δοκιμές αντοχής για να αναδειχθούν οι ευπάθειες. Για παράδειγμα: ποιες θα είναι οι πιθανές επιπτώσεις πολυήμερων διακοπών παροχής στα τοπικά/περιφερειακά/εθνικά δίκτυα ενέργειας και τηλεπικοινωνιών; Το συγκεκριμένο ενδεχόμενο γίνεται ευρέως αντιληπτό ως ένας από τους υψηλότερους κινδύνους, από την άποψη της ζήτησης, για τις κρίσιμες υποδομές κάθε κράτους, συμπεριλαμβανομένου του εφοδιασμού τροφίμων. Στις άμεσες επιπτώσεις στον εφοδιασμό τροφίμων συμπεριλαμβάνονται: η διακοπή της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, νερού και φυσικού αερίου· η απώλεια ικανότητας ψύξης και κατάψυξης· η αδυναμία χρήσης εγκαταστάσεων μαγειρικής, ζαχαροπλαστικής και επεξεργασίας/μεταποίησης· η απώλεια θερμότητας και φωτός· η αδυναμία εξασφάλισης της στοιχειώδους υγιεινής των τροφίμων· και η αδυναμία εξασφάλισης καυσίμων για τα οχήματα διανομής ή για άλλες χρήσεις στην αλυσίδα εφοδιασμού. Ωστόσο, οι έμμεσες επιπτώσεις λόγω προβλημάτων σε άλλες κρίσιμες υποδομές θα μπορούσαν να είναι επίσης σημαντικές. Η παρατεταμένη έλλειψη τηλεπικοινωνιών και υπηρεσιών επικοινωνίας δεδομένων θα έχετε σοβαρές και άμεσες προκλήσεις ως προς την επικοινωνία των επιχειρήσεων τόσο στο εσωτερικό τους όσο και με κρατικούς οργανισμούς, προμηθευτές, πελάτες και καταναλωτές για τη διευκόλυνση της διάδοσης ζωτικών πληροφοριών και την πραγματοποίηση νέων παραγγελιών και πληρωμών, μεταξύ άλλων και μέσω των συστημάτων τραπεζικών συνδέσεων.

4.11. Η ΕΟΚΕ συνιστά την περαιτέρω διερεύνηση αυτού του σεναρίου.

⁽²²⁾ Kaasschaarste bij Albert Heijn na hack leverancier, de Volkskrant.

⁽²³⁾ Χακάροντας το αμερικανικό βόειο κρέας: η ανελέητη άνοδος του λυτρισμικού, Financial Times.

⁽²⁴⁾ Δήλωση του NCSC για το συμβάν στην εταιρεία Kaseya, NCSC.

⁽²⁵⁾ Ετήσια έκθεση προοπτικών του 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽²⁶⁾ Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond (Διαμόρφωση και διασφάλιση της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ έως το 2040 και πέραν αυτού), ΚΚΕρ.

⁽²⁷⁾ Πίνακες ανθεκτικότητας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

5. Συστάσεις για τη μελλοντική πορεία

- 5.1. Η ανοικτή στρατηγική αυτονομία ως έννοια παρέχει ευκαιρίες, αλλά ενέχει και κινδύνους. Η ευημερία της ΕΕ εξαρτάται επίσης από το παγκόσμιο εμπόριο και, συνεπώς, από σαφείς εμπορικούς κανόνες και καθορισμένα μέτρα.
- 5.2. Όταν το φαγητό σπανίζει, ή μοιάζει να σπανίζει, ενδέχεται να γίνουν αγορές υπό το κράτος πανικού, ενώ η προθυμία των καταναλωτών να σκεφτούν το κλίμα, τη βιοποικιλότητα ή την καλή διαβίωση των ζώων υποχωρεί. Γι' αυτό η Ευρώπη δεν μπορεί να καταστεί οικολογικότερη αν δεν καταστεί ανθεκτικότερη.
- 5.3. Η πανδημία COVID-19 έδειξε πως, όταν οι αλυσίδες εφοδιασμού διαταράσσονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, οι επιπτώσεις διαχέονται σε ολόκληρη την οικονομία. Ενδέχεται να χρειαστούν πολλά χρόνια για την επιστροφή στην κανονικότητα.
- 5.4. Ανοικτή στρατηγική αυτονομία στα τρόφιμα δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς ανοικτή και δίκαιη εμπορική πολιτική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να επιστρέψει στις προστατευτικές πολιτικές γιατί αυτό θα δημιουργούσε νέες ευπάθειες και θα προκαλούσε δυνητικά μεγάλη ζημία ⁽²⁸⁾. Για παράδειγμα: η ΕΕ παρέχει σπόρους στη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Συχνά, οι διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού είναι αποτελεσματικότερες και πιο διαφοροποιημένες, και άρα ικανότερες να προσαρμοστούν γρήγορα σε νέους κλυδωνισμούς από ό,τι οι τοπικές.
- 5.5. Η ΕΕ θα πρέπει να αξιολογήσει σε ποιες περιπτώσεις και για ποια προϊόντα η αυτάρκεια αποτελεί χρήσιμη προσέγγιση. Η ευαισθητοποίηση όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας των αλυσίδων εφοδιασμού θα πρέπει να αυξηθεί μεταξύ των καταναλωτών και του ευρέος κοινού.
- 5.6. Η ΕΕ, μαζί με τον ΟΗΕ και τους εμπορικούς της εταίρους, πρέπει να αντιμετωπίσει τα γενεσιουργά αίτια της επισιτιστικής ανασφάλειας και να συμβάλει στον πολυπόθητο μετασχηματισμό του συστήματος τροφίμων, καθιστώντας τη γεωργία πιο ανθεκτική στους κλυδωνισμούς. Οι κυβερνήσεις κατέχουν ρόλο στην περαιτέρω ενίσχυση της βιωσιμότητας, της στιβαρότητας και της ασφάλειας των αλυσίδων εφοδιασμού.
- 5.7. Σε πρόσφατο ανεπίσημο κοινό έγγραφο, η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες ζήτησαν αυστηρότερους ενωσιακούς εμπορικούς όρους, συμπεριλαμβανομένου ενός ενωσιακού σχεδίου **Υπεύθυνης Επιχειρηματικής Συμπεριφοράς (ΥΕΣ)**. Αυτό αναμένεται να εξασφαλίσει μια συνεπή και εναρμονισμένη πολιτική, διατηρώντας παράλληλα ισότιμους όρους ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά της ΕΕ. Ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ΥΕΣ θα πρέπει να καταστεί η γενική στρατηγική που θα διέπει την προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά την προώθηση του δίκαιου εμπορίου και της υπεύθυνης παραγωγής και τη διαχείριση των αλυσίδων εφοδιασμού.
- 5.8. Η Ισπανία και οι Κάτω Χώρες εξέδωσαν πρόσφατα ανεπίσημο κοινό έγγραφο για την επιδίωξη της στρατηγικής αυτονομίας με ταυτόχρονη διατήρηση ανοικτής οικονομίας. Ένα από τα μηνύματα του εγγράφου αυτού ήταν πως η «ανοικτή στρατηγική αυτονομία» θα πρέπει να αποτελέσει ένα από τα ζητήματα που θα συζητηθούν στη διάσκεψη **για το Μέλλον της Ευρώπης**.
- 5.9. Η συζήτηση εντός της ΕΕ για τη δέουσα επιμέλεια ⁽²⁹⁾ και τον κώδικα δεοντολογίας της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» ⁽³⁰⁾ είναι επίσης σημαντική σε αυτό το πλαίσιο. Οι επιχειρήσεις και οι οργανώσεις του αγροδιατροφικού τομέα έχουν πλέον την ευκαιρία να υπογράψουν τον κώδικα δεοντολογίας για τις υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές και πρακτικές εμπορίας που εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» ⁽³¹⁾.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽²⁸⁾ Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα της Πράσινης Συμφωνίας χρήζουν ενσωμάτωσης σε όλες τις μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ ως παγκόσμια πρότυπα βιωσιμότητας (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 66).

⁽²⁹⁾ Προς ένα υποχρεωτικό ενωσιακό σύστημα δέουσας επιμέλειας για τις αλυσίδες εφοδιασμού, Euractiv.

⁽³⁰⁾ Κώδικας Δεοντολογίας για υπεύθυνες πρακτικές στον τομέα των επιχειρήσεων και της εμπορίας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽³¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ευθυγράμμιση των επιχειρηματικών στρατηγικών και λειτουργιών στον τομέα των τροφίμων με τους ΣΒΑ για βιώσιμη ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19» (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

564Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ –
INTERACTIO, 20.10.2021 - 21.10.2021

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Επικαιροποίηση της νέας βιομηχανικής στρατηγικής του 2020: προς μια ισχυρότερη ενιαία αγορά για την ανάκαμψη της»

[COM(2021) 350 final]

(2022/C 105/10)

Εισηγήτρια: η κ. **Sandra PARTHIE**Συνεισηγητής: ο κ. **Dirk BERGRATH**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1.7.2021
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	21.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	194/0/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Μια συνεκτική βιομηχανική στρατηγική πρέπει να επικεντρώνεται σε δύο διαστάσεις: αφενός, ανάκαμψη από την πανδημία και, αφετέρου, ανασυγκρότηση και ανθεκτικότητα. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί το κάλεσμα για τη συνδημιουργία οδών μετάβασης στο πράσινο και ψηφιακό μέλλον, και υπογραμμίζει πως αυτό πρέπει να γίνει σε εταιρική σχέση με τη βιομηχανία, τις δημόσιες αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη. Κατά την ΕΟΚΕ, το πρώτο βήμα για μια επιτυχημένη και συνεκτική εφαρμογή της βιομηχανικής στρατηγικής είναι η διαμόρφωση του κατάλληλου πλαισίου, που θα εστιάζει στην ανταγωνιστικότητα και την οικονομία, οι οποίες πρέπει να εξετάζονται εντός κάθε οικοσυστήματος, με σαφείς στόχους και επιδιώξεις.

1.2. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ ζητεί ειδικούς Κύριους Δείκτες Επιδόσεων που θα μετρούν όχι μόνο την ανταγωνιστικότητα του οικοσυστήματος, αλλά και οριζόντια ζητήματα, υπογραμμίζει δε την ανάγκη για τακτικές αξιολογήσεις των επιλεγμένων δεικτών και για την προσαρμογή ή την τροποποίησή τους με την πάροδο του χρόνου.

1.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να διατηρήσει και να αναπτύξει τη βιομηχανική και την κατασκευαστική βάση της ΕΕ· επίσης, υπογραμμίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν καιρό ρόλο και πρέπει να συμπεριληφθούν στον σχεδιασμό του μέλλοντος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να ευθυγραμμιστούν τα μέτρα που προβλέπονται για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας και της ψηφιακής μετάβασης με τον στόχο κοινωνικής ευημερίας και βιώσιμης ανάπτυξης.

1.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η ανθεκτικότητα της αξιακής αλυσίδας έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία, και στηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την εξασφάλιση αλυσίδων εφοδιασμού και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων, καθώς αυτό είναι σημαντικό για την οικονομία της ΕΕ, καθότι η πανδημία COVID-19 κατέδειξε απροσδόκητες ελλείψεις, μεταξύ άλλων στην ενιαία αγορά.

1.5. Η πανδημία έχει δυστυχώς έχει συμβάλει στη διεύρυνση, σε ορισμένους τομείς, του χάσματος μεταξύ των ευημερούντων και των λιγότερο ευημερούντων κρατών μελών της ΕΕ. Αυτό θέτει περαιτέρω σε κίνδυνο την κοινωνική και οικονομική συνοχή. Το «Next Generation EU» είναι ένα πρωτόγνωρο ενωσιακό μέσο για το μετριασμό αυτού του ανικτύπου, και πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη καλύτερης σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών της ΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη διττή μετάβαση σε μια βιώσιμη και ψηφιακή Ευρώπη.

1.6. Οι βιομηχανικές συμμαχίες αποδεικνύουν μια επιτυχημένη μέθοδο για την ανάπτυξη διασυνοριακών και μεγάλης κλίμακας βιομηχανικών έργων σε στρατηγικούς τομείς. Αυτές οι βιομηχανικές συμμαχίες, μαζί με τα σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος είναι θεμελιώδους σημασίας για την ανάκαμψη και την προώθηση των ευρωπαϊκών προτύπων και βασικών τεχνολογιών, ιδίως σε τομείς όπου η αγορά καθαυτή δεν μπορεί να αποδώσει ή υφίσταται στρεβλώσεις.

1.7. Κατά τη γνώμη μας, η επιτυχημένη υλοποίηση αυτών των έργων απαιτεί στενή συνεργασία με τους εκπροσώπους των εργαζομένων και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, καθώς και με τους εκπροσώπους της επιχείρησης και τις εργοδοτικές ενώσεις, προκειμένου να συνεκτιμηθεί η τεχνογνωσία τους και να μειωθεί όσο το δυνατόν περισσότερο η αβεβαιότητα όσον αφορά τη μετατροπή. Οι προσεγγίσεις αυτές πρέπει να συνοδεύονται από εκτίμηση επιπτώσεων σχετικά με τις επιπτώσεις των διαδικασιών απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές στη δημιουργία αξίας, την απασχόληση και τις δεξιότητες που απαιτούνται για απαλλαγμένη από τις ανθρακούχες εκπομπές βιομηχανική παραγωγή και την κυκλική οικονομία.

1.8. Ο καθορισμός σαφών και κατάλληλων μέτρων για τη στήριξη των ΠΜΜΕ⁽¹⁾ της ΕΕ έχει θεμελιώδη σημασία, και η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση να παρασχεθεί σε επιχειρήσεις κάθε μεγέθους προσβάσιμη στήριξη, προκειμένου να καινοτομήσουν και να υιοθετήσουν πλήρως την ψηφιοποίηση. Η αναθεώρηση πολιτικών είναι απαραίτητη προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις στελέχωσης που βιώνουν οι επιχειρήσεις και να προσελκυσθεί ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, όπως είναι απαραίτητο να διαμορφωθεί ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον και να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στις κοινωνικές υποδομές, τις δεξιότητες και την κατάρτιση των εργαζομένων, καθώς και να διασφαλιστούν αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας.

1.9. Οι ελλείψεις σε στρατηγικές αξιακές αλυσίδες, καθώς και οι ελλείψεις ειδικευμένων εργαζομένων, υπονομεύουν τις ικανότητες των ευρωπαϊκών βιομηχανιών να ανακάμψουν γρήγορα από την πανδημία. Είναι ζωτικής σημασίας τα κράτη μέλη και η ΕΕ να ενεργήσουν αποφασιστικά για την αντιμετώπιση στρατηγικών εξαρτήσεων⁽²⁾, μεταξύ άλλων μέσω της αναβιομηχάνισης, της κυκλικής οικονομίας, της εμπορικής πολιτικής και μέτρων σχετικά με τις δεξιότητες. Γενικά, οι επιχειρήσεις είναι οι πλέον κατάλληλες για να επανεξετάσουν και να αναθεωρήσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού τους και πρέπει να στηριχθούν σε αυτήν την προσπάθεια.

1.10. Η ΕΕ πρέπει να παραμείνει ανοικτή και δίκαιη και να συνεχίσει να βασίζεται στις αξίες της, προκειμένου να προσελκύσει επενδυτές και να στηρίξει την οικονομική δραστηριότητα. Παρ' όλα αυτά, η ΕΟΚΕ στηρίζει μια ανοικτή και δίκαιη ενιαία αγορά όπου οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα μπορούν να είναι ανταγωνιστικές στις ξένες αγορές, και για αυτό καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν επενδύσεις σε ψηφιακές λύσεις που προσθέτουν αξία στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Η ψηφιοποίηση της οικονομίας πρέπει να προωθηθεί κατά τρόπο πολυδεκτικό, αποτρέποντας κάθε μορφή ψηφιακών διακρίσεων.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σύνολο των μέτρων που ανακοινώθηκαν από την Επιτροπή για την αντιμετώπιση του αθέμιτου ανταγωνισμού λόγω ξένων επιδοτήσεων θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την αναβιομηχάνιση της Ευρώπης και τη στήριξη των βιομηχανικών αξιών της. Η ΕΟΚΕ στηρίζει επίσης τη χαρτογράφηση των ευρωπαϊκών αλυσίδων παραγωγής, με τη βιομηχανία να βρίσκεται στην εμπροσθοφυλακή της ανασυγκρότησης, και ζητεί την καλύτερη προώθηση των ευρωπαϊκών προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο.

2. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Η ανακοίνωση αποτελεί την επικαιροποίηση της ανακοίνωσης με τίτλο «Μια νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη», που δημοσιεύθηκε στις 10 Μαρτίου 2020. Ο στόχος αυτής της επικαιροποίησης ήταν να καταγράψει τον αντίκτυπο της πανδημικής κρίσης στην ευρωπαϊκή οικονομία και βιομηχανία, να παρουσιάσει τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την κρίση και να καθορίσει τις κύριες πολιτικές προτεραιότητες σε τρεις βασικούς άξονες:

— Ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ενιαίας αγοράς·

— Αντιμετώπιση των στρατηγικών εξαρτήσεων της Ευρώπης·

⁽¹⁾ Πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

⁽²⁾ Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως, λογικά, θα έπρεπε να μιλάμε για στρατηγικές «απεξαρτήσεις» και όχι «εξαρτήσεις», ωστόσο για λόγους συνοχής θα συνεχίσει να χρησιμοποιεί την ορολογία της Επιτροπής.

— Επιτάχυνση των πράσινων και ψηφιακών μεταβάσεων της βιομηχανίας της ΕΕ.

2.2. Η επικαιροποίηση εκτιμά επίσης την ανθεκτικότητα και τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, αξιολογεί τις ανάγκες κάθε βιομηχανικού οικοσυστήματος, προσδιορίζει στρατηγικές εξαρτήσεις σε βασικά ευάλωτα οικοσυστήματα και προτείνει κύριους δείκτες επιδόσεων για την παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής. Περιλαμβάνει μια διάσταση ΜΜΕ με προσαρμοσμένη οικονομική υποστήριξη και μέτρα που επιτρέπουν στις ΜΜΕ και στις νεοφυείς επιχειρήσεις να υιοθετήσουν τις διττές μεταβάσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την επικαιροποιημένη ευρωπαϊκή βιομηχανική στρατηγική. Η στρατηγική έπρεπε να αναθεωρηθεί, καθώς η κρίση COVID-19 έθεσε υπό πίεση την οικονομία και τις βιομηχανικές αξιακές αλυσίδες της Ευρώπης, τις πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και τους πολίτες — ιδίως τους νέους, τα άτομα που έχασαν την εργασία τους, τους χαμηλόμισθους εργαζομένους, τις ευάλωτες ομάδες όπως τα άτομα με αναπηρία και τις γυναίκες. Αποκαλύφθηκαν πρόσθετες αδυναμίες, εξαρτήσεις και κενά στις αλυσίδες εφοδιασμού που απαιτούν τεκμηριωμένη αξιολόγηση προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δέσμευση της Επιτροπής να διατηρήσει και να αναπτύξει τη βιομηχανική και την κατασκευαστική βάση της ΕΕ, και υπογραμμίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διαδραματίζουν κείμενο ρόλο και πρέπει να συμπεριληφθούν στον σχεδιασμό του μέλλοντος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον κρίσιμο ρόλο του κοινωνικού διαλόγου, των κοινωνικών εταίρων, των συλλογικών διαπραγματεύσεων και της συμμετοχής των εργαζομένων και της κοινωνίας των πολιτών για την επίτευξη ανταγωνιστικής βιομηχανικής πολιτικής.

3.2. Ωστόσο, καθώς οι προκλήσεις που υπήρχαν πριν από την κρίση COVID-19 δεν έχουν εξαφανιστεί, πρέπει να υπαρχει συνεκτικότητα με τα μέτρα που προτάθηκαν στη Βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη για το 2020. Η ανάκαμψη θα πάρει χρόνο· επίσης, είναι απαραίτητη η συνεχής υποστήριξη προς την ευρωπαϊκή βιομηχανία, τις εταιρείες και τους εργαζόμενους. Η πρόκληση της διττής μετάβασης, η οποία αφορά την κλιματική αλλαγή και την προώθηση της ψηφιοποίησης, απαιτεί τις προσπάθειες των εταιρειών και των δημόσιων αρχών, και πρέπει να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο σε μια σύγχρονη βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι τα μέτρα που προβλέπονται για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας και της ψηφιακής μετάβασης πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τον στόχο της κοινωνικής ευημερίας και της βιώσιμης ανάπτυξης, για την επίτευξη μιας δίκαιης μετάβασης, όπου κανείς δεν θα μείνει στο περιθώριο. Εκτός από την έμφαση στην ανάκαμψη από την κρίση COVID-19, είναι σημαντική μια πιο μακροπρόθεσμη προοπτική για μια πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, αλλά και για την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα γενικότερα.

3.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η ανθεκτικότητα της αξιακής αλυσίδας έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία, και στηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής για την εξασφάλιση αλυσίδων εφοδιασμού και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων, καθώς αυτό είναι σημαντικό για την οικονομία της ΕΕ, ενώ η πανδημία COVID-19 κατέδειξε απροσδόκητες ελλείψεις, μεταξύ άλλων στην ενιαία αγορά. Μια ισχυρή οριζόντια βιομηχανική πολιτική πρέπει να υποστηρίξει την ευρωπαϊκή βιομηχανική βάση χωρίς διακριτικές παρεμβάσεις στα αποτελέσματα της αγοράς. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της καινοτομίας. Η διερεύνηση τρόπων εξεύρεσης κατάλληλου επιπέδου ασφάλειας του εφοδιασμού και η ενίσχυση των ικανοτήτων αντιμετώπισης των διαταραχών θα πρέπει να βρίσκονται στην πολιτική αλλά κυρίως στην εταιρική ατζέντα.

3.4. Οι δεξιότητες είναι ζωτικής σημασίας για την υποστήριξη της διττής μετάβασης και για τη συμβολή στην ανάκαμψη. Η ΕΕ μπορεί να αποτελέσει γεωπολιτική δύναμη μόνο, εάν διαθέτει ιδιαίτερα ανταγωνιστική βιομηχανική βάση, με ισχυρές εταιρείες και εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης, εγκαταστάσεις παραγωγής στο έδαφος της ΕΕ και σαφείς και δίκαιους κανόνες για την εσωτερική αγορά. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία του συμφώνου Δεξιοτήτων που έχει σχεδιαστεί για να προωθήσει δράσεις για την αναβάθμιση και την επανεπίδραση των ενήλικων εργαζομένων. Δράσεις στο πλαίσιο του συμφώνου, όπως η ανάπτυξη συμπράξεων δεξιοτήτων ανά οικοσύστημα, συμπεριλαμβανομένων των συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, αναπτύσσονται καλύτερα σε τομεακό επίπεδο με τη συμμετοχή τομεακών κοινωνικών εταίρων και των σχετικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Είναι επίσης σημαντικό οι εθνικές πρωτοβουλίες δεξιοτήτων να ενθαρρύνουν τους εργοδότες να παρέχουν ευκαιρίες κατάρτισης. Στο πλαίσιο αυτό, η εδαφική διάσταση είναι ύψιστης σημασίας· οι αγορές εργασίας πρέπει να αξιολογηθούν κατάλληλα με σκοπό τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε όλες τις περιφέρειες. Η ΕΟΚΕ θα παρακολουθεί αυτές τις πτυχές και καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να προβλέψουν τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών στην παρακολούθηση και στην υλοποίηση των σχεδίων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), τα οποία πρέπει να είναι συνεπή με την ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και τη βιομηχανική στρατηγική. Η Ευρώπη χρειάζεται ένα εργατικό δυναμικό υψηλής ειδίκευσης, προσαρμοσμένο στις αλλαγές που αντιμετωπίζει η οικονομία. Η επιτυχής αναβάθμιση των δεξιοτήτων και της επανεπίδρασης αποτελεί τεράστια πρόκληση ⁽³⁾.

⁽³⁾ ΕΕ C 374 της 16.9.2021, σ. 16.

3.5. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη διεξοδική ανάλυση του αντίκτυπου της πανδημίας της νόσου COVID-19 που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες και όργανα συνεχούς παρακολούθησης και παρατήρησης, όπως η ετήσια έκθεση για την ενιαία αγορά ή η παρακολούθηση κρίσιμων πρώτων υλών, μπορούν να δημιουργήσουν πολύ χρήσιμα σύνολα δεδομένων για την αξιολόγηση της κατάστασης της βιομηχανικής ισχύος της Ευρώπης και να ενημερώσουν μια οριζόντια βιομηχανική πολιτική που να θέτει εκ νέου την Ευρώπη σε μια παγκόσμια ηγετική θέση.

3.6. Ωστόσο, ένα σύνολο στρατηγικών ή σχεδίων, π.χ. όσον αφορά την Πράσινη Συμφωνία ή το μέσο NextGenerationEU, δεν είναι αρκετό, όσο αυτά υπολείπονται υλοποίησης. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την ευθυγράμμιση των διαφόρων σχεδίων για την ανάκαμψη της Ευρώπης με το απαραίτητο ρυθμιστικό πλαίσιο και τα κίνητρα, ώστε ο βιομηχανικός τομέας, οι εταιρείες και οι εργαζόμενοι του να έχουν τη δυνατότητα μετάβασης σε ένα βιώσιμο και ψηφιακό μέλλον.

3.7. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, αυτή η σημαντική χρήση δημόσιων πόρων θα πρέπει να είναι προσανατολισμένη προς την αρχή της κοινωνικής βιωσιμότητας και αλληλεγγύης. Αυτή πρέπει να αποτελεί κατευθυντήρια αρχή στην υλοποίηση της επικαιροποιημένης στρατηγικής. Δεδομένης της κλίμακας των προκλήσεων, οι πόροι που διατίθενται σήμερα μέσω του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης δεν επαρκούν για να δημιουργήσουν ικανοποιητικές προοπτικές για τις πληγείσες περιφέρειες και τους εργαζόμενους στη διαδικασία διαρθρωτικών αλλαγών. Μια δίκαιη μετάβαση στον βιομηχανικό τομέα μπορεί να επιτύχει μόνο εάν πραγματοποιηθεί με συντονισμένο τρόπο. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να πραγματοποιηθούν μέσω ευρέων και ανοικτών ερευνητικών προγραμμάτων, όπως το «Ορίζων Ευρώπη», ώστε να αποφευχθεί η επιδότηση δραστηριοτήτων που είναι πιο κοντά στις αγορές.

3.8. Η βιομηχανική και η εμπορική πολιτική είναι αλληλένδετες, και πρέπει να αλληλοενισχύονται και να αντιμετωπίζουν τις στρεβλώσεις της αγοράς. Η διασφάλιση ότι η ΕΕ παραμένει ανοιχτή στο εμπόριο και στις επενδύσεις αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη ανθεκτικότητας. Το εμπόριο μπορεί να συμβάλει στη διαφοροποίηση των αλυσίδων εφοδιασμού και να επιτρέψει στην ΕΕ να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στις εισροές που είναι κρίσιμες για την ικανότητά μας να καινοτομούμε και να αυξάνουμε την παραγωγή⁽⁴⁾. Η εμπορική πολιτική της ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητάς μας, ενισχύοντας τις κλιματικές επιδιώξεις των εμπορικών μας εταίρων, π.χ. μέσω της απελευθέρωσης του εμπορίου περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι όλες οι πολιτικές της ΕΕ θα πρέπει να προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, και να εξασφαλίζουν ότι η οικονομική ανάπτυξη συμβαδίζει με την κοινωνική δικαιοσύνη, τον σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων, τα υψηλά εργασιακά πρότυπα και τα υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα. Η ΕΕ πρέπει να παραμείνει ανοικτή και δίκαιη και να συνεχίσει να βασίζεται στις αξίες της, προκειμένου να προσελκύσει επενδυτές και να στηρίξει τις οικονομικές της δραστηριότητες.

3.9. Η ενιαία αγορά είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Ευρώπης, και η επιτυχία της θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη διευκόλυνση της μετάβασης. Η Επιτροπή θα πρέπει να συνεχίσει να εστιάζει στην εφαρμογή και την επιβολή των κανόνων, καθώς και στην άρση των φραγμών στην ενιαία αγορά που υπήρχαν ακόμη και πριν από την κρίση.

3.10. Η πανδημία έχει διευρύνει, σε ορισμένες περιοχές, το χάσμα μεταξύ των ευημερούντων και των λιγότερο ευημερούντων κρατών μελών της ΕΕ. Αυτό θέτει περαιτέρω σε κίνδυνο την κοινωνική και οικονομική συνοχή. Το μέσο Next Generation EU αποτελεί πρωτόγνωρο μέσο μετριασμού αυτού του αντίκτυπου· ωστόσο η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι η περιφερειακή πτυχή, καθώς και η έννοια του απόκεντρου χαρακτήρα ή της γεωγραφικής τοποθεσίας απουσιάζει από την επικαιροποίηση της βιομηχανικής στρατηγικής. Μια αποκλειστική προσέγγιση του οικοσυστήματος δεν θα διορθώσει την κατάσταση ούτε θα μειώσει τις αποκλίσεις. Ένας από τους κύριους στόχους της στρατηγικής θα πρέπει να είναι η μείωση των αποκλίσεων μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών και η επιδίωξη, παράλληλα, της ανοδικής σύγκλισης.

4. Παρακολούθηση των βιομηχανικών τάσεων, των αξιακών αλυσίδων και της ανταγωνιστικότητας

4.1. Η μεταποίηση αποτελεί έναν μοχλό καινοτομίας, ένα σημείο αναφοράς για τις αξιακές αλυσίδες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών, και μια εστία υψηλής παραγωγικότητας και θέσεων εργασίας υψηλού εισοδήματος. Η εξασφάλιση του μέλλοντος της μεταποίησης, η ενίσχυση της βιομηχανικής παραγωγής και η δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού και ρυθμιστικού περιβάλλοντος θα πρέπει να αποτελούν τους ακρογωνιαίους λίθους μιας ανθεκτικής και σύγχρονης ευρωπαϊκής οικονομικής και βιομηχανικής πολιτικής που διατηρεί και δημιουργεί θέσεις εργασίας.

4.2. Οι ελλείψεις σε στρατηγικές αξιακές αλυσίδες, καθώς και οι ελλείψεις ειδικευμένων εργαζομένων, υπονομεύουν τις ικανότητες των ευρωπαϊκών βιομηχανιών να ανακάμψουν γρήγορα από την πανδημία. Τα κράτη μέλη και η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσουν τις στρατηγικές εξαρτήσεις, μεταξύ άλλων μέσω της προσέλκυσης στρατηγικής παραγωγής στην επικράτεια της ΕΕ, καθώς και μέσω των μέτρων για την κυκλική οικονομία και την εμπορική πολιτική. Γενικά, οι επιχειρήσεις είναι οι πλέον κατάλληλες για να επανεξετάσουν και να αναθεωρήσουν τις αλυσίδες εφοδιασμού τους. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σύνολο των μέτρων που ανακοινώθηκαν από την Επιτροπή για την αντιμετώπιση του αθέμιτου ανταγωνισμού λόγω ξένων επιδοτήσεων θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την αναβιομηχάνιση της Ευρώπης και τη στήριξη των βιομηχανικών αξιών της. Η ενίσχυση της στρατηγικής ικανότητας της Ευρώπης μέσω νέων βιομηχανικών συμμαχιών που δεν θα μπορούσαν να αναπτυχθούν διαφορετικά μπορεί να δημιουργήσει απασχόληση και ανάπτυξη μέσω του μετασχηματισμού ορισμένων στρατηγικών εγκαταστάσεων παραγωγής.

⁽⁴⁾ Βλέπε ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 197 και ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 53.

4.3. Ο μεταποιητικός τομέας της Ευρώπης αντιμετωπίζει αυξανόμενο ανταγωνισμό από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα. Η Ευρώπη ανταγωνίζεται για επενδύσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν σε πολλά μέρη του κόσμου. Οι ευνοϊκές επενδυτικές συνθήκες αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για τη μελλοντική ευημερία της Ευρώπης. Οι εγχώριοι, Ευρωπαίοι και διεθνείς επενδυτές πρέπει να βρουν ελκυστικές συνθήκες για να διατηρήσουν και να αυξήσουν το κεφάλαιο που διευκολύνει τη μελλοντική ανάπτυξη. Οι υπάρχουσες εταιρείες πρέπει να πληρούν τους όρους ανάπτυξης, ενώ οι ιδρυτές πρέπει να είναι πεπεισμένοι ότι τα επιχειρηματικά τους σχέδια μπορούν να αναπτυχθούν επιτυχώς στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ενίσχυση της οριζόντιας προσέγγισης στη βιομηχανική στρατηγική, η οποία συμπληρώνεται από κάθετες προσεγγίσεις.

4.4. Η φορολογία μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο στην παροχή των απαραίτητων κινήτρων, αλλά όχι όσο τα κράτη μέλη εξακολουθούν να ανταγωνίζονται μεταξύ τους κατά τρόπο αθέμιτο και επιζήμιο, επιτρέποντας έτσι σε ορισμένες μεγάλες εταιρείες να αποφεύγουν την καταβολή του μεριδίου φόρων που τους αναλογεί. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την προετοιμασία της νομοθετικής πρότασης σχετικά με το BEFIT (Επιχειρήσεις στην Ευρώπη: πλαίσιο για τη φορολογία εισοδήματος) και εκτιμά τις πρόσφατες συμφωνίες στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ για τη φορολόγηση των επιχειρήσεων.

4.5. Η ετήσια έκθεση για την ενιαία αγορά ορίζει ένα σύνολο κύριων δεικτών επιδόσεων με τους οποίους πρέπει να αναλύονται οι οικονομικές εξελίξεις και να παρακολουθείται η πρόοδος που επιτυγχάνεται στους διάφορους τομείς που προσδιορίζονται ως προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους κύριους δείκτες επιδόσεων ως εργαλείο παρακολούθησης και χαιρετίζει τον στόχο της παροχής μιας επισκόπησης των επιδόσεων της οικονομίας της ΕΕ, συγκρίνοντάς τη με διεθνείς εταίρους και αναλύοντας την ιδιαιτερότητα των βιομηχανικών οικοσυστημάτων. Καλούμε την Επιτροπή να συντάσσει ετήσια αξιολόγηση στην οποία θα περιγράφεται λεπτομερώς ο τρόπος με τον οποίο οι κύριοι δείκτες επιδόσεων έχουν επιτύχει τους προτεινόμενους στόχους, και να εφαρμόζει διορθωτικά μέτρα, εάν χρειάζεται. Η ΕΟΚΕ φρονεί επίσης πως, εφόσον οι κύριοι δείκτες επιδόσεων αποτελούν βασικό εργαλείο για την εφαρμογή της βιομηχανικής στρατηγικής, απαιτούνται ποσοτικοποιησιμοι στόχοι, σαφές χρονοδιάγραμμα και διακυβέρνηση.

4.6. Ωστόσο, κατά την άποψή μας, χρειαζόμαστε δείκτες που να μην παρέχουν μόνο άλλο ένα σύνολο δεδομένων αλλά να απεικονίζουν τι είναι σημαντικό για την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Οι προτεινόμενοι κύριοι δείκτες επιδόσεων παραβλέπουν σημαντικούς δείκτες όπως η ηλικία, το φύλο ή το προφίλ δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού μεταξύ των διαφόρων οικοσυστημάτων. Αυτές οι πτυχές είναι ζωτικής σημασίας για την πρόβλεψη της επερχόμενης αλλαγής και την αποφυγή συμφόρησης και εμποδίων κατά τη μετατροπή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Είναι ωστόσο καθοριστικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας χωρίς αποκλεισμούς ανάκαμψης, δεδομένου ότι οι νέοι, οι γυναίκες και οι επισφαλείς εργαζόμενοι επλήγησαν περισσότερο από την κρίση. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συμπλήρωση των προτεινόμενων κύριων δεικτών επιδόσεων με δείκτες μέτρησης των κοινωνικών επιδόσεων της βιομηχανικής στρατηγικής και των 14 οικοσυστημάτων της, με στόχο τη διασφάλιση καλών συνθηκών εργασίας και παραγωγής καθώς και ποιοτικών θέσεων εργασίας. Ζητεί να υπάρχουν ειδικοί δείκτες που θα μετρούν όχι μόνο τα οικοσυστήματα, αλλά και τα οριζόντια θέματα, και να υπάρχει δυνατότητα προσαρμογής, αλλαγής ή εξελίξης τους με την πάροδο του χρόνου εφόσον κριθεί αναγκαίο. Οι κύριοι δείκτες επιδόσεων θα πρέπει, για παράδειγμα, να λαμβάνουν υπόψη τις προτιμήσεις των καταναλωτών, και ιδίως τη στροφή προς βιώσιμα προϊόντα.

5. Ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ενιαίας αγοράς

5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το ότι η ενιαία αγορά βρίσκεται στο επίκεντρο της επικαιροποίησης. Μια ισχυρή εγχώρια αγορά αποτελεί προϋπόθεση για τη δημιουργία, ανάπτυξη και συνέχιση της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών εταιρειών. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι ο στόχος είναι να εξασφαλιστούν υψηλά εργασιακά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα και η ομαλή λειτουργία των αλυσίδων εφοδιασμού και των δικτύων δημιουργίας αξίας εντός της Ευρώπης. Η κοινωνική συνοχή, τα προσιά συστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, οι αποτελεσματικές δημόσιες υπηρεσίες, οι καλές υποδομές, τα επιτυχή εκπαιδευτικά συστήματα και οι λειτουργικές εργασιακές σχέσεις αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία ευημερίας.

5.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για ένα μέσο έκτακτης ανάγκης για την ενιαία αγορά που να παρέχει μεγαλύτερη διαφάνεια και συντονισμό. Χαιρετίζει επίσης τη λεπτομερή ανάλυση των βιομηχανικών οικοσυστημάτων, η οποία θα πρέπει να συνοδεύεται από τομεακές αναλύσεις και χάρτες πορείας, επισημαίνοντας όχι μόνο αλληλεξαρτήσεις και συνδέσεις αλλά και κενά σε πολλούς τομείς στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των εξελίξεων στην αγορά εργασίας και των αντιστοιχών αναγκών σε δεξιότητες. Πρέπει επίσης να υπάρχει περιθώριο για την αναθεώρηση του τρόπου με τον οποίο ορίζονται και χρησιμοποιούνται τα οικοσυστήματα⁽²⁾, αλλά και ποιοι τομείς εξετάζονται, έτσι ώστε το εργαλείο να μην καταστεί υπερβολικά επιλεκτικό.

5.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την αναγνώριση του ρόλου των πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Ευρώπης, και υποστηρίζει την πρόθεση να τους παρασχεθεί βοήθεια ώστε να επεκταθούν και να προσελκύσουν εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Αυτό απαιτεί ένα φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον και επενδύσεις στις δεξιότητες και την κατάρτιση των εργαζομένων, καθώς και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και κατάλληλες κοινωνικές υποδομές. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την ιδιαίτερη προσοχή που δίνει η

⁽²⁾ Η χρήση του όρου «οικοσυστήματα» υπονοεί εσφαλμένα μια βιώσιμη ισορροπία. Δεν υπάρχει συνεπής χρήση του όρου «οικοσυστήματα» στις ανακοινώσεις της Επιτροπής. Στην ανακοίνωση του 2019 για την Πράσινη Συμφωνία, η λέξη «οικοσύστημα» χρησιμοποιείται για φυσικά συστήματα και όχι για αυτά που δημιουργούν οι άνθρωποι. Στην ανακοίνωση για την επικαιροποιημένη βιομηχανική στρατηγική, ο όρος χρησιμοποιείται μόνο για βιομηχανικά συστήματα.

Επιτροπή στις καθυστερήσεις πληρωμών. Η αντιμετώπιση του θέματος των καθυστερήσεων πληρωμών έχει ιδιαίτερη σημασία για τις ΜΜΕ. Τα συστήματα εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, στα οποία οι διαφορές μπορούν να παραμένουν εμπιστευτικές, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση.

5.4. Οι βιομηχανικές συμμαχίες αποδεικνύουν μια επιτυχημένη μέθοδο για την ανάπτυξη διασυνοριακών και μεγάλης κλίμακας βιομηχανικών έργων σε στρατηγικούς τομείς. Αυτές οι βιομηχανικές συμμαχίες, μαζί με τα σημαντικά έργα κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος είναι θεμελιώδους σημασίας για την ανάκαμψη και την προώθηση των ευρωπαϊκών προτύπων και βασικών τεχνολογιών, ιδίως σε τομείς όπου η αγορά καθαυτή δεν μπορεί να αποδώσει ή υφίσταται στρεβλώσεις.

5.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη μεταρρύθμιση των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Η τρέχουσα ρύθμιση δεν είναι πλέον κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Χρειαζόμαστε ένα σύστημα που να περιορίζει το διοικητικό φόρτο, να επιταχύνει τη λήψη αποφάσεων και να διευκολύνει την εκπλήρωση των απαιτήσεων της ρήτηρας προσαρμογής. Οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις ενδέχεται επίσης να συμβάλουν στην επιτυχία ή στην αποτυχία των σημαντικών έργων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, τα οποία είναι βασικά για την ενθάρρυνση δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων.

5.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη αναγνώρισης, στην ανακοίνωση, του κρίσιμου ρόλου που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας, και της σημασίας τους για την οικοδόμηση μιας μελλοντικά ανθεκτικής Ευρώπης. Επί τούτου, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στο επικείμενο σχέδιο δράσης για την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας.

5.7. Η έρευνα, η ανάπτυξη και η καινοτομία είναι πολύ σημαντικές για το μέλλον της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το ότι ο στόχος των επενδύσεων 3 % του ΑΕγχΠ στην E & A&K δεν έχει ακόμη επιτευχθεί. Ενώ ορισμένα κράτη μέλη επιτυγχάνουν αυτό το επίπεδο, άλλα είναι κάτω του 1 %. Αυτές οι διαφορές εμποδίζουν την παγκόσμια ικανότητα της ΕΕ συνολικά, με αποτέλεσμα να μένει πίσω από τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και την Κίνα.

5.8. Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ενιαίας αγοράς απαιτεί την προώθηση της ολοκλήρωσης της αγοράς. Για τον σκοπό αυτό, η φορολογική διάσταση και ολοκλήρωση, καθώς και μέτρα για την αποφυγή του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Οι κανόνες ανταγωνισμού πρέπει επίσης να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα που βιώνουμε σήμερα, χωριστά από τη βιομηχανική πολιτική.

6. Αντιμετώπιση των εξαρτήσεων: ανοιχτή στρατηγική αυτονομία στην πράξη

6.1. Η ΕΕ πρέπει να παραμείνει ανοιχτή, δίκαιη και να συνεχίσει να βασίζεται στις αξίες της προκειμένου να προσελκύσει επενδυτές και να στηρίξει τις οικονομικές της δραστηριότητες. Η γεωπολιτική της δύναμη συνδέεται με την ύπαρξη ανταγωνιστικής βιομηχανικής βάσης, με ισχυρές εταιρείες και εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης, εγκαταστάσεις παραγωγής εντός της ΕΕ, καθώς και με σαφείς και δίκαιους κανόνες για την εσωτερική αγορά, οι οποίοι μπορούν να χρησιμεύσουν ως παράδειγμα διεθνώς⁽⁶⁾. Ωστόσο, είναι σημαντικό να κάνει μελετημένη χρήση των μέσων εμπορικής άμυνας για τη διατήρηση του θεμιτού ανταγωνισμού στην ΕΕ.

6.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι μια πολιτική που εστιάζει στην αυτονομία δεν είναι κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Αντ' αυτού, η εμπορική πολιτική της ΕΕ πρέπει να αναγνωρίσει το γεγονός ότι το άνοιγμα αποτελεί βασικό συστατικό για την επίτευξη ανθεκτικότητας. Είναι σημαντικό να βρεθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ του ανοίγματος και του προγραμματισμένου νομικού μέσου για την αντιμετώπιση των δυνητικά στρεβλωτικών επιπτώσεων, τόσο στις εταιρείες όσο και στους εργαζομένους, των ξένων επιδοτήσεων στην ενιαία αγορά. Η ΕΟΚΕ στηρίζει μια ανοιχτή και δίκαιη ενιαία αγορά και ίσους όρους ανταγωνισμού για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις στις αγορές του εξωτερικού.

6.3. Από την άλλη πλευρά, η εισαγωγή νέων ορολογιών όπως «ανταγωνιστική βιωσιμότητα», χωρίς περαιτέρω εξηγήσεις, θα πρέπει να αποφευχθεί. Οι εταιρείες θα αντιμετωπίσουν μια δύσκολη μάχη κατά τη φάση της ανάκαμψης και χρειάζονται ένα εύκολο στη διαπραγμάτευση νομοθετικό πλαίσιο για να το πράξουν.

6.4. Η προσέγγιση του σχηματισμού και της στήριξης βιομηχανικών συμμαχιών έχει αποδειχθεί επιτυχής στα υφιστάμενα παραδείγματα μπαταριών και υδρογόνου. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτό είναι ένα πολύ καλό μέσο και υποστηρίζει τη δρομολόγηση περαιτέρω συμμαχιών καθώς και τους επιλεγμένους τομείς, π.χ. τεχνολογίες επεξεργαστών και ημιαγωγών, βιομηχανικά δεδομένα, τεχνολογίες υπολογιστικού νέφους και παρυφών, διαστημικοί εκτοξευτές και αερομεταφορές μηδενικών εκπομπών. Προτρέπουμε, ωστόσο, οι συμμαχίες να δημιουργηθούν με διαφανή τρόπο και χωρίς αποκλεισμούς, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

⁽⁶⁾ Βλέπε ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 108.

7. Επιτάχυνση των διττών μεταβάσεων

7.1. Όπως αναγνωρίζεται στην Πράσινη Συμφωνία, η ψηφιοποίηση παίζει βασικό ρόλο σε όλα τα οικοσυστήματα. Συνεπώς, οι επενδύσεις θα πρέπει να αυξηθούν σε ολόκληρη την ΕΕ για να ενισχυθεί η αναπτυξιακή ισχύς των νέων τομέων ΤΠΕ, όπως η οικονομία των δεδομένων, το διαδίκτυο των πραγμάτων, το υπολογιστικό νέφος, η ρομποτική, η τεχνητή νοημοσύνη και η προηγμένη μεταποίηση, καθώς και η χρήση βιομηχανικών προτύπων ανεπτυγμένων από την Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν επενδύσεις σε ψηφιακές λύσεις που προσθέτουν αξία στις ευρωπαϊκές οικονομίες.

7.2. Το να καταστεί η Ευρώπη ανταγωνιστική στον ψηφιακό τομέα αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα. Η στρατηγική ορθώς σημειώνει την ανάγκη οι συννομοθέτες να εγκρίνουν ταχέως την πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες και την πράξη για τις ψηφιακές αγορές, καθώς και τον πρωταρχικό ρόλο των εναρμονισμένων προτύπων στην ενίσχυση της ενιαίας αγοράς αγαθών και την προώθηση της ευρωπαϊκής παγκόσμιας ηγεσίας στις τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης της ψηφιοποίησης για την επίτευξη υψηλότερης ενεργειακής απόδοσης. Ένα εύρυθμο λειτουργικό ευρωπαϊκό σύστημα τυποποίησης διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην επίτευξη των στόχων της διττής μετάβασης και στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ανθεκτικότητας των βιομηχανιών της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εντείνει τις προσπάθειές της για την επίτευξη μιας ηγετικής θέσης μέσα από και στον καθορισμό προτύπων, προωθώντας και αναπτύσσοντας τα υφιστάμενα πρότυπα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας από κοινού με τις εταιρείες. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επικροτεί την ολιστική προσέγγιση της Επιτροπής, λαμβάνοντας υπόψη επίσης τη σημασία του τομέα των υπηρεσιών για την εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και την αντιμετώπιση της διττής μετάβασης.

7.3. Ο εφοδιασμός του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού με ψηφιακές δεξιότητες για τη νέα αυτή φάση της εκβιομηχάνισης είναι καθοριστικής σημασίας. Η ένταξη στην ψηφιακή εποχή μπορεί να επιτευχθεί μόνο με εξειδικευμένο και άρτια προετοιμασμένο εργατικό δυναμικό. Οι δεξιότητες αποτελούν σημαντικό καταλύτη για την καινοτομία και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Η αύξηση της απασχολησιμότητας απαιτεί ολοκληρωμένες στρατηγικές για την αγορά εργασίας με τη συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερομένων φορέων (κοινωνικών εταίρων, θεσμών της αγοράς εργασίας, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, παρόχων κατάρτισης). Οι ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες πρέπει να ενσωματωθούν σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, κατάρτισης και τομαεακών κοινωνικών εταίρων. Οι τοπικές επιχειρήσεις θα πρέπει να συμμετέχουν στη διαχείριση των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς διαθέτουν εκτενή γνώση των συστημάτων των εταιρειών και των αναγκών της τοπικής αγοράς. Η ψηφιοποίηση της οικονομίας θα πρέπει να προωθηθεί χωρίς αποκλεισμούς, αποτρέποντας κάθε είδους ψηφιακές διακρίσεις, ιδίως εις βάρος των ηλικιωμένων, των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων που ζουν σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές.

7.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ένας ισχυρός ευρωπαϊκός μεταποιητικός τομέας βασισμένος σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών ή μηδενικών εκπομπών και στην ενεργειακή απόδοση είναι το καλύτερο για την οικονομική ευημερία και το κλίμα. Η μείωση της παραγωγικής ικανότητας και ο κίνδυνος διαρροής τόσο άνθρακα όσο και επενδύσεων σε χώρες με λιγότερο φιλόδοξα πρότυπα εκπομπών θα ήταν θεμελιώδης αποτυχία. Η ανάπτυξη προσιτών τεχνολογιών χαμηλών ή μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών — καθώς και τεχνολογιών ενεργειακής απόδοσης— και η προώθησή τους στις παγκόσμιες αγορές αποτελεί τον σημαντικότερο μοχλό για τη μείωση των εκπομπών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ευθύνη της Ευρώπης είναι να καταδείξει ότι η φιλόδοξη μείωση των εκπομπών είναι δυνατή χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η οικονομική ευημερία.

7.5. Η κυκλική οικονομία (7) και η δημιουργία αγορών δευτερογενών πρώτων υλών είναι ζωτικής σημασίας. Οι πολιτικές διαχείρισης αποβλήτων και τα υποχρεωτικά ανακυκλωμένα περιεχόμενα στις συσκευασίες και σε άλλα προϊόντα είναι ζωτικής σημασίας για να τεθούν σε λειτουργία επενδύσεις κατά μήκος των αλυσίδων ανακύκλωσης.

7.6. Προκειμένου να επιτευχθεί το αναγκαίο επίπεδο επενδύσεων για τη χρηματοδότηση της Πράσινης Συμφωνίας, θα πρέπει επίσης να εξεταστεί το ενδεχόμενο επανεξέτασης των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων για επενδύσεις σε προϊόντα και διαδικασίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών. Επιπλέον, τα πρόσφατα συσταθέντα ταμεία καινοτομίας και εκσυγχρονισμού, καθώς και τα έσοδα από τους πλειστηριασμούς στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ και οι προτεινόμενες συμβάσεις άνθρακα λόγω διαφοράς, αναμένεται να παρέχουν πρόσθετους πόρους για τη στήριξη κλιματικών και ενεργειακών έργων και για την αντιμετώπιση των κοινωνικών επιπτώσεων μιας μετάβασης που επιδιώκει να μην αφήσει κανέναν στο περιθώριο. Επίσης, πρέπει να εισαχθεί σύνδεσμος μεταξύ της βιομηχανικής στρατηγικής, αφενός, και της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του Σχεδίου δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα, και του εδάφους, αφετέρου.

7.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη γραμμή που ακολουθεί η επικαιροποίηση της βιομηχανικής στρατηγικής για τον μηχανισμό συνοριακής προσαρμογής άνθρακα. Θέλουμε να υπογραμμίσουμε ότι ένας μηχανισμός συνοριακής προσαρμογής άνθρακα, ο οποίος εισήχθη για επιλεγμένους τομείς, πρέπει να συμμορφώνεται πλήρως με τους κανόνες του ΠΟΕ προκειμένου να αποφευχθούν αντίποινα από εμπορικούς εταίρους. Η επίτευξη ουδέτερου ισοζυγίου διοξειδίου του άνθρακα, ο καθορισμός παρόμοιων επιπέδων τιμών άνθρακα διεθνώς θα πρέπει να είναι στόχος προτεραιότητας σε μελλοντικές πολυμερείς διαπραγματεύσεις.

(7) Βλέπε ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 94 και ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 29.

7.8. Η επιστήμη ανάλυσης δεδομένων θα επιτελέσει καθοριστικό ρόλο στο βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο μέλλον. Η ΕΕ χρειάζεται προηγμένα προγράμματα ανάλυσης δεδομένων, ικανά να αξιολογήσουν το επίπεδο της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας σε σχέση με τους παγκόσμιους ανταγωνιστές μας. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες σύναψης βιομηχανικών συμμαχιών για θέματα βιομηχανικών δεδομένων και υπολογιστικής παρυφών και νέφους.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Σημείωση: Το παράρτημα στο παρόν έγγραφο (η συμπληρωματική γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών — CCM1/185 — «Αντίκτυπος της επικαιροποιημένης βιομηχανικής στρατηγικής στο βιομηχανικό οικοσύστημα της υγείας» — EESC-2021-02562-00-00-AS-TRA) είναι διαθέσιμη στις επόμενες σελίδες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI) με θέμα
«Αντίκτυπος της επικαιροποιημένης βιομηχανικής στρατηγικής στο βιομηχανικό οικοσύστημα της υγείας»
(συμπληρωματική γνωμοδότηση στη γνωμοδότηση INT/935)

Εισηγητής: ο κ. **Αναστάσης ΓΙΑΠΑΝΗΣ**

Συνεισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	26.4.2021
Νομική βάση	Άρθρο 37 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Συμπληρωματική γνωμοδότηση
Αρμόδιο όργανο	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από την CCMI	29.9.2021

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η υγεία βρίσκεται στο επίκεντρο της νέας διεθνούς γεωπολιτικής κατάστασης και ότι είναι ζωτικής σημασίας να υποστηριχθεί ένα ισχυρό και συντονισμένο ευρωπαϊκό οικοσύστημα ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης, ώστε να συμβάλει στη στρατηγική αυτονομία της βιομηχανίας, στην τεχνολογική κυριαρχία της ΕΕ και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της ΕΕ, με βάση μια ολιστική προσέγγιση, με σαφώς καθορισμένους χάρτες πορείας και με μετρήσιμους και διαφανείς δείκτες επιδόσεων.

1.2. Προκειμένου να αξιολογηθεί η επακρίβης φύση των εξαρτήσεων που προσδιορίστηκαν, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων που ενέχουν για την ανθεκτικότητα και τη λειτουργία των βιομηχανικών οικοσυστημάτων στην ΕΕ, και να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και οι ελλείψεις στρατηγικών υλικών, απαιτείται χαρτογράφηση και ανάλυση «από τη βάση προς την κορυφή», από κοινού με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη του εν λόγω τομέα.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται δράση για τη δημιουργία ενός ισχυρότερου, δίκαιότερου και πιο αποδοτικού και προσβάσιμου οικοσυστήματος ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης, με αποτελεσματική διακυβέρνηση, κατάλληλη διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού και διαλειτουργική και διασυνδεδεμένη ψηφιακή αρχιτεκτονική στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης. Η ΕΕ πρέπει να βρει τα κατάλληλα κίνητρα για την επανεγκατάσταση στρατηγικών παραγωγικών ικανοτήτων.

1.4. Η Ευρώπη εξαρτάται από άλλες χώρες για την προμήθεια ορισμένων πρώτων υλών. Ο τομέας της υγείας χρειάζεται ισχυρότερες και πιο διαφοροποιημένες διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού, προκειμένου να είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει μελλοντικές κρίσεις. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοινωθείσα πρόταση για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αρχής ετοιμότητας και αντίδρασης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας.

1.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη λήψης δραστικότερων μέτρων, μεταξύ άλλων μέσω συνεργειών μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Χρειάζονται απεγνωσμένα στρατηγικές προβλέψεις σε επίπεδο Ένωσης, προωθώντας τη δίκαιη διαθεσιμότητα του εξοπλισμού και την πρόσβαση στο οικοσύστημα ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης, μεγαλύτερη αλληλεγγύη, δικαιοσύνη και πολυμερή συνεργασία. Η ΕΟΚΕ ζητά να διασφαλιστεί η κοινωνική ευημερία μέσω της εύκολης πρόσβασης σε αποτελεσματικά φάρμακα υψηλής ποιότητας για όλους τους κατοίκους της ΕΕ.

1.6. Οι δυναμικές συνέργειες μεταξύ μεγάλων εταιρειών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν αξιοποιούνται πλήρως, παρεμποδίζοντας σοβαρά την ενδυνάμωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και εμποδίζοντας τον τομέα της υγείας να καταστεί εκκολλημένο πρωτοποριακών ανακαλύψεων. Τα μέσα υποστήριξης των επενδύσεων πρέπει να συντονίζονται αποτελεσματικά, με ειδικές προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για τις βιομηχανικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

1.7. Η ΕΟΚΕ ζητά μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά την ανταλλαγή δεδομένων για την υγεία και τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης, την εξάλειψη των κανονιστικών φραγμών και την υποστήριξη μιας κοινής προσέγγισης της ΕΕ όσον αφορά τη χρήση των υπηρεσιών τηλεϊατρικής. Υποστηρίζει πλήρως τη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων για την υγεία, με πλήρη σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

1.8. Ο τομέας της υγείας μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην κλιματική ουδετερότητα της ΕΕ μέσω κατάλληλα σχεδιασμένων πολιτικών διαχείρισης των αποβλήτων, νέων επιχειρηματικών μοντέλων κυκλικής οικονομίας και αυξημένης ικανότητας των υποδομών μεταφορών.

1.9. Οι επενδύσεις στην Ε & Α είναι ουσιαστικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα της βιομηχανίας της υγείας. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να τονώσουν τις δημόσιες και τις ιδιωτικές επενδύσεις με στόχο την ενσωμάτωση των κοινωνικών και των υγειονομικών πτυχών.

1.10. Η ΕΟΚΕ ζητά μεγαλύτερη συμμετοχή στις κανονιστικές διαδικασίες όσον αφορά την ανάπτυξη εναρμονισμένων προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τον προστατευτικό εξοπλισμό και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα. Η ΕΟΚΕ ζητά σαφείς εντολές για τους οργανισμούς τυποποίησης στο πλαίσιο της τεχνικής και της κανονιστικής διαδικασίας.

1.11. Απαιτούνται ειδικά προγράμματα κατάρτισης, επανεκπαίδευσης, αναβάθμισης των δεξιοτήτων και διά βίου μάθησης για το ευρωπαϊκό εργατικό δυναμικό υγείας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις της Πράσινης Συμφωνίας. Πρέπει να δοθεί έμφαση όχι μόνο στους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, αλλά και στους ερευνητές, τους εκπαιδευτικούς, τους εργαζόμενους στα μέσα ενημέρωσης και τους ίδιους τους ασθενείς. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητά περισσότερη ενημέρωση σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών/ασθενών, με πλήρη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των ενδιαφερόμενων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

1.12. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τη συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών για την ανθεκτικότητα του φαρμακευτικού τομέα, με βάση τις υφιστάμενες δομές στο πλαίσιο της φαρμακευτικής στρατηγικής για την Ευρώπη, και να εξακολουθήσει να αναπτύσσει έναν ισχυρό, βιώσιμο και ψηφιακό μετασχηματισμό του βιομηχανικού οικοσυστήματος της υγείας, όπως υποδεικνύεται στη βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη.

2. Ιστορικό και εισαγωγή

2.1. Η πανδημία COVID-19 έχει προκαλέσει μια πρωτοφανή κρίση σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ η οποία, σε αντίθεση με κάθε προηγούμενη κρίση, έχει επηρεάσει τόσο την προσφορά όσο και τη ζήτηση, καθώς και την κοινωνία στο σύνολό της. Η ΕΕ έχει πληγεί σοβαρά σε σχέση με άλλα μέρη του κόσμου και έχει σημειώσει περισσότερους θανάτους ανά εκατομμύρια κόσμου σε σχέση με την παγκόσμια τάση⁽¹⁾. Η Ένωση έχει αντιδράσει με επαρκή και σχεδόν συντονισμένο τρόπο. Εάν η Ένωση ήταν καλύτερα προετοιμασμένη για ένα τέτοιο είδος κρίσης, θα μπορούσε να είχε κάνει πολύ περισσότερα.

2.2. Η ενιαία αγορά αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του εγχειρήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, υφίστανται ακόμη εμπόδια λόγω της μη εναρμονισμένης εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ εντός των κρατών μελών. Η πανδημία COVID-19 έχει εντείνει αυτά τα εμπόδια, καθώς έχει αποκαλύψει πόσο εύθραυστες είναι οι αλυσίδες αξίας και έχει αυξήσει τα προβλήματα διανομής. Έχει καταστεί σαφές ότι η ΕΕ εξαρτάται από τρίτες χώρες ως προς τα ιατρικά προϊόντα.

2.3. Ο τομέας της ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης προσέφερε περισσότερες από 7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας το 2018⁽²⁾. Ο τομέας είναι πολύ σημαντικός για την ενιαία αγορά, καθώς δημιουργεί περισσότερες από 800 000 άμεσες θέσεις εργασίας και 109,4 δισεκατομμύρια EUR σε εμπορικό πλεόνασμα⁽³⁾. Οι παραγωγοί φαρμάκων είχαν τη μεγαλύτερη συνεισφορά σε επενδύσεις Ε & Α το 2019, ενώ η ευρωπαϊκή αγορά ηλεκτροϊατρικών προϊόντων ανέρχεται πλέον σε 120 δισεκατομμύρια EUR. Ωστόσο, οι επενδύσεις της ΕΕ είναι μικρότερες σε σύγκριση με αυτές των εμπορικών εταίρων μας: 19,2 % των βιομηχανικών επενδύσεων Ε & Α στην ΕΕ προορίζονται για καινοτομίες για την υγεία, σε σύγκριση με 26,4 % στις ΗΠΑ, για παράδειγμα. Η Ευρώπη είναι σημαντικός κόμβος για την παγκόσμια βιομηχανία ιατροτεχνολογικών προϊόντων. Η αγορά ιατροτεχνολογικών προϊόντων στην ΕΕ αντιπροσωπεύει στο ένα τρίτο της παγκόσμιας αγοράς, με περίπου 32 000 επιχειρήσεις και 730 000 εργαζομένους.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η υγεία είναι μία από τις μεγαλύτερες του μέλλοντος, ιδίως στην Ευρώπη και στο νέο γεωπολιτικό πλαίσιο, είναι ζωτικής σημασίας να στηριχθεί το βιομηχανικό οικοσύστημα της ιατροφαρμακευτικής περιθάλψης που συμβάλλει στη στρατηγική αυτονομία και την τεχνολογική κυριαρχία της ΕΕ.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τοποθετεί τη βιομηχανία, και ιδίως την ιατροφαρμακευτική περιθάλψη, στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών πολιτικών, αναγνωρίζοντας την ικανότητά της να επιφέρει σημαντικές αλλαγές, να ερμηνεύει τις νέες ανάγκες και προκλήσεις της κοινωνίας και να προσφέρει καινοτόμες και ανταγωνιστικές λύσεις. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ ζητά να υιοθετηθεί μια πιο ολιστική προσέγγιση από την προσέγγιση της Επιτροπής, επικεντρωμένη κυρίως στη βιομηχανία. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν υψηλό επίπεδο ευθύνης, δεδομένου ότι η υγεία είναι μια από τις βασικές ανάγκες ατομικής

(1) Μελέτη ΕΚ — Impacts of the COVID-19 pandemic on EU industries (Αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19 στις βιομηχανίες της ΕΕ).

(2) Eurostat — Healthcare personnel statistics (Στατιστικές υγειονομικού προσωπικού).

(3) International trade in goods by type of good (Διεθνές εμπόριο αγαθών ανά είδος αγαθού).

διαβίωσης και αναμφίβολα το πιο πολύτιμο αγαθό των ατόμων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητά περισσότερη επικοινωνία σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών/ασθενών, συμπεριλαμβανομένων των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η ΕΕ χρειάζεται ένα ισχυρό και συντονισμένο σύστημα υγείας.

3.3. Η βιομηχανική διάρθρωση του οικοσυστήματος υγείας είναι μια εκτεταμένη κατασκευή, με μερικούς μεγάλους παράγοντες και έναν μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ωστόσο, οι πιθανές συνέργειες μεταξύ των δύο ομάδων δεν αξιοποιούνται πλήρως, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται σημαντικά η ενδυνάμωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Ως αποτέλεσμα, το οικοσύστημα υγείας δεν λειτουργεί πλήρως και δεν μπορεί να αναδειχθεί σε εκκολλητήριο νέων καινοτόμων ανακαλύψεων.

3.4. Το βιομηχανικό οικοσύστημα της υγείας απαιτεί μια ισχυρή εσωτερική αγορά, με ισχυρές εγκαταστάσεις παραγωγής και διανομής. Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει στο παρελθόν τον «κεντρικό ρόλο που διαδραματίζει μια λειτουργική, δίκαιη και αποτελεσματική εσωτερική αγορά, η οποία, αφενός, προωθεί και ανταμείβει τη γνήσια ιατρική καινοτομία με πραγματική προστιθέμενη αξία για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και, αφετέρου, ενισχύει τον ανταγωνισμό για δίκαιη και προσιτή πρόσβαση σε φάρμακα»⁽⁴⁾.

3.5. Φαίνεται ότι υπάρχει σημαντική ανάγκη αναβάθμισης της ενωσιακής αγοράς μέσω της διασφάλισης μιας πιο αποτελεσματικής διακυβέρνησης, ιδίως στον βιομηχανικό τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης⁽⁵⁾: μια λειτουργική ενιαία αγορά και πολιτική ανταγωνισμού προσφέρει ισχυρή δυναμική στις επιχειρήσεις, η οποία μπορεί να διαδραματίσει κείμενο ρόλο στη διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού εντός της ΕΕ, και να αποτρέψει την κατακεραμιτισμένη αρχιτεκτονική του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

3.6. Όπως αποδείχθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η συνεργασία και η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών βελτιώνουν την ικανότητα αντίδρασης της ΕΕ και ενισχύουν την ανθεκτικότητα της Ένωσης στο σύνολό της. Η στρατηγική πρόβλεψη σε ενωσιακό επίπεδο συνιστά επείγουσα ανάγκη, ιδίως εφόσον η πανδημία έχει πλήξει βαθύτερα τους τομείς και τις αλυσίδες αξίας που έχουν διασυνοριακές διασυνδέσεις.

3.7. Οι στρατηγικές εξαρτήσεις επηρεάζουν τα θεμελιώδη συμφέροντα της ΕΕ. Αφορούν ιδίως τους τομείς της ασφάλειας και της προστασίας, την υγεία των Ευρωπαίων, και την ικανότητα πρόσβασης σε αγαθά, υπηρεσίες και τεχνολογίες που είναι κρίσιμης σημασίας για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση που αποτελούν βασική προτεραιότητα για την ΕΕ.

3.8. Η ΕΟΚΕ έχει συστήσει στην Επιτροπή «να παρουσιάσει μια σαφή βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη συγκεκριμένη και ολοκληρωμένη στρατηγική για την ευρωπαϊκή βιομηχανία» και την έχει παρακινήσει να «εκδώσει συγκεκριμένο σχέδιο δράσης με σαφείς ετήσιους στόχους και διαδικασίες παρακολούθησης, σε στενή συνεργασία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη»⁽⁶⁾, ενώ παράλληλα έχει υπογραμμίσει τους τρόπους με τους οποίους «ο ρόλος των εργοδοτών, των επιχειρηματιών και της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην προώθηση των διαρθρωτικών αλλαγών είναι καθοριστικής σημασίας για τη βιομηχανική μετάβαση»⁽⁷⁾.

3.9. Η καινοτόμος ιατροφαρμακευτική βιομηχανία βασίζεται στην ιατρική πρόοδο. Ένα σημαντικό πρόβλημα που χρήζει άμεσης επίλυσης είναι οι υπερβολικά υψηλές τιμές ή η μη διαθεσιμότητα των φαρμάκων. Η κοινωνική ευημερία πρέπει να διασφαλιστεί μέσω της εύκολης πρόσβασης σε αποτελεσματικά φάρμακα υψηλής ποιότητας για όλους τους πολίτες που ζουν στην ΕΕ. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σημαντικές επιπτώσεις για τους κατασκευαστές ιατροτεχνολογικών προϊόντων.

3.10. Η εξάρτηση της Ευρώπης από ορισμένες πρώτες ύλες προερχόμενες μόνον από περιορισμένο αριθμό παραγωγών και χωρών κατέστη εμφανής κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Επιπλέον, ακόμα και οι πράσινες και οι ψηφιακές τεχνολογίες, που συχνά συνδέονται με το βιομηχανικό σύστημα υγείας, εξαρτώνται από ένα φάσμα σπάνιων πρώτων υλών που εισάγονται στην Ευρώπη, με μια πολύ μεγάλη ποσότητα σπάνιων απαιτούμενων γαιών να προέρχονται από έναν μόνο προμηθευτή, την Κίνα⁽⁸⁾. Η ενδυνάμωση και η διαφοροποίηση των διεθνών αλυσίδων εφοδιασμού είναι, επίσης, ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της βιομηχανίας της υγείας, και για να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μελλοντικές κρίσεις όπως η πανδημία COVID-19. Ο απώτερος σκοπός θα πρέπει να είναι η εξάλειψη των αδυναμιών και η διαμόρφωση ενός σταθερού, προβλέψιμου και αποδοτικού ως προς τη χρήση των πόρων εμπορικού περιβάλλοντος. Είναι θεμιτή η ανακοινωθείσα πρόταση για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αρχής ετοιμότητας και αντίδρασης σε καταστάσεις έκτακτης υγειονομικής ανάγκης.

3.11. Η Ευρώπη έχει χαράξει μια επιτυχημένη στρατηγική για την ανάπτυξη συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την ενίσχυση της E & A στη φαρμακοβιομηχανία, ωστόσο το ύψος των δαπανών της αντιστοιχεί μόλις στο ένα δέκατο των αντίστοιχων δαπανών της Βιοϊατρικής Αρχής Προηγμένης Έρευνας και Ανάπτυξης (Biomedical Advanced Research and Development Authority, BARDA) των ΗΠΑ.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Φαρμακευτική στρατηγική για την Ευρώπη» (ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 53).

⁽⁵⁾ Ερωτήσεις και απαντήσεις: πρόγραμμα EU4Health 2021-27.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα: «Μια νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη» (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 108).

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιομηχανική μετάβαση προς μια πράσινη και ψηφιακή ευρωπαϊκή οικονομία» (ΕΕ C 56 της 16.2.2021, σ. 10).

⁽⁸⁾ Π.χ. λευκόχρυσος για την παραγωγή καθαρού υδρογόνου, η μεταλλική σιλκόνη για ηλιακούς συλλέκτες και το λίθιο για τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα.

3.12. Οι μεγαλύτερες ευκαιρίες για τα επόμενα χρόνια θα προκύψουν από τις ψηφιακές τεχνολογίες υγείας. Είτε πρόκειται για φάρμακα, ιατροτεχνολογικά προϊόντα ή ιατρικές διαδικασίες, είτε για μέτρα πρόληψης, διάγνωσης ή θεραπείας ασθενειών, οι εν λόγω τεχνολογίες είναι ζωτικής σημασίας για όλους τους πολίτες της ΕΕ. Ο επερχόμενος κανονισμός για την τεχνητή νοημοσύνη⁽⁹⁾, η νομοθετική πρόταση για τον ευρωπαϊκό χώρο δεδομένων για την υγεία⁽¹⁰⁾ και η τυποποίηση θα προσφέρουν περισσότερη σαφήνεια στην ανταλλαγή των δεδομένων υγείας και τη χρήση της ΤΝ, θα εξαλείψουν τα νομοθετικά εμπόδια και θα στηρίξουν μια κοινή ενωσιακή προσέγγιση για τη χρήση υπηρεσιών τηλεϊατρικής, ενώ η πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων⁽¹¹⁾ θα πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίσει την ανταλλαγή δεδομένων υγείας, με παράλληλη εξασφάλιση της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και διαφύλαξη των λοιπών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του τομέα της υγείας αποτελεί τεράστια ευκαιρία. Ο ενστερνισμός της διττής μετάβασης μπορεί να προσφέρει περαιτέρω ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για την Ένωση μέσα σε ένα πολύπλοκο και τεταμένο διεθνές περιβάλλον. Ιδίως μέσω της επένδυσης σε υπολογιστικές τεχνολογίες και τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης υψηλής απόδοσης, η ΕΕ μπορεί να αναπτύξει τεχνολογίες αιχμής, ιδίως προγνωστικές. Η πανδημία κατέδειξε την άμεση ανάγκη για υπηρεσίες έξυπνης υγείας, όπως η τηλευγεία.

4.2. Επιπλέον, ο τομέας της υγείας μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην κλιματική ουδετερότητα της ΕΕ μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά μήκος των αλυσίδων αξίας. Οι πολιτικές διαχείρισης των αποβλήτων πρέπει να ενισχυθούν, καθώς ο τομέας παράγει σημαντικές ποσότητες αποβλήτων από υπολείμματα φαρμάκων και μεταχειρισμένο τεχνολογικό και ατομικό εξοπλισμό. Πρέπει να αναπτυχθούν νέα επιχειρηματικά μοντέλα κυκλικής οικονομίας και αυξημένες ικανότητες υποδομών μεταφορών και να συμμετάσχουν όλα τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη στην προσπάθεια απαλλαγής των αλυσίδων αξίας από τις ανθρακούχες εκπομπές.

4.3. Η ανθρώπινη υγεία εξαρτάται εντέλει από οικοσυστημικά προϊόντα και υπηρεσίες (όπως η διαθεσιμότητα γλυκού νερού, τροφής και καυσίμων) που είναι απαραίτητα για την καλή υγεία των ανθρώπων και μια παραγωγική ζωή. Η απώλεια βιοποικιλότητας μπορεί να έχει άμεσες σημαντικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, εάν οι οικοσυστημικές υπηρεσίες δεν επαρκούν πλέον για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών.

4.4. Η παραδοσιακή ιατρική εξακολουθεί να διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ιδίως στην πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Τα φαρμακευτικά φυτά αποτελούν το πιο κοινό εργαλείο φαρμακευτικής αγωγής στην παραδοσιακή ιατρική και στη συμπληρωματική ιατρική παγκοσμίως. Πολλές κοινότητες βασίζονται στα φυσικά προϊόντα που συλλέγονται από οικοσυστήματα για ιατρικούς και πολιτιστικούς σκοπούς, επιπλέον των τροφίμων.

4.5. Τα στρατηγικά αποθέματα και ο επαναπατρισμός των εταιρειών της ΕΕ είναι άλλες σημαντικές κατευθύνσεις που πρέπει να εξεταστούν και αποτελούν μέρος των κοινών αρμοδιοτήτων της ΕΕ. Καθώς η τεχνολογία βελτιώνεται, παράλληλα με τις κατασκευαστικές ικανότητες, η ΕΕ πρέπει να βρει τα κατάλληλα κίνητρα για τον επαναπατρισμό των ικανοτήτων στρατηγικής παραγωγής στο έδαφός της. Τα φορολογικά κίνητρα μπορούν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο εν προκειμένω.

4.6. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η ενδεδειγμένη αξιολόγηση τόσο της επακριβούς φύσης των εξαρτήσεων που εντοπίστηκαν, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων που ενέχουν για την ανθεκτικότητα και τη λειτουργία των βιομηχανικών οικοσυστημάτων στην ΕΕ, όσο και των δυνητικών προοπτικών για τον περιορισμό αυτών των εξαρτήσεων, καθώς και των εμπορικών διαφορών και των κυβερνοεπιθέσεων στο μέλλον, να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και οι ελλείψεις στρατηγικών υλικών, απαιτείται χαρτογράφηση και ανάλυση «από τη βάση προς την κορυφή» από κοινού με τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία.

4.7. Οι επενδύσεις στην Ε & Α είναι ουσιαστικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα της βιομηχανίας της υγείας. Πέρα από τη συνεισφορά κονδυλίων της ΕΕ, οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να ενθαρρύνουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις δημόσιες και τις ιδιωτικές επενδύσεις. Η ανάπτυξη συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, όπως η IMI2, θα ενθαρρύνει τους παραγωγούς να επενδύσουν και να προβούν σε δραστηριότητες Ε & Α&Κ που είναι ζωτικής σημασίας για τις μελλοντικές φαρμακευτικές ανακαλύψεις. Τέτοιου είδους πρωτοβουλίες μπορούν να διατηρήσουν την Ευρώπη στην πρώτη γραμμή των καινοτομιών στον τομέα της υγείας.

4.8. Εξίσου σημαντική είναι η στήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών για τη συγκέντρωση δημοσίων πόρων μέσω σημαντικών έργων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος (IPCEI) σε τομείς όπου η αγορά δεν μπορεί να προσφέρει από μόνη της πρωτοποριακές καινοτομίες, όπως ισχύει στον φαρμακευτικό τομέα.

4.9. Η ανταγωνιστικότητα του κλάδου μπορεί να στηριχθεί από ένα ισχυρό πλαίσιο δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που ενθαρρύνει και προστατεύει την καινοτομία. Η πρόσβαση σε δεδομένα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τους παραγωγούς, ιδίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που έχουν πληγεί σημαντικά από την πανδημία, και η αναβάθμιση και η ενίσχυσή της πρέπει να ενθαρρυνθούν. Η ΕΕ έχει ανάγκη από ειδικά σχεδιασμένες πολιτικές για την ανάλυση μαζικών δεδομένων και για τις διαλειτουργικές υποδομές πρόσβασης σε δεδομένα.

⁽⁹⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη και για την τροποποίηση ορισμένων νομοθετικών πράξεων της Ένωσης [COM(2021) 206 final].

⁽¹⁰⁾ Ανακοίνωση με τίτλο «Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα» [COM(2020) 66 final].

⁽¹¹⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων (Πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων) [COM(2020) 767 final].

4.10. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις χρειάζονται επίσης εύκολη πρόσβαση στη χρηματοδότηση για να μπορούν να ευημερήσουν και να αναπτυχθούν. Αυτή η πρόσβαση συνεπάγεται και εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης πέρα από τα συνηθισμένα τραπεζικά δάνεια, όπως ευκαιρίες χρηματοδότησης με ίδια κεφάλαια ή επιχειρηματικό κεφάλαιο. Τα μέσα υποστήριξης των επενδύσεων πρέπει να συντονίζονται αποτελεσματικά, με κονδύλια ειδικά αφιερωμένα στις βιομηχανικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στον τομέα αυτό, είναι σημαντικό οι πρωτοβουλίες που απορρέουν από το πλαίσιο βιώσιμης χρηματοδότησης της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής της ταξινόμησης, να σχεδιάζονται έτσι ώστε να παρέχουν μια ευκαιρία στην ευρωπαϊκή οικονομία, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις ανάγκες των χρηματοπιστωτικών αγορών όσο και τις προκλήσεις της βιομηχανίας.

4.11. Η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού μορφότυπου ανταλλαγής ηλεκτρονικών μητρώων υγείας για την αποδέσμευση της ροής δεδομένων υγείας μεταξύ των συνόρων προσφέρει ένα πλαίσιο για περαιτέρω ανάπτυξη κοινών τεχνικών προδιαγραφών για την ασφαλή ανταλλαγή δεδομένων υγείας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, επί των οποίων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης καταρτίζει επί του παρόντος τεχνικές προδιαγραφές. Η ΕΟΚΕ ζητά μεγαλύτερη συμμετοχή και συμπερίληψη των ενδιαφερόμενων μερών στις κανονιστικές διαδικασίες όσον αφορά την ανάπτυξη εναρμονισμένων προτύπων ποιότητας και ασφάλειας για τον προστατευτικό εξοπλισμό και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα.

4.12. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη πολλών αναγκών του οικοσυστήματος υγείας μέσω επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων των εθνικών συστημάτων υγείας, ενίσχυσης της ανθεκτικότητας και της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση κρίσεων, πρωτοβάθμιας περίθαλψης, αύξησης της δίκαιας και διαφανής πρόσβασης σε υπηρεσίες, καταπολέμησης των αδυναμιών της αλυσίδας εφοδιασμού και των ελλείψεων ψηφιακών δεξιοτήτων των εργαζομένων στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, λύσεων τηλεϊατρικής, έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας.

4.13. Η ΕΟΚΕ ζητά την ανάπτυξη ειδικά σχεδιασμένων προγραμμάτων κατάρτισης, επανεκπαίδευσης, αναβάθμισης δεξιοτήτων και διά βίου μάθησης για το ευρωπαϊκό εργατικό δυναμικό υγείας, σύμφωνα με τον βασικό επαγγελματικό και κοινωνικό τους ρόλο, την τεχνολογική πρόοδο και τις νέες απαιτήσεις για την ενίσχυση της βιωσιμότητας. Χρειάζονται σαφείς πολιτικές κατάρτισης υπό την καθοδήγηση των ενδιαφερόμενων μερών του εν λόγω τομέα, προκειμένου να υπάρχουν ειδικευμένοι εργαζόμενοι ικανοί να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις της Πράσινης Συμφωνίας.

4.14. Η ΕΟΚΕ είχε σημειώσει στο παρελθόν ότι «θα πρέπει να σχεδιαστούν νέες πολιτικές για τις δεξιότητες με τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των κοινωνικών εταίρων, προκειμένου να επιταχυνθεί η προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ώστε να ανταποκρίνονται στη ζήτηση για νέες θέσεις εργασίας»⁽¹²⁾. Στον τομέα της υγείας, πρέπει να δοθεί έμφαση όχι μόνο στους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, αλλά και στους ερευνητές, τους εκπαιδευτικούς, τους φορείς λήψης αποφάσεων κάθε είδους, τους εργαζόμενους στα μέσα ενημέρωσης, τους ίδιους τους ασθενείς και τις οργανώσεις εκπροσώπησής τους.

4.15. Οι στρατηγικές δημόσιες συμβάσεις διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στη συνένωση της ενωσιακής βιομηχανίας, των ερευνητικών κέντρων και των ενωσιακών και εθνικών ρυθμιστικών αρχών, ιδίως στον τομέα της υγείας, και διευκολύνουν τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με στόχο την κάλυψη των αναγκών των δημόσιων και ιδιωτικών συστημάτων υγείας και τη διευκόλυνση της αγοράς καινοτόμων και οικονομικά προσιτών τεχνολογιών υγείας, συμπεριλαμβανομένων πράσινων και ψηφιακών λύσεων και κοινωνικών ρητρών⁽¹³⁾.

4.16. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη καλέσει τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ να επιδείξουν πολιτική βούληση για την υλοποίηση ενός «Συμφώνου στον τομέα της υγείας για το μέλλον της Ευρώπης»⁽¹⁴⁾, σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ.

4.17. Η πρωτοβουλία διαρθρωμένου διαλόγου⁽¹⁵⁾ που ανακοινώθηκε στη φαρμακευτική στρατηγική είναι ζωτικής σημασίας για την Ευρώπη για τον προσδιορισμό των γενεσιουργών αιτιών και των παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία πιθανών αδυναμιών και εξαρτήσεων των αλυσίδων εφοδιασμού φαρμάκων.

4.18. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων για την υγεία⁽¹⁶⁾, με στόχο την παροχή της απαραίτητης υποδομής ανταλλαγής δεδομένων για τα διαγνωστικά εργαλεία και τις θεραπείες σε περιπτώσεις συνεργασίας και συμμετοχής σε προσπάθειες συνεπένδυσης σε οικοσυστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης νέας γενιάς κατά μήκος των αλυσίδων αξίας.

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα: «Μια νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη» (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 108).

⁽¹³⁾ Κοινωνικές αγορές — Οδηγός για τη συνεκτίμηση κοινωνικών παραμέτρων στις δημόσιες συμβάσεις — 2η έκδοση (ΕΕ C 237 της 18.6.2021, σ. 1).

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη θέσπιση προγράμματος σχετικά με τη δράση της Ένωσης στον τομέα της υγείας για την περίοδο 2021-2027 (ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 251).

⁽¹⁵⁾ Διαρθρωμένος διάλογος για την ασφάλεια του εφοδιασμού φαρμάκων.

⁽¹⁶⁾ Η Επιτροπή δημοσιεύει ανοικτή δημόσια διαβούλευση σχετικά με τον ευρωπαϊκό χώρο δεδομένων για την υγεία.

4.19. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα εναρμονισμένα πρότυπα θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως μέσο για την κάλυψη των βασικών απαιτήσεων ασφάλειας των προϊόντων, με την υποστήριξη μέσων που βοηθούν τη διάθεση των προϊόντων στην αγορά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αποφύγει την υπερβολική ρύθμιση των προϊόντων, με προτεραιότητα την ελάφρυνση του διοικητικού φόρτου που προκαλείται από την υπερβολική νομοθεσία, διασφαλίζοντας παράλληλα την εύκολη πρόσβαση στην τεκμηρίωση, την ορθή πληροφόρηση, την ομαλή ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την αποτελεσματική συνεργασία.

4.20. Τέλος, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τη συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του φαρμακευτικού συστήματος της ΕΕ απέναντι σε μελλοντικές κρίσεις, με βάση τους υφιστάμενους μηχανισμούς που προβλέπονται στη φαρμακευτική στρατηγική για την Ευρώπη ⁽¹⁷⁾ και στη βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη ⁽¹⁸⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης την Επιτροπή να δημιουργήσει περαιτέρω συνέργειες μεταξύ των κρατών μελών, να υποβάλει νέες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση του συντονισμού των διαφόρων εθνικών συστημάτων (σύμφωνα με τη ΣΛΕΕ ⁽¹⁹⁾) και να συνεχίσει να αναπτύσσει έναν ισχυρό, βιώσιμο και ψηφιακό μετασχηματισμό του βιομηχανικού οικοσυστήματος της υγείας.

Βρυξέλλες, 29 Σεπτεμβρίου 2021.

Ο Πρόεδρος
της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών
Pietro Francesco DE LOTTO

⁽¹⁷⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0761>

⁽¹⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1593086905382&uri=CELEX:52020DC0102>

⁽¹⁹⁾ Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών για την παγκόσμια προσέγγιση στην έρευνα και την καινοτομία — Η στρατηγική της Ευρώπης για τη διεθνή συνεργασία σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο»

[COM(2021) 252 final]

(2022/C 105/11)

Εισηγήτρια: η κ. Neža REPANŠEK

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1.7.2021
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	231/0/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δέσμευση της ΕΕ να δώσει το παράδειγμα για τη διατήρηση της ανοικτής συνεργασίας στην έρευνα και την καινοτομία με ταυτόχρονη προώθηση των ισότιμων όρων ανταγωνισμού και της αμοιβαιότητας στη βάση θεμελιωδών αξιών.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα συμπεράσματα της «Διακήρυξης της Βόννης για την ελευθερία της ακαδημαϊκής έρευνας», τα οποία εγκρίθηκαν κατά την υπουργική διάσκεψη για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (EXE) που διεξήχθη σε αυτήν την πόλη στις 20 Οκτωβρίου 2020, ως προαπαιτούμενο για ένα δυναμικό τοπίο έρευνας και καινοτομίας που επιδιώκει την προαγωγή της γνώσης και το κοινωνικό όφελος. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της μελλοντικής υιοθέτησης των αρχών αυτών σε διεθνές επίπεδο.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη βελτίωση της συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ενόψει της υποστήριξης των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών κατά την ανάπτυξη έκτακτων πολιτικών και ειδικών προγραμμάτων (επαγγελματική κινητικότητα, προσέλκυση/διατήρηση ερευνητών και εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καινοτομίας για το επιχειρηματικό πνεύμα των ΜΜΕ της ΕΕ), ικανών να αποκομίσουν την προστιθέμενη αξία της ΕΕ, η οποία μπορεί με τη σειρά της να τροφοδοτήσει έναν φιλόδοξο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας⁽¹⁾ για την επόμενη δεκαετία. Το εγχείρημα αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει ιδίως τη συνεκτίμηση των διδαγμάτων που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στις κοινωνίες και τις οικονομίες, καθώς και την ανάγκη διασφάλισης στο έπακρο της μεταφοράς γνώσεων και τεχνολογίας μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού της έρευνας. Η πανδημία έφερε στο προσκήνιο τη συνεργασία στον τομέα της υγείας, όπου πρέπει να δοθεί έμφαση στη διαθεσιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης, στην προσπάθεια έγκαιρης βελτίωσης και ενίσχυσης της υγείας, καθώς και στη συνεργασία μεταξύ των επαγγελματιών του τομέα της υγείας, όπου η εργασία από κοινού μπορεί να εξασφαλίσει λύσεις ακόμη και για τα πιο σύνθετα προβλήματα υγείας.

1.4. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τη σημασία της ενίσχυσης του ηγετικού ρόλου της ΕΕ όσον αφορά τη στήριξη πολυμερών εταιρικών σχέσεων έρευνας και καινοτομίας που προσφέρουν νέες λύσεις σε οικολογικές, ψηφιακές, υγειονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, καθώς και σε προκλήσεις καινοτομίας, με συνεκτίμηση του υφιστάμενου αντικτύπου της νόσου COVID-19 στα συστήματα υγείας, τις κοινωνίες και τους επιχειρηματικούς κύκλους της Ευρώπης, καθώς και στην ευρύτερη παγκόσμια οικονομία.

1.5. Ως απτή συμβολή στην επίτευξη του στόχου για μια ισχυρότερη ΕΕ στον κόσμο, η ΕΟΚΕ ζητεί να συμπεριληφθούν δεόντως οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, στις εργασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση των δράσεων, όπως ορίζεται στην ανακοίνωσή της. Ενόψει του προγραμματισμένου φόρουμ του EXE για τη μετάβαση, η ΕΟΚΕ προτείνει να διευκολυνθεί η ανάληψη κοινής δράσης με τα ενωσιακά και τα εθνικά θεσμικά όργανα μέσω προκαταρκτικής έκθεσης του δικτύου γνώσεων της κοινωνίας των πολιτών, η οποία θα παραδοθεί και θα συζητηθεί σε διεθνή διάσκεψη που θα πραγματοποιηθεί το 2022.

(¹) Σημείωμα της Προεδρίας προς το Συμβούλιο — Ανανέωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας — πώς να ετοιμαστούμε για την παρουσίαση ενός φιλόδοξου EXE, ανταποκρινόμενου στην επόμενη δεκαετία; και Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: το Συμβούλιο εγκρίνει συμπεράσματα — δελτίο Τύπου, 1 Δεκεμβρίου 2020.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η παγκόσμια προσέγγιση στην έρευνα και την καινοτομίας (E&K) παρουσιάζει την οπτική γωνία της Επιτροπής όσον αφορά τη στρατηγική της Ευρώπης για τη διεθνή συνεργασία στους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας. Η στρατηγική αποσκοπεί επίσης στην ενίσχυση εταιρικών σχέσεων που προσφέρουν νέες λύσεις σε οικολογικές, ψηφιακές, υγειονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, καθώς και σε προκλήσεις καινοτομίας.

2.2. Η νέα στρατηγική στηρίζεται σε δύο βασικούς στόχους. Πρώτον, αποσκοπεί σε ένα περιβάλλον έρευνας και καινοτομίας, ανοικτό και βασισμένο σε κανόνες και αξίες, προκειμένου να βοηθήσει τους ερευνητές και τους φορείς καινοτομίας από όλον τον κόσμο να συνεργαστούν στο πλαίσιο πολυμερών εταιρικών σχέσεων και να βρουν λύσεις στις παγκόσμιες προκλήσεις. Δεύτερον, επιδιώκει τη διασφάλιση αμοιβαιότητας και ισότιμων όρων ανταγωνισμού κατά τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας.

2.3. Η νέα παγκόσμια προσέγγιση θα πρέπει να υλοποιηθεί μέσω:

- της προσαρμογής της διμερούς συνεργασίας της ΕΕ στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας με τρόπο που είναι συμβατός με τα ευρωπαϊκά συμφέροντα και αξίες και ενισχύει την ανοικτή στρατηγική αυτονομία της ΕΕ·
- της κινητοποίησης της επιστήμης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας για την επιτάχυνση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, καθώς και της μετάβασης σε ανθεκτικές και βασισμένες στη γνώση κοινωνίες και οικονομίες σε χώρες χαμηλού και μέσου εισοδήματος·
- της ανάληψης πρωτοβουλιών προσαρμοσμένων στην προσέγγιση «Ομάδα Ευρώπη», η οποία συνδυάζει δράσεις της ΕΕ, των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των κρατών μελών που αποσκοπούν στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας και του αντίκτυπου των δράσεων.

2.4. Η ανακοίνωση χρησιμεύει επίσης ως οδηγός για την υλοποίηση της διεθνούς διάστασης του νέου προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» της ΕΕ για τη μη στρατιωτική έρευνα και καινοτομία, καθώς και των συνεργειών του με άλλα προγράμματα της ΕΕ και κυρίως με τον Μηχανισμό Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας — Η Ευρώπη στον κόσμο.

3. Δέσμευση της ΕΕ στο διεθνές άνοιγμα και θεμελιώδεις αξίες στην έρευνα και καινοτομία

3.1. Προκειμένου να διατηρήσει τον ηγετικό του ρόλο, το πρόγραμμα έρευνας και καινοτομίας της ΕΕ θα παραμείνει ανοικτό σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι συμμετέχοντες από όλον τον κόσμο, ανεξαρτήτως του τόπου εγκατάστασης ή της κατοικίας τους, θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν σε προγράμματα της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα Erasmus+ και το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη». Επιπλέον, ο σεβασμός και η κοινή κατανόηση των αξιών στον τομέα της έρευνας θα πρέπει να προαχθούν και να τεθούν σε εφαρμογή σε όλες τις διεθνείς εταιρικές σχέσεις.

3.2. Ως συνέχεια του *ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για την ακεραιότητα της έρευνας* ⁽²⁾, στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ένας νέος Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας (ΕΧΕ) για την έρευνα και την καινοτομία» ⁽³⁾ υπογραμμίζεται η ανάγκη να ενσωματωθεί η αρχή της επιστημονικής και ηθικής ακεραιότητας, ούτως ώστε να αποτραπούν απώλειες που αφορούν την ανθρώπινη υγεία, τα χρήματα και την επιστημονική αποτυχία. Στην ανακοίνωση τονίζεται ο ρόλος της ΕΕ στην προστασία των κοινών θεμελιωδών αξιών κατά την αντιμετώπιση των δεοντολογικών προκλήσεων και τη διασφάλιση ανθρωποκεντρικής τεχνολογικής καινοτομίας.

3.3. Η ακαδημαϊκή ελευθερία, η θεσμική αυτονομία, οι δεοντολογικές πτυχές της έρευνας και οι πτυχές που σχετίζονται με την ακεραιότητα, τα εμπειρικά θεμέλια, η ισότητα των φύλων, η πολυμορφία και η συμμετοχικότητα θα πρέπει να εξορθολογιστούν και να ενσωματωθούν στη διεθνή ερευνητική συνεργασία. Η ΕΟΚΕ ενστερνίζεται απόλυτα τη σημασία της ισόρροπης εκπροσώπησης και της ισότητας των φύλων, της ενδυνάμωσης και της συμμετοχής της νεολαίας, της συμπερίληψης και της πολυμορφίας στην έρευνα για την καινοτομία σε παγκόσμιο επίπεδο. Κρίνεται σκόπιμο να προαχθεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για την έρευνα, χωρίς αποκλεισμούς και πολιτικές παρεμβάσεις, παράλληλα με ευκαιρίες για έρευνα σε όλα τα επίπεδα. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αναπτύξει και να προωθήσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την αντιμετώπιση ξένων παρεμβάσεων που στοχεύουν ερευνητικούς οργανισμούς και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ΕΕ.

3.4. Γενικός στόχος είναι τα σύνολα δεδομένων να καταστούν «FAIR», ήτοι ευρέσιμα (findable), προσβάσιμα (accessible), διαλειτουργικά (interoperable) και επαναχρησιμοποιήσιμα (reusable), σύμφωνα με την έννοια των ανοικτών δεδομένων και της ανοικτής επιστήμης.

3.5. Η παροχή βασικής χρηματοδότησης σε εθνικό επίπεδο είναι σημαντική, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση επαρκών επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη, δυνάμενων να υλοποιήσουν τους επιδιωκόμενους στόχους στον εν λόγω τομέα.

⁽²⁾ *The European Code of Conduct for Research Integrity*, www.allera.org [accessed 6 June 2021].

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ένας νέος ΕΧΕ για την έρευνα και την καινοτομία» (ΕΕ C 220 της 9.6.2021, σ. 79).

3.6. Η επιστημονική διπλωματία θα μπορούσε να βοηθήσει την ΕΕ να προβάλει ήπια δύναμη και να επιδιώξει τα οικονομικά συμφέροντα και τις αξίες της με πιο αποτελεσματικό τρόπο, ανταποκρινόμενη στη ζήτηση και το ενδιαφέρον των χωρών εταιρών και εκμεταλλεζόμενη τα ισχυρά σημεία της ΕΕ ως υπερδύναμης στον τομέα έρευνας και καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η διεξαγωγή εποικοδομητικού κοινωνικού διαλόγου και διαλόγου με τους πολίτες σε όλα τα επίπεδα θα συμβάλει στην επιτυχία της επιστημονικής διπλωματίας.

4. Νέα ισορροπία — Προς ισότιμους όρους ανταγωνισμού και αμοιβαιότητα στην Ε&Κ

4.1. Μέσω των πολιτικών και των προγραμμάτων της, η ΕΕ αποτελεί σημαντικό καταλύτη για τη διεθνοποίηση της έρευνας και της καινοτομίας. Είναι επίσης σε θέση να συμπεριλάβει τα συστήματα παραγωγής, ενώ συγχρόνως κινητοποιεί την επιστήμη, τους νέους ερευνητές, τα διεπιστημονικά δίκτυα, την τεχνολογία και την καινοτομία για την επιτάχυνση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, αφενός, και τη μετάβαση σε ανθεκτικές και βασισμένες στη γνώση κοινωνίες και οικονομίες σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, αφετέρου. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των ιδιωτικών και ιδιαίτερα των δημόσιων επενδύσεων στην επιστήμη, με σκοπό τη συμπόρευση με άλλες παγκόσμιες δυνάμεις στην έρευνα και την καινοτομία και την ταυτόχρονη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών αξιών.

4.2. Άλλες σημαντικές δυνάμεις στον τομέα της επιστήμης δαπανούν πλέον περισσότερα, ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος τους, για την επιστήμη από ό,τι η ΕΕ, οι γεωπολιτικές εντάσεις αυξάνονται, ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις αξίες, όπως η ακαδημαϊκή ελευθερία, αμφισβητούνται. Η ακαδημαϊκή ελευθερία αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ και θα πρέπει να διαφυλαχθεί έναντι τρίτων χωρών. Υπό το πρίσμα των πρόσφατων εξελίξεων, η ΕΟΚΕ επικροτεί και υποστηρίζει την έκκληση των Ευρωπαίων επιστημόνων (*) να επιδιώξουν την ανάληψη άμεσης δράσης με στόχο την ταχεία διάνοιξη συμπληρωματικών νόμιμων οδών για ερευνητές και επιστήμονες που διατρέχουν κίνδυνο, συμπεριλαμβανομένων επιστημόνων, σπουδαστών και φορέων της κοινωνίας των πολιτών από το Αφγανιστάν, ιδίως γυναικών και μελών εθνοτικών και θρησκευτικών μειονοτήτων.

5. Κοινή αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων

5.1. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως τη σαφή εστίαση στη δίκαιη διττή μετάβαση, δηλαδή στην ψηφιακή μετάβαση και στην Πράσινη Συμφωνία, καθώς και στις πολιτικές για την υγεία και τη μακροπρόθεσμη ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19. Η Ευρώπη πρέπει να συνεργαστεί σε διακρατικό επίπεδο και σε πρωτοφανή κλίμακα με στόχο να μάθει πώς θα προβεί, από κοινού με άλλους εταίρους, στην ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση σύμφωνα με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και στην προώθηση της ανθεκτικότητας, της ευμάρειας, της ανταγωνιστικότητας —ιδίως προς όφελος των πολύ μικρών ΜΜΕ— και της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας της Ευρώπης. Σε συνδυασμό με την προώθηση της μετάβασης προς μια πιο ανθεκτική ευρωπαϊκή οικονομία, η ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς και χωρίς να παραγκωνίζεται κανένας Ευρωπαίος, είναι ουσιαστικής στη διαδικασία μετάβασης προς μια βιώσιμη ευρωπαϊκή οικονομία, με παράλληλη δημιουργία νέων ευκαιριών για τους εργαζομένους. Η κοινωνική καινοτομία μπορεί επίσης να έχει σημαντική συμβολή σε αυτές τις διεργασίες.

5.2. Το αμοιβαίο άνοιγμα, η ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών και η από κοινού δημιουργία λύσεων είναι πολύ σημαντικές για την επιδίωξη και την πρόοδο θεμελιωδών γνώσεων. Πρόκειται για βασικά συστατικά στοιχεία ενός δυναμικού οικοσυστήματος καινοτομίας διότι το άνοιγμα στη συνεργασία που χαρακτηρίζει τη δράση της ΕΕ υλοποιείται μέσα σε ένα μεταβλητό παγκόσμιο περιβάλλον.

5.3. Η κινητοποίηση ερευνητών και φορέων καινοτομίας από όλον τον κόσμο θα διαδραματίσει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο για την ευημερία των πολιτών και τις μελλοντικές γενιές. Όπως φάνηκε κατά την πρόσφατη παγκόσμια πανδημία, η ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας επί ζητημάτων όπως η παγκόσμια υγεία μάς βοηθά να υλοποιήσουμε ρηξικέλευθες καινοτομίες. Η ΕΕ θα πρέπει να υποστηρίζει τους στόχους της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας προσαρμόζοντας, παράλληλα, τη διμερή συνεργασία της με τρίτες χώρες σε ορισμένους τομείς (†).

5.4. Ως απάντηση στις τρέχουσες παγκόσμιες τάσεις, η ΕΕ θα πρέπει να αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση μέσω της προώθησης της πολυμερούς προσέγγισης βάσει κανόνων. Η πολυμερής τάξη χρειάζεται να αναζωογονηθεί προκειμένου να καταστεί κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο σκοπό, κατά τρόπο ώστε να δύναται να αντιμετωπίζει τις παγκόσμιες προκλήσεις και να ανταποκρίνεται στα αυξανόμενα αιτήματα των πολιτών για διαφάνεια, ποιότητα και συμμετοχικότητα. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να προωθήσει τον φιλόδοξο εκσυγχρονισμό των κυριότερων πολυμερών διεθνών οργανισμών, μέσω της επιδίωξης κοινού χάρτη πορείας για το αμοιβαίο άνοιγμα στη συνεργασία στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, προκειμένου να διευκολυνθεί η αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.

(*) <https://www.scholarsatrisk.org/2021/08/urgent-appeal-to-european-governments-and-eu-institutions-take-action-for-afghanistsans-scholars-researchers-and-civil-society-actors/>

(†) Ολοκλήρωση της συνεργασίας με τις χώρες της ΕΖΕΣ, τα Δυτικά Βαλκάνια, την Τουρκία, τις χώρες που καλύπτονται από την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και το Ηνωμένο Βασίλειο, εμβάθυνση των εταιρικών σχέσεων της ΕΕ με την Αφρική, τη Λατινική Αμερική και άλλες περιοχές κ.λπ.

5.5. Η ΕΕ θα πρέπει να επιτελεί τον ηγετικό της ρόλο ως φορέας καθορισμού παγκόσμιων βιώσιμων προτύπων μέσω της ενίσχυσης του ρόλου της στη διεθνή συνεργασία όσον αφορά τη «φιλική προς τις ΜΜΕ» προ-τυποποιητική έρευνα και την έρευνα τυποποίησης. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης τη σημασία των μέτρων στήριξης των ΜΜΕ σε όλους τους τομείς της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

5.6. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως το σχέδιο δράσης για τη διανοητική ιδιοκτησία ⁽⁶⁾, ως μια πολύ καλή και ολιστική προσέγγιση για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος διανοητικής ιδιοκτησίας της ΕΕ. Η δρομολόγηση του ενιαίου συστήματος ευρεσιτεχνίας πρέπει να αποτελεί κύρια προτεραιότητα και θα ενισχύσει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα των εταιρειών της ΕΕ.

5.7. Ορισμένες χώρες επιδιώκουν ολοένα και πιο ηγετικό ρόλο στον τομέα της τεχνολογίας μέσω μέτρων που εισάγουν διακρίσεις, ενώ συχνά χρησιμοποιούν την έρευνα και την καινοτομία ως μέσο προκειμένου να ασκούν παγκόσμια επιρροή και κοινωνικό έλεγχο. Η ευημερία και η οικονομική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, καθώς και η ικανότητά της να παράγει και να παρέχει στους πολίτες της βασικές ασφαλείς και προστατευμένες τεχνολογίες και υπηρεσίες, πρέπει να ενισχυθούν. Η ΕΕ θα πρέπει να πρωτοστατήσει στην ανάπτυξη νέων παγκόσμιων προτύπων, διεθνών προτύπων και πλαισίων συνεργασίας σε τομείς όπως η ψηφιακή τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένης της τεχνητής νοημοσύνης και άλλων νέων τεχνολογιών. Τα δημοκρατικά και κανονιστικά ισχυρά σημεία της ΕΕ αποτελούν πλεονεκτήματα για την οικοδόμηση ενός καλύτερου κόσμου, ενώ η αξιοπιστία της ως παράγοντα ειρήνης και οι δομές ασφάλειας και άμυνας της μπορούν να συμβάλουν στην υποστήριξη των πολυμερών προσπαθειών για τη διαφύλαξη, τη διατήρηση και την οικοδόμηση της ειρήνης.

5.8. Η ΕΟΚΕ πρωτοστατεί στη συζήτηση σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη από την πρώτη γνωμοδότησή της επί του θέματος το 2017 ⁽⁷⁾ και έχει εκδώσει διάφορες σχετικές γνωμοδοτήσεις κατά την τελευταία διετία ⁽⁸⁾. Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί υπέρ μια προσέγγισης που ευνοεί την άσκηση ελέγχου από τον άνθρωπο σχετικά με την τεχνητή νοημοσύνη, στο πλαίσιο της οποίας οι άνθρωποι εξακολουθούν να ελέγχουν την τεχνητή νοημοσύνη από τεχνική άποψη και διατηρούν την ικανότητα να αποφασίζουν εάν, τότε και πώς θα τη χρησιμοποιήσουν εν γένει στην κοινωνία μας. Είναι επίσης αναγκαίο να εφισταθεί η προσοχή στον αντίκτυπο της τεχνητής νοημοσύνης στις θέσεις εργασίας, στη σημασία της εξεύρεσης της σωστής ισορροπίας μεταξύ ρύθμισης, αυτορύθμισης και δεοντολογικής καθοδήγησης, καθώς και στον αντίκτυπο της τεχνητής νοημοσύνης στους καταναλωτές, μεταξύ άλλων. Η ΕΟΚΕ βρίσκεται στο στάδιο εκπόνησης της επίσημης γνωμοδότησής της όσον αφορά την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την κατάρτιση πράξης για την τεχνητή νοημοσύνη ⁽⁹⁾.

5.9. Η ικανότητα της ΕΕ να καταστεί παγκόσμιος παράγοντας διασφαλίζεται επίσης μέσω της συνοχής μεταξύ των εξωτερικών δράσεων της ΕΕ και των εσωτερικών πολιτικών κάθε κράτους μέλους. Μια ενιαία και συνεκτική φωνή της ΕΕ είναι θεμελιώδης για τη σταθεροποίηση των εταιρικών σχέσεων και των συμμαχιών μας με τρίτες χώρες, την υποστήριξη πολυμερών και περιφερειακών οργανισμών και τη διαπραγμάτευση μιας προσέγγισης περισσότερο βάσει συμφερόντων έναντι των παγκόσμιων δημόσιων αγαθών.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σχέδιο δράσης για τη διανοητική ιδιοκτησία» (ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 59).

⁽⁷⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 1

⁽⁸⁾ ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 1· ΕΕ C 440 της 6.12.2018, σ. 51· ΕΕ C 240 της 16.7.2019, σ. 51· ΕΕ C 47 της 11.2.2020, σ. 64· ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 87.

⁽⁹⁾ INT/940 — Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) / Κανονισμός (ΕΕ C 517 της 22.12.2021, σ. 61).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 910/2014 όσον αφορά τη θέσπιση πλαισίου για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ταυτότητα»

[COM(2021) 281 final — 2021/0136 (COD)]

(2022/C 105/12)

Εισηγητής: ο κ. **Tymoteusz Adam ZYCH**

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 8.7.2021 Συμβούλιο, 15.7.2021
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο όργανο	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Εγκρίθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Εγκρίθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ / κατά / αποχές)	229/2/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ένα μέσο που θα τροποποιεί τον κανονισμό eIDAS όσον αφορά τη θέσπιση πλαισίου για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ταυτότητα, η οποία θα προσαρμόσει το εν λόγω νομοθέτημα στις σημερινές ανάγκες της αγοράς. Η αξιολόγηση της ισχύουσας νομοθεσίας κατέδειξε την ανάγκη βελτιωμένων λύσεων ψηφιακών υπηρεσιών που θα επεκτείνουν την πρόσβαση τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα και θα είναι διαθέσιμες για τη συντριπτική πλειονότητα των Ευρωπαίων πολιτών και κατοίκων.

1.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η προτεινόμενη ψηφιοποίηση των υπηρεσιών ενδέχεται να οδηγήσει στον αποκλεισμό τμημάτων της ευρωπαϊκής κοινωνίας, ιδίως των γηραιότερων, των ατόμων με χαμηλό επίπεδο ψηφιακού γραμματισμού και των ατόμων με αναπηρία. Για αυτό, η ΕΟΚΕ προσκαλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να θεσπίσουν το αναγκαίο πλαίσιο ψηφιακής εκπαίδευσης και ενημέρωσης, το οποίο ταυτόχρονα θα χρησιμεύει στην ευαισθητοποίηση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

1.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το ότι η χρήση του ευρωπαϊκού πορτοφολιού ψηφιακής ταυτότητας θα είναι στη διακριτική ευχέρεια του χρήστη και δωρεάν. Ωστόσο, η εισαγωγή νέων ψηφιακών λύσεων συνεπάγεται κατ' ανάγκη σημαντικό χρόνο και έξοδα. Για αυτό, η ΕΟΚΕ προσκαλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αξιολογήσει περαιτέρω τον χρόνο που απαιτείται για την πραγματική εφαρμογή του νέου κανονισμού προκειμένου να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά, και να παράσχει περαιτέρω ανάλυση και μεγαλύτερη σαφήνεια στον κανονισμό όσον αφορά το εκτιμώμενο κόστος της εφαρμογής του.

1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως το προτεινόμενο τμήμα 9 του κανονισμού προβλέπει την υποχρεωτική διασυνοριακή αναγνώριση εγκεκριμένων ηλεκτρονικών βεβαιώσεων χαρακτηριστικών που εκδίδονται σε ένα κράτος μέλος. Ωστόσο, λαμβανομένου υπόψη ότι οι διατάξεις του εθνικού δικαίου των κρατών μελών συχνά διαφέρουν σημαντικά, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη να διευκρινιστεί ότι η αναγνώριση εγκεκριμένων ηλεκτρονικών βεβαιώσεων χαρακτηριστικών σε ένα κράτος μέλος περιορίζεται στην επιβεβαίωση των στοιχείων, κατ' αναλογία προς το άρθρο 2 παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1191 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁾ για την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών μέσω της απλούστευσης των απαιτήσεων για την υποβολή ορισμένων δημόσιων εγγράφων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: «Ο παρών κανονισμός δεν ισχύει για την αναγνώριση σε κράτος μέλος έννομων αποτελεσμάτων σχετικά με το περιεχόμενο δημόσιων εγγράφων που εκδίδονται από τις αρχές άλλου κράτους μέλους».

(¹) Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1191 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, για την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών μέσω της απλούστευσης των απαιτήσεων για την υποβολή ορισμένων δημόσιων εγγράφων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 (ΕΕ L 200 της 26.7.2016, σ. 1).

1.5. Από τη σκοπιά της ΕΟΚΕ, η αποτελεσματική προστασία των δεδομένων πρέπει να εξεταστεί ιδίως στο πλαίσιο της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και ειδικότερα του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Για αυτό, η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως την απαίτηση το πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Ταυτότητα να δίνει στους χρήστες τα μέσα για να ελέγχουν ποιος έχει πρόσβαση στο ψηφιακό δίδυμό τους και σε ποια ακριβώς δεδομένα. Η ΕΟΚΕ προσκαλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν, μετά από διαβουλεύσεις επί των τεχνικών πτυχών του πλαισίου για την Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Ταυτότητα, το ζήτημα δημιουργίας μητρώου που θα επιτρέπει στους χρήστες να ανιχνεύουν κάθε πρόσβαση στα δεδομένα τους.

1.6. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τους σχετικούς με την ασφάλεια προβληματισμούς όσον αφορά τη διαδικασία ψηφιοποίησης, ιδίως την ανάπτυξη των τεράστιων συστημάτων αποθήκευσης και επεξεργασίας δεδομένων που είναι εύαλτα απέναντι στην απάτη και την απώλεια. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης επίγνωση του ότι δεν υφίσταται σήμερα κανένα σύστημα ασφαλείας ικανό να παρέχει πλήρη προστασία των δεδομένων. Ως εκ τούτου, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, πρέπει να διασφαλίζεται στους χρήστες των ευρωπαϊκών πορτοφολιών ψηφιακής ταυτότητας αποζημίωση για κάθε ανεπιθύμητη κατάσταση όσον αφορά τα δεδομένα τους (π.χ. κλοπή ή αποκάλυψη δεδομένων), και τούτο ανεξάρτητα από το αν ευθύνεται ή όχι ο πάροχος για αυτήν.

2. Εισαγωγή

2.1. Αντικείμενο της γνωμοδότησης είναι η πρόταση κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (*) (εφεξής «κανονισμός eIDAS») όσον αφορά τη θέσπιση πλαισίου για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ταυτότητα

2.2. Όπως ορίζεται στο επεξηγηματικό σημείωμα, ο κανονισμός eIDAS θα εξασφάλιζε τις ακόλουθες προστασίες και οφέλη: 1) πρόσβαση σε εξαιρετικά ασφαλείς και αξιόπιστες λύσεις ηλεκτρονικής ταυτότητας, 2) ότι οι δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες μπορούν να βασίζονται σε αξιόπιστες και ασφαλείς λύσεις ψηφιακής ταυτότητας, 3) ότι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν λύσεις ψηφιακής ταυτότητας, 4) ότι οι λύσεις αυτές συνδέονται με διάφορα χαρακτηριστικά και επιτρέπουν τη στοχευμένη κοινοχρησία δεδομένων ταυτότητας που περιορίζονται στις ανάγκες της συγκεκριμένης υπηρεσίας που ζητείται, και 5) αποδοχή εγκεκριμένων υπηρεσιών εμπιστοσύνης στην ΕΕ και ισότιμους όρους παροχής τους. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις απαντούν στην αύξηση της ζήτησης αξιόπιστων ψηφιακών διασυννοριακών λύσεων, με βάση την ανάγκη για ταυτοποίηση και επαλήθευση της ταυτότητας των χρηστών με υψηλό επίπεδο διασφάλισης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των νέων απαιτήσεων της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά την ανάπτυξη υπηρεσιών ηλεκτρονικής ταυτοποίησης και εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές διασυννοριακές συναλλαγές. Οι υφιστάμενες λύσεις που παρέχονται στον κανονισμό eIDAS, ο οποίος άρχισε να παράγει έννομο αποτέλεσμα σε διάφορα στάδια, αρχής γενομένης από τον Ιούλιο του 2016, δεν ανταποκρίνονται σε αυτές τις απαιτήσεις, πράγμα που επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι, επί του παρόντος, μόλις 59 % των κατοίκων της ΕΕ έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστες και ασφαλείς λύσεις ηλεκτρονικής ταυτοποίησης. Επιπλέον, η διασυννοριακή πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες είναι περιορισμένη λόγω της έλλειψης διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων που παρέχουν διαφορετικά κράτη μέλη.

3.2. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη νέα πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ένα μέσο που θα τροποποιεί τον κανονισμό eIDAS όσον αφορά τη θέσπιση πλαισίου για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ταυτότητα, η οποία θα προσαρμόσει το εν λόγω νομοθέτημα στις σημερινές ανάγκες της αγοράς. Εκτιμάται ότι οι λύσεις που προτείνονται στο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα συμβάλουν στην αύξηση του αριθμού των χρηστών ψηφιακής ταυτότητας μέχρι το 80 % ή και το 100 % των πολιτών και κατοίκων της ΕΕ.

3.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει ιδιαίτερα τις λύσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ασφάλειας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών μέσω της διασφάλισης της διακριτικής ευχέρειας κοινοποίησης των δεδομένων και της δυνατότητας ελέγχου του είδους και του όγκου των δεδομένων που παρέχονται στα βασιζόμενα μέρη. Δεδομένου ότι —σύμφωνα με την πρόταση— τα κράτη μέλη θα διατηρήσουν τον έλεγχο των παρόχων ψηφιακών υπηρεσιών, θα εγγυώνται ότι τα ευαίσθητα σύνολα δεδομένων (που σχετίζονται, για παράδειγμα, με την υγεία, τη θρησκεία και τις πεποιθήσεις, τις πολιτικές απόψεις, τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή) παρέχονται στους παρόχους υπηρεσιών μόνον κατόπιν αίτησης, και βάσει τεκμηριωμένης απόφασης του ιδιοκτήτη της ταυτότητας σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

3.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως το χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του νέου κανονισμού είναι μάλλον αισιόδοξο, και προσκαλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεκτιμήσει, κατά τον καθορισμό των οριστικών προθεσμιών εφαρμογής, τον χρόνο που απαιτείται προκειμένου οι πάροχοι υπηρεσιών να αναβαθμίσουν τα πληροφορικά τους συστήματα προκειμένου να συμμορφώνονται με τις νέες απαιτήσεις. Η ΕΟΚΕ προσκαλεί συνεπώς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλύσει περαιτέρω το χρόνο που

(*) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και την κατάργηση της οδηγίας 1999/93/ΕΚ (ΕΕ L 257 της 28.8.2014, σ. 73).

απαιτείται για την πραγματική εφαρμογή του νέου κανονισμού και να επεκτείνει ανάλογα το χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή του ώστε να μην επηρεαστεί η σχετική αγορά. Για παράδειγμα, η θέση σε ισχύ του κανονισμού θα υποχρεώσει τους υφιστάμενους εγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών εμπιστοσύνης που προσφέρουν τη δυνατότητα εξ αποστάσεως υπογραφής βάσει πιστοποιημένης συσκευής ηλεκτρονικής υπογραφής να καταστούν εγκεκριμένοι πάροχοι της συγκεκριμένης υπηρεσίας· θα χρειαστούν όμως χρόνο για να υλοποιήσουν τόσο τις τεχνικές πτυχές όσο και τη διαδικασία έγκρισης.

3.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η προτεινόμενη ψηφιοποίηση των υπηρεσιών, ανεξάρτητα από τα οφέλη της, ενδέχεται να οδηγήσει επίσης στον αποκλεισμό τμημάτων της ευρωπαϊκής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των γηραιότερων, των ατόμων με χαμηλό επίπεδο ψηφιακού γραμματισμού και των ατόμων με αναπηρία. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον καίριο ρόλο της εκπαίδευσης των Ευρωπαίων πολιτών για την αντιμετώπιση αυτού του αποκλεισμού· ταυτόχρονα, η εκπαίδευση θα χρησιμεύει στην ευαισθητοποίηση όσον αφορά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

4. Διαθεσιμότητα και διακριτική χρήση ενός Ευρωπαϊκού πλαισίου ψηφιακής ταυτότητας («Πλαίσιο»)

4.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ιδέα παροχής βελτιωμένων λύσεων ψηφιακών υπηρεσιών που θα επεκτείνουν την πρόσβαση όχι μόνο στις δημόσιες υπηρεσίες, αλλά και στον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καταστήσει ένα Πλαίσιο διαθέσιμο στη συντριπτική πλειονότητα των Ευρωπαίων πολιτών. Λόγω των υφιστάμενων φραγμών στην πρόσβαση σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής ταυτοποίησης πέρα από τα σύνορα (π.χ. έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ των συστημάτων ηλεκτρονικής ταυτοποίησης που έχουν αναπτύξει τα κράτη μέλη), πολλοί κάτοικοι της ΕΕ δεν τις χρησιμοποιούν καθόλου. Οι νέες λύσεις που θα βασίζονται στα Ευρωπαϊκά Πορτοφολία Ψηφιακής Ταυτότητας («Πορτοφολία») μπορούν να συνεισφέρουν στο να καταστούν οι αξιόπιστες επιγραμμικές υπηρεσίες διαθέσιμες σε τουλάχιστον 80 % των Ευρωπαίων.

4.2. Για αυτό, η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση που υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εκδίδουν Πορτοφολία — ένα εργαλείο που θα επιτρέπει στο χρήστη: 1) να ζητεί με ασφάλεια και να λαμβάνει, να αποθηκεύει, να επιλέγει, να συνδυάζει και να κοινοποιεί, κατά τρόπο διαφανή και ανιχνεύσιμο από τον χρήστη, τα απαραίτητα νομικά δεδομένα ταυτοποίησης προσώπου και την ηλεκτρονική βεβαίωση χαρακτηριστικών για την επαλήθευση της ταυτότητας εντός και εκτός διαδικτύου με σκοπό τη χρήση επιγραμμικών δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών· και 2) να υπογράψει με εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, αναγνωρισμένες σε ολόκληρη την ΕΕ.

4.3. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση να διασφαλιστεί ότι το Πορτοφολίο θα είναι εξίσου προσβάσιμο για άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος I της οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽³⁾, πράγμα που συνάδει με την ενωσιακή αρχή της μη διακριτικής μεταχείρισης όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να αποφευχθεί ο ψηφιακός αποκλεισμός σχετικά, η ΕΟΚΕ προτείνει να αναπτυχθούν λύσεις σε συνεργασία με τους αρμόδιους οργανισμούς και ΜΚΟ για άτομα με αναπηρία, με βάση μια πολυμερή προσέγγιση.

4.4. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το ότι η χρήση του Πορτοφολιού θα είναι στη διακριτική ευχέρεια των πολιτών και των κατοίκων αποτελεί επίσης θετική πτυχή. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως οι χρήστες δεν πρέπει να είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν το πορτοφολίο προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε ιδιωτικές ή δημόσιες υπηρεσίες, αλλά απλώς να έχουν την επιλογή να το πράξουν.

4.5. Από τη σκοπιά της οικονομικής προσιτότητας, η ΕΟΚΕ επικροτεί το ότι η χρήση του Πορτοφολιού θα είναι δωρεάν για τους χρήστες. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλύσει περαιτέρω και να παράσχει σαφήνεια στον κανονισμό όσον αφορά α) το κόστος έκδοσης για τα φυσικά πρόσωπα, β) το κόστος (έκδοσης και χρήσης) για τα νομικά πρόσωπα, και γ) το κόστος προσθήκης χαρακτηριστικών ψηφιακής ταυτότητας σε αυτό το πορτοφολίο, καθώς κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ κάθε τέτοια προσθήκη θα αποτελεί υπηρεσία εμπιστοσύνης, πράγμα που συνεπάγεται κόστος για τον ιδιοκτήτη του πορτοφολιού.

5. Χρηστικές πτυχές του Πλαισίου

5.1. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να βελτιώσει τη χρηστικότητα των μέσων ηλεκτρονικής ταυτοποίησης μέσω της δημιουργίας κοινού Πλαισίου βασισμένου στη διασυνοριακή χρήση Πορτοφολιού.

5.2. Σύμφωνα με την πρόταση, η χρηστικότητα μπορεί να βελτιωθεί με τα μέσα που προβλέπονται στο νέο άρθρο 12β του κανονισμού eIDAS, το οποίο περιλαμβάνει σειρά απαιτήσεων όσον αφορά την αναγνώριση των Πορτοφολιών, οι οποίες δεν απευθύνονται μόνο στα κράτη μέλη, αλλά και στα ιδιωτικά βασισμένα μέρη που παρέχουν υπηρεσίες και στις «πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες», όπως ορίζονται στο άρθρο 25 παράγραφος 1 της προτεινόμενης Πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες⁽⁴⁾. Βάσει των νέων αυτών διατάξεων, ορισμένοι ιδιωτικοί τομείς (συγκεκριμένα, οι τομείς των μεταφορών, της ενέργειας,

⁽³⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών (ΕΕ L 151 της 7.6.2019, σ. 70).

⁽⁴⁾ COM/2020/825 final.

των τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, της κοινωνικής ασφάλισης, της υγείας, του πόσιμου νερού, των ταχυδρομικών υπηρεσιών, των ψηφιακών υποδομών, της εκπαίδευσης και των τηλεπικοινωνιών) θα πρέπει να αποδέχονται τη χρήση Πορτοφολιών για την παροχή υπηρεσιών όπου απαιτείται αυστηρή επαλήθευση ταυτότητας χρήστη για την επιγραμμική ταυτοποίηση βάσει του εθνικού ή του ενωσιακού δικαίου ή βάσει συμβατικής υποχρέωσης. Υπό το φως της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ίδια υποχρέωση θα διέπει τις πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες (π.χ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης), που πρέπει να αποδέχονται τη χρήση Πορτοφολιών όσον αφορά τα ελάχιστα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για μια συγκεκριμένη επιγραμμική υπηρεσία για την οποία ζητείται ταυτοποίηση, όπως η επαλήθευση της ηλικίας.

5.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως, για να διασφαλιστεί η ευρεία διαθεσιμότητα και χρησιμότητα των μέσων ηλεκτρονικής ταυτοποίησης συμπεριλαμβανομένων των Πορτοφολιών, οι ιδιωτικοί πάροχοι επιγραμμικών υπηρεσιών (που δεν υπάγονται στον ορισμό των «πολύ μεγάλων πλατφορμών») θα πρέπει να συμμετέχουν στην ανάπτυξη των αυτορρυθμιστικών «κωδικών δεοντολογίας» που θα διευκολύνουν την ευρεία αποδοχή των μέσων ηλεκτρονικής ταυτοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της χρηστικότητας αυτών των διατάξεων για τους χρήστες Πορτοφολιών.

6. Ζητήματα σχετικά με τα έννομα αποτελέσματα των Πορτοφολιών

6.1. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση όσον αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης στις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, μεταξύ άλλων σε διασυνοριακό πλαίσιο.

6.2. Το προτεινόμενο νέο τμήμα 9 του κανονισμού eIDAS προβλέπει ότι μια εγκεκριμένη ηλεκτρονική βεβαίωση χαρακτηριστικών που έχει εκδοθεί σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται ως τέτοια σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος.

6.3. Ωστόσο, όσον αφορά το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών, που ενδέχεται να διαφέρει σημαντικά σε κάποιες περιπτώσεις, η ΕΟΚΕ τονίζει πως τα χαρακτηριστικά που βεβαιώνονται από αυθεντικές πηγές σε ένα κράτος μέλος πρέπει να περιορίζονται αυστηρά στην επιβεβαίωση των πραγματικών στοιχείων και να μη δημιουργούν έννομο αποτέλεσμα σε άλλο κράτος μέλος, παρά μόνον εφόσον τα βεβαιωθέντα χαρακτηριστικά συνάδουν με το δικό του εθνικό δίκαιο. Ουσιαστικά, οι προτεινόμενες νομικές λύσεις δεν πρέπει να επηρεάζουν την αναγνώριση σε ένα κράτος μέλος έννομων αποτελεσμάτων που σχετίζονται με το περιεχόμενο των χαρακτηριστικών που βεβαιώνονται έναντι αυθεντικών πηγών σε άλλο κράτος μέλος, κατ' αναλογία προς τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1191. Ως παράδειγμα, μπορούν να αναφερθούν ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα (σχετικά με τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις ενός ατόμου). Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, αυτές οι πληροφορίες δημιουργούν έννομα αποτελέσματα (π. χ., στη Γερμανία οι ζωτικές εγγραφές περιλαμβάνουν στοιχεία για τη θρησκεία, που καθορίζουν την υποχρέωση καταβολής εκκλησιαστικού φόρου για την τέλεση θρησκευτικού γάμου), ενώ σε άλλες χώρες δεν δημιουργούν (π.χ. στην Πολωνία).

6.4. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο αποσαφήνισης του κειμένου στο τμήμα 9, προκειμένου να καταστεί σαφές ότι η αναγνώριση μιας εγκεκριμένης ηλεκτρονικής βεβαίωσης χαρακτηριστικών σε κάθε άλλο κράτος μέλος περιορίζεται στην επιβεβαίωση των πραγματικών στοιχείων που σχετίζονται με το εν λόγω χαρακτηριστικό και δεν δημιουργεί έννομα αποτελέσματα σε άλλα κράτη μέλη παρά μόνον εάν τα βεβαιωθέντα χαρακτηριστικά συνάδουν με το δικό τους εθνικό δίκαιο.

7. Θέματα ασφάλειας

A. Προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο των θεμελιωδών δικαιωμάτων

7.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει πως, ελλείψει κοινού Πλαισίου, στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι πολίτες και λοιποί κάτοικοι συναντούν εμπόδια στην ψηφιακή διασυνοριακή ανταλλαγή πληροφοριών αναφορικά με την ταυτότητά τους και, επιπλέον, στην ανταλλαγή αυτών των πληροφοριών κατά τρόπο ασφαλή και με υψηλό επίπεδο προστασίας δεδομένων.

7.2. Για αυτόν τον λόγο, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες για δημιουργία διαλειτουργικού και ασφαλούς συστήματος βασισμένου στα Πορτοφόλια, το οποίο ενδέχεται να ενισχύσει την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών σχετικά με, μεταξύ άλλων, την κατάσταση απασχόλησης ή τα κοινωνικά δικαιώματα. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ προσδοκά ότι το νέο Πλαίσιο θα δημιουργεί, για παράδειγμα, ευκαιρίες για την ταχεία αύξηση των διασυνοριακών ευκαιριών απασχόλησης και για την επέκταση της αυτόματης χορήγησης κοινωνικών δικαιωμάτων χωρίς επιπρόσθετες διαδικασίες υποβολής αίτησης ή άλλη διοικητική προσπάθεια.

7.3. Ωστόσο, από τη σκοπιά της ΕΟΚΕ, η αποτελεσματική προστασία των δεδομένων πρέπει να αποτελεί το κύριο ζητούμενο στο πλαίσιο της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και ειδικότερα του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

7.4. Για αυτό, η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως την απαίτηση το Πλαίσιο να δίνει σε όλους τα μέσα για να ελέγχουν ποιος έχει πρόσβαση στο ψηφιακό δίδυμό τους και σε ποια ακριβώς δεδομένα (συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης από τον δημόσιο τομέα). Όπως επισημαίνεται στην πρόταση, αυτό θα απαιτήσει υψηλό επίπεδο ασφάλειας όσον αφορά όλες τις πτυχές της παροχής ψηφιακής ταυτότητας, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης Πορτοφολιών, και την υποδομή για τη συλλογή, αποθήκευση και γνωστοποίηση δεδομένων ψηφιακής ταυτότητας.

7.5. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση οι χρήστες να έχουν τη δυνατότητα επιλεκτικής κοινοποίησης των χαρακτηριστικών τους, αποκαλύπτοντας μόνον όσα είναι αναγκαία σε μια συγκεκριμένη κατάσταση. Σύμφωνα με την πρόταση, χρησιμοποιώντας το Πορτοφόλι, ο χρήστης θα είναι σε θέση να ελέγχει τον όγκο των δεδομένων που παρέχονται σε τρίτους και να ενημερώνεται σχετικά με τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για την παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας.

7.6. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση για τον υλικό και λογικό διαχωρισμό των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που σχετίζονται με την παροχή Πορτοφολιού από κάθε άλλο δεδομένο που αποθηκεύεται από τους εκδότες Πορτοφολιών, και στηρίζει την απαίτηση οι πάροχοι υπηρεσιών εγκεκριμένων ηλεκτρονικών βεβαιώσεων χαρακτηριστικών να αποτελούν ξεχωριστό νομικό πρόσωπο.

7.7. Πέραν της αποτελεσματικής προστασίας των δεδομένων, που πρέπει να διασφαλίζεται, ο έλεγχος των χρηστών πάνω στα δεδομένα τους είναι ουσιαστικής σημασίας. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ θα στηρίζει επίσης τη δημιουργία Πλαισίου που θα βασίζεται στις ψηφιακές ταυτότητες που εκδίδουν τα κράτη μέλη, καθώς και στην παροχή εγκεκριμένων και μη εγκεκριμένων χαρακτηριστικών ψηφιακής ταυτότητας.

7.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως για την εγγύηση υψηλού επιπέδου νομικής προστασίας των δεδομένων των χρηστών, οι χρήστες πρέπει να έχουν μεγαλύτερο έλεγχο των Πορτοφολιών, συμπεριλαμβανομένης της ιχνηλασιμότητας της πρόσβασης στα δεδομένα κάθε χρήστη. Προς τούτο, οι τεχνικές πτυχές, που θα καθοριστούν μέσα από συζητήσεις μετά την έγκριση της πρότασης, θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη δημιουργία μητρώου που θα επιτρέπει στον χρήστη να εξακριβώνει κατόπιν αιτήματος κάθε πρόσβαση στα δεδομένα του.

B. Άλλες πτυχές ασφάλειας και απόδοσης ευθυνών

7.9. Σύμφωνα με την πρόταση, το νέο Πλαίσιο θα παρέχει μηχανισμούς για την πρόληψη της απάτης και για την εξασφάλιση της επαλήθευσης δεδομένων ταυτοποίησης προσωπικού χαρακτήρα. Καθώς η πρόταση περιλαμβάνει διάταξη που εισάγει μέσα που επιτρέπουν την επαλήθευση χαρακτηριστικών έναντι αυθεντικών πηγών, θα μπορούσε να βελτιώσει, π.χ. την ασφάλεια των παιδιών στο διαδίκτυο, αποτρέποντας την πρόσβασή τους σε ανάρμοστο για την ηλικία τους περιεχόμενο. Η ΕΟΚΕ σημειώνει πως σε εθνικό επίπεδο αυτού του είδους η αποτελεσματική προστασία είτε δεν είναι διαθέσιμη είτε είναι εξαιρετικά αναποτελεσματική.

7.10. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ιδέα οι φυλλομετρητές να εξασφαλίζουν την υποστήριξη και τη διαλειτουργικότητα με εγκεκριμένα πιστοποιητικά για την ταυτοποίηση ιστοτόπων δυνάμει του κανονισμού eIDAS. Θα πρέπει να αναγνωρίζουν και να αναρτούν εγκεκριμένα πιστοποιητικά γνησιότητας ιστοτόπων, ώστε να παρέχουν υψηλό επίπεδο διασφάλισης, επιτρέποντας στους ιδιοκτήτες ιστοτόπων να δηλώνουν την ταυτότητά τους ως ιδιοκτητών ενός ιστοτόπου και στους χρήστες να ταυτοποιούν τους ιδιοκτήτες ιστοτόπων με υψηλό βαθμό βεβαιότητας. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ διαβλέπει την ανάγκη παροχής απλών, γρήγορων και αποτελεσματικών μηχανισμών έφεσης ώστε να εξασφαλίζεται ότι θα αποκαθίσταται η πρόσβαση σε έναν ιστοτόπο αν αυτός επισημανθεί εσφαλμένα ως επικίνδυνος. Πρέπει επίσης να θεσπιστούν κανόνες απόδοσης ευθυνών όσον αφορά το σύνολο των περιπτώσεων όπου ένας ιστοτόπος χαρακτηρίζεται εσφαλμένα ως επικίνδυνος.

7.11. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει πως κάθε ψηφιοποίηση δεδομένων εγείρει ζητήματα ασφάλειας, ιδίως όσον αφορά τα τεράστια συστήματα αποθήκευσης και επεξεργασίας δεδομένων, που αποτελούν πηγή πληροφοριών ευάλωτη στην απάτη και την απώλεια δεδομένων. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης επίγνωση του ότι δεν υφίσταται επί του παρόντος απολύτως αποτελεσματικό σύστημα ασφάλειας (δηλαδή χωρίς κενά και σφάλματα) ικανό να εξαλείψει πλήρως αυτήν την απειλή.

7.12. Για αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως, για να ελαχιστοποιηθούν όλες αυτές οι ανεπιθύμητες καταστάσεις όσον αφορά τα δεδομένα των χρηστών, η τεχνική αρχιτεκτονική του Πλαισίου που θα αναπτύξουν τα κράτη μέλη σε συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εστιάζει σε μέτρα ενίσχυσης της ασφάλειας των δεδομένων και να προβλέπει μηχανισμούς ελέγχου των δεδομένων. Αυτοί οι μηχανισμοί είναι σημαντικοί στο πλαίσιο, π.χ. της χρήσης δεδομένων που συλλέχθηκαν από χρήστες για σκοπούς διαφορετικούς των αρχικά δηλωθέντων. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ φρονεί πως η τεχνική αρχιτεκτονική πρέπει να αναπτυχθεί με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα και στην αρχή της κυριαρχίας των κρατών μελών.

7.13. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως το άρθρο 13 παράγραφος 1 του κανονισμού eIDAS ορίζει την ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών εμπιστοσύνης για ζημία που προκαλείται εκ προθέσεως ή εξ αμελείας σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο λόγω αδυναμίας συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις του εν λόγω κανονισμού (και με τις υποχρεώσεις διαχείρισης κινδύνου κυβερνοασφάλειας δυνάμει του άρθρου 18 της προτεινόμενης οδηγίας NIS 2, σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής). Η εν λόγω διάταξη πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες περί ευθύνης (άρθρο 13 παράγραφος 3)

7.14. Στο πλαίσιο των προβληματισμών περί ευθύνης, η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως τα ζητήματα που αφορούν τον ορισμό της ζημίας, του μεγέθους της και της δέουσας αποζημίωσης ρυθμίζονται από το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Σύμφωνα με αυτούς τους κανόνες, η ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών εμπιστοσύνης ενδέχεται να περιορίζεται δυνάμει των σχετικών διατάξεων του εθνικού δικαίου και των «πολιτικών παροχής υπηρεσιών» που ορίζουν οι πάροχοι.

7.15. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως πρέπει να εξασφαλίζεται για τους χρήστες Πορτοφολιών αποζημίωση για κάθε ανεπιθύμητη κατάσταση που σχετίζεται με τα δεδομένα τους, όπως η κλοπή, η απώλεια, η κοινοποίηση ή η χρήση δεδομένων για σκοπούς διαφορετικούς από τους αρχικά δηλωθέντες κ.λπ. Αυτή η ευθύνη πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις προαναφερθείσες καταστάσεις, ανεξάρτητα από την πρόθεση ή την αμέλεια του παρόχου (και ανεξάρτητα από το αν φταίει ο πάροχος).

7.16. Κάθε κλοπή, μη εξουσιοδοτημένη κοινοποίηση ή απώλεια δεδομένων (ιδίως προσωπικού χαρακτήρα) ενδέχεται να δημιουργήσει μακροπρόθεσμη ζημία στον ιδιοκτήτη τους. Όταν αποκαλύπτεται μια ψηφιακή πληροφορία, μπορεί να αποκτηθεί μακροπρόθεσμα από πολλές οντότητες, παρά τη θέληση του ιδιοκτήτη τους. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναζητήσουν και να αναπτύξουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς που θα διορθώνουν την κατάσταση για τους ιδιοκτήτες των δεδομένων σε αυτές τις περιπτώσεις.

7.17. Οι προτεινόμενες λύσεις του νέου συστήματος θα αναγκάσουν τους παρόχους υπηρεσιών να αναβαθμίσουν σημαντικά τα συστήματα ηλεκτρονικής ασφαλείας τους σε πολύ υψηλότερο επίπεδο, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην κυβερνοασφάλεια. Η ΕΟΚΕ αναμένει πως αυτό συνεπάγεται σημαντικές δαπάνες και εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων υποδομών και ενδέχεται να αποτελέσει επαχθές βάρος για ορισμένους παρόχους υπηρεσιών που μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στην εξαφάνιση, από ορισμένες αγορές, παρόχων υπηρεσιών που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα για τέτοιες επενδύσεις σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Ως εκ τούτου, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να αναζητήσουν λύσεις που θα προστατεύσουν τους παρόχους από διακριτική μεταχείριση σε αυτό το πλαίσιο και θα επιτρέψουν την ήπια προσαρμογή τους, μεταξύ άλλων παρέχοντας τη δυνατότητα εξασφάλισης της συμμόρφωσης με τις νέες απαιτήσεις σε πολλαπλά στάδια, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις ξένες επιδοτήσεις που στρεβλώνουν την εσωτερική αγορά»

[COM(2021) 223 final — 2021/0114 (COD)]

(2022/C 105/13)

Εισηγητής: ο κ. **Maurizio MENSI**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 7.6.2021 Συμβούλιο, 3.6.2021
Νομική βάση	Άρθρα 114 και 207 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	220/3/9

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσπάθεια της Επιτροπής και συμμερίζεται την ανάγκη ενίσχυσης των μέσων παρέμβασης για την προστασία της αγοράς και των επιχειρήσεων της ΕΕ μέσω της κάλυψης ενός νομοθετικού κενού στο πλαίσιο των κανόνων ανταγωνισμού, εμπορίου και δημοσίων συμβάσεων, με στόχο τη διασφάλιση θεμιτού και ανόθευτου από ξένες επιδοτήσεις ανταγωνισμού.

1.2. Υπό αυτήν την έννοια, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση της Επιτροπής, όσον αφορά την ξένη κρατική χρηματοδότηση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά της ΕΕ και η οποία ενδέχεται να προκαλέσει στρέβλωση στην αγορά, αποτελεί χρήσιμο και σημαντικό λειτουργικό μέσο. Ωστόσο, κρίνεται αναγκαία η περαιτέρω εξέταση ορισμένων πτυχών της ρυθμιστικής παρέμβασης, οι οποίες είναι αυτές καθαυτές πολυσύνθετες και πολυδιάστατες.

1.3. Σύμφωνα με την παρούσα πρόταση, ο ευρύς ορισμός της ξένης επιδότησης είναι δυνατόν να καλύπτει πολλές μορφές επιδοτήσεων παρεχόμενων από ένα ξένο κράτος, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών. Είναι επομένως σκόπιμο να υποδεικνύει η Επιτροπή σε ποιες έρευνες προτίθεται να δώσει προτεραιότητα καθιερώνοντας, κατά περίπτωση, κριτήρια για την αντιμετώπιση των διαφόρων πρακτικών προς όφελος της διαφάνειας και της απλούστευσης.

1.4. Με την πρόταση ανατίθεται στην Επιτροπή ο έλεγχος των επενδύσεων που πραγματοποιούν στην ΕΕ οντότητες επιδοτούμενες από το εξωτερικό. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να αποσαφηνίσει επακριβώς η Επιτροπή το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, ενδεχομένως μέσω κατευθυντήριων γραμμών, για λόγους ομοιόμορφης εφαρμογής του ανά την ΕΕ και να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος αποκλινοσών ερμηνειών με τα κράτη μέλη που επωμίζονται τον έλεγχο των ξένων επενδύσεων. Προς το σκοπό αυτό, προτείνει επίσης τη δημιουργία κέντρου ενημέρωσης των επιχειρήσεων σχετικά με τη νομοθεσία που διέπει τις απορρέουσες ξένες επιδοτήσεις, απαιτήσεις και υποχρεώσεις κοινοποίησης.

1.5. Για την έναρξη της διαδικασίας, η Επιτροπή προβαίνει σε αξιολόγηση της ξένης επιδότησης σταθμίζοντας την αρνητική και τη θετική επίδρασή της στην ανάπτυξη της εν λόγω οικονομικής δραστηριότητας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να παράσχει η Επιτροπή περαιτέρω διευκρινίσεις ως προς τον τρόπο διενέργειας αυτής της αξιολόγησης στην πράξη, τα δυνητικά θετικά αποτελέσματα ή τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εξισορρόπηση των αρνητικών επιπτώσεων με τα θετικά αποτελέσματα είναι δικαιολογημένη.

1.6. Όσον αφορά το ισχύον καθεστώς ελέγχου των συγκεντρώσεων, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή πρέπει να αποσαφηνίσει τη σχέση της με το προβλεπόμενο νέο καθεστώς προς αποφυγή τυχόν αναντιστοιχίας μεταξύ του χρονοδιαγράμματος και των αποτελεσμάτων που θα ήταν ιδιαίτερα επαχθής για τις επιχειρήσεις.

1.7. Για την έναρξη της διαδικασίας εκ μέρους της Επιτροπής, το συνολικό ποσό των ξένων επιδοτήσεων πρέπει να υπερβαίνει το όριο των 5 εκατομμυρίων ευρώ επί τρία συναπτά φορολογικά έτη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το όριο αυτό είναι μάλλον χαμηλό σε απόλυτες τιμές και κρίνει σκόπιμο να προταθεί στην Επιτροπή η αύξησή του με στόχο να αποφευχθούν περιπτώσεις ήσσονος σημασίας, επίσης προς όφελος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

1.8. Στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, ο κίνδυνος διεξαγωγής αυτεπάγγελτων ερευνών και ευρείας επανεξέτασης των διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων αποτελεί δυνητική πηγή κινδύνων και επιβαρύνσεων για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται και επενδύουν στην ΕΕ. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή οφείλει να απλουστεύσει και να αποσαφηνίσει όσο το δυνατόν περισσότερο το εφαρμοστέο καθεστώς για να διευκολύνει την εφαρμογή των νέων κανόνων, ιδίως όταν αυτοί αντίκεινται στις ήδη ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις, περιορίζοντας έτσι τη διοικητική επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις της ΕΕ.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως αναγκαία τη διατήρηση της ΕΕ και των αγορών της ανοικτών και ανταγωνιστικών και αποδίδει θεμελιώδη σημασία σε αυτήν την παράμετρο, με μέλημα την ορθή και ισορροπημένη λειτουργία του κοινωνικοοικονομικού της συστήματος, την ευρωστία των επιχειρήσεων και την ευημερία των πολιτών που αποτελούν επίσης τη βάση του μοντέλου στρατηγικής αυτονομίας της ⁽¹⁾. Υπό αυτό το πρίσμα, εκτιμά ότι ο στόχος της προστασίας της ενιαίας αγοράς από επιδοτήσεις που προκαλούν αθέμιτο ανταγωνισμό πρέπει να συνοδεύεται από έναν άλλο στόχο για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μέσου που θα εφαρμόζεται άρτια σε ολόκληρη την ΕΕ με τις λιγότερες δυνατές επιβαρύνσεις για τις επιχειρήσεις.

2.2. Στις 17 Ιουνίου 2020, η Επιτροπή εξέδωσε λευκή βίβλο για τις ξένες επιδοτήσεις με σκοπό να διερευνήσει το εν λόγω ζήτημα, να δρομολογήσει δημόσια συζήτηση και να προτείνει πιθανές λύσεις. Στη λευκή βίβλο εντοπίζεται ένα νομοθετικό κενό στο πλαίσιο των κανόνων ανταγωνισμού, εμπορίου και δημοσίων συμβάσεων της ΕΕ, το οποίο παρακωλύει ουσιαστικά την ΕΕ να αναλάβει δράση όταν ξένες επιδοτήσεις προκαλούν στρεβλώσεις στην εσωτερική αγορά, ευνοώντας ορισμένες συγκεντρώσεις ή προσφορές σε διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων. Στη λευκή βίβλο επισημάνθηκαν περαιτέρω προβλήματα που συνδέονται με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση της ΕΕ από φορείς που λαμβάνουν ξένες επιδοτήσεις, τα οποία θα μπορούσαν να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό για την πρόσβαση σε ενωσιακά κονδύλια. Μέχρι στιγμής, κανένα κράτος μέλος δεν διαθέτει ισχύουσα νομοθεσία για την αντιμετώπιση των πιθανών στρεβλωτικών επιπτώσεων των ξένων επιδοτήσεων.

2.3. Το ζήτημα των ξένων επιδοτήσεων δεν είναι καινούριο και ανακύπτει επανειλημμένα σε επίπεδο ΕΕ. Το Συμβούλιο αναφέρθηκε στη λευκή βίβλο της Επιτροπής στα συμπεράσματά του της 11ης Σεπτεμβρίου 2020· στα δε συμπεράσματά του της 1-2 Οκτωβρίου 2020, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε «περαιτέρω μέσα για την αντιμετώπιση των στρεβλωτικών επιπτώσεων των ξένων επιδοτήσεων στην ενιαία αγορά». Στην έκθεσή του του Φεβρουαρίου 2020 σχετικά με την πολιτική ανταγωνισμού, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε την Επιτροπή «να εξετάσει το ενδεχόμενο να προστεθεί στη νομοθεσία της ΕΕ περί ανταγωνισμού ένας πυλώνας που θα δίνει στην Επιτροπή τα κατάλληλα ερευνητικά εργαλεία οποτεδήποτε υπάρχει η υποψία ότι μια εταιρεία επιδόθηκε σε στρεβλωτικές ενέργειες χάρη σε κυβερνητικές επιδοτήσεις ή ότι αποκόμισε υπέρμετρα κέρδη λόγω κυρίαρχης θέσης στην αγορά της χώρας της». Σε κοινή επιστολή προς τους εκτελεστικούς αντιπροέδρους της Επιτροπής κ.κ. Vestager και Dombrowskis και τον Επίτροπο κ. Breton, ομάδα 41 ευρωβουλευτών εξέφρασε την ισχυρή στήριξή της σε μέσο αντιμετώπισης «εταιρειών από τρίτες χώρες που έχουν λάβει σημαντική κρατική στήριξη».

2.4. Όπως ανακοινώθηκε στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για την περίοδο 2020-2021, η παρούσα πρόταση κανονισμού ρυθμίζει λεπτομερώς ένα νέο λειτουργικό εργαλείο (σύστημα εκ των προτέρων κοινοποίησης των σημαντικότερων και πιθανώς περισσότερο στρεβλωτικών περιπτώσεων, σε συνδυασμό με διαδικασία που κινείται αυτεπάγγελα) για την κάλυψη του ρυθμιστικού κενού στο ενωσιακό δίκαιο και τη διασφάλιση ίσων όρων στην εσωτερική αγορά, αποφεύγοντας τη δημιουργία άνισων όρων ανταγωνισμού. Επί της ουσίας, η πρόταση κανονισμού αναφέρεται επίσης στο σημείο 3.2.6 της ανακοίνωσης για την επανεξέταση της εμπορικής πολιτικής όσον αφορά την τήρηση ίσων όρων ανταγωνισμού.

2.5. Εν συντομία, στόχος του προτεινόμενου νομοθετήματος είναι η διερεύνηση και, κατά περίπτωση, η αποθάρρυνση ή η αποτροπή επιχειρήσεων επιδοτούμενων από το εξωτερικό να προβαίνουν σε συγκεντρώσεις, να συνάπτουν δημόσιες συμβάσεις και να δρουν στην αγορά κατά τρόπο που ενδέχεται να προκαλεί στρέβλωση της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Προβλέπεται η υποχρεωτική κοινοποίηση είτε συγκεντρώσεων όπου ο κύκλος εργασιών της εκάστοτε επιχείρησης υπερβαίνει τα 500 εκατ. ευρώ και τα εμπλεκόμενα μέρη έχουν λάβει ξένες χρηματοδοτικές συνεισφορές ύψους άνω των 50 εκατ. ευρώ κατά τα τρία προηγούμενα έτη, είτε προσφορών σε διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων με αξία σύμβασης άνω των 250 εκατ. ευρώ, εφόσον συμμετέχουν σε αυτούς οντότητες επιδοτούμενες από το εξωτερικό. Με την πρόταση παρέχεται επίσης στην Επιτροπή δυνατότητα διερεύνησης της δραστηριότητας στην αγορά —συμπεριλαμβανομένων των συγχωνεύσεων και των εξαγορών που δεν υπερβαίνουν τα εν λόγω όρια — οποιασδήποτε οντότητας λαμβάνει ξένες επιδοτήσεις που υπερβαίνουν τα 5 εκατ. ευρώ επί τρία συναπτά έτη.

2.6. Από την πρόταση προκύπτει ότι το πρόβλημα δεν είναι οι ξένες επενδύσεις, αλλά οι επιδοτήσεις που διευκολύνουν την εξαγορά εταιρειών της ΕΕ, επηρεάζουν τις επενδυτικές αποφάσεις ή προκαλούν στρεβλώσεις στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των δικαιούχων εις βάρος του θεμιτού ανταγωνισμού. Σε αντίθεση με τις επιδοτήσεις, για τις οποίες η Επιτροπή είναι αποκλειστικά αρμόδια, οι ξένες επενδύσεις εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών τα οποία έχουν πάντοτε τη δυνατότητα να ελέγχουν τις ξένες επενδύσεις για λόγους ασφάλειας ή δημόσιας τάξης.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η ώρα της Ευρώπης: ανασύνταξη και προετοιμασία για την επόμενη γενιά» [COM(2020) 456 final]. Βλέπε επίσης την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Το ευρωπαϊκό οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα: προώθηση του ανοικτού χαρακτήρα, της ισχύος και της ανθεκτικότητας» [COM(2021) 32 final].

2.7. Αυτή η τελευταία ειδική περίπτωση διαλαμβάνεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2019/452 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾ (εφαρμόζεται από τις 11 Οκτωβρίου 2020), ο οποίος θεσπίζει σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών και βελτιώνει τους μηχανισμούς ελέγχου, όπου υφίστανται ήδη, παρέχοντας στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διατυπώνει παρατηρήσεις ή να εκδίδει γνώμες για δραστηριότητες που έχουν εγκριθεί από τα κράτη μέλη. Ο εν λόγω κανονισμός αφορά κυρίως επενδύσεις σε υποδομές και τεχνολογίες ζωτικής σημασίας, δεδομένα ευαίσθητου χαρακτήρα και μέσα μαζικής ενημέρωσης, χωρίς να θέτει κατώτατα όρια, παρέχοντας έτσι στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να εξετάζουν σχεδόν όλες τις επενδύσεις από χώρες εκτός της ΕΕ.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Στην πρόταση κανονισμού οι «ξένες επιδοτήσεις» ορίζονται κατά τρόπο πολύ ευρύ (άρθρο 2): σε αυτές περιλαμβάνεται κάθε παρέμβαση με την οποία μια τρίτη χώρα παρέχει χρηματοδοτική συνεισφορά, η οποία αποφέρει όφελος σε επιχειρήσεις που ασκούν οικονομική δραστηριότητα στην εσωτερική αγορά της ΕΕ, είτε η εν λόγω συνεισφορά περιορίζεται σε μία μεμονωμένη επιχείρηση είτε αφορά διάφορες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων. Οι χρηματοδοτικές συνεισφορές μπορούν να λάβουν πολύ διαφορετικές μορφές όπως, μεταξύ άλλων, η μεταβίβαση κεφαλαίων ή υποχρεώσεων, οι εισφορές κεφαλαίου, οι επιδοτήσεις, τα δάνεια, οι εγγυήσεις δανείων, τα φορολογικά κίνητρα, ο συμψηφισμός ζημιών εκμετάλλευσης, η αντιστάθμιση οικονομικών βαρών που επιβάλλονται από τις δημόσιες αρχές, η άφεση χρέους, η κεφαλαιοποίηση ή η επαναδιαπραγμάτευση του χρέους· η διαφυγή εσόδων που διαφορετικά θα οφείλονταν· η παροχή ή η αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

3.2. Βάσει της παρούσας πρότασης, ο ευρύς ορισμός της ξένης επιδότησης —ο οποίος ουσιαστικά συνάδει με τον ορισμό της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις— είναι δυνατόν να καλύπτει πολλές μορφές επιδοτήσεων και κινήτρων παρεχόμενων από ένα ξένο κράτος, γεγονός που εγείρει ερωτήματα σχετικά με την πραγματική ικανότητα της Επιτροπής να αντεπεξέλθει στον τεράστιο όγκο εργασίας που θα αφορά εκ των πραγμάτων παντός είδους επιδοτήσεις παρεχόμενες από όλα τα κράτη του κόσμου. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει ανασφάλεια δικαίου και ενέχει κίνδυνο δικαστικών διαφορών μεταξύ ανταγωνιστών στο πλαίσιο επίμαχων συγχωνεύσεων και εξαγορών. Σε αυτήν την περίπτωση, η Επιτροπή θα πρέπει να υποδεικνύει σαφώς σε ποιες έρευνες προτίθεται να δώσει προτεραιότητα, καθώς και εάν και κατά πόσον σκοπεύει να θεσπίσει κριτήρια προς εκ των προτέρων κοινοποίηση.

3.3. Με την πρόταση ανατίθεται ουσιαστικά στην Επιτροπή ο έλεγχος των επενδύσεων που πραγματοποιούν στην ΕΕ οντότητες επιδοτούμενες από το εξωτερικό. Ωστόσο, ορισμένα κράτη ενδέχεται να θεωρήσουν ότι οι εν λόγω αποφάσεις εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων ελέγχου των ξένων επενδύσεων των κρατών μελών. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να αποσαφηνίσει επακριβώς η Επιτροπή το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, ενδεχομένως επίσης μέσω κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομοιομορφία εφαρμογής του σε επίπεδο ΕΕ και να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι αποκλινοσών ερμηνειών από τα κράτη μέλη. Προς το σκοπό αυτό, προτείνει επίσης τη δημιουργία κέντρου ενημέρωσης των επιχειρήσεων σχετικά με τη νομοθεσία που διέπει τις απορροούμενες ξένες επιδοτήσεις, απαιτήσεις και υποχρεώσεις κοινοποίησής.

3.4. Ως εκ τούτου, ο προτεινόμενος κανονισμός αντιστοιχεί σε ένα νέο σύστημα ελέγχου τόσο εκ των προτέρων (όσον αφορά τις σημαντικές συγκεντρώσεις και τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων) όσο και εκ των υστέρων, επιπρόσθετο εκείνου των συγκεντρώσεων στην ΕΕ, το οποίο βασίζεται μεν στον ισχύοντα κανονισμό περί συγκεντρώσεων της ΕΕ, αλλά διαφέρει από αυτόν (κεφάλαιο 3). Και σε αυτήν την περίπτωση, οι πράξεις που χρήζουν κοινοποίησης περιλαμβάνουν συγχωνεύσεις, διαδικασίες απόκτησης ελέγχου (συγχωνεύσεις δι' απορροφήσεως) και λειτουργικά αυτόνομες κοινές επιχειρήσεις, παρότι τα κατώτατα χρηματοοικονομικά όρια διαφέρουν από εκείνα του κανονισμού περί συγκεντρώσεων.

3.5. Η Επιτροπή θα αξιολογεί «εάν υφίσταται στρέβλωση στην εσωτερική αγορά» (άρθρο 5)· η αξιολόγηση αυτή θα περιορίζεται στο πλαίσιο της εκάστοτε συγκέντρωσης, πράγμα που δεν φαίνεται ωστόσο να απαιτεί από την Επιτροπή να αποδείξει την ύπαρξη άμεσης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της πράξης και της στρέβλωσης της αγοράς. Στρέβλωση της εσωτερικής αγοράς προκύπτει όταν μια ξένη επιδότηση μπορεί να βελτιώσει την ανταγωνιστική θέση της οικείας επιχείρησης στην εσωτερική αγορά και, κατ' αυτόν τον τρόπο, στρεβλώνει πραγματικά ή δυνητικά τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά.

3.6. Με την πρόταση κανονισμού παρέχεται, συνεπώς, ευρεία διακριτική ευχέρεια στην Επιτροπή, παραθέτοντας ως δυνητικά συναφείς δείκτες το ποσό και τη φύση της επιδότησης, την κατάσταση των οικείων επιχειρήσεων και αγορών, τον βαθμό οικονομικής δραστηριότητας της εκάστοτε επιχείρησης στην εγχώρια αγορά, τον σκοπό και τις προϋποθέσεις που συνδέονται με την ξένη επιδότηση, καθώς και τη χρήση της στην εσωτερική αγορά.

3.7. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή δύναται να αξιολογεί τις αρνητικές επιπτώσεις μιας ξένης επιδότησης από την άποψη της στρέβλωσης στην εσωτερική αγορά σε σχέση με τα θετικά αποτελέσματά της «όσον αφορά την ανάπτυξη της σχετικής οικονομικής δραστηριότητας» (άρθρο 5)· εφόσον οι θετικές επιπτώσεις υπερτερούν δεν λαμβάνονται μέτρα. Στην περίπτωση αυτή, θα ήταν σκόπιμο η Επιτροπή να παράσχει περαιτέρω διευκρινίσεις ως προς τον τρόπο διενέργειας αυτής της αξιολόγησης στην πράξη, ιδίως όσον αφορά τα δυνητικά θετικά αποτελέσματά της ή τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εξισορρόπηση των αρνητικών επιπτώσεων με τα θετικά αποτελέσματα είναι δικαιολογημένη. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή έχει εκπονήσει εκτενείς και λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις ενδοενοσιακές επιδοτήσεις που είναι συμβατές με την εσωτερική αγορά.

(²) Κανονισμός (ΕΕ) 2019/452 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαρτίου 2019, για τη θέσπιση πλαισίου για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ένωση (ΕΕ L 79 I της 21.3.2019, σ. 1).

3.8. Εάν η Επιτροπή εκτιμά ότι μια ξένη επιδότηση στρεβλώνει την εσωτερική αγορά, μπορεί να επιβάλει επανορθωτικά μέτρα για την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε (άρθρο 6). Οι επιχειρήσεις μπορούν επίσης να αναλάβουν δεσμεύσεις για την αποκατάσταση των εικαζόμενων στρεβλώσεων, τις οποίες η Επιτροπή μπορεί να καταστήσει δεσμευτικές. Οι δεσμεύσεις ή τα επανορθωτικά μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν την παροχή πρόσβασης υπό δίκαιους και αμερόληπτους όρους στις υποδομές, την παραχώρηση αδειών των περιουσιακών στοιχείων που εξαγοράστηκαν ή αναπτύχθηκαν με τη βοήθεια ξένων επιδοτήσεων, τη μείωση της παραγωγικής ικανότητας ή της παρουσίας στην αγορά, την αποφυγή ορισμένων επενδύσεων, τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και ανάπτυξης, την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων, την επιστροφή της ξένης επιδότησης στην τρίτη χώρα με τόκο ή την κατάργηση των συγκεντρώσεων.

3.9. Επ' αυτού, κρίνεται σκόπιμη η αποσαφήνιση της σχέσης μεταξύ του προβλεπόμενου νέου καθεστώτος και του ισχύοντος καθεστώτος ελέγχου των συγκεντρώσεων της ΕΕ. Καθώς τα κατώτατα όρια κοινοποίησης και η ουσιαστική αξιολόγηση διαφέρουν, πολλές πράξεις θα μπορούσαν να κοινοποιούνται στην Επιτροπή εκ παραλλήλου υπό αμφότερα τα καθεστώτα, με κίνδυνο αναντιστοιχίας μεταξύ χρονοδιαγράμματος και αποτελεσμάτων που θα ήταν ιδιαίτερα επαχθής για τις επιχειρήσεις.

3.10. Στην πρόταση κανονισμού προτείνεται ένα ξεχωριστό καθεστώς υποχρεωτικής κοινοποίησης για τις δημόσιες συμβάσεις της ΕΕ που υπερβαίνουν τα 250 εκατ. ευρώ (κεφάλαιο 4). Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στις εν λόγω συμβάσεις είτε κοινοποιούν στον αναθέτοντα φορέα όλες τις ξένες χρηματοδοτικές συνεισφορές που έλαβαν κατά την τριετία πριν από την εν λόγω κοινοποίηση είτε επιβεβαιώνουν σε δήλωση ότι δεν έλαβαν καμία ξένη χρηματοδοτική συνεισφορά κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου (άρθρο 28).

3.11. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να προβαίνουν πάραυτα στις εν λόγω κοινοποιήσεις προς την Επιτροπή, η οποία διαθέτει προθεσμία 60 ημερών μετά την κοινοποίηση για την ολοκλήρωση του προκαταρκτικού ελέγχου και επιπλέον προθεσμία 140 ημερών για τη διενέργεια διεξοδικής έρευνας, η οποία μπορεί να παραταθεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Οι κοινοποιήσεις δεν αναστέλλουν τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων, αλλά η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί να καθορίσει τη διαδικασία και να αναθέσει τη σύμβαση σε επιχείρηση που τελεί υπό έλεγχο από την Επιτροπή. Εάν οι επιχειρήσεις δεν προβούν στην κοινοποίηση, η Επιτροπή μπορεί να τους επιβάλει πρόστιμα ανερχόμενα έως το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών τους. Πρόκειται για αρκετά επαχθή διαδικασία που ενέχει τον κίνδυνο να επιβραδυνθεί η ολοκλήρωση πολυσύνθετων διαδικασιών, όπως οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, οι οποίες είναι θεμελιώδεις για την υλοποίηση των σχεδίων του NextGenerationEU από τα κράτη μέλη.

3.12. Η πρόταση κανονισμού παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ενεργεί με δική της πρωτοβουλία για τη διερεύνηση τυχόν στρέβλωσης της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ η οποία προκαλείται από ξένη επιδότηση (κεφάλαιο 2). Η μόνη επιβαλλόμενη απαίτηση για τη διενέργεια διερεύνησης εκ μέρους της Επιτροπής τίθεται όταν το συνολικό ποσό των ξένων επιδοτήσεων υπερβαίνει το όριο των 5 εκατ. ευρώ επί τρία συναπτά φορολογικά έτη. Το όριο αυτό είναι μάλλον χαμηλό σε απόλυτες τιμές και κρίνεται σκόπιμο να προταθεί στην Επιτροπή η αύξησή του με στόχο να αποφευχθούν περιπτώσεις ήσσονος σημασίας, επίσης προς όφελος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Επιπλέον, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία για τη διερεύνηση ξένων χρηματοδοτικών συνεισφορών που παρασχέθηκαν έως και 10 έτη πριν από την έναρξη της έρευνάς της, με δυνατότητα εξέτασης των ξένων επιδοτήσεων που χορηγήθηκαν κατά τη δεκαετία πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νέου κανονισμού, σε περίπτωση που οι στρεβλωτικές επιπτώσεις γίνουν αντιληπτές μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού.

3.13. Η πρόταση κανονισμού θα έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο, δεδομένου ότι δύναται να επηρεάσει όλες τις επιχειρήσεις που τυγχάνουν στήριξης από τρίτες χώρες και προβαίνουν σε οικονομικές δραστηριότητες στην ΕΕ (ιδίως όσον αφορά τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές ή τις υποβολές προσφορών σε διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων για δημόσιες συμβάσεις που υπερβαίνουν τα προβλεπόμενα κατώτατα όρια), επιπροσθέτως της θετικής επίδρασής της στο σύνολο των επιχειρήσεων που δεν λαμβάνουν ξένες επιδοτήσεις.

3.14. Στην πράξη, η πρόταση θα δώσει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να προβαίνει σε έλεγχο των επιδοτήσεων που χορηγούνται από κυβερνήσεις τρίτων χωρών παρεμφερή προς εκείνον που επιτρέπουν οι κανόνες της ΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων, κάτι που ενέχει τον κίνδυνο να καταστεί ακόμη πιο πολυσύνθετο το ήδη πολυδιάστατο κανονιστικό πλαίσιο, με συνακόλουθη σοβαρή επιβάρυνση των επιχειρήσεων της ΕΕ. Λόγου χάρη, η ίδια συναλλαγή θα μπορούσε μελλοντικά να υπόκειται σε τρεις διαφορετικές διαδικασίες: στον έλεγχο των συγχωνεύσεων, στον έλεγχο των ξένων επενδύσεων και στον έλεγχο των ξένων επιδοτήσεων βάσει της παρούσας πρότασης, έκαστη από εκ των οποίων θα διέπεται από τους δικούς της διαδικαστικούς κανόνες και το δικό της χρονοδιάγραμμα.

3.15. Στον τομέα των συγχωνεύσεων και εξαγορών, η επαλήθευση των ξένων επιδοτήσεων θα προστεθεί στις υποχρεωτικές κοινοποιήσεις ελέγχου των συγκεντρώσεων (σε επίπεδο ΕΕ ή κράτους μέλους) και στις εθνικές κοινοποιήσεις όσον αφορά τις ξένες επενδύσεις, με δυνητικό κίνδυνο δικαστικών διαφορών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.

3.16. Στα των δημοσίων συμβάσεων, ο κίνδυνος διεξαγωγής αυτεπάγγελτων ερευνών και ευρείας επανεξέτασης των διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων αποτελεί δυνητική πηγή κινδύνων και επιβαρύνσεων για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται και επενδύουν στην ΕΕ. Η συγκεκριμένη περίπτωση θα επηρεάσει τις ξένες οντότητες που επενδύουν στην ΕΕ και τις επιχειρήσεις που εδρεύουν στην ΕΕ, οι οποίες μπορούν να βασίζονται σε ξένες χρηματοδοτικές συνεισφορές (μέσω ξένων επενδυτών ή ενισχύσεων για συγκεκριμένα έργα). Σε αυτήν την περίπτωση, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εξετάζουν προσεκτικά όλες τις ξένες επιδοτήσεις που λαμβάνουν προκειμένου να αξιολογούν τη δυνητική εφαρμογή των νέων κανόνων.

3.17. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή οφείλει να απλουστεύσει και να αποσαφηνίσει όσο το δυνατόν περισσότερο το εφαρμοστέο καθεστώς για να διευκολύνει την εφαρμογή των νέων κανόνων, ιδίως όταν αυτοί αντίκεινται στις ήδη ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις, και να περιορίσει τη διοικητική επιβάρυνση των επιχειρήσεων της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καταναλωτική πίστη»

[COM(2011) 347 final — 2011/0171 (COD)]

(2022/C 105/14)

Εισηγητής: ο κ. **Bogdan PREDA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 8.7.2021 Συμβούλιο, 14.7.2021
Νομική βάση	Άρθρο 114 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	21.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	159/5/16

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την παρούσα επικαιροποίηση της νομοθεσίας περί καταναλωτικής πίστης, αλλά επισημαίνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν τομείς στους οποίους η οδηγία είτε δεν είναι επαρκώς φιλόδοξη είτε δεν διασφαλίζει τη δέουσα ισορροπία μεταξύ των στόχων της και των προτεινόμενων λύσεων. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι λύσεις που προτείνονται στην οδηγία θα πρέπει να εστιάζουν περισσότερο στον αντίκτυπο της ψηφιοποίησης, στην αύξηση της χρήσης ψηφιακών συσκευών και στη χορήγηση πράσινων καταναλωτικών δανείων προκειμένου να παρασχεθεί βοήθεια στους καταναλωτές για την πραγματοποίηση περισσότερο βιώσιμων αγορών.

1.2. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση εκστρατειών χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης/ψηφιακού γραμματισμού, δεδομένου ότι οι προσπάθειες αυτές δεν μπορούν παρά να αποφέρουν οφέλη τόσο στους καταναλωτές όσο και στους δανειστές.

1.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, από τα στοιχεία σχετικά με τα αίτια της υπερχρέωσης, προκύπτει ότι ο καθορισμός ανώτατων ορίων στο κόστος των δανείων προς αποφυγή πρακτικών υπερτιμολόγησης αποφέρει απτά οφέλη στους ευάλωτους καταναλωτές, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα ανώτατα όρια θα σταθμίζονται σωστά κατόπιν προσεκτικής ανάλυσης της αγοράς και του δυνητικού αντίκτυπου τους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η οδηγία για την καταναλωτική πίστη θα πρέπει να προβλέπει σαφή και εναρμονισμένη μεθοδολογία, την οποία θα πρέπει τα κράτη μέλη να συνεκτιμούν για να εφαρμόζουν τέτοια ανώτατα όρια για την πρόληψη και την αποθάρρυνση ακραίων πρακτικών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε υπερχρέωση. Αυτό θα εξασφαλίσει επίσης ίσους όρους ανταγωνισμού στους δανειστές από διαφορετικές χώρες.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επωφελή την περαιτέρω αποσαφήνιση της υποχρέωσης όλων των δανειστών να προβαίνουν σε διεξοδική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τον τύπο των δεδομένων που πρέπει να χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια της προαναφερθείσας αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της εξαίρεσης που αφορά ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως τα δεδομένα υγείας, διότι είναι εξαιρετικά σημαντικό να διασφαλιστεί μια ισορροπημένη προσέγγιση κατά την εν λόγω διαδικασία. Ωστόσο, κρίνεται υψίστης σημασίας να επισημανθεί στην οδηγία ότι ούτε καν μια ενδελεχής αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας μπορεί να αποτελέσει εγγύηση για την αποπληρωμή του δανείου.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το κείμενο της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη πρέπει να αναθεωρηθεί με στόχο να διασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των δανειστών, από τη διαδικασία έγκρισης/αδειοδότησης έως τις λειτουργικές ρυθμίσεις/υποχρεώσεις, με στόχο την εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού για όλους τους ανταγωνιστές.

1.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αναλύσει περαιτέρω τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με τις πληροφορίες πριν από τη σύναψη της σύμβασης, με μέλημα την εξεύρεση της δέουσας ισορροπίας μεταξύ της αναγκαιότητας και της συνάφειας των πληροφοριών για τους καταναλωτές, αφενός, και του πλέον αποτελεσματικού και ευέλικτου τρόπου παρουσίασής τους, αφετέρου, με παράλληλη συνεκτίμηση της ψηφιοποίησης της όλης διαδικασίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αποσαφηνίσει το κείμενο της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη όσον αφορά την πρόωρη εξόφληση.

2. Εισαγωγή

2.1. Το θέμα της παρούσας γνωμοδότησης είναι η πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την καταναλωτική πίστη, η οποία καταργεί την οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽¹⁾ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης.

2.2. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, η ανάγκη για μια νέα οδηγία δικαιολογείται από το γεγονός ότι, από το 2008 και μετά, η ψηφιοποίηση αυξήθηκε και άλλαξε άρδην τόσο τα δανειακά ήθη (π.χ. με νέους τρόπους ψηφιακής γνωστοποίησης πληροφοριών και αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών με τη χρήση αυτοματοποιημένων συστημάτων λήψης αποφάσεων και μη παραδοσιακών δεδομένων) όσο και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δανειστών. Λόγω της κρίσης COVID-19, κατέστη επίσης αναγκαία η θέσπιση νομοθετικών μέσων για την ελάφρυνση της οικονομικής επιβάρυνσης των οικονομικά ευάλωτων πολιτών και νοικοκυριών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποσκοπεί στην επικαιροποίηση του νομικού πλαισίου για την καταναλωτική πίστη, δεδομένου ότι η αγορά έχει πράγματι εξελιχθεί από το 2008 και οι ισχύουσες διατάξεις δεν καλύπτουν δεόντως όλα τα είδη παραγόντων/προϊόντων, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχουν τομείς στους οποίους είτε δεν υφίσταται κατάλληλη προστασία για τους καταναλωτές είτε οι υφιστάμενοι κανόνες μπορούν να βελτιωθούν.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι δύο βασικοί στόχοι που επιδιώκονται με την κατάρτιση της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, δηλαδή α) η μείωση της ζημίας των καταναλωτών που συνάπτουν δάνεια σε μια μεταβαλλόμενη αγορά και β) η διευκόλυνση της διασυννοριακής παροχής καταναλωτικής πίστης και η ανταγωνιστικότητα της εσωτερικής αγοράς, είναι στενά αλληλένδετοι και απολύτως απαραίτητοι για τη διασφάλιση του ενδεδειγμένου επιπέδου κάλυψης και της ομοιόμορφης εφαρμογής της νέας οδηγίας. Για παράδειγμα, μια πρόταση που αποσκοπεί στην επιβολή υποχρεωτικών ανώτατων ορίων στο κόστος της καταναλωτικής πίστης πρέπει να αποσαφηνιστεί περισσότερο και να εναρμονιστεί με την οδηγία για την καταναλωτική πίστη με τη βοήθεια σαφούς μεθοδολογίας. Αυτό είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστεί ενιαίο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, με την αποτελεσματική αποτροπή ανεύθυνων πρακτικών δανεισμού σε ολόκληρη την ΕΕ και της ανάπτυξης καταναλωτικών πιστωτικών προϊόντων με τοκογλυφικά επιτόκια ή υπερβολικό κόστος, τα οποία συχνά απευθύνονται στους πλέον ευάλωτους καταναλωτές και μπορούν συχνά να οδηγούν σε καταστάσεις υπερχρέωσης. Η εν λόγω εναρμονισμένη μεθοδολογία είναι επίσης αναγκαία για να εξασφαλιστούν ίσοι όροι ανταγωνισμού στους δανειστές από διαφορετικές χώρες.

3.3. Η επέκταση της εφαρμογής της οδηγίας και η αποσαφήνιση των ορισμών διαφόρων όρων δεν μπορούν παρά να αποφέρουν οφέλη τόσο στους καταναλωτές όσο και στους δανειστές, εκ παραλλήλου με την περαιτέρω αποσαφήνιση των σχετικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση που έχει ως στόχο την επιβολή στα κράτη μέλη της υποχρέωσης να παρέχουν ανεξάρτητες συμβουλευτικές υπηρεσίες περί χρέους σε υπερχρεωμένους ή άλλους ευάλωτους καταναλωτές θα πρέπει επίσης να συνδράμει τους καταναλωτές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Η ΕΟΚΕ προτείνει εξάλλου να ενθαρρύνει η οδηγία τους δανειστές να υιοθετήσουν πολιτικές που θα διευκολύνουν τον έγκαιρο εντοπισμό χρηματοοικονομικών δυσχερειών, συμπεριλαμβανομένων επίσης διατάξεων σχετικά με μέτρα ρύθμισης. Και οι δύο δράσεις θα συμβάλουν στην αποτροπή καταστάσεων υπερχρέωσης και στην ενθάρρυνση των πιστωτών να βρίσκουν λύσεις για δανειολήπτες που βρίσκονται σε δυσχερή θέση.

3.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ενθάρρυνση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης/ψηφιακού γραμματισμού έτσι ώστε οι καταναλωτές να κατανοούν ορθά τα δανειακά προϊόντα και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν όταν συνάπτουν δάνεια, κάτι που αποτελεί την αποτελεσματικότερη μέθοδο για τη διατήρηση της οικονομικής τους ευρωστίας. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κείμενο της οδηγίας όσον αφορά την επικοινωνία μεταξύ δανειστών και καταναλωτών, σε όλα τα στάδια της μεταξύ τους σχέσης, θα πρέπει να προσαρμοστεί με στόχο τη συνεκτίμηση της ψηφιακής μετάβασης και της αύξησης της χρήσης ψηφιακών συσκευών.

3.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποσκοπούν στην παροχή σαφών ρυθμίσεων σχετικών με τις χρηματοοικονομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες όσον αφορά τις συμβάσεις σύναψης δανείου· θεωρεί ωστόσο, ευπρόσδεκτη μια σαφή νομική άποψη σχετικά με τον τρόπο παροχής των εν λόγω υπηρεσιών.

3.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία για την περαιτέρω αποσαφήνιση της υποχρέωσης όλων των δανειστών να προβαίνουν σε ενδελεχή αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών, με σκοπό να εξακριβώνεται εάν οι καταναλωτές είναι σε θέση να αντεπεξέρχονται στα συναπτόμενα δάνεια και κατά πόσον οι οικονομικές τους ανάγκες προστατεύονται, με ταυτόχρονη αποτροπή των ανεύθυνων πρακτικών δανειοδότησης και της υπερχρέωσης. Εντούτοις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να έχει κατά νου ότι οι νέοι κανόνες δεν μπορούν και δεν πρέπει να μεταθέτουν στους δανειστές την ευθύνη των καταναλωτών όσον αφορά την πραγματική ικανότητα αποπληρωμής του δανείου τους, δεδομένου ότι καταναλωτές οφείλουν να καταβάλλουν κάθε δυνατή

⁽¹⁾ Οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 133 της 22.5.2008, σ. 66).

προσπάθεια για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αποπληρωμής του χρέους τους, καθώς και για τη συνετή διαχείριση των προσωπικών τους δαπανών. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε περαιτέρω ανάλυση του κειμένου της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, έτσι ώστε να καταστεί σαφές ότι η διεξοδική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας δεν αποτελεί εγγύηση για την αποπληρωμή του δανείου. Επιπλέον, με στόχο να εξασφαλιστεί η δέουσα προστασία των καταναλωτών, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αποσαφηνίσει περαιτέρω τις περιπτώσεις κατά τις οποίες —σε συγκεκριμένες και δεδωμένες αιτιολογημένες περιστάσεις— οι δανειστές έχουν το δικαίωμα, χωρίς καμία υποχρέωση ως προς αυτό, να χορηγούν δάνεια στους καταναλωτές παρότι οι τελευταίοι αποτυγχάνουν στην αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλύσει περαιτέρω ορισμένους από τους νέους ορισμούς με μέλημα τη διασφάλιση της σαφήνειας του κειμένου. Για παράδειγμα, ο ορισμός του πιστωτικού φορέα θα πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλες οι εταιρείες που ασκούν δανειοδοτική δραστηριότητα καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και ότι εποπτεύονται/αδειοδοτούνται εξίσου όταν ασκούν το ίδιο είδος δραστηριότητας. Επιπλέον, με στόχο τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού και την αποτελεσματική παροχή του ίδιου επιπέδου προστασίας στους καταναλωτές, όλοι οι δανειστές —ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς της εταιρείας τους— θα πρέπει να εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες και να υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποβολής εκθέσεων, πλην περιπτώσεων δανείων χορηγούμενων χωρίς κανένα κόστος και με την προϋπόθεση ότι τηρούνται όλες οι διατάξεις περί προστασίας των καταναλωτών.

4.2. Όσον αφορά τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη δραστηριότητα καταναλωτικής πίστης, η οδηγία θα πρέπει να είναι πιο φιλόδοξη, ορίζοντας ότι για την άσκηση της εν λόγω δανειοδοτικής δραστηριότητας απαιτείται έγκριση/άδεια από την αρμόδια αρχή με στόχο τη διασφάλιση της δέουσας προστασίας των καταναλωτών, της αποτελεσματικής εποπτείας και της ύπαρξης ίσων όρων ανταγωνισμού στο πλαίσιο της καταναλωτικής πίστης. Το σύστημα που προτείνεται επί του παρόντος φαίνεται να είναι υβριδικό μεταξύ έγκρισης και καταχώρισης, παρότι αυτό δεν είναι διόλου σαφές.

4.3. Όσον αφορά την ειδική διάταξη σχετικά με τη μετατροπή των εκπεφρασμένων δανείων σε εθνικό νόμισμα, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναθεωρήσει περαιτέρω το άρθρο 4 της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη προκειμένου να αποσαφηνιστεί η δυνατότητα εφαρμογής του. Η λύση που προτείνεται, πέραν του ότι δεν ευθυγραμμίζεται με το άρθρο 23 της οδηγίας 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (*) σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, στερείται σαφήνειας ως προς την πρόθεση/δυνατότητα εφαρμογής της και την προτεινόμενη μεθοδολογία μετατροπής.

4.4. Όσον αφορά την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων (άρθρο 6 της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη), η ΕΟΚΕ ανησυχεί για το ενδεχόμενο να αποδειχθεί η εφαρμογή της εξαιρετικά δύσκολη για διάφορους λόγους που σχετίζονται κυρίως με την ύπαρξη διαφορετικών απαιτήσεων σε εθνικό επίπεδο και με τη δυσκολία εξασφάλισης όλων των εξακριβώσεων που απαιτούνται στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας. Όσον αφορά την πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων, η ΕΟΚΕ φοβάται ότι η άμεση πρόσβαση των πιστωτικών φορέων σε βάσεις δεδομένων άλλων κρατών μελών ενδέχεται να είναι, σε ορισμένες περιπτώσεις, ανέφικτη ή ασύμφορη για διάφορους λόγους (π.χ. έλλειψη ζήτησης για διασυνοριακές πιστώσεις, ύπαρξη διαφορετικών απαιτήσεων σε εθνικό επίπεδο και δυσκολία εξασφάλισης του συνόλου των απαιτούμενων εξακριβώσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας). Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προβεί σε περαιτέρω ανάλυση της εν λόγω αρχής, μεταξύ άλλων μέσω της εξέτασης του ενδεχόμενου έμμεσης πρόσβασης στις εν λόγω βάσεις δεδομένων, παρέχοντας π.χ. τη δυνατότητα στους δανειστές να ζητούν τα έγγραφα που απαιτούνται για τις αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας μέσω της τοπικής βάσης δεδομένων ή των τοπικών φορολογικών αρχών τους.

4.5. Όσον αφορά τις εθνικές βάσεις δεδομένων για την υποβολή εκθέσεων, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η επεξεργασία πιστωτικών δεδομένων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 ή οποιασδήποτε άλλης παρεμφερούς κατάστασης έκτακτης ανάγκης θα μπορούσε δυνητικά να επηρεάσει την ακεραιότητα του συστήματος πιστωτικής ενημέρωσης και, σε τελική ανάλυση, την παροχή καταναλωτικής πίστης. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υπογραμμίσει στην οδηγία για την καταναλωτική πίστη τη σημασία της αδιάλειπτης και πλήρους ανταλλαγής πιστωτικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης της αναφοράς καθυστερήσεων/αναστολών πληρωμών κατά τη διάρκεια μιας κρίσης, ακριβώς όπως και υπό φυσιολογικές συνθήκες. Επιπλέον, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών σχετικά με τη χορήγηση δανείων, η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διευκρινίσει ότι οι βάσεις δεδομένων αναφοράς θα πρέπει να διαθέτουν τουλάχιστον πληροφορίες σχετικές με τη συμπεριφορά των καταναλωτών όσον αφορά την εξόφληση των υφιστάμενων δανειακών συμβάσεων τους, συμπεριλαμβανομένων τυχόν καθυστερούμενων οφειλών.

4.6. Η ΕΟΚΕ χαιρέτιζε την προσπάθεια που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να καταστήσει τις προσυμβατικές πληροφορίες πιο προστιτές στους καταναλωτές. Ωστόσο, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ενδεδειγμένη λύση δεν θα πρέπει να είναι η κατάρτιση ενός πρόσθετου εγγράφου —της τυποποιημένης ευρωπαϊκής επισκόπησης καταναλωτικής πίστης— δεδομένου ότι αυτό ενδέχεται, αφενός, να επιβαρύνει περαιτέρω τόσο τους καταναλωτές όσο και τους πιστωτικούς φορείς και, αφετέρου, να λειτουργήσει παραπλανητικά για τους καταναλωτές, καθότι υπάρχει περίπτωση να περιορίσει την ανάλυσή τους μόνον στις πληροφορίες που παρέχονται στην επισκόπηση, χωρίς τη δέουσα συνεκτίμηση όλων των υπολοίπων πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο έντυπο τυποποιημένων ευρωπαϊκών πληροφοριών καταναλωτικής πίστης. Προτιμότερη λύση θα ήταν να

(*) Οδηγία 2014/17/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 (ΕΕ L 60 της 28.2.2014, σ. 34).

διερευνηθεί, υπό το πρίσμα της απαιτούμενης ανταπόκρισης στις νέες ψηφιακές μεθόδους, η δυνατότητα απλούστευσης της διαδικασίας σύναψης (και εκτέλεσης) της συμβατικής σχέσης με τους καταναλωτές, προβλέποντας μεταξύ άλλων ψηφιακούς τρόπους για την εκπλήρωση της υποχρέωσης υποβολής του εντύπου τυποποιημένων ευρωπαϊκών πληροφοριών καταναλωτικής πίστης.

4.7. Όσον αφορά την εξαίρεση από τους κανόνες που διέπουν τη δέσμευση και την ομαδοποίηση των τρεχόντων λογαριασμών ή των λογαριασμών ταμειωτηρίου, είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν όντως αποβαίνει προς το συμφέρον των καταναλωτών ο περιορισμός αυτής της εξαίρεσης μόνο σε λογαριασμούς που έχουν ως αποκλειστικό σκοπό την εξυπηρέτηση δανειακών απαιτήσεων. Σύμφωνα με το κείμενο, οι δανειστές θα πρέπει να απαγορεύουν στους καταναλωτές να χρησιμοποιούν αυτούς τους λογαριασμούς για προσωπικούς σκοπούς, πέραν των δανειακών απαιτήσεων. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο καταναλωτής δεν θα πρέπει να αναγκάζεται να ανοίξει ένα λογαριασμό που δεν είναι απαραίτητος για τη σύναψη/εξόφληση του δανείου, αλλά, αφότου ανοιχθεί, ο λογαριασμός αυτός θα πρέπει να χρησιμοποιείται από τον καταναλωτή κατά την κρίση του.

4.8. Όσον αφορά τα δικαιώματα των καταναλωτών όταν η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας περιλαμβάνει τη χρήση κατάρτισης προφίλ ή άλλης αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η προτεινόμενη λύση ενέχει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, κίνδυνο υπονόμησης της ικανότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να καθορίζουν όρους αξιολόγησης σύμφωνα με τη δική τους διάθεση ανάληψης κινδύνων, περιορίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ευελιξία της εν λόγω διαδικασίας. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ολόκληρο το άρθρο 18 παράγραφος 6 θα πρέπει να αναδιατυπωθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ), κάτι που σημαίνει ότι οι καταναλωτές έχουν τα δικαιώματα που τους παρέχει ο ΓΚΠΔ όταν η αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας διενεργείται αποκλειστικά αυτομάτως και παράγει αποτελέσματα έναντι ιδιωτών.

4.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης δανείων αποτελεί βασική διάταξη της οδηγίας διότι αποσκοπεί στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας της αγοράς και στην αντιμετώπιση καταστάσεων υπερχρέωσης και επικροτεί τις γενικές επιδιώξεις της πρότασης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι αναγκαίο να αναθεωρηθεί το κείμενο της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη προκειμένου, αφενός, να διευκολυνθεί πραγματικά η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος και, αφετέρου, να αποφευχθούν δικαστικές διαμάχες ως προς τον ορισμό του «συνολικού κόστους».

4.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, από τα στοιχεία σχετικά με τα αίτια της υπερχρέωσης, προκύπτει ότι ο καθορισμός ανώτατων ορίων στο κόστος των δανείων προς αποφυγή πρακτικών υπερτιμολόγησης αποφέρει απτά οφέλη στους ευάλωτους καταναλωτές, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα ανώτατα όρια θα σταθμίζονται σωστά κατόπιν προσεκτικής ανάλυσης της αγοράς και του δυνητικού αντικτύπου τους. Στην προσέγγιση αυτή θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα θα είναι πράγματι επωφελή για τους καταναλωτές και ότι θα αποφεύγονται τα αντίθετα αποτελέσματα.

4.11. Σύμφωνα με την τελευταία οδηγία για την προστασία των καταναλωτών, το άρθρο 44 της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίζουν στην εθνική τους νομοθεσία αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις εν λόγω διατάξεις, αλλά καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διευκρινίσει επίσης στην οδηγία ότι οι διοικητικές κυρώσεις δεν θα θίγουν το δικαίωμα αποζημίωσης ή επιστροφής δαπανών των καταναλωτών, ανάλογα με την περίπτωση.

Βρυξέλλες, 21 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα ακόλουθα σημεία της γνωμοδότησης του τμήματος απορρίφθηκαν υπέρ των τροπολογιών που εγκρίθηκαν στην Ολομέλεια, αλλά συγκέντρωσαν τουλάχιστον το ένα τέταρτο των ψήφων:

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 2

Υποβάλλεται από:

TEDER Reet

INT/956 — Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης**Σημείο 4.1**

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση τμήματος	Τροπολογία
<p>Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλύσει περαιτέρω ορισμένους από τους νέους ορισμούς με μέλημα τη διασφάλιση της σαφήνειας του κειμένου. Για παράδειγμα, ο ορισμός του πιστωτικού φορέα θα πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλες οι εταιρείες που ασκούν δανειοδοτική δραστηριότητα καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και ότι εποπτεύονται/αδειοδοτούνται εξίσου όταν ασκούν το ίδιο είδος δραστηριότητας. Επιπλέον, με στόχο τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού και την αποτελεσματική παροχή του ίδιου επιπέδου προστασίας στους καταναλωτές, όλοι οι δανειστές —ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς της εταιρείας τους— θα πρέπει να εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες και να υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποβολής εκθέσεων.</p>	<p>Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλύσει περαιτέρω ορισμένους από τους νέους ορισμούς με μέλημα τη διασφάλιση της σαφήνειας του κειμένου. Για παράδειγμα, ο ορισμός του πιστωτικού φορέα θα πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλες οι εταιρείες που ασκούν δανειοδοτική δραστηριότητα καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και ότι εποπτεύονται/αδειοδοτούνται εξίσου όταν ασκούν το ίδιο είδος δραστηριότητας. Επιπλέον, με στόχο τη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού και την αποτελεσματική παροχή του ίδιου επιπέδου προστασίας στους καταναλωτές, όλοι οι δανειστές —ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς της εταιρείας τους— θα πρέπει να εφαρμόζουν τους ίδιους κανόνες και να υπόκεινται στις ίδιες υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένης της υποβολής εκθέσεων, πλην περιπτώσεων δανείων χορηγούμενων χωρίς κανένα κόστος και με την προϋπόθεση ότι τηρούνται όλες οι διατάξεις περί προστασίας των καταναλωτών.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 88

Κατά: 79

Αποχές: 21

ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ 3

Υποβάλλεται από:

PREDA Bogdan

INT/956 — Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης

Σημείο 4.10

Γνωμοδότηση τμήματος	Συμβιβαστικό κείμενο.
<p>Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, από τα στοιχεία σχετικά με τα αίτια της υπερχρέωσης, προκύπτει σαφώς ότι η επιβολή ανώτατων ορίων στο κόστος των δανείων αποφέρει απτά οφέλη στους καταναλωτές, ιδίως στους πλέον ευάλωτους εξ αυτών.</p>	<p>Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, από τα στοιχεία σχετικά με τα αίτια της υπερχρέωσης, προκύπτει ότι ο καθορισμός ανώτατων ορίων στο κόστος των δανείων προς αποφυγή πρακτικών υπερτιμολόγησης αποφέρει απτά οφέλη στους ευάλωτους καταναλωτές, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα ανώτατα όρια θα σταθμίζονται σωστά κατόπιν προσεκτικής ανάλυσης της αγοράς και του δυναμικού αντικτύπου τους. Με μια τέτοια προσέγγιση θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα είναι πράγματι επωφελή για τους καταναλωτές και θα αποφεύγεται το αντίθετο αποτέλεσμα.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 82

Κατά: 79

Αποχές: 17

ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ 4

Υποβάλλεται από:

PREDA Bogdan

INT/956 — Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης

Σημείο 1.3

Γνωμοδότηση τμήματος	Συμβιβαστικό κείμενο.
<p>Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, από τα στοιχεία σχετικά με τα αίτια της υπερχρέωσης, προκύπτει σαφώς ότι η επιβολή ανώτατων ορίων στο κόστος των δανείων αποφέρει απτά οφέλη στους καταναλωτές, ιδίως στους πλέον ευάλωτους εξ αυτών. Ωστόσο, μια πρόταση που αποσκοπεί στην επιβολή ανώτατων ορίων στο κόστος της καταναλωτικής πίστης χρειάζεται να αποσαφηνιστεί περισσότερο και να εναρμονιστεί με την οδηγία για την καταναλωτική πίστη σύμφωνα με σαφή μεθοδολογία, προκειμένου να διασφαλιστούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τους δανειστές διαφόρων χωρών.</p>	<p>Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, από τα στοιχεία σχετικά με τα αίτια της υπερχρέωσης, προκύπτει ότι ο καθορισμός ανώτατων ορίων στο κόστος των δανείων προς αποφυγή πρακτικών υπερτιμολόγησης θα μπορούσε να αποφέρει απτά οφέλη στους ευάλωτους καταναλωτές, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα ανώτατα όρια θα σταθμίζονται σωστά κατόπιν προσεκτικής ανάλυσης της αγοράς και του δυναμικού αντικτύπου τους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η οδηγία για την καταναλωτική πίστη θα πρέπει να προβλέπει σαφή και εναρμονισμένη μεθοδολογία, την οποία θα πρέπει τα κράτη μέλη να συνεκτιμούν για να εφαρμόζουν τέτοια ανώτατα όρια για την πρόληψη και την αποθάρρυνση ακραίων πρακτικών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε υπερχρέωση. Αυτό θα εξασφαλίσει επίσης ίσους όρους ανταγωνισμού για τους δανειστές διαφόρων χωρών.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 88

Κατά: 77

Αποχές: 15

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1025/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 87/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2001/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου»

[COM(2021) 346 final — 2021/0170 (COD)]

(2022/C 105/15)

Εισηγητής: ο κ. **Mordechaj Martin SALAMON**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2021 Συμβούλιο, 23/8/2021
Νομική βάση	Άρθρο 114 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	30.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	231/0/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την πρόταση κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων καθώς αυτή επικαιροποιεί και έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει την ισχύουσα οδηγία 2001/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹⁾ για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων (ΟΓΑΠ), ιδίως όσον αφορά τις προκλήσεις και τις νέες εξελίξεις στις αγορές και την τεχνολογία.

1.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι πολλά από τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την εικοσαετή εφαρμογή της ΟΓΑΠ ενσωματώνονται στο προτεινόμενο πλαίσιο, γεγονός που δημιουργεί ελπίδες ότι οι καταναλωτές θα απολαμβάνουν καλύτερη προστασία, ιδίως όταν τα προϊόντα αποδεικνύονται μη ασφαλή. Ταυτόχρονα, οι οικονομικοί φορείς και οι διαδικτυακές αγορές θα επωφεληθούν κατά πάσα πιθανότητα από σαφέστερους και πιο εναρμονισμένους κανόνες.

1.3. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, καθότι αναγνωρίζει την ανάγκη αναπροσαρμογής των ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων οικονομικών φορέων, ιδίως μεταξύ των Ευρωπαίων κατασκευαστών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων έναντι των ξένων εταιρειών σε ό,τι αφορά τις διαδικτυακές πωλήσεις.

1.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι ορισμοί των εννοιών «ασφάλεια» και «προϊόν» έχουν επικαιροποιηθεί ούτως ώστε να αντικατοπτρίζουν τον εξελισσόμενο χαρακτήρα των αγορών και των τεχνολογιών, με στόχο τον μετριασμό πλέον των απειλών για την ασφάλεια από συνδεδεμένα αγαθά στα οποία κάποιος μπορεί να αποκτήσει παράνομα πρόσβαση, έλλειψη επικαιροποιήσεων του λογισμικού και επιβλαβείς χημικές ουσίες. Για την αύξηση της ασφάλειας δικαίου, η ΕΟΚΕ προτείνει την ενίσχυση του ορισμού των ασφαλών προϊόντων και ορισμένων από τα κριτήρια που εφαρμόζονται για την αξιολόγηση της ασφάλειας.

1.5. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις νέες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στις διαδικτυακές αγορές, αλλά εκφράζει έντονη αμφιβολία ότι η προστασία θα είναι επαρκής για τους καταναλωτές εάν οι προσπάθειες επιβολής συνεχίσουν να βαρύνουν πρωτίστως τις εθνικές αρχές επιβολής του νόμου και όχι τις πλατφόρμες.

1.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη διασφάλισης της ομαλής αλληλεπίδρασης με άλλες βασικές νομοθετικές πράξεις που καλύπτουν τα ίδια ή παρακείμενα θέματα, όπως η πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες και η πράξη για τις ψηφιακές αγορές, καθώς και με την επικείμενη αναθεώρηση της οδηγίας για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων, ιδίως όσον αφορά το ζήτημα της λογοδοσίας των διαφόρων ειδών διαδικτυακών αγορών.

⁽¹⁾ Οδηγία 2001/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Δεκεμβρίου 2001, για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων (ΕΕ L 11 της 15.1.2002, σ. 4).

1.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων δεν διευκρινίζει ότι οι διαδικτυακές αγορές είναι εισαγωγείς ή διανομείς προϊόντων ανάλογα με τη δραστηριότητά τους και τον ρόλο τους στην (ψηφιακή) αλυσίδα εφοδιασμού και δεν καθορίζει για αυτές παρόμοια καθήκοντα και υποχρεώσεις παρόμοιες με αυτές που ισχύουν για τα παραδοσιακά καταστήματα. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά τα όρια υποκείμενης ευθύνης.

1.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι χρειάζεται εντατικοποίηση των προσπαθειών εποπτείας της αγοράς ώστε να καλύπτει όλα τα καταναλωτικά αγαθά και θα πρέπει να καταβληθούν κοινές, συντονισμένες, καλά χρηματοδοτούμενες και εξορθολογισμένες προσπάθειες σε ολόκληρη την Ευρώπη.

1.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη υποχρέωσης εκ μέρους των κρατών μελών να συλλέγουν και να παρέχουν καλύτερα δεδομένα σχετικά με τα ατυχήματα και τους τραυματισμούς. Χωρίς μια βάση δεδομένων για τους τραυματισμούς σε επίπεδο ΕΕ, θα είναι δύσκολο να διασφαλιστεί η οικονομικά αποδοτική εφαρμογή και, στη συνέχεια, διενέργεια ορθών αξιολογήσεων του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων. Ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων θα πρέπει, ως εκ τούτου, να απαιτεί από τα κράτη μέλη να συλλέγουν και να ανταλλάσσουν δεδομένα σχετικά με τραυματισμούς που σχετίζονται με καταναλωτικά προϊόντα, βάσει μιας κοινής μεθοδολογίας.

1.10. Η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε τη θέσπιση μέτρων για τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων, κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους, συμπεριλαμβανομένης περιόδου χρηματοδοτικής στήριξης, με την παροχή σαφών και χρήσιμων κατευθυντήριων γραμμών, συμβουλών και σχετικής κατάρτισης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν μειονεκτούν σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες συμμόρφωσης που καταβάλλουν σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους φορείς με περισσότερους πόρους.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων⁽²⁾ συνάδει με το Νέο Θεματολόγιο για τους Καταναλωτές του 2020⁽³⁾ και αποσκοπεί:

- στην επικαιροποίηση και τον εκσυγχρονισμό του γενικού πλαισίου για την ασφάλεια των μη εδωδίων καταναλωτικών προϊόντων·
- στη διατήρηση του ρόλου του ως διχτυού ασφαλείας για τους καταναλωτές·
- στην προσαρμογή των διατάξεων στις προκλήσεις που θέτουν οι νέες τεχνολογίες και οι διαδικτυακές πωλήσεις· και
- στη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις.

2.2. Παρότι η πρόταση αντικαθιστά⁽⁴⁾ την ΟΓΑΠ θα εξακολουθήσει να εφαρμόζεται για τα κατασκευασμένα μη εδωδιμα καταναλωτικά προϊόντα. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα εξασφαλίζει επίσης τη συνέχεια με την ΟΓΑΠ ως εξής:

- με την απαίτηση τα καταναλωτικά προϊόντα να είναι «ασφαλή»·
- με τον καθορισμό ορισμένων υποχρεώσεων για τους οικονομικούς φορείς· και
- με τη συμπερίληψη διατάξεων για την ανάπτυξη προτύπων προς υποστήριξη της γενικής απαίτησης για ασφάλεια.

2.3. Ο προτεινόμενος κανονισμός αποσκοπεί στην επικαιροποίηση των κανόνων που προβλέπονται επί του παρόντος στην οδηγία 2001/95/ΕΚ ώστε να εξασφαλιστεί ένα δίκτυο ασφαλείας για όλα τα προϊόντα, και, ταυτόχρονα, έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι το καθεστώς παρέχει μεγαλύτερη συνοχή μέσω της ευθυγράμμισης των κανόνων εποπτείας της αγοράς για προϊόντα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας εναρμόνισης («μη εναρμονισμένα προϊόντα») με τους κανόνες που ισχύουν για τα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας εναρμόνισης («εναρμονισμένα προϊόντα»), όπως καθορίζονται στον κανονισμό (ΕΕ) 2019/1020 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1025/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 87/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2001/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [2021/0170 (COD)].

⁽³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — Νέο Θεματολόγιο για τους Καταναλωτές — Ενισχύοντας την ανθεκτικότητα των καταναλωτών για μια βιώσιμη ανάκαμψη [COM(2020) 696 final].

⁽⁴⁾ Απτιολογική σκέψη 2, κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων.

⁽⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1020 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για την εποπτεία της αγοράς και τη συμμόρφωση των προϊόντων και για την κατάργηση της οδηγίας 2004/42/ΕΚ και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 765/2008 και (ΕΕ) αριθ. 305/2011 (ΕΕ L 169 της 25.6.2019, σ. 1).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αναθεωρήσει και να εκσυγχρονίσει την ΟΓΑΠ, στο πλαίσιο του Νέου Θεματολογίου για τους Καταναλωτές για την περίοδο 2020-2025. Η ΟΓΑΠ υπήρξε ορόσημο της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών στην ενιαία αγορά, απαιτώντας τη διάθεση μόνο ασφαλών προϊόντων στην αγορά και λειτουργώντας ως δίχτυ ασφαλείας για τους καταναλωτές που δεν επωφελούνταν από μια περισσότερο τομεακή νομοθεσία. Ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων διατηρεί αυτόν τον κρίσιμο ρόλο.

3.2. Εξετάζοντας τις εμπειρίες που αντλήθηκαν από την εφαρμογή της οδηγίας και τις θεμελιώδεις αλλαγές που έχουν επέλθει σε προϊόντα και αγορές από την έκδοσή της το 2001, η αναθεώρηση αυτή καθυστέρησε πολύ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αυτήν την αναθεώρηση διότι, ενώ η οδηγία υπήρξε σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των Ευρωπαίων κατασκευαστών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων έναντι των ξένων εταιρειών, είναι αναγκαίο να καταβληθούν προσπάθειες για την εναρμόνιση των ίσων όρων ανταγωνισμού, ιδίως όσον αφορά τις διαδικτυακές πωλήσεις (ανάγκη που αναγνωρίζεται από τον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων).

3.3. Η φύση των προϊόντων που πωλούνται στους καταναλωτές έχει εξελιχθεί ως ένα βαθμό, γεγονός που σημαίνει ότι οι παλιοί ορισμοί των όρων «ασφάλεια» και «προϊόν» δεν ισχύουν πλέον. Ο ορισμός της ασφάλειας που καλύπτει μόνο το σκέλος της «υγείας» και της «σωματικής ακεραιότητας» δεν αντιστοιχεί πλέον στους πραγματικούς κινδύνους στους οποίους μπορεί να εκτεθούν οι καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συμπερίληψη στο άρθρο 7 ορισμένων πτυχών για την αξιολόγηση της ασφάλειας των προϊόντων. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι στο άρθρο 3 παράγραφος 2 δεν επισημαίνεται σαφώς η σύνδεσή του με το άρθρο 7, γεγονός που θα βελτιώνει την ασφάλεια δικαίου.

3.4. Η ΕΟΚΕ χαιρέτιζε την έμφαση που δίνεται στην έννοια της «ασφάλειας» και τη συμπερίληψη της «ασφάλειας στον κυβερνοχώρο» ως απαίτηση για να θεωρείται ένα προϊόν «ασφαλές». Για να ενισχυθεί, ωστόσο, η ασφάλεια δικαίου, η ΕΟΚΕ προτείνει να προβλεφθεί η αξιολόγηση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο σε όλες τις περιστάσεις και καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του προϊόντος. Επιπλέον, όταν υπάρχουν βλαβερές χημικές ουσίες σε προϊόντα καθημερινής χρήσης, η ισχύουσα ΟΓΑΠ δυσκολεύεται να παρέχει προστασία στους καταναλωτές. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι προφανές και αναπόφευκτο ότι οποιοδήποτε μελλοντικό ρυθμιστικό πλαίσιο πρέπει επίσης να προστατεύει τους καταναλωτές έναντι απειλών κατά της ασφάλειάς τους από συνδεδεμένα αγαθά στα οποία κάποιος μπορεί να αποκτήσει παράνομα πρόσβαση, έλλειψη επικαιροποιήσεων του λογισμικού και επιβλαβείς χημικές ουσίες, και επικροτεί τις σχετικές αλλαγές.

3.5. Παρά την ύπαρξη πρωτοβουλιών αυτορρύθμισης για τη βελτίωση της προστασίας από τα μη ασφαλή προϊόντα που πωλούνται στο διαδίκτυο, μια πρόσφατη (2020) μελέτη⁽⁶⁾ κατέδειξε ότι τα δύο τρίτα των 250 ελεγμένων προϊόντων που εξετάστηκαν δεν συμμορφώνονταν με τη νομοθεσία και τα τεχνικά πρότυπα της ΕΕ για την ασφάλεια, θέτοντας σε κίνδυνο τους καταναλωτές. Αυτό καταδεικνύει την ανάγκη για αποτελεσματική ρύθμιση στον εν λόγω τομέα και όχι για αυτορρύθμιση. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την έγκριση κανονισμού στον τομέα αυτό και επικροτεί τις νέες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στις διαδικτυακές αγορές. Προειδοποιεί, εντούτοις, ότι μπορεί να μην επαρκούν πλήρως για την προστασία των καταναλωτών, καθώς μεγάλο μέρος τους εντοπισμού και της επιβολής συνεχίζει να βαρύνει τις αρχές επιβολής του νόμου και όχι τις πλατφόρμες. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης τη λύπη της για το γεγονός ότι ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων δεν διευκρινίζει ότι οι διαδικτυακές αγορές είναι εισαγωγείς (ή διανομείς, κατά περίπτωση) προϊόντων ανάλογα με τη δραστηριότητά τους και τον ρόλο τους στην (ψηφιακή) αλυσίδα εφοδιασμού και δεν καθορίζει για αυτές παρόμοια καθήκοντα και υποχρεώσεις παρόμοιες με αυτές που ισχύουν για τα παραδοσιακά καταστήματα. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αποσαφηνιστεί η ευθύνη των πλατφορμών σε περιπτώσεις κατά τις οποίες κανένας άλλος παράγοντας της αλυσίδας εφοδιασμού δεν αναλαμβάνει δράση κατά ενός μη ασφαλούς προϊόντος.

3.6. Οι καταναλωτές πραγματοποιούν περισσότερες συναλλαγές στο διαδίκτυο, σε διασυνοριακό επίπεδο και μέσω πιο περίπλοκων αλυσίδων εφοδιασμού. Το ισχύον καθεστώς ελέγχου της αγοράς διαθέτει μόνο περιορισμένες διεθνείς και διασυνοριακές εξουσίες και αποτελεί ένα συνονθύλευμα κανόνων που δεν χρηματοδοτείται επαρκώς και καλύπτει μόνο συγκεκριμένα είδη προϊόντων, γεγονός που καταδεικνύει τη σαφή ανάγκη ανάληψης δράσης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι προσπάθειες εποπτείας της αγοράς πρέπει να εντατικοποιηθούν ώστε να καλύπτουν όλα τα καταναλωτικά αγαθά και θα πρέπει να καταβληθούν κοινές, συντονισμένες, καλά χρηματοδοτούμενες και εξορθολογισμένες προσπάθειες σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη θέσπιση μηχανισμού διαιτησίας, καθώς και τον ρόλο που διαδραματίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αυτόν, για την επίλυση των συνεχιζόμενων διαφορών όσον αφορά την ερμηνεία και/ή την εφαρμογή μεταξύ των χωρών. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την ανάπτυξη ισχυρών δεσμών συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο και ενθαρρύνει τη συμμετοχή σε διεθνείς πρωτοβουλίες.

3.7. Ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων θα εκπληρώνει τον σκοπό του όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών μόνον όταν αλληλεπιδρά ομαλά με άλλες βασικές νομοθετικές πράξεις που καλύπτουν τα ίδια ή παρακείμενα θέματα. Ειδικά όσον αφορά το ζήτημα της λογοδοσίας διαφόρων ειδών διαδικτυακών αγορών, κάθε επιτυχής έκδοση του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων θα πρέπει να συντονίζεται με και να απαιτεί αντίστοιχες προσαρμογές στην πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες και στην οδηγία για την ευθύνη λόγω ελαττωματικών προϊόντων. Θα πρέπει επίσης να διασφαλιστεί συνοχή όσον αφορά τη νομοθετική πρόταση για την τεχνητή νοημοσύνη, τη στρατηγική για τις χημικές ουσίες και το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία. Παρά το γεγονός ότι οι σύνδεσμοι αναγνωρίζονται σαφώς στον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να δοθούν επιμέρους λεπτομέρειες σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των διαφόρων νομοθετικών πράξεων

⁽⁶⁾ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-004_is_it_safe_to_shop_on_online_marketplaces.pdf, σ. 15.

προκειμένου να εξασφαλιστεί αποτελεσματική προστασία επιτόπου. Η δημιουργία κενών θα ήταν απαράδεκτη. Η ΕΟΚΕ εφιστά επίσης την προσοχή στις διεθνείς πρωτοβουλίες, όπως αυτές του ΟΟΣΑ, της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη και του ΠΟΕ όσον αφορά τη διεθνή συνεργασία, και ενθαρρύνει την ανάληψη ηγετικού ρόλου από την ΕΕ στον τομέα αυτό.

3.8. Η ΟΓΑΠ βασίστηκε στην αρχή της προφύλαξης και η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι αυτή παραμένει πυλώνας της αρχιτεκτονικής του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων. Η αρχή αυτή επιτρέπει την υιοθέτηση των ύψιστων επιπέδων προστασίας των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εδραίωση της αρχής της προφύλαξης είναι καίριας σημασίας για την εξασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών, παρέχοντας παράλληλα ευελιξία που θα επιτρέψει την προσαρμογή του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων στις νέες προκλήσεις. Ως εκ τούτου, θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται προληπτικά μέτρα όταν τα επιστημονικά στοιχεία σχετικά με τον κίνδυνο για το περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία είναι ασαφή αλλά τα διακυβεύματα υψηλά. Αυτό καθιστά επίσης πιο αποτελεσματική τη λειτουργία του διχτού ασφαλείας της ΟΓΑΠ παρέχοντας λύσεις όταν οι καταναλωτές διατρέχουν κίνδυνο και η τομεακή νομοθεσία παρουσιάζει κενά. Η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης καθιστά επίσης την εποπτεία της αγοράς πιο ολοκληρωμένη.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

Η ΕΟΚΕ:

4.1. υποστηρίζει τη μετατροπή της ΟΓΑΠ σε κανονισμό, καθώς αποτελεί επιλογή που επιτρέπει την ταχύτερη και συνεκτικότερη εφαρμογή σε ολόκληρη την ΕΕ. Ενώ μια οδηγία θα επέτρεπε την προσαρμογή των κανόνων στην τοπική νομοθεσία, θα αύξανε το κόστος συμμόρφωσης και την ανασφάλεια για τις εταιρείες που συναλλάσσονται εκτός εθνικών συνόρων ή παράγουν για πολλαπλές αγορές. Η μέχρι σήμερα εμπειρία έχει καταδείξει ότι δύο στις πέντε επιχειρήσεις αναφέρουν πρόσθετες δαπάνες που σχετίζονται με την άριση εφαρμογή της ΟΓΑΠ (?).

4.2. επικροτεί το σαφέστερο και ευρύτερο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας, ιδίως την αποσαφήνιση και την εισαγωγή δευτερογενών αγορών (αιτιολογική σκέψη 16), τη διευκρίνιση ότι ο κίνδυνος για το περιβάλλον θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση ενός ασφαλούς προϊόντος (αιτιολογική σκέψη 11) και τη συμπερίληψη παρόχων υπηρεσιών διεκπεραίωσης παραγγελιών στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, καθιστώντας δυνατή την αποτελεσματικότερη εποπτεία της αγοράς.

4.3. χαιρετίζει τις ειδικές υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων για τις διαδικτυακές αγορές. Προειδοποιεί, ωστόσο, ότι τα κενά θα πρέπει να εξαλειφθούν. Οι υποχρεώσεις πρέπει να προσδιοριστούν περαιτέρω και, ειδικότερα, να εξεταστεί το ενδεχόμενο να υπαχθούν οι αγορές στο άρθρο 5 και να αναβαθμιστεί η ευθύνη τους σε εκείνη ενός εισαγωγέα (ή διανομέα, κατά περίπτωση) προκειμένου να αποτραπεί η παράκαμψη από τις πλατφόρμες του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων και της τρέχουσας πρότασης για την πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες. Συνιστά οι διαδικτυακές αγορές να έχουν υποχρέωση να παρακολουθούν (κοινοποίηση και απόσυρση) τα προϊόντα που πωλούνται μέσω των μεσαζόντων τους, όπως προβλέπεται στην πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες, προκειμένου οι εθνικές αρχές επιβολής του νόμου να μην επωμίζονται το βάρος των ενεργειών κοινοποίησης και απόσυρσης. Ευπρόσδεκτη θα ήταν επίσης η αποσαφήνιση του τρόπου τήρησης των υποχρεώσεων που προβλέπονται στην πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες επιπλέον ή συμπληρωματικά προς τον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων.

4.4. υποστηρίζει τις αυστηρότερες απαιτήσεις ιχνηλασιμότητας και τονίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία για την αποτελεσματική ιχνηλασιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό, οι νέες αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να θεσπίζει εκτελεστικά μέτρα και ειδικές απαιτήσεις ιχνηλασιμότητας θα μπορούσαν επίσης να ενισχύσουν την προστασία των καταναλωτών.

4.5. υποστηρίζει την ενίσχυση των διαδικασιών ανάκλησης, αλλά θεωρεί ότι θα πρέπει να καταστεί υποχρεωτική η δημοσίευση των ειδοποιήσεων ανάκλησης. Στις περιπτώσεις στις οποίες οι καταναλωτές αγόρασαν ένα αντικείμενο και το χάρισαν ή το αγόρασαν σε αγορά μεταχειρισμένων προϊόντων, ένα κατά τα άλλα εύρυθμο σύστημα άμεσων ειδοποιήσεων ανάκλησης προς τους αγοραστές ενδεχομένως να αποτύχει, διότι ο πραγματικός χρήστης του προϊόντος δεν λαμβάνει την άμεση ειδοποίηση ανάκλησης.

4.6. εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να συλλέγουν και να παρέχουν καλύτερα δεδομένα για τα ατυχήματα και τους τραυματισμούς, δεδομένου ότι μια βάση δεδομένων για τους τραυματισμούς σε επίπεδο ΕΕ θα διευκόλυε την οικονομικά αποδοτική υλοποίηση και, στη συνέχεια, τη διενέργεια ορθών αξιολογήσεων του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων. Η χρήση δεδομένων από το σύστημα ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων (RAPEX) για τη μέτρηση των τραυματισμών που υφίστανται οι καταναλωτές είναι προβληματική, καθώς οι ομάδες προϊόντων που σχετίζονται με τον υψηλότερο αριθμό τραυματισμών δεν παρουσιάζουν μεγάλη συσχέτιση με τις κοινοποιήσεις στο RAPEX. Το ζήτημα αυτό επισημαίνεται περαιτέρω στη διερευνητική μελέτη για την εκτίμηση επιπτώσεων, σύμφωνα με την οποία τα

(?) Οδηγία για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, σ. 13.

δεδομένα RAPEX δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν απλώς ως υποκατάστατο για τις τάσεις στον τομέα της ασφάλειας των καταναλωτικών προϊόντων⁽⁸⁾. Ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων θα πρέπει, ως εκ τούτου, να απαιτεί από τα κράτη μέλη να συλλέγουν και να ανταλλάσσουν δεδομένα σχετικά με τραυματισμούς που σχετίζονται με καταναλωτικά προϊόντα, βάσει μιας κοινής μεθοδολογίας, με σκοπό τη δημιουργία αντιπροσωπευτικής βάσης δεδομένων που θα καλύπτει την ενιαία αγορά. Το πρόγραμμα για την ενιαία αγορά θα μπορούσε να παρέχει μια στέρεη οικονομική βάση για την πανευρωπαϊκή παρακολούθηση των τραυματισμών που σχετίζονται με προϊόντα. Η μετατόπιση του βάρους αυτού στους οικονομικούς φορείς, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της πρότασης, χωρίς σαφή πανευρωπαϊκή στρατηγική επιβολής, είναι πιθανόν να μην είναι ικανοποιητική.

4.7. Θεωρεί ότι ο κανονισμός για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων θα πρέπει να επιτρέπει τον καθορισμό κριτηρίων χημικής ασφάλειας για τα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου. Η ισχύουσα ΟΓΑΠ δεν καθορίζει τι είναι ένα «ασφαλές» προϊόν όσον αφορά τις χημικές ουσίες. Είναι ασαφές εάν ο κανονισμός θα παρέχει μεγαλύτερη σαφήνεια στο θέμα αυτό. Για παράδειγμα, η ΕΕ απαγορεύει τις καρκινογόνες χημικές ουσίες στα παιχνίδια, αλλά όχι στα προϊόντα παιδικής φροντίδας, παρόλο που ο κίνδυνος έκθεσης είναι συχνά παρόμοιος. Ο στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να κινηθεί προς ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες, όπως εκφράζεται στη στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων και υποστηρίζεται από την ΕΟΚΕ⁽⁹⁾ θα πρέπει να επιτευχθεί ως μέρος της εφαρμογής του κανονισμού για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων⁽¹⁰⁾.

4.8. υποστηρίζει το γεγονός ότι οι κίνδυνοι για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο που επηρεάζουν την ασφάλεια των καταναλωτών θα καλύπτονται τώρα από την έννοια της ασφάλειας. Αυτό περιλαμβάνει την έγκαιρη θέσπιση της έννοιας της «συμμόρφωσης εν χρήσει», καθώς οι επικαιροποιήσεις λογισμικού αλλάζουν το προϊόν. Η πτυχή αυτή θα πρέπει μελλοντικά να διερευνηθεί περαιτέρω. Αυτό αποκτά ολόένα και μεγαλύτερη σημασία, καθώς περισσότερα καταναλωτικά προϊόντα συνδέονται, γεγονός που αυξάνει τους κινδύνους μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης («hacking») και κακής χρήσης ενός προϊόντος, οδηγώντας σε πιθανούς κινδύνους για την ασφάλεια. Οι ορισμοί, ωστόσο, ενός ασφαλούς προϊόντος θα πρέπει να παραπέμπουν σαφώς στις εν λόγω απαιτήσεις και κριτήρια.

4.9. Θεωρεί ότι η εποπτεία της αγοράς θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να εφαρμόζεται στο ίδιο επίπεδο σε όλους τους τομείς. Οι αλλαγές στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι οι αρχές επιβολής του νόμου (σε όλους τους καλυπτόμενους τομείς) έχουν στη διάθεσή τους επαρκή δέσμη εργαλείων και ότι υπάρχει ισχυρή σύνδεση με την τελωνειακή ένωση. Αν και η έμφαση που δίνεται στην εποπτεία της αγοράς βάσει κινδύνου είναι ευπρόσδεκτη, θα είναι κείριας σημασίας οι αρχές να διενεργούν επίσης επαρκείς τυχαίους ελέγχους για τη βελτιστοποίηση της προστασίας και την πρόληψη πρόκλησης ζημιών στους καταναλωτές. Ειδάλλως, τα επικίνδυνα προϊόντα που δεν είναι γνωστά ως μη ασφαλή θα ανιχνεύονται μόνον αφού έχουν προκαλέσει ζημιά στους καταναλωτές.

4.10. Θεωρεί ότι οι ορισμοί, οι όροι και τα συστήματα πρέπει να καταστούν συνεκτικά μεταξύ των διαφόρων εργαλείων για την ασφάλεια των προϊόντων, επιτρέποντας παράλληλα τις αναγκαίες διαφοροποιήσεις ανάλογα με την εκάστοτε κατηγορία προϊόντων (παιχνίδια, καλλυντικά, ηλεκτρονικά κ.λπ.).

4.11. εκφράζει την ικανοποίησή της για τον καλύτερο καθορισμό των προτύπων ασφαλείας σε ολόκληρη τη διαδικασία τυποποίησης. Αυτό οδηγεί στην έγκαιρη κατάρτιση των προτύπων, δίνοντας παράλληλα τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να αντιτίθενται σε πρότυπα που δεν εγγυώνται την ασφάλεια για τους καταναλωτές και, ως εκ τούτου, δεν εκπληρώνουν τον σκοπό τους. Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η τυποποίηση ανταποκρίνεται στις ανάγκες των καταναλωτών και δεν χρησιμοποιείται για τον αποκλεισμό μικρών παραγόντων από την αγορά, ζωτικής σημασίας είναι η αδιάλειπτη στήριξη της αποτελεσματικής εκπροσώπησης των καταναλωτών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή διαδικασία τυποποίησης⁽¹¹⁾.

4.12. επικροτεί το γεγονός ότι οι υποχρεώσεις που ορίζονται στον κανονισμό για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων θα ισχύουν για όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως του μεγέθους τους, εδραιώνοντας την αρχή ότι η ασφάλεια δεν μπορεί να υπόκειται σε ευνοϊκότερα καθεστώτα και ότι κάθε καταναλωτικό προϊόν πρέπει να είναι ασφαλές. Εκφράζει, ωστόσο, τη λύπη της για το γεγονός ότι οι απόψεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων υποεκπροσωπήθηκαν κατά το στάδιο της διαβούλευσης, με αποτέλεσμα την επιδείνωση των υφιστάμενων στρεβλώσεων στην αγορά. Σημειώνει επίσης ότι τα αριθμητικά στοιχεία στο κεφάλαιο 3 «Δημοσιονομικές επιπτώσεις» της εκτίμησης επιπτώσεων ήταν κατά προσέγγιση. Για την αποφυγή τυχόν μελλοντικών στρεβλώσεων, η ΕΟΚΕ συνιστά οι βασικοί δείκτες επιδόσεων για την ετήσια υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη (σύμφωνα με το άρθρο 22 παράγραφος 1) να ποσοτικοποιούν τις επιπτώσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/files/study-support-preparation-evaluation-gpsd-well-impact-assessment-its-revision-part-1-evaluation_en, σ. 40.

⁽⁹⁾ EE C 286 της 16.7.2021, σ. 181.

⁽¹⁰⁾ <https://webapi2016.eesc.europa.eu/v1/documents/eesc-2020-05343-00-00-ac-tra-el.docx/content>

⁽¹¹⁾ EE L 316 της 14.11.2012, σ. 12, παράρτημα III.

4.13. Αναγνωρίζει ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, και ιδίως οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, μπορεί να επηρεαστούν δυσανάλογα από αυτά τα μέτρα εξαιτίας του μικρότερου κύκλου εργασιών τους και του πιο περιορισμένου εργατικού δυναμικού για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων ⁽¹²⁾. Εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο λαμβάνει υπόψη ορισμένες από τις ειδικές ανάγκες τους, ιδίως μέσω ενός καθεστώτος κυρώσεων που λαμβάνει υπόψη το μέγεθος της επιχείρησης κατά την επιβολή κυρώσεων [άρθρο 40 παράγραφος 2 στοιχείο η)] και προωθεί την επιβολή αναλογικών κυρώσεων και ενός συστήματος εποπτείας της αγοράς βάσει κινδύνου που δεν θέτει σε μειονεκτική θέση τις μικρότερες επιχειρήσεις ⁽¹³⁾. Η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε, ωστόσο, τη θέσπιση μέτρων για τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων, κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους, συμπεριλαμβανομένης περιόδου χρηματοδοτικής στήριξης, με την παροχή σαφών και χρήσιμων κατευθυντήριων γραμμών, συμβουλών και σχετικής κατάρτισης, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν μειονεκτούν σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες συμμόρφωσης που καταβάλλουν σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους φορείς με περισσότερους πόρους·

4.14. εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι όλοι οι καταναλωτές θα έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με την ταυτοποίηση του προϊόντος, τη φύση του κινδύνου και τα μέτρα που λαμβάνονται ⁽¹⁴⁾, ιδίως συμβουλευόμενοι τη δικτυακή πύλη Safety Gate ⁽¹⁵⁾. Προειδοποιεί, όμως, ότι αυτό δεν θα πρέπει να δημιουργεί απαίτηση οι καταναλωτές να ενημερώνονται πριν από μια αγορά προκειμένου να μετριάσουν τους κινδύνους για αυτούς [στο πλαίσιο αυτού που μπορεί να ερμηνευθεί ως «η ασφάλεια την οποία δικαιούνται ευλόγως να προσδοκούν οι καταναλωτές» άρθρο 7 παράγραφος 3 στοιχείο θ)]. Επιπλέον, οι βάσεις δεδομένων και οι κοινοποιήσεις θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες σε εύλωτους καταναλωτές, καθώς και σε καταναλωτές με αναπηρία·

4.15. σημειώνει ότι το άρθρο 8 παράγραφος 11 απαιτεί από τους κατασκευαστές να χρησιμοποιούν την πύλη επιχειρήσεων Safety Business Gateway για να προειδοποιούν αμέσως τους καταναλωτές σχετικά με τους κινδύνους για την υγεία και την ασφάλειά τους και να ενημερώνουν τις αρχές εποπτείας της αγοράς. Επαναλαμβάνει ότι ο κανονισμός θα πρέπει να διασφαλίζει συγκεκριμένα ότι οι παρεχόμενες αυτές πληροφορίες δεν επιβάλλουν, άμεσα ή έμμεσα, υποχρεώσεις στους καταναλωτές να συμβουλευούνται τη βάση δεδομένων, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τον χαρακτηρισμό του προϊόντος ως ασφαλές ή μη ασφαλές. Επιπλέον, οι κοινοποιήσεις θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες σε εύλωτους καταναλωτές και σε καταναλωτές με αναπηρία·

4.16. θα επιθυμούσε τη σαφέστερη οριοθέτηση και διαφοροποίηση της δικτυακής πύλης Safety Gate (άρθρο 24, όπου τα κράτη μέλη εκδίδουν κοινοποιήσεις) από την πύλη επιχειρήσεων Safety Business Gateway (άρθρο 25, όπου οι οικονομικοί φορείς παρέχουν στις αρχές επιβολής του νόμου και στους καταναλωτές πληροφορίες σχετικά με την ασφάλεια των προϊόντων τους) και τον τρόπο αλληλεπίδρασης αυτών των δικτυακών πύλων·

4.17. επικροτεί τη δυνατότητα που δίνεται στους καταναλωτές να υποβάλλουν καταγγελίες στις εθνικές αρχές ⁽¹⁶⁾, καθώς και να αναρτούν στη δικτυακή πύλη Safety Gate πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους ⁽¹⁷⁾, οι οποίοι θα πρέπει να παρακολουθούνται. Ζητεί να παρασχεθεί επαρκής χρηματοδότηση ούτως ώστε όλες αυτές οι καταγγελίες να διερευνώνται δεόντως συμβάλλοντας στην αποτελεσματική προστασία των καταναλωτών. Επικροτεί τη σύνδεση αυτού του μηχανισμού καταγγελιών με την ανάγκη οι κατασκευαστές να διερευνούν τις καταγγελίες που λαμβάνουν (άρθρο 8 παράγραφος 2) και να προβαίνουν σε διορθωτικές ενέργειες όταν θεωρούν ή έχουν λόγους να πιστεύουν ότι ένα προϊόν που έχουν διαθέσει στην αγορά ενδέχεται να μην είναι ασφαλές (άρθρο 8 παράγραφος 10).

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Μελέτη για τη στήριξη της προετοιμασίας μιας αξιολόγησης της οδηγίας για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων, καθώς και μιας εκτίμησης επιπτώσεων σχετικά με την πιθανή αναθεώρησή της, σ. 11 και σ. 320. Βλέπε επίσης την πρόταση κανονισμού [COM(2021) 346 final], σ. 13.

⁽¹³⁾ ΕΕ L 316 της 14.11.2012, σ. 12, παράρτημα III.

⁽¹⁴⁾ Άρθρο 31.

⁽¹⁵⁾ Άρθρο 32 παράγραφος 1.

⁽¹⁶⁾ Άρθρο 31 παράγραφος 4.

⁽¹⁷⁾ Άρθρο 32 παράγραφος 2.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την προσωρινή αναστολή των αυτόνομων δασμών του κοινού δασμολογίου κατά την εισαγωγή ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων στις Καναρίους Νήσους»

[COM(2021) 392 final — 2021/0209 (CNS)]

(2022/C 105/16)

Εισηγητής: ο κ. **Tymoteusz Adam ZYCH**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο, 15.9.2021
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.9.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	101/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

- 1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δεδομένης της μεγάλης κοινωνικοοικονομικής σημασίας της για την περιοχή και της αρμοδιότητας της ΕΕ να ρυθμίζει τους τελωνειακούς δασμούς.
- 1.2. Εκτός από την κατηγορία προϊόντων που υπάγονταν ήδη στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1386/2011 του Συμβουλίου⁽¹⁾, η πρόταση έχει επεκταθεί, έτσι ώστε να συμπεριλάβει επτά νέες κατηγορίες που υπάγονται στους κωδικούς ΣΟ 3903 19, 5603 94, 5604 10, 7326 90, 7607 20, 8441 40 και 8479 90 (μηχανήματα για βιομηχανικούς σκοπούς και πρώτες ύλες).
- 1.3. Η διατήρηση της αναστολής των τελωνειακών δασμών στις εισαγωγές βιομηχανικών προϊόντων, καθώς και η επέκταση των κατηγοριών προϊόντων που αυτή αφορά, θεωρείται επωφελής για την οικονομία των Καναρίων Νήσων, η οποία, εξαιτίας της πανδημίας COVID-19, έχει δεχθεί σοβαρό οικονομικό πλήγμα σε σχέση με άλλες περιοχές της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά το ΑΕγχΠ.
- 1.4. Η επιβολή ελέγχων ειδικού προορισμού σύμφωνα με τις διατάξεις του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα και των διατάξεων εφαρμογής του αποτελεί πάγια διαδικασία στο πλαίσιο αυτό και δεν συνεπάγεται σοβαρή επιπλέον διοικητική επιβάρυνση για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή τους οικονομικούς φορείς.
- 1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τόσο η θέσπιση νέας νομοθεσίας όσο και η διατήρηση των υφιστάμενων νομικών λύσεων για την αρωγή των εξόχως απόκεντρων περιοχών είναι απαραίτητες για την οικονομική τους ανάπτυξη, την εξισορρόπηση της εσωτερικής αγοράς και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στους τοπικούς κλάδους.
- 1.6. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, για να διασφαλιστεί η δυνατότητα των επιχειρηματιών να λαμβάνουν μακροπρόθεσμες επενδυτικές αποφάσεις, η προτεινόμενη αναστολή θα πρέπει να θεσπιστεί για πολυετή περίοδο.

2. Εισαγωγή

2.1. Οι Κανάριες Νήσοι, μια αυτόνομη περιφέρεια της Ισπανίας με συνολική έκταση περίπου 7 446,95 km², αποτελούν ένα αρχιπέλαγος στον Ατλαντικό Ωκεανό, που απαρτίζεται από δεκατρία νησιά και απέχει περίπου 1 000 km από τις ακτές της Ιβηρικής Χερσονήσου. Είναι μία από τις εξόχως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ, η οποία, μαζί με τα αρχιπελάγη των Νήσων Σελβάζενς, του Πράσινου Ακρωτηρίου, της Μαδέρας και των Αζορών, αποτελούν μια γεωγραφική περιοχή που ονομάζεται Μακαρονησία.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1386/2011 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με την προσωρινή αναστολή των αυτόνομων δασμών του κοινού δασμολογίου κατά την εισαγωγή ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων στις Καναρίους Νήσους (ΕΕ L 345 της 29.12.2011, σ. 1).

2.2. Επί του παρόντος, ο πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται περίπου στους 2 175 952 κατοίκους. Τα δύο πολυπληθέστερα νησιά είναι η Τενερίφη (904 713) και η Γκραν Κανάρια (846 717), στις οποίες διαβίω πάνω από το 80 % του συνολικού πληθυσμού. Αυτή η υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού μόνο σε δύο από τα δεκατρία νησιά ευθύνεται για μέρος των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων της περιοχής, συμπεριλαμβανομένου του υψηλού ποσοστού μετανάστευσης.

3. Ο σκοπός της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, βάσει του άρθρου 349 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1386/2011 προβλέπει ειδικά τελωνειακά μέτρα για τις Καναρίους Νήσους ως εξόχως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ, ήτοι την προσωρινή αναστολή των αυτόνομων δασμών του κοινού δασμολογίου κατά την εισαγωγή ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων.

3.2. Η ισχύς των μέτρων που προβλέπονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1386/2011, τα οποία αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών οικονομικών φορέων και, ως εκ τούτου, στην εξασφάλιση σταθερότερης απασχόλησης στα εν λόγω νησιά, πρόκειται να λήξει στις 31 Δεκεμβρίου 2021. Τον Απρίλιο του 2021, η κυβέρνηση της Ισπανίας ζήτησε την παράταση της αναστολής των αυτόνομων δασμών του κοινού δασμολογίου για ορισμένα προϊόντα. Σύμφωνα με αυτό το αίτημα, οι περιορισμοί που αντιμετωπίζει η περιοχή, οι οποίοι είναι δομικοί και μόνιμοι, εξακολουθούν να οφείλονται στην απόσταση, το μικρό μέγεθος της αγοράς και τον κατακερματισμό της. Τα νησιά αυτά δεν μπορούν επίσης να επωφεληθούν από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στον ίδιο βαθμό με τις περιφέρειες της ηπειρωτικής Ευρώπης. Το προτεινόμενο καθεστώς αναστολής αποσκοπεί στη μείωση αυτών των περιορισμών στην αγορά των Καναρίων Νήσων. Συν τοις άλλοις, λόγω της οικονομικής κρίσης που προκάλεσε η πανδημία COVID-19, η κυβέρνηση της Ισπανίας ζήτησε και την αναστολή των δασμών του κοινού δασμολογίου για επτά νέες κατηγορίες προϊόντων.

3.3. Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η αρωγή αυτής της εξόχως απόκεντρης περιοχής της Ισπανίας στην προσπάθειά της να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της, ώστε να καταστούν δυνατές η οικονομική ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας στους τοπικούς κλάδους. Η πρόταση συμπληρώνει τόσο το πρόγραμμα ειδικών μέτρων λόγω απομακρυσμένου και νησιωτικού χαρακτήρα (POSEI), το οποίο στοχεύει στην υποστήριξη του πρωτογενούς τομέα και της παραγωγής πρώτων υλών, όσο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και την ειδική πρόσθετη ενίσχυση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

3.4. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι συμβατή με τις ενωσιακές πολιτικές, ιδίως όσον αφορά τη συνολική πολιτική για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές και τις πολιτικές στους τομείς του διεθνούς εμπορίου, του ανταγωνισμού, του φυσικού περιβάλλοντος, των επιχειρήσεων, της ανάπτυξης και των εξωτερικών σχέσεων.

3.5. Η πρόταση θα επιτρέψει στους οικονομικούς φορείς, από την 1η Ιανουαρίου 2022 έως την 31η Δεκεμβρίου 2031, να εισάγουν ατελώς ορισμένες πρώτες ύλες, συστατικά μέρη, ανταλλακτικά και κεφαλαιουχικά αγαθά σε καθεστώς προσωρινής αναστολής των δασμών.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προτεινόμενη τροποποίηση του ισχύοντος κανονισμού του Συμβουλίου και σημειώνει ότι τα ειδικά μέτρα που θεσπίζει μπορούν να εγκριθούν χωρίς να διασαλεύονται η ακεραιότητα και η συνοχή της έννομης τάξης της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της εσωτερικής αγοράς και των κοινών πολιτικών. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η αλλαγή αυτή θα συμβάλει στη βελτίωση της ισορροπίας στην εσωτερική αγορά.

4.2. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι η κατάσταση των νησιωτικών περιοχών είναι πολύ δυσκολότερη από αυτήν της υπόλοιπης ΕΕ, ιδίως της ηπειρωτικής. Πιο συγκεκριμένα, υποφέρουν από σοβαρά και μόνιμα γεωγραφικά, δημογραφικά και περιβαλλοντικά μειονεκτήματα, όπως: η μεγάλη απόστασή τους από την υπόλοιπη ήπειρο· η περιορισμένη έκταση γης· η εξάρτηση από τις θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές και το υψηλότερο κόστος αυτών· η μείωση του πληθυσμού και η δυσχερής κατάσταση στην αγορά εργασίας· η συγκέντρωση της παραγωγής σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που είναι λιγότερο ανθεκτικές στις οικονομικές αλλαγές από ό,τι οι μεγαλύτερες εταιρείες· οι περιορισμοί στην αξιοποίηση των οφελών της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς και των ανταγωνιστικών οικονομικών σχέσεων.

4.3. Τα περιορισμένα μέσα μεταφοράς και το αυξημένο κόστος διανομής των εμπορευμάτων συνεπάγονται για τον έμπορο υψηλότερο κόστος παραγωγής του προϊόντος από αυτό που θα είχε εάν δραστηριοποιείτο στην ηπειρωτική χώρα, με άμεση συνέπεια τη μείωση της ανταγωνιστικότητάς του. Τουτό δυσχεραίνει τους τοπικούς επιχειρηματίες να βρίσκουν πελάτες εκτός των εθνικών συνόρων και αναγκάζει τον βιομηχανικό τομέα να επικεντρώνει την παραγωγή του στην τοπική αγορά. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι στην τελωνειακή πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να συνεκτιμάται αυτή η δύσκολη οικονομική κατάσταση των νησιωτικών περιοχών και να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για τη βελτίωση των ευκαιριών και της ανταγωνιστικότητάς τους έναντι της ηπειρωτικής Ευρώπης.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο τουρισμός, ο οποίος αποτελεί επίσης τον κύριο οικονομικό πόρο και των Καναρίων Νήσων, είναι βασικός παράγοντας οικονομικής σταθερότητας σε πολλές νησιωτικές περιοχές. Το μερίδιο του εισερχόμενου τουρισμού στο ΑΕγχΠ των Καναρίων Νήσων το 2018 ανήλθε στο 28 % και παρουσίασε ανοδική τάση. Το 2017, ο αριθμός των τουριστών που μετέβησαν στο αρχιπέλαγος των Καναρίων Νήσων άγγιξε σχεδόν τα 16 εκατομμύρια, δηλαδή περίπου ένα εκατομμύριο περισσότεροι από ό,τι το 2016, ενώ το 2019 παραδέρισαν εκεί 15,11 εκατομμύρια τουρίστες.

4.5. Ενώ η ανάδυση του τουρισμού έχει οδηγήσει σε οικονομική ανάπτυξη, είναι επίσης σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη τα μειονεκτήματά του ως ακρογωνιαίου λίθου της οικονομίας, τα οποία εκδηλώθηκαν με την έξαρση της πανδημίας COVID-19. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ισπανίας, ο αριθμός των ξένων τουριστών στις Καναρίους Νήσους μειώθηκε περισσότερο από 70 % το 2020, δηλαδή μόλις 3,78 εκατομμύρια άτομα μετέβησαν στο αρχιπέλαγος. Αντίστοιχη μείωση καταγράφηκε και στα έσοδα της περιφέρειας από τον τουρισμό, τα οποία ανήλθαν περίπου σε 4 δισεκατ. ευρώ το περυσινό έτος. Η μεγαλύτερη μείωση καταγράφηκε στη νήσο Λανθαρότε (73,7 %), ενώ η μικρότερη μείωση στην Τενερίφη (66,4 %). Η περιορισμένη τουριστική κίνηση στις Καναρίους Νήσους το 2020 εκτιμάται ότι προκάλεσε μείωση του ΑΕγχΠ κατά 20 % περίπου. Σημειώθηκε επίσης ύφεση στον κατασκευαστικό και στον βιομηχανικό κλάδο, με εκτιμώμενη μείωση κατά 13 % σε σύγκριση με το 2019. Θα πρέπει δε να τονιστεί ότι οι επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης της δημόσιας υγείας έχουν μακροπρόθεσμες συνέπειες, με τον κλάδο του ευρωπαϊκού τουρισμού να εκτιμάται ότι θα παραμείνει κάτω από τα επίπεδα του 2019 έως το 2023 ⁽²⁾.

4.6. Η ανεργία στις Καναρίους Νήσους έχει επίσης διογκωθεί εξαιτίας της κρίσης COVID-19. Το α' τρίμηνο του 2020 βρισκόταν στο 18,89 %, αλλά, κατά την πάροδο του έτους, αυξήθηκε στο 25,42 %, υπερβαίνοντας κατά πολύ τον εθνικό και τον ενωσιακό μέσο όρο —αντιστοίχως 15,5 % και 7,1 % (πηγή: Eurostat 2021).

4.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η παρούσα πρόταση συνάδει με την πολιτική της ΕΕ, ένας από τους κύριους στόχους της οποίας είναι η εδαφική, οικονομική και κοινωνική συνοχή, και η οποία, μέσω της ορθής άσκησης των οικονομικών πολιτικών, επιδιώκει την ενίσχυση της ΕΕ κατά τρόπο ώστε οι εξόχως απόκεντρες περιοχές να έχουν ίσες ευκαιρίες ανάπτυξης και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 174 της ΣΛΕΕ, οι νησιωτικές περιοχές έχουν αναγνωριστεί ως μειονεκτούσες περιοχές που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

4.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι η αύξηση των τιμών της ενέργειας κατά την τελευταία διετία και ο αντίκτυπος της στο παγκόσμιο κόστος μεταφορών έχουν αναμφισβήτητα επιτείνει τη μείωση της ανταγωνιστικότητας των νησιωτικών βιομηχανιών. Συν τοις άλλοις, τα οφέλη της αυτόνομης δασμολογικής αναστολής που θεσπίστηκε από το 1991 έχουν καταστεί λιγότερο ευεργετικά. Κατά συνέπεια, ελαττώνεται η ανταγωνιστικότητα της τοπικής βιομηχανίας έναντι των ανταγωνιστών της στην Ισπανία και στην ηπειρωτική ΕΕ. Έχοντας επίγνωση των γεωγραφικών και οικονομικών χαρακτηριστικών της περιοχής των Καναρίων Νήσων, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να υποστηριχθεί η λήψη μέτρων υπέρ της άμβλυνσης των αρνητικών επιπτώσεων αυτών των συνθηκών.

4.9. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η προτεινόμενη λύση θα μπορούσε να συντείνει σημαντικά στη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας αυτού του τμήματος της ΕΕ και ότι η άρση της θα είχε πληθωριστικές επιπτώσεις στην αγορά, κάτι που μακροπρόθεσμα θα έθετε σε κίνδυνο την ήδη μέτρια βιομηχανική βάση στα νησιά και, ως εκ τούτου, θα διεύρυνε τις ανισότητες με την υπόλοιπη ΕΕ.

4.10. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει επίσης να προκριθεί η ήδη δοκιμασμένη λύση συνάρτησης του οφέλους των δασμολογικών μέτρων από τον ειδικό προορισμό των προϊόντων, έτσι ώστε δικαιούχοι να είναι μόνο οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στις Καναρίους Νήσους.

4.11. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην πιθανή εμφάνιση δυσκολιών στο εμπόριο στην περιφέρεια των Καναρίων Νήσων —ή ακόμη ευρύτερα, σε ολόκληρη την ΕΕ— λόγω έλλειψης ορισμού του όρου «εκτροπή του εμπορίου» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 της προτεινόμενης νομοθετικής πράξης. Η εμφάνιση τέτοιων περιπτώσεων «εκτροπής του εμπορίου» εξουσιοδοτεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ανακαλεί προσωρινά την αναστολή των αυτόνομων δασμών, κάτι το οποίο θα έχει οικονομικές συνέπειες για την περιοχή και τις τοπικές επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στην ανάγκη ακριβούς ορισμού του όρου αυτού, τόσο από ποιοτική όσο και από ποσοτική άποψη.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽²⁾ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/126/tourism>

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: “Στρατηγική προς έναν πλήρως λειτουργικό και ανθεκτικό χώρο Σένγκεν”»

[COM(2021) 277 final]

και «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση και τη λειτουργία μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης για την επαλήθευση της εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1053/2013»

[COM(2021) 278 final — 2021/0140 (CNS)]

(2022/C 105/17)

Εισηγητής: ο κ. **Ionuț SIBIAN**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 10.8.2021
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	6.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	232/1/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί τη στρατηγική της Επιτροπής προς έναν πλήρως λειτουργικό και ανθεκτικό χώρο Σένγκεν.

1.2. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει την πλήρη στήριξή της, όπως εκφράστηκε στο ψήφισμά της της 17ης Φεβρουαρίου 2016, στις αρχές που διέπουν τη συνεργασία στον χώρο Σένγκεν, ήτοι την ανεμπόδιστη άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που απορρέουν από τη Συνθήκη σε έναν κοινό χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και την ανάγκη ενίσχυσης της κοινής ευθύνης και της αλληλεγγύης στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.

1.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει πως, κατά τη χάραξη και την εφαρμογή της ενωσιακής πολιτικής στους τομείς της διαχείρισης των συνόρων, της διαλειτουργικότητας, της διαχείρισης της μετανάστευσης και του ασύλου, καθώς και της αστυνομικής και της δικαστικής συνεργασίας, η ΕΕ και τα κράτη μέλη δεσμεύονται πάντοτε από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, τις διατάξεις του οποίου υποχρεούνται όχι μόνο να σέβονται αλλά και να προωθούν.

1.4. Η ΕΟΚΕ προβληματίζεται έντονα σχετικά με τις αναφορές παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και καλεί τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) να διορθώσει, να παρακολουθήσει και να δώσει συνέχεια στις αναφορές παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων χωρίς καθυστέρηση και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή των μηχανισμών λογοδοσίας που προβλέπονται στον κανονισμό για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ενίσχυση του Συμβουλευτικού φόρουμ για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα και τη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σε αυτό, μέσω της ΕΟΚΕ.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την ημιμόνιμη επανεισαγωγή συνοριακών ελέγχων σε τμήματα των εσωτερικών συνόρων των κρατών μελών και για τον αρνητικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο της στους πολίτες και τις επιχειρήσεις της ΕΕ, και ιδίως στους διασυνοριακούς εργαζόμενους, τις παραμεθόριες κοινότητες και τις Ευρωπεριφέρειες. Καλεί την Επιτροπή να παρακολουθήσει στενά και να αξιολογήσει την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα αυτών των ενεργειών σε περιοδική βάση και να λάβει δράση όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Επικροτεί δε τη δηλωθείσα πρόθεση της Επιτροπής να χρησιμοποιεί πιο συχνά τις εξουσίες επιβολής της όταν οι αξιολογήσεις Σένγκεν συνηγορούν υπέρ τέτοιων δράσεων.

1.6. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για τη συνεχιζόμενη εξαίρεση ορισμένων κρατών μελών —ήτοι, της Κύπρου, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Κροατίας— από την πλήρη εφαρμογή του κεκτημένου του Σένγκεν. Από κοινού με την Επιτροπή, ζητεί από το Συμβούλιο να αναλάβει ταχεία και αποφασιστική δράση επί τούτου.

1.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει πως πολλά από τα συστατικά στοιχεία της Στρατηγικής παραμένουν στο στάδιο της νομοθετικής πρότασης. Τονίζει δε πως έχει εκδώσει συγκεκριμένες γνωμοδοτήσεις για ορισμένες εκ των προτάσεων αυτών, και ιδίως για το Νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το ασύλο και για τη Διαλειτουργικότητα. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει δεόντως υπόψη αυτές τις γνωμοδοτήσεις.

1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως πολλά από τα στοιχεία του συμφώνου βασίζονται στην έγκαιρη εφαρμογή πρόσφατα εγκριθείσας νομοθεσίας, και ιδίως του κανονισμού για τη διαλειτουργικότητα και του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή 2.0. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την πρόοδο που έχει σημειωθεί σχετικά και καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί στενά κάθε καθυστέρηση και υπέρβαση του προϋπολογισμού και να τις αντιμετωπίζει άμεσα.

1.9. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά τις προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας του μηχανισμού αξιολόγησης του κεκτημένου του Σένγκεν, ιδίως όσον αφορά την ταχύτερη εξασφάλιση της συνέχειας, τις αυξημένες συνέργειες με τον μηχανισμό αξιολόγησης τρωτότητας και τη μεγαλύτερη και πιο οριζόντια έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένου του προβλεπόμενου ρόλου του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να εξασφαλιστεί ότι ο μηχανισμός αξιολόγησης του κεκτημένου του Σένγκεν δεν θα πολιτικοποιεί ζητήματα περισσότερο τεχνικής φύσης.

1.10. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως το φόρουμ Σένγκεν μπορεί να παράσχει πολιτική ώθηση στην προστασία και την ανάπτυξη του χώρου Σένγκεν, προειδοποιεί ωστόσο ότι δεν θα πρέπει να συνεπάγεται την επιστροφή στο διακυβερνητικό παρελθόν του χώρου Σένγκεν, η λειτουργία του οποίου υπονομεύονταν από διακυβερνητισμό και έλλειψη διαφάνειας. Τα άλλα όργανα της ΕΕ, καθώς και η ΕΟΚΕ, θα πρέπει να τηρούνται ενήμερα ανά πάσα στιγμή και να έχουν το δικαίωμα να παρίστανται ως συμμετέχοντες.

1.11. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται πως οι σχετικοί τομείς της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης της συνεργασίας για την πρόληψη της τρομοκρατίας, έχουν εξέχουσα σημασία για την εμπιστοσύνη των πολιτών της ΕΕ και των κρατών μελών στον χώρο Σένγκεν. Αυτή η συνεργασία θα πρέπει να απαιτεί πάντοτε τον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, με μέλημα την ορθή λειτουργία μέσω αμοιβαίας εμπιστοσύνης, όπως το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

1.12. Η ΕΟΚΕ είναι απόλυτα πεπεισμένη πως η συνεργασία με τρίτες χώρες δεν θα πρέπει να επικεντρώνεται αποκλειστικά στους ελέγχους της μετανάστευσης και του ασύλου, αλλά να αποτελεί πραγματική εταιρική σχέση με σκοπό τη βελτίωση της θέσης των μεταναστών και των προσφύγων και στις τρίτες χώρες, ιδίως των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, και να επιδιώκει την αντιμετώπιση των γενεσιουργών αιτιών της μετανάστευσης, προωθώντας την ασφαλή και νόμιμη μετανάστευση.

1.13. Όπως τόνισε η πρόεδρος της Επιτροπής κ. Ursula von der Leyen στην ομιλία της για την Κατάσταση της Ένωσης το 2021, είναι εξαιρετικά σημαντικό να συμφωνηθεί ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα για τη διαχείριση των εξωτερικών μας συνόρων, της μετανάστευσης και του ασύλου προκειμένου να μην επιτραπεί σε τρίτες χώρες να εκμεταλλευτούν την έλλειψη ενότητας.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1. Το 1985, ορισμένα κράτη μέλη υπέγραψαν τη διεθνή Συμφωνία του Σένγκεν, αποφασίζοντας να καταργήσουν όλους τους συνοριακούς ελέγχους στα εσωτερικά τους σύνορα. Η σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν του 1990 παρέιχε τα απαραίτητα συνοδευτικά μέτρα για την αντιστάθμιση των εξωγενών παραγόντων που επέφερε η άρση των ελέγχων.

2.2. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ ενσωμάτωσε το κεκτημένο του Σένγκεν στη νομική τάξη της ΕΕ και ρύθμισε την ειδική θέση του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας.

2.3. Η σύναψη διμερών συμφωνιών με τη Νορβηγία, την Ισλανδία, την Ελβετία και τα Λιχτενστάιν επέτρεψε τη συμμετοχή των εν λόγω χωρών στη συνεργασία στον χώρο Σένγκεν.

2.4. Η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Κροατία συμμετέχουν σε τμήματα του κεκτημένου του Σένγκεν, ωστόσο η άρση των ελέγχων στα εσωτερικά τους σύνορα απαιτεί ομόφωνη σχετική απόφαση του Συμβουλίου, την οποία το Συμβούλιο αρνήθηκε να λάβει παρότι η Επιτροπή έκρινε ότι οι εν λόγω χώρες είναι έτοιμες από τεχνική άποψη.

2.5. Από την ενσωμάτωσή του στη νομική τάξη της ΕΕ, το κεκτημένο του Σένγκεν αναπτύχθηκε προοδευτικά, κυρίως με την έγκριση του κώδικα συνόρων του Σένγκεν, του κώδικα θεωρήσεων και του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή. Η συνεργασία στον τομέα των συνόρων, των θεωρήσεων, της μετανάστευσης και του ασύλου υποστηρίζεται από ορισμένες ευρείας κλίμακας βάσεις δεδομένων ΤΠ για την ανταλλαγή πληροφοριών (SIS, VIS, Eurodac, EES, ETIAS, TCN-ECRIS), οι οποίες είναι επί του παρόντος διαλειτουργικές.

2.6. Παρότι πρόκειται για κοινή αρμοδιότητα, τα επιμέρους κράτη μέλη παραμένουν υπεύθυνα για το δικό τους τμήμα των εξωτερικών συνόρων, πράγμα που σημαίνει ότι τυχόν αδυναμίες στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων σε ένα κράτος μέλος θα έχουν πιθανότατα σοβαρές επιπτώσεις σε ολόκληρο τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

2.7. Τα τελευταία πέντε χρόνια ο χώρος Σένγκεν βιώνει σημαντικές πιέσεις λόγω της κατ' επανάληψη και συνεχούς επανεισαγωγής ελλείψεων στα εσωτερικά σύνορα από ορισμένα κράτη μέλη. Αυτό συνέβη ως απάντηση στην προσφυγική και μεταναστευτική κατάσταση του 2015 και στην απειλή τρομοκρατικής βίας στην Ευρώπη.

2.8. Η πανδημία COVID-19 επέφερε νέα κλεισίματα συνόρων και περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων.

2.9. Σε απάντηση στην προσφυγική και μεταναστευτική κατάσταση του 2015, ο Frontex, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταρρυθμίστηκε το 2016 σε Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και ενισχύθηκε περαιτέρω το 2019.

2.10. Στο νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε πως η «ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων αποτελεί απαραίτητο μέσο άσκησης πολιτικής» για τη διασφάλιση της ακεραιότητας του χώρου Σένγκεν, καθώς και «βασική συνιστώσα μιας συνολικής μεταναστευτικής πολιτικής». Εξήγγειλε δε χωριστή στρατηγική για το μέλλον του Σένγκεν, η οποία δημοσιεύτηκε στις 2 Ιουνίου 2021.

2.11. Στόχος της είναι να καταστεί ο χώρος Σένγκεν ισχυρότερος και ανθεκτικότερος. Στη στρατηγική καταγράφονται οι τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο χώρος Σένγκεν τα τελευταία χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της πανδημικής κρίσης και χαράσσεται μελλοντική πορεία που διατηρεί τα πλεονεκτήματα του Σένγκεν.

2.12. Οι στόχοι της στρατηγικής είναι οι εξής:

- 1) **εξασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ·**
- 2) **ενίσχυση του χώρου Σένγκεν εσωτερικά·**
- 3) **βελτίωση της ετοιμότητας και της διακυβέρνησης·**
- 4) **ολοκλήρωση του χώρου Σένγκεν.**

2.13. Η νέα στρατηγική συνοδεύεται από πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση και τη λειτουργία μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης για την επαλήθευση της εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1053/2013⁽¹⁾.

2.14. Η Επιτροπή προτείνει τη ριζική αναδιάρθρωση του μηχανισμού αξιολόγησης και παρακολούθησης του κεκτημένου του Σένγκεν. Οι αλλαγές περιλαμβάνουν επιτάχυνση της διαδικασίας αξιολόγησης, καθώς και ταχεία διαδικασία σε περίπτωση σημαντικών ανεπαρκειών που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο ολόκληρο τον χώρο Σένγκεν.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Σύγχρονη και αποτελεσματική διαχείριση των εξωτερικών συνόρων

3.1.1. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ταχείας έγκρισης Πολυετούς στρατηγικής πολιτικής για την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης που προβλέπεται στο Άρθρο 77 παράγραφος 2 στοιχείο δ) της ΣΛΕΕ. Ζητεί τη διαβούλευση μαζί της σχετικά με αυτή τη στρατηγική πριν από την έγκρισή της⁽²⁾.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ συνεχίζει να υποστηρίζει τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και τη συγκρότηση του επιχειρησιακού του σκέλους. Ωστόσο, εκφράζει την ανησυχία της για την πρόοδο που επιτεύχθη επί τούτου. Ειδικότερα, επισημαίνει τα πρόσφατα ευρήματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου που αναφέρουν ότι ο Οργανισμός δεν εφάρμοσε πλήρως την εντολή του 2016 και ότι υφίσταται πληθώρα κινδύνων και ελλείψεων όσον αφορά την εφαρμογή της εντολής του 2019⁽³⁾.

⁽¹⁾ COM(2021) 278 final.

⁽²⁾ Βλέπε ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 62, σημείο 4.8.

⁽³⁾ Ειδική έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, Υποστήριξη της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων από τον Frontex: όχι αρκετά αποτελεσματική μέχρι στιγμής, 2021.

3.1.3. Η ΕΟΚΕ προβληματίζεται ιδιαίτερα σχετικά τόσο με τις αναφορές παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια συντονισμένων από τον Frontex επιχειρησιακών δραστηριοτήτων όσο και με γεγονός ότι ο Οργανισμός είχε γνώση αυτών, όπως ανέφεραν διάφορες δημοσιογραφικές πηγές και ΜΚΟ και όπως συζητήθηκε στην έκθεση της ομάδας εργασίας για τον έλεγχο του Frontex της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Δηλώνει ευχαριστημένη από τον πρόσφατο ορισμό νέου υπεύθυνου θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και από την υπό εξέλιξη πρόσληψη παρατηρητών θεμελιωδών δικαιωμάτων, τονίζει ωστόσο ότι το γραφείο του υπεύθυνου θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να διαθέτει επαρκείς πόρους για να εκπληρώνει τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία. Καλεί τον Οργανισμό να εφαρμόσει πλήρως τους μηχανισμούς και τις δομές λογοδοσίας που προβλέπει ο ιδρυτικός του κανονισμός.

3.1.4. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για την έμφαση που δίνεται, στο πλαίσιο της στρατηγικής, στο σύστημα ελέγχου διαλογής πριν την είσοδο, το οποίο στη γνωμοδότησή της για το σύμφωνο χαρακτήρισε μεν νέα συνεισφορά που αξίζει να εξεταστεί, διερωτώμενη ωστόσο ως προς το εφικτό της εφαρμογής του, ενώ το θεώρησε ανεπαρκές από την οπτική των θεμελιωδών δικαιωμάτων⁽⁴⁾. Τονίζει ότι απαιτείται ένας μηχανισμός ανεξάρτητης παρακολούθησης από τα κράτη μέλη, όπως προβλέπεται στον κανονισμό για τον έλεγχο διαλογής.

3.1.5. Η ΕΟΚΕ ανέκαθεν θεωρούσε πως η επίτευξη πλήρους διαλειτουργικότητας των συστημάτων ΤΠ αποτελεί αναγκαίο βήμα για την υλοποίηση μιας συνεκτικής και αποτελεσματικής πολιτικής σε ολόκληρη την ΕΕ. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, προκρίνει επίσης την περαιτέρω ψηφιοποίηση των διαδικασιών όσον αφορά τη θώρηση και τα ταξιδιωτικά έγγραφα.

3.1.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη δήλωση της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία οι καθυστερήσεις σε επιμέρους κράτη μέλη ενδέχεται να παρακωλύσουν εν συνόλω την πανευρωπαϊκή υλοποίηση της διαλειτουργικότητας. Δεδομένης της εμπειρίας του παρελθόντος από την εφαρμογή του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν δεύτερης γενιάς (SIS II) και υπό το φως της πρόσφατης πρόοδου της εφαρμογής του συστήματος εισόδου/εξόδου και του ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών και αδειοδότησης ταξιδιού⁽⁵⁾, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να μάθει ποια συγκεκριμένα μέτρα λαμβάνει η Επιτροπή για να εξασφαλιστεί η έγκαιρη εφαρμογή της διαλειτουργικότητας, σύμφωνα με τον προβλεπόμενο προϋπολογισμό.

3.1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει πως η περαιτέρω τεχνολογική ανάπτυξη και η πλήρης διαλειτουργικότητα θα πρέπει να επιτευχθούν με τον δέοντα σεβασμό της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όσον αφορά την πρόταση για αναθεωρημένο κανονισμό Eurodac, καθώς και τη χρήση ευρείας κλίμακας βάσεων δεδομένων εν γένει, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει πως η πλήρης διαλειτουργικότητα θα πρέπει να επιτευχθεί με τον δέοντα σεβασμό της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τα μέτρα πρέπει να είναι αυστηρώς αναγκαία και αναλογικά, δεδομένου του ευαίσθητου χαρακτήρα των δεδομένων, ιδίως όσον αφορά τους αιτούντες διεθνή προστασία και την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Σημειώτεον ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας στο πλαίσιο της συνοριακής διαχείρισης και των επιστροφών υπόκεινται στον γενικό κανονισμό για την προστασία των δεδομένων και δεν θεωρούνται επιχειρησιακά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1725 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽⁶⁾.

3.1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως, κατά τη συνεργασία με τρίτες χώρες, ιδίως δε όταν ο Frontex επιχειρεί στην επικράτεια τρίτων χωρών, τα θεμελιώδη δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει να τηρούνται απαρέγκλιτα και να εφαρμόζονται κατάλληλοι μηχανισμοί λογοδοσίας.

3.2. Μέτρα για την ενίσχυση του Σένγκεν εσωτερικά

3.2.1. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ευχαριστημένη με την προσοχή που δίνεται σε μέτρα τα οποία, παρότι δεν συμβάλλουν με τη στενή έννοια στην ανάπτυξη του Σένγκεν, συνδέονται με τη λειτουργία του χώρου Σένγκεν.

3.2.2. Οι προβληματισμοί ασφαλείας των κρατών μελών αντιμετωπίζονται καλύτερα με αυξημένη και ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου παρά με επανεισαγωγή ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα.

3.2.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει πως σε όλες τις μορφές αστυνομικής συνεργασίας και συνεργασίας στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, πρέπει να τηρούνται απαρέγκλιτα τα θεμελιώδη δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος υπεράσπισης⁽⁷⁾ και των δικαιωμάτων των θυμάτων⁽⁸⁾. Αυτό σημαίνει επίσης πως, σε περίπτωση παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων φορέων (ενωσιακών και εθνικών) δεν πρέπει να οδηγεί σε έλλειμμα λογοδοσίας.

⁽⁴⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για τη μετανάστευση, ΕΕ C 123 της 9.4.2021, σ. 15, ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 58, ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 64.

⁽⁵⁾ Σημείωμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα Εφαρμογή της διαλειτουργικότητας: Πρόοδος της εφαρμογής του Συστήματος Εισόδου/Εξόδου και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού, Ιούνιος 2021.

⁽⁶⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1725 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001 και της απόφασης αριθ. 1247/2002/ΕΚ (ΕΕ L 295 της 21.11.2018, σ. 39).

⁽⁷⁾ Σύμφωνα με τον Τίτλο VI του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το σχετικό παράγωγο δίκαιο.

⁽⁸⁾ Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασιού 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 315 της 14.11.2012, σ. 57), καθώς και νομοθεσία για ειδικές κατηγορίες θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και παιδικής πορνογραφίας, καθώς και τρομοκρατίας.

3.2.4. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εντός κατάλληλων νομικών πλαισίων, πρέπει να τηρείται ανά πάσα στιγμή, ιδίως όταν πρόκειται για ιδιαίτερα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως αυτά των αποφάσεων Prüm.

3.2.5. Όσον αφορά τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για τη διασυνοριακή αστυνόμευση, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα τον κανονισμό για την τεχνητή νοημοσύνη⁽⁹⁾.

3.2.6. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως, στο παράρτημα της πρότασης σχετικά με μια πράξη για την τεχνητή νοημοσύνη⁽¹⁰⁾, προβλέπεται η δυνατότητα χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης για τη διαχείριση της μετανάστευσης, του ασύλου και των συνοριακών ελέγχων. Ειδικότερα, η αναφορά σε πολύγραφους «και παρεμφερή εργαλεία ή [εργαλεία] για την ανίχνευση της συναισθηματικής κατάστασης ενός φυσικού προσώπου» είναι ανησυχητική, καθώς τα επιστημονικά στοιχεία για την αξιοπιστία αυτών των μεθόδων σπανίζουν.

3.2.7. Όσον αφορά τα ειδικά μέτρα που προτείνονται στο νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της της 17ης Δεκεμβρίου 2020⁽¹¹⁾.

3.2.8. Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί την προστιθέμενη αξία της αυξημένης χρήσης εκ των προτέρων πληροφοριών για τους επιβάτες σε συνδυασμό με καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών, ενώ διαπιστώνει πως η Επιτροπή δεν δικαιολόγησε πειστικά τη συστηματική και μαζική ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εντός Σένγκεν, η οποία εξ' ορισμού θα επηρεάζει επίσης τους πολίτες της ΕΕ που ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας.

3.2.9. Όσον αφορά τη χρήση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης και άλλων μέσων που διευκολύνουν τη συνεργασία των δικτυακών αρχών, όπως η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, η ΕΟΚΕ επισημαίνει πως για την ομαλή λειτουργία αυτών των μέσων αμοιβαίας αναγνώρισης, είναι αναγκαία η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Αυτό απαιτεί ακόμα αποτελεσματικότερη παρακολούθηση του κράτους δικαίου από τα όργανα της ΕΕ και συνεπάγεται την ευθύνη των κρατών μελών για την τήρηση του κράτους δικαίου, ιδίως δε του δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία δυνάμει του Αρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (εφεξής «ο Χάρτης») και του Αρθρου 19 παράγραφος 1 της ΣΕΕ.

3.3. Ενισχυμένη διακυβέρνηση

3.3.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το ότι το φόρουμ Σένγκεν ενδέχεται να παρέχει στα κράτη μέλη βήμα συζήτησης πολιτικά ευαίσθητων ζητημάτων που σχετίζονται με τη συνεργασία στον χώρο Σένγκεν. Ωστόσο, τα άλλα όργανα της ΕΕ, καθώς και η ΕΟΚΕ, θα πρέπει να τηρούνται ενήμερα ανά πάσα στιγμή και να είναι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται ως συμμετέχοντες. Κρίνεται σκόπιμο το φόρουμ και οι δράσεις του να είναι ει δυνατόν διαφανέστερα και να παρέχεται πρόσβαση στα έγγραφά του. Η επαναδρομολόγηση της Έκθεσης για την κατάσταση του Σένγκεν είναι αξιόπαινη, ωστόσο δεν επαρκεί σε αυτό το πλαίσιο.

3.3.2. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ιδέα της τροποποίησης του κώδικα συνόρων του Σένγκεν προκειμένου να ενσωματώσει ορισμένα από τα διδάγματα της πανδημίας COVID-19. Τονίζει πως αυτά τα διδάγματα υπερβαίνουν το ζήτημα των εσωτερικών συνόρων και αφορούν τη λειτουργία της ίδιας της εσωτερικής αγοράς. Κάθε σχετική τροποποίηση θα πρέπει συνεπώς να αποτελεί μέρος ευρύτερου ελέγχου καταλληλότητας του κανονιστικού πλαισίου της Ευρώπης για την ελεύθερη κυκλοφορία σε έναν κόσμο όπου η νόσος COVID-19 είναι πιθανόν να παραμείνει υπαρκτή πραγματικότητα. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την ιδέα να περιλαμβάνει αυτή η προσέγγιση μέτρα για τις μετακινήσεις προς την ΕΕ, τα οποία απουσιάζουν μέχρι στιγμής από τον κώδικα συνόρων του Σένγκεν. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε επίσης να πληροφορηθεί από την Επιτροπή κατά πόσον προβλέπει κάποια τροποποίηση του κανονισμού για την τοπική διασυνοριακή κυκλοφορία.

3.3.3. Φρονεί δε πως η Επιτροπή θα πρέπει να υιοθετήσει σθεναρότερη στάση υπέρ των μετακινήσεων χωρίς σύνορα στην Ευρώπη. Η Συνθήκη ΕΕ καθιστά σαφές πως η ΕΕ παρέχει στους πολίτες της χώρας χωρίς σύνορα. Το δικαίωμα των κρατών μελών να επανεισάγουν συνοριακούς ελέγχους αποτελεί εξαίρεση σε αυτό το δικαίωμα, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Δεν μπορεί να θεωρείται ζήτημα εθνικής κυριαρχίας· αντιθέτως, διέπεται από τους κανόνες του κώδικα συνόρων του Σένγκεν. Κάθε αναθεώρηση του κώδικα πρέπει να συνεκτιμά πλήρως τον εξαιρετικό χαρακτήρα της επαναφοράς των συνοριακών ελέγχων.

3.3.4. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά τις προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας του μηχανισμού αξιολόγησης του κεκτημένου του Σένγκεν, ιδίως όσον αφορά την ταχύτερη εξασφάλιση της συνέχειας, τις αυξημένες συνέργειες με τον μηχανισμό αξιολόγησης τρωτότητας και τη μεγαλύτερη και πιο οριζόντια έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να εξασφαλιστεί ότι ο μηχανισμός αξιολόγησης του κεκτημένου του Σένγκεν δεν θα πολιτικοποιεί ζητήματα περισσότερο τεχνικής φύσης.

⁽⁹⁾ INT/940 (EE C 517 της 22.12.2021, σ. 61).

⁽¹⁰⁾ COM(2021) 206 final, σ. 4 και 5.

⁽¹¹⁾ EE C 123 της 9.4.2021, σ. 15.

3.3.5. Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την Επιτροπή να αξιοποιήσει ενεργά τις εξουσίες επιβολής που της εκχωρούν οι Συνθήκες σε καταστάσεις όπου υπάρχει έλλειψη συνέχειας στον εντοπισμό αδυναμιών στο πλαίσιο αξιολογήσεων Σένγκεν. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί σε συστημικές πρακτικές που παραβιάζουν τους κανόνες των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πρωτίστως, η Επιτροπή δεν θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στα ευρήματα του μηχανισμού αξιολόγησης Σένγκεν, αλλά να παρακολουθεί και η ίδια ενεργά την κατάσταση όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα.

3.4. Ολοκλήρωση του χώρου Σένγκεν

3.4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη στάση της Επιτροπής όσον αφορά την ολοκλήρωση του χώρου Σένγκεν. Τονίζει τον σύνδεσμο μεταξύ της ελεύθερης κυκλοφορίας, της ιθαγένειας της ΕΕ και της απουσίας συνοριακών ελέγχων. Επί του παρόντος, οι πολίτες της Βουλγαρίας, της Κροατίας και της Ρουμανίας δεν απολαμβάνουν πλήρως των δικαιωμάτων που έχουν ως πολίτες της ΕΕ δυνάμει των Συνθηκών.

3.4.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει πως αυτά τα κράτη μέλη εφαρμόζουν ήδη ελέγχους στα εξωτερικά τους σύνορα, σύμφωνα με τον κώδικα συνόρων του Σένγκεν. Η πλήρης ένταξή τους θα ενισχύσει τη λειτουργία και την ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της πλήρους συμμετοχής τους σε όλες τις ευρείας κλίμακας βάσεις δεδομένων στον τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ).

3.4.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρουσιάσει λεπτομερέστερο οδικό χάρτη προς την κατεύθυνση της πλήρους ένταξης και το Συμβούλιο να ενεργήσει τάχιστα αναλόγως.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027 — Ασφάλεια και υγεία στην εργασία σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο εργασίας»

[COM(2021) 323 final]

(2022/C 105/18)

Εισηγητής: ο κ. **Carlos Manuel TRINDADE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Επιτροπή, 10.8.2021
Νομική βάση	Άρθρο 153 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	6.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	153/25/41

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επιβεβαιώνει ότι η προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία (ΑΥΕ) έχει καθοριστική σημασία για την εξασφάλιση αξιοπρεπών και βιώσιμων συνθηκών εργασίας, κατοχυρώνεται στις Συνθήκες και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, συνιστά δικαίωμα που θεσπίζεται με την αρχή αριθ. 10 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, είναι δε ένα από τα κείρια στοιχεία για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών⁽¹⁾.

1.2. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται πλήρως τη δήλωση της Επιτροπής ότι οι «υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας είναι προϋπόθεση για ένα υγιές και παραγωγικό εργατικό δυναμικό. Κανένας δεν θα πρέπει να πάσχει από ασθένειες που σχετίζονται με την εργασία ή να είναι θύμα εργατικών ατυχημάτων. Πρόκειται επίσης για σημαντική πτυχή τόσο της βιωσιμότητας όσο και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της ΕΕ»⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει επίσης τη διαπίστωση ότι η «ύπαρξη καλού επιπέδου ΑΥΕ μειώνει επίσης τις δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και άλλες κοινωνικές επιβαρύνσεις, ενώ, αντιθέτως, το κόστος λόγω ανεπαρκούς ΑΥΕ είναι υψηλό για τα άτομα, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία»⁽³⁾.

1.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί γενικά με τη στρατηγική θεώρηση και τις δράσεις που προβλέπονται στο στρατηγικό πλαίσιο (με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων, προτάσεων και συστάσεων που εκτίθενται παρακάτω στην παρούσα γνωμοδότηση), ιδίως:

1.3.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ιδιαιτέρως τη δήλωση της Επιτροπής ότι «θα προωθήσει πρωτοβουλία για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας ατόμων που εργάζονται μέσω ψηφιακών πλατφορμών στο τέλος του 2021», προκειμένου «να διασφαλιστούν κατάλληλες συνθήκες εργασίας, εκτός των άλλων και σε επίπεδο υγείας και ασφάλειας...», στην περίπτωση που οι κοινωνικοί εταίροι δεν επιθυμούν τη διενέργεια μεταξύ τους διαπραγματεύσεων⁽⁴⁾.

1.3.2. Συμφωνεί με: (i) το «όραμα μηδέν» για τους θανάτους που συνδέονται με την εργασία· (ii) τα προβλεπόμενα μέτρα σχετικά με τον καρκίνο· (iii) την επικύρωση της σύμβασης αριθ. 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), του 2019, για τη βία και την παρενόχληση· (iv) την ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, έως τα τέλη του 2021· (v) τον στόχο της Επιτροπής να ενσωματώσει τους ψυχοκοινωνικούς και εργονομικούς κινδύνους στην εκστρατεία «Υγιείς Χώροι Εργασίας».

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής [COM(2021) 323 final].

⁽²⁾ Ό.π.

⁽³⁾ Ό.π.

⁽⁴⁾ Ό.π.

1.3.3. Γενικά, η ΕΟΚΕ συμφωνεί κυρίως με τα εξής: (i) ότι «είναι σημαντικό να αντληθούν διδάγματα από την πανδημία COVID-19 και να αυξηθεί η ετοιμότητα για ενδεχόμενες μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις [...] καθώς και να αναπτυχθούν περαιτέρω συνέργειες μεταξύ ΑΥΕ και δημόσιας υγείας»· (ii) ότι πρέπει να συμπεριληφθεί η COVID-19 στη σύσταση σχετικά με τον ευρωπαϊκό κατάλογο των επαγγελματικών ασθενειών⁽⁵⁾.

1.3.4. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ συμφωνεί κυρίως με τα εξής: (i) την ανάγκη να αναλάβουν πρωτοβουλίες τα κράτη μέλη ώστε «να αντιμετωπίσουν την πτωτική τάση που παρατηρείται στον αριθμό των επιθεωρήσεων εργασίας»· (ii) την πραγματοποίηση συνόδου κορυφής για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία το 2023, με ειδική εστίαση στις προόδους ως προς την υλοποίηση του στόχου «όραμα μηδέν» για τους θανάτους που συνδέονται με την εργασία· (iii) τη δημιουργία νέου δείκτη σχετικά με τα θανατηφόρα εργατικά ατυχήματα, όπως έχει ήδη προταθεί στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων· (iv) τη βελτίωση της δραστηριότητας των επιθεωρητών εργασίας χάρη σε καθοδήγηση και κατάρτιση σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο· (v) την προώθηση της συνεργασίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και κρατών μελών για την εξασφάλιση συνέπειας κατά την επιβολή της νομοθεσίας· (vi) την παροχή καθοδήγησης και στήριξης στις επιχειρήσεις, ιδίως τις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, για τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία⁽⁶⁾.

1.3.5. Γενικά, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει κυρίως τα εξής: (i) την ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ ΕΕ, ΔΟΕ και Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) σε θέματα δεδομένων και γνώσης· (ii) το γεγονός ότι η ΕΕ, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, θα υποστηρίξει τη δημιουργία νέου δείκτη σχετικά με τη θνησιμότητα από ασθένειες που αποδίδονται σε παράγοντες επαγγελματικού κινδύνου (στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών)· (iii) το γεγονός ότι η ΕΕ υποστηρίζει τη συμπερίληψη του δικαιώματος σε ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας στις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία της ΔΟΕ· (iv) την πρόθεση της ΕΕ να προωθήσει την υγεία και ασφάλεια στην εργασία στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού· (v) την πρόθεση της ΕΕ να εξασφαλίσει ότι τα πρότυπα υγείας και ασφάλειας στην εργασία θα λαμβάνονται δεόντως υπόψη στις δεσμευτικές υποχρεώσεις περί εργασιακών και κοινωνικών προτύπων, καθώς επίσης και στην προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας σε μελλοντικές εμπορικές συμφωνίες· (vi) τη στήριξη προς τις υποψήφιες χώρες προκειμένου να εντάξουν στη νομοθεσία τους το ενωσιακό κεκτημένο σχετικά με την υγεία και ασφάλεια στην εργασία⁽⁷⁾.

1.4. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να συμπεριλάβει τις παρακάτω δράσεις, μέτρα ή πρωτοβουλίες στο στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027:

1.4.1. Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.1: (i) όσον αφορά τα άτομα που χαρακτηρίζονται ως αυτοαπασχολούμενοι, τα οποία το στρατηγικό πλαίσιο θεωρεί ότι δεν υπάγονται στους κανόνες περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία, συνιστά να διενεργηθεί εγκαίρως έρευνα με τη συμμετοχή της Επιτροπής, εμπειρογνομώνων και των κοινωνικών εταίρων, ώστε να εξευρεθεί η καλύτερη λύση, που θα συνάδει με την αρχή ότι όλοι οι αυτοαπασχολούμενοι πρέπει επίσης να εργάζονται σε ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον, και να παρουσιαστούν τα σχετικά συμπεράσματα έως τη σύνοδο κορυφής για την αποτίμηση της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία του 2023· (ii) όσον αφορά την προβλεπόμενη δρομολόγηση από την Επιτροπή μη νομοθετικής πρωτοβουλίας σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με την ψυχική υγεία στην εργασία, προτείνει, ακριβώς εξαιτίας της σημασίας των λόγων που προβάλλονται στο στρατηγικό πλαίσιο, η πρωτοβουλία αυτή να είναι νομοθετική.

1.4.2. Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.2: (i) καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει τις μορφές επαγγελματικού καρκίνου στο μελλοντικό ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου και να διευρύνει το πεδίο της οδηγίας για τους καρκινογόνους και μεταλλαξιογόνους παράγοντες, ώστε να καλύπτει τις ουσίες με τοξικότητα στην αναπαραγωγή και τα επικίνδυνα φάρμακα, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη παρακολούθηση της κατάστασης της υγείας των εργαζομένων που εκτίθενται σε καρκινογόνους παράγοντες, ακόμη και στην περίπτωση που δεν εκτελείται πλέον η εργασία υπό τις συνθήκες αυτές· (ii) συνιστά η πρόθεση της Επιτροπής να «αξιολογήσει με ποιον τρόπο μπορεί να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της οδηγίας σχετικά με τις κυρώσεις κατά των εργοδοτών» (οδηγία 2009/52/ΕΚ), να οδηγήσει στην αναθεώρησή της προκειμένου να καταστούν αυστηρότερες οι κυρώσεις που προβλέπονται για τους παραβάτες εργοδότες· (iii) εκτιμά ότι, όπως έδειξαν τα πρόσφατα συμπεράσματα από την κρίση της COVID-19, επείγει η λήψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για την πρόληψη ψυχοκοινωνικών κινδύνων· (iv) κρίνει ότι η συσσωρευμένη εμπειρία και η έρευνα σχετικά με τις μυοσκελετικές παθήσεις τεκμηριώνουν την ανάγκη νομοθετικής πρωτοβουλίας επί του θέματος.

1.4.3. Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.3: συνιστά (i) να μετατραπεί σε οδηγία η σύσταση της Επιτροπής σχετικά με τον ευρωπαϊκό κατάλογο των επαγγελματικών ασθενειών· (ii) να βελτιωθεί η οδηγία για τους βιολογικούς παράγοντες, με ενσωμάτωση των πρόσφατων εμπειριών· (iii) όσον αφορά τις εθνικές επιθεωρήσεις εργασίας, να τενθεί ο στόχος, έως τη λήξη της περιόδου του στρατηγικού πλαισίου, να έχει επιτευχθεί στα κράτη μέλη η αναλογία που θεσπίζεται στους κανόνες της ΔΟΕ, ήτοι ένας (1) επιθεωρητής εργασίας ανά 10 000 εργαζομένους. Εάν δεν έχει υλοποιηθεί ο στόχος αυτός εντός της τρέχουσας περιόδου του στρατηγικού πλαισίου, η Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρωτοβουλία με τον στόχο αυτόν.

1.4.4. Σχετικά με το κεφάλαιο 3: να ενταχθεί δεόντως στο στρατηγικό πλαίσιο και να ενισχυθεί το έργο επιθεώρησης της Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας, λόγω του σημαντικού της ρόλου στον συντονισμό των διασυνοριακών επιθεωρήσεων.

⁽⁵⁾ Ο.π.

⁽⁶⁾ Ο.π.

⁽⁷⁾ Ο.π.

1.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει πως, παρότι έχουν επιτευχθεί ορισμένες βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντική έλλειψη πληροφόρησης και γνώσης της κατάστασης στην ΕΕ και στα κράτη μέλη σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η εν λόγω γνώση είναι αναγκαία για καλύτερο εντοπισμό προκλήσεων και πρόληψη κινδύνων, για τον καθορισμό κατάλληλων πολιτικών και για την παρακολούθηση της εκτέλεσης και της προόδου που επιτυγχάνεται σε επίπεδο ΕΕ και στο επίπεδο του κάθε κράτους μέλους, ιδίως όσον αφορά τους στόχους και τις δράσεις που απορρέουν από το στρατηγικό πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027.

1.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι κατά τη διαδικασία επανεξέτασης της υφιστάμενης νομοθεσίας επί θεμάτων υγείας και ασφάλειας στην εργασία σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών πρέπει να ληφθούν υπόψη οι οικολογικοί, ψηφιακοί, δημογραφικοί και κοινωνικοί μετασχηματισμοί της ευρωπαϊκής οικονομίας, ιδίως στον κόσμο της εργασίας, προκειμένου να προστατευθούν οι εργαζόμενοι ή οι αυτοαπασχολούμενοι, εν προκειμένω σύμφωνα με το σημείο 1.4.1 στοιχείο θ).

1.7. Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν ιδιαίτερη ευθύνη για την τήρηση της νομοθεσίας περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία και για την εξασφάλιση υγιεινών και ασφαλών συνθηκών εργασίας σε όλους τους Ευρωπαίους εργαζομένους, ιδίως δε στους εποχικούς εργαζομένους και στις πλέον ευάλωτες ομάδες, όπως οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες, τα άτομα με αναπηρία, οι μετανάστες και οι επισφαλώς απασχολούμενοι. Η ενίσχυση των τεχνικών μέσων και του ανθρώπινου δυναμικού των επιθεωρήσεων εργασίας, που τα τελευταία χρόνια έχουν υποβαθμιστεί σε πολλά κράτη μέλη, καθώς και η βελτίωση του συντονισμού, της συνεργασίας και της κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συνιστούν καίριους παράγοντες για την αισθητή βελτίωση όσον αφορά την τήρηση της νομοθεσίας περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Η καθοδήγηση και η στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), ιδίως των πολύ μικρών επιχειρήσεων, για τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία θα πρέπει επίσης να αποτελεί προτεραιότητα για τα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως θεματοφύλακας των Συνθηκών, έχει την ευθύνη να διασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη συμμορφώνονται επαρκώς με τη νομοθεσία περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη, κατά την επικαιροποίηση των εθνικών στρατηγικών υγείας και ασφάλειας στην εργασία, να λαμβάνουν πρωτοβουλίες για την προώθηση διαρκούς κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σχετικά με τις συνθήκες υγείας και ασφάλειας στην εργασία στους διάφορους κλάδους, επιχειρήσεις και χώρους εργασίας. Η συμμετοχή των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εκπροσώπων των εργαζομένων και η συνεχής ακρόασή τους σχετικά με την αξιολόγηση και την πρόληψη των κινδύνων αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία για την προώθηση ασφαλούς και υγιεινού εργασιακού περιβάλλοντος, με άμεσο αντίκτυπο στην υγεία των εργαζομένων, στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και στις υπηρεσίες δημόσιας υγείας.

1.9. Ενώπιον των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης και της ευρωπαϊκής φιλοδοξίας «να τεθούν υψηλότερα πρότυπα για την ΑΥΕ παγκοσμίως», η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή και στα κράτη μέλη στενή συνεργασία με τη ΔΟΕ και τον ΠΟΥ, ώστε να προαχθεί το δικαίωμα σε ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας στο πλαίσιο των θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων της εργασίας της ΔΟΕ και να διαφυλαχθεί η τήρηση των αρχών αυτών από τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού.

2. Γενικό πλαίσιο

2.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι «[ε]πί σχεδόν 20 έτη, τα στρατηγικά πλαίσια της ΕΕ για την ΑΥΕ έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον τρόπο λήψης αποφάσεων από πλευράς εθνικών αρχών και κοινωνικών εταίρων όσον αφορά τους στόχους για την ΑΥΕ»⁽⁸⁾. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, αν και είναι αναμφισβήτητη η σημασία αυτών των στρατηγικών πλαισίων στα εθνικά σχέδια, υπάρχει έλλειμμα προβολής τους, ενώ υπήρξε και έλλειμμα συμμετοχής των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των οργανώσεων των εργοδοτών στην κατάρτιση και την παρακολούθησή τους σε πολλά κράτη μέλη.

2.2. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση την αποτίμηση του στρατηγικού πλαισίου της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία της περιόδου 2014-2020, ειδικότερα δε όσον αφορά τον εντοπισμό σημαντικών πτυχών, όπως: (i) οι περιορισμένοι πόροι των κρατών μελών· (ii) η ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στις επαγγελματικές ασθένειες, τη δημογραφική αλλαγή, τους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους και τις μυοσκελετικές παθήσεις· και (iii) η ανάγκη για παροχή συνδρομής τόσο στις επιθεωρήσεις εργασίας όσο και στις εταιρείες προκειμένου να βελτιώσουν τα οικεία πρότυπα υγείας και ασφάλειας στην εργασία⁽⁹⁾.

2.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ευρωπαϊκή νομοθεσία οδήγησε στη μείωση των κινδύνων αυτών και συνετέλεσε στη βελτίωση των προτύπων υγείας και ασφάλειας στην εργασία σε όλους τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας και όλα τα κράτη μέλη. Εντούτοις, οι προκλήσεις παραμένουν και η πανδημία COVID-19 έχει εντείνει κινδύνους που είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν.

2.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις σημαντικές προόδους που σημειώθηκαν στην ΕΕ τα τελευταία χρόνια σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία: τα θανατηφόρα εργατικά ατυχήματα μειώθηκαν κατά περίπου 70 % μεταξύ 1994 και 2018. Ενώ η αποβιομηχάνιση της Ευρώπης και η βελτίωση της ιατρικής περίθαλψης συνέβαλαν σε αυτή την πρόοδο, είναι επίσης γεγονός ότι το σύστημα υγείας και ασφάλειας στην εργασία της ΕΕ διαδραμάτισε επίσης σημαντικό ρόλο⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Ο.π.

⁽⁹⁾ Ο.π.

⁽¹⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής [COM(2021) 323 final].

2.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, παρά την εν λόγω πρόοδο, το 2018 σημειώθηκαν και πάλι περισσότερα από 3 300 θανατηφόρα ατυχήματα και 3,1 εκατομμύρια μη θανατηφόρα ατυχήματα στην ΕΕ των 27, ενώ 200 000 και πλέον εργαζόμενοι χάνουν τη ζωή τους κάθε χρόνο εξαιτίας ασθενειών που σχετίζονται με την εργασία. Αυτή η κατάσταση μεγάλου ανθρώπινου πόνου απαιτεί τη διαφύλαξη και τη βελτίωση των προτύπων προστασίας των εργαζομένων και αποτελεί διαρκή πρόκληση ⁽¹¹⁾.

2.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα ατυχήματα και οι ασθένειες που σχετίζονται με την εργασία κοστίζουν ετησίως στην ευρωπαϊκή οικονομία πάνω από 3,3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) (γύρω στα 460 δισεκατομμύρια ευρώ το 2019) και ότι, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, κάθε ευρώ που επενδύεται στην υγεία και ασφάλεια στην εργασία έχει απόδοση για τον εργοδότη περίπου διπλάσια ⁽¹²⁾.

2.7. Η πανδημία COVID-19 κατέδειξε την κομβική σημασία της υγείας και ασφάλειας στην εργασία για την προστασία της υγείας των εργαζομένων, τη λειτουργία της κοινωνίας μας και τη συνέχεια οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων κείρας σημασίας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη διαπίστωση ότι η πανδημία ανέδειξε επίσης την αναγκαιότητα μιας στρατηγικής που θα συνδυάζει την υγεία και ασφάλεια στην εργασία με τις πολιτικές δημόσιας υγείας, δημιουργώντας συνέργειες μεταξύ των δύο αυτών πτυχών που έχουν άμεσο αντίκτυπο στη «λειτουργία της κοινωνίας μας και τη συνέχεια οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων κείρας σημασίας» ⁽¹³⁾.

3. Το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027

3.1. Αυτό είναι το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου η Επιτροπή παρουσιάζει το νέο στρατηγικό πλαίσιο ⁽¹⁴⁾ της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, για την περίοδο 2021-2027 (στο εξής «στρατηγικό πλαίσιο»), το οποίο είχε αναγγελθεί στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και το οποίο εστιάζει στους εξής τρεις κύριους στόχους:

- πρόβλεψη και διαχείριση των **αλλαγών** στον νέο κόσμο της εργασίας που επιφέρουν η πράσινη, η ψηφιακή και η δημογραφική μετάβαση·
- βελτίωση της **πρόληψης** των ατυχημάτων και των ασθενειών στον χώρο εργασίας·
- αύξηση της **ετοιμότητας** απέναντι σε τυχόν μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

3.2. Η ΕΟΚΕ συμπεριζείται την πεποίθηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι η υλοποίηση των στόχων αυτών προϋποθέτει:

- (i) ενισχυμένο κοινωνικό διάλογο·
- (ii) μεγαλύτερες ικανότητες έρευνας και συλλογής δεδομένων σε επίπεδο κρατών μελών και στο σύνολο της ΕΕ·
- (iii) βελτίωση της εκτέλεσης της νομοθεσίας·
- (iv) ευαισθητοποίηση·
- (v) μεγαλύτερη κινητοποίηση της χρηματοδότησης.

3.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στο στρατηγικό πλαίσιο προβλέπεται, για τη διάρκεια της υλοποίησής του, η εφαρμογή 36 δράσεων, οι 17 από τις οποίες αποτελούν άμεση ευθύνη της Επιτροπής, οι 16 των κρατών μελών και οι 3 των κοινωνικών εταίρων.

4. Παρατηρήσεις σχετικά με το στρατηγικό πλαίσιο

4.1. Σχετικά με το σημείο 2.1 — Πρόβλεψη και διαχείριση των αλλαγών

4.1.1. Στο πλαίσιο της οικολογικής και της ψηφιακής μετάβασης, η φύση των λειτουργιών, των μοντέλων εργασίας και των χώρων εργασίας μεταβάλλεται, δημιουργώντας σημαντικές προκλήσεις για τα κράτη μέλη, τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους όσον αφορά την εξασφάλιση της υγείας και της ευεξίας των εργαζομένων.

4.1.2. Η γήρανση του εργατικού δυναμικού επιβάλλει την προσαρμογή του περιβάλλοντος εργασίας και των καθηκόντων στις ιδιαίτερες ανάγκες των πιο ηλικιωμένων εργαζομένων, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι· η υγεία και ασφάλεια στην εργασία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για την εξεύρεση κατάλληλης λύσης για τις δημογραφικές εξελίξεις.

⁽¹¹⁾ Ό.π.

⁽¹²⁾ Ό.π.

⁽¹³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής [COM(2021) 323 final].

⁽¹⁴⁾ Ό.π.

4.1.3. Οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν επίσης να προσφέρουν στους εργαζομένους —συμπεριλαμβανομένων των εργαζομένων με αναπηρία ή των πιο ηλικιωμένων— περισσότερες ευκαιρίες βελτίωσης της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες. Συμβάλλουν επίσης στην εφαρμογή της υγείας και ασφάλειας στην εργασία, χάρη σε προσιτά εργαλεία, σε εκστρατείες ευαισθητοποίησης και σε αποδοτικότερες επιθεωρήσεις.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ρομποτοποίηση και η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να μειώσουν τους κινδύνους επικίνδυνων εργασιών, όπως αυτές που εκτελούνται σε ζώνες με υψηλά επίπεδα μόλυνσης, π.χ. συστήματα επεξεργασίας λυμάτων, χώροι υγειονομικής ταφής αποβλήτων ή αγροτικές περιοχές όπου εφαρμόζεται υποκαπνισμός· μπορούν επίσης να προσφέρουν νέες ευκαιρίες σε εργαζομένους και επιχειρήσεις. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι οι νέες τεχνολογίες θέτουν επίσης σημαντικές προκλήσεις, λόγω των αυξανόμενων δυσαρμονιών ως προς τον χρόνο και τον τόπο εκτέλεσης της εργασίας, της δυνατότητας επαγρύπνησης των εργαζομένων, καθώς και των κινδύνων που συνδέονται με τα νέα εργαλεία και μηχανήματα, με αποτέλεσμα την αύξηση της ψυχολογικής έντασης, που οδηγεί σε αυξανόμενο αριθμό ψυχοσωματικών ασθενειών για τις οποίες πρέπει να εξευρεθούν κατάλληλα μέτρα.

4.1.5. Παρότι η νομοθεσία της ΕΕ περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία καλύπτει ήδη πολλούς από τους κινδύνους που οφείλονται στην εξέλιξη της βιομηχανίας, των εξοπλισμών και των χώρων εργασίας, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην άποψη ότι, λόγω της τεχνολογικής προόδου, της γήρανσης του εργατικού δυναμικού και της εξέλιξης των μορφών εργασίας, απαιτούνται νέες νομοθετικές προτάσεις.

4.1.6. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αναθεωρηθεί η ίδια η οδηγία πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, ώστε να προσαρμοστεί στις εργασιακές καταστάσεις και στους νέους κινδύνους και τις προκλήσεις των κλιματικών αλλαγών (όπως η εργασία σε υπαίθριους χώρους υπό υψηλές θερμοκρασίες), των δημογραφικών μεταβολών και της ψηφιοποίησης.

4.1.7. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι κίνδυνοι ψυχοκοινωνικής φύσεως, που ήδη βρίσκονταν σε πολύ υψηλά επίπεδα πριν από την πανδημία, εντάθηκαν σημαντικά λόγω της νόσου COVID-19 και της μαζικής μη προγραμματισμένης καθιέρωσης της υποχρεωτικής τηλεργασίας και των ιδιαίτερων συνθηκών που αυτή επιφέρει, όπως η εξάλειψη των ορίων μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής, η διαρκής συνδεσιμότητα, η έλλειψη κοινωνικών επαφών και η αυξημένη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ).

4.2. Σχετικά με το σημείο 2.2 — Βελτίωση της πρόληψης ασθενειών που σχετίζονται με την εργασία

4.2.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τη θεώρηση της Επιτροπής, συγκεκριμένα την «προσέγγιση “όραμα μηδέν” για τους θανάτους που συνδέονται με την εργασία» και την ενίσχυση της νοοτροπίας πρόληψης στην ΕΕ. Αυτή θα καταστεί εφικτή μόνο μέσω: (i) διεξοδικής έρευνας των ατυχημάτων και των θανάτων στον χώρο εργασίας· (ii) εντοπισμού και αντιμετώπισης των αιτιών για τα εν λόγω ατυχήματα και θανάτους· (iii) αύξησης της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τους κινδύνους από εργατικά ατυχήματα, τραυματισμούς και επαγγελματικές ασθένειες· και (iv) ενίσχυσης της επιβολής των υφιστάμενων κανόνων και κατευθυντήριων γραμμών».

4.2.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαράδεκτους τους περίπου 100 000 θανάτους από επαγγελματικό καρκίνο, καλεί δε τα κράτη μέλη να θέσουν ταχέως σε εφαρμογή τη στρατηγική του χάρτη πορείας για τις καρκινογόνες ουσίες, όσον αφορά την εφαρμογή των οριακών τιμών και άλλων διατάξεων που έχουν εγκριθεί σε επίπεδο ΕΕ, και να περιορίσουν την έκθεση σε 26 επικίνδυνες ουσίες, ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας για περίπου 40 εκατομμύρια εργαζομένους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κατάλογος επικίνδυνων ουσιών πρέπει να αναθεωρηθεί και να συμπληρωθεί, ιδίως όσον αφορά τα ναουίλικα και τις καρκινογόνες επιπτώσεις τους, και συνιστά να αυξηθούν σε 50 οι καρκινογόνες ουσίες που υπόκεινται σε όρια έκθεσης.

4.2.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να προαγάγουν την υγεία στην εργασία και να αποδώσουν προτεραιότητα στην ενίσχυση της έρευνας και της συλλογής δεδομένων, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Οι δράσεις αυτές πρέπει να καλύπτουν όλους ιδιαίτερος τα καρδιαγγειακά νοσήματα επαγγελματικής προέλευσης, τις μυοσκελετικές παθήσεις και τους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους.

4.2.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση για συνεχή επικαιροποίηση της μεθοδολογίας για την επεξεργασία των επικίνδυνων ουσιών και για εντοπισμό νέων βελτιώσεων αποδοτικότητας κατά τον καθορισμό των οριακών τιμών υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει και υποστηρίζει τη διαδικασία προσέγγισης των επικίνδυνων ουσιών βάσει επιστημονικής αξιολόγησης, σύμφωνα με την αρχή «μία ουσία, μία αξιολόγηση». Η διαβούλευση με την τριμερή συμβουλευτική επιτροπή για την ασφάλεια και την υγεία στον χώρο εργασίας (ACSH) και η στενή συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών θεωρούνται επιτυχείς.

4.2.5. Όσον αφορά τις θέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την αναγκαιότητα προστασίας των επαγγελματιών της υγείας που είναι εκτεθειμένοι σε επικίνδυνα φάρμακα, καθώς και σε άλλους κινδύνους, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το θέμα αυτό πρέπει να μελετηθεί περαιτέρω, και όχι απλώς μέσω κατάρτισης, παροχής οδηγιών και καθοδήγησης, αλλά και με τη θέσπιση δεσμευτικής νομοθεσίας.

4.2.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αναγνώριση της πολυμορφίας —συμπεριλαμβανομένων και των διαφορών και ανισοτήτων μεταξύ ανδρών και γυναικών— και η καταπολέμηση των διακρίσεων του εργατικού δυναμικού έχουν καθοριστική σημασία για την εξασφάλιση της υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων, ιδίως όσον αφορά την εκτίμηση κινδύνων, και ότι πρέπει να δοθούν κίνητρα για δράσεις με στόχο την καταπολέμηση των προκαταλήψεων λόγω φύλου. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η ικανότητα εργασίας μπορεί να επηρεάζεται από τη βιολογική κατάσταση (θηλασμός, κύηση).

4.2.7. Οι προοπτικές στην αγορά εργασίας πρέπει να βελτιωθούν και για τα άτομα με αναπηρία, μεταξύ άλλων όσον αφορά την εφαρμογή στην πράξη της υγείας και ασφάλειας στην εργασία και τα προγράμματα επαγγελματικής αποκατάστασης για άτομα με χρόνια νοσήματα ή θύματα ατυχημάτων.

4.2.8. Πρέπει να βελτιωθεί η προστασία των ιδιαίτερα ευάλωτων ομάδων εργαζομένων. Επί του προκειμένου, οι επιθεωρήσεις εργασίας και η επικύρωση της σύμβασης της ΔΟΕ του 2019 για τη βία και την παρενόχληση πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής σε όλα τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα κράτη μέλη να επικυρώσουν την εν λόγω σύμβαση κατά την περίοδο εφαρμογής της υπό εξέταση στρατηγικής.

4.3. Σχετικά με το σημείο 2.3 — Αύξηση της ετοιμότητας — ταχεία αντίδραση σε απειλές

4.3.1. Η κρίση της COVID-19 κατέστησε σαφές ότι η υγεία και ασφάλεια στην εργασία διαδραματίζει καίριο ρόλο βοηθώντας εργαζομένους, επιχειρήσεις και κράτη μέλη να προστατεύουν ζωές και να διαχειρίζονται κινδύνους, για την εξασφάλιση της ευεξίας, της συνέχισης των δραστηριοτήτων και της βιωσιμότητας.

4.3.2. Ένα από τα διδάγματα που πρέπει να αντληθούν για το μέλλον, και που εξασφάλισε την αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης κατά τη διάρκεια της κρίσης, είναι η σημασία των συνεργειών μεταξύ υγείας και ασφάλειας στην εργασία, αφενός, και δημόσιας υγείας, αφετέρου. Η αλληλεπίδραση αυτή πρέπει να ενισχυθεί σε όλα τα κράτη μέλη, ώστε να μπορεί η ΕΕ να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει τυχόν μελλοντικές υγειονομικές κρίσεις.

4.3.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία του έργου που αναπτύσσει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA), σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους, όσον αφορά τη δημιουργία μηχανισμών καθοδήγησης, οι οποίοι θα επιτρέπουν στις επιχειρήσεις, ιδίως τις ΜΜΕ, να αντιμετωπίζουν καταλλήλως τις διάφορες φάσεις της πανδημίας.

4.3.4. Η ταξινόμηση του ιού SARS-CoV-2 βάσει της οδηγίας για τους βιολογικούς παράγοντες συνέβαλε στη διασφάλιση της προστασίας των εργαζομένων σε εγκαταστάσεις όπου πραγματοποιείται χειρισμός του ιού για την παραγωγή, τη διανομή και τη χορήγηση εμβολίων.

4.3.5. Η πανδημία κατέστησε σαφές ότι οι μετακινούμενοι και οι διασυννοριακοί εργαζόμενοι, συμπεριλαμβανομένων των εποχικών, των μεταναστών και των επισφαλώς εργαζομένων, είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε ανθυγιεινές ή επισφαλείς συνθήκες εργασίας, όπως η διαμονή σε ανεπαρκείς ή υπερπλήρεις κατοικίες ή η έλλειψη ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να τηρούν τις υποχρεώσεις τους σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία και να ενισχύσουν τις δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανάγκη καθιέρωσης δικαιών και ασφαλών συνθηκών εργασίας και διαβίωσης για τους εποχικούς, μετακινούμενους και διασυννοριακούς εργαζομένους.

4.3.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει τη σημασία, που τονίζεται και από την Επιτροπή, παροχής στήριξης σε εργαζόμενους που προσβλήθηκαν από τη νόσο COVID-19 και σε οικογένειες που έχασαν μέλη τους εξαιτίας έκθεσης στον ιό SARS-CoV-2 κατά την εργασία, καθώς και το γεγονός ότι 25 κράτη μέλη έλαβαν ήδη μέτρα προς αυτήν την κατεύθυνση, μεταξύ άλλων με την αναγνώριση της νόσου COVID-19 ως επαγγελματικής νόσου ⁽¹⁵⁾.

4.4. Σχετικά με το κεφάλαιο 3 — Εφαρμογή του επικαιροποιημένου στρατηγικού πλαισίου

4.4.1. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει τη δήλωση της Επιτροπής ότι «[οι] κοινωνικοί εταίροι είναι οι πλέον κατάλληλοι για την εξεύρεση λύσεων προσαρμοσμένων στις συνθήκες μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας ή ενός συγκεκριμένου τομέα» ⁽¹⁶⁾.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πανδημία κατέδειξε πως οι επιχειρήσεις και οι χώροι εργασίας είναι επίσης σημαντικά κέντρα μετάδοσης ασθενειών, και συνεπώς είναι σημαντικότερη η λήψη μέτρων υγείας και ασφάλειας στην εργασία, δεόντως προσαρμοσμένων για την εκάστοτε συγκεκριμένη οικονομική μονάδα.

4.4.3. Σχετικά με το ζήτημα αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να ληφθούν πρωτοβουλίες στο στρατηγικό πλαίσιο, για την προώθηση διαρκούς κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σχετικά με τις συνθήκες υγείας και ασφάλειας στην εργασία στους κλάδους δραστηριότητας και, ιδίως, στις επιχειρήσεις. Η συμμετοχή των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εκπροσώπων των εργαζομένων και η διαρκής διαβούλευση μαζί τους σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση, σε στενό συντονισμό με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τις συλλογικές συμβάσεις, με πραγματοποίηση αξιολόγησης, πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων ώστε να είναι δυνατές οι ευκαιρίες και να δημιουργούνται ασφαλή και υγιεινά περιβάλλοντα εργασίας, έχουν άμεσο αντίκτυπο στην υγεία των εργαζομένων, στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και στην ίδια την κοινωνία, ιδίως δε στις υπηρεσίες δημόσιας υγείας.

4.4.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι μόνο η ενδελεχής και έγκαιρη γνώση της κατάστασης της υγείας και ασφάλειας στην εργασία, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και κρατών μελών, καθιστά δυνατό τον εντοπισμό προκλήσεων και την πρόληψη κινδύνων, τον καθορισμό κατάλληλων πολιτικών, την παρακολούθηση της εφαρμογής τους και την ανάλυση των αποτελεσμάτων τους. Η γνώση των επιστημονικών και τεχνολογικών καινοτομιών και η συνεχής ενσωμάτωσή τους στις πολιτικές αποφάσεις επιτρέπουν τη σταθερή εξέλιξή τους.

⁽¹⁵⁾ Ό.π.

⁽¹⁶⁾ Ό.π.

4.4.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη ύπαρξης, σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο, βάσεων δεδομένων υγείας και ασφάλειας στην εργασία, ενημερωμένων και κατάλληλων για την πραγματική κατάσταση, με νέους κοινωνικούς δείκτες, που να επιτρέπουν την έρευνα και την κατάρτιση εκθέσεων, αναλύσεων και μελετών σχετικά με την υγεία και ασφάλεια στην εργασία υπό όλες τις πτυχές της ⁽¹⁷⁾.

4.4.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η «επιτυχία του [υπό εξέταση] στρατηγικού πλαισίου εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από την εφαρμογή του σε εθνικό και τοπικό επίπεδο» ⁽¹⁸⁾. Η κατανόηση του γεγονότος αυτού προσδίδει αυξημένη ευθύνη στα κράτη μέλη για την τήρηση και την επιβολή της νομοθεσίας, καθώς και την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και την άρση των σχετικών εμποδίων, δεδομένου ότι μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία του στρατηγικού πλαισίου είναι η παρέμβαση της επιθεώρησης εργασίας σε επίπεδο κρατών μελών, η δράση των τεχνικών και των ιατρών της ιατρικής της εργασίας και η συμμετοχή των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εκπροσώπων των εργαζομένων για θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία.

4.4.7. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του στρατηγικού πλαισίου, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η ευθύνη των επιχειρήσεων για τις συνθήκες υγείας και ασφάλειας στην εργασία είναι συνολική, είτε στους χώρους εργασίας είτε όταν ο εργαζόμενος βρίσκεται σε τηλεργασία ή σε εξ αποστάσεως εργασία. Ωστόσο αυτό δημιουργεί δυσκολίες όταν ο εργαζόμενος εργάζεται από το σπίτι ή από άλλο χώρο στον οποίο ο εργοδότης δεν έχει έλεγχο ή πρόσβαση.

4.4.8. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους από εργατικά ατυχήματα, τραυματισμούς και επαγγελματικές ασθένειες έχει θεμελιώδη σημασία για την υλοποίηση των στόχων του στρατηγικού πλαισίου, με ιδιαίτερη έμφαση στον στόχο «όραμα μηδέν» για τους θανάτους που συνδέονται με την εργασία. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ευαισθητοποίηση είναι όντως ένα από τα ουσιαστικά μέτρα για την εφαρμογή της νομοθεσίας, αλλά ότι το μυστικό της επιτυχίας έγκειται στον συνδυασμό της πρότερης ύπαρξης νομοθεσίας και της εκ των υστέρων συμμετοχής και ελέγχου. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η εστίαση στην πρόληψη και τη συμμόρφωση με τις οδηγίες για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη των στόχων της υπό εξέταση στρατηγικής.

4.4.9. Κατά την ΕΟΚΕ, η ευαισθητοποίηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και όλων των παραγόντων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό και συνιστά στην Επιτροπή να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στον ρόλο της Συμβουλευτικής επιτροπής για την ασφάλεια και την υγεία στον χώρο εργασίας.

4.4.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει πως, παρά το γεγονός ότι στην υλοποίηση των στόχων αυτών συμμετέχουν όλα τα μέρη —κράτη μέλη, επιχειρήσεις, επιθεωρήσεις εργασίας και εργαζόμενοι—, ο βαθμός ανάληψης ευθυνών παρουσιάζει διαφοροποιήσεις, καθώς οι εργαζόμενοι είναι το πλέον ευάλωτο και ανίσχυρο μέρος και, ως εκ τούτου, πρέπει να τυγχάνει της μεγαλύτερης προστασίας.

4.4.11. Γι' αυτόν τον λόγο, η ΕΟΚΕ κρίνει πως πρέπει να δοθεί στον εργαζόμενο η δυνατότητα, όταν διαπιστώνει ότι υπάρχει κίνδυνος ατυχήματος ή σοβαρής νόσου στον χώρο εργασίας του, όλως ιδιαιτέρως δε θανάσιμος κίνδυνος, να μπορεί να αρνηθεί την εργασία και, εντέλει, να έχει το δικαίωμα αποχώρησης με αποζημίωση, εάν υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή του επειδή η επιχείρηση δεν τηρεί τους κανόνες υγείας και ασφάλειας στην εργασία.

4.4.12. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι υπάρχει ένα φάσμα ένδεκα (11) ευρωπαϊκών ταμείων και χρηματοδοτικών μηχανισμών που μπορούν να χρηματοδοτούν δράσεις στα διάφορα πεδία της υγείας και ασφάλειας στην εργασία ⁽¹⁹⁾. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η χρηματοδοτική στήριξη για την υλοποίηση δράσεων υγείας και ασφάλειας στην εργασία είναι ένα από τα καίρια μέτρα για την επιτυχία του ίδιου του στρατηγικού πλαισίου. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να ενημερώνει λεπτομερέστερα τα κράτη μέλη, ιδιαίτερα δε τους κοινωνικούς εταίρους, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβασή τους και η υλοποίηση έργων υγείας και ασφάλειας στην εργασία.

4.5. Σχετικά με το κεφάλαιο 4 — Προώθηση αποτελεσματικών προτύπων ΑΥΕ παγκοσμίως

4.5.1. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει τη δήλωση ότι «[σ]ε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, οι απειλές για την υγεία και την ασφάλεια δεν γνωρίζουν σύνορα» και ότι στόχος του στρατηγικού πλαισίου είναι «να τεθούν υψηλότερα πρότυπα για την ΑΥΕ παγκοσμίως» ⁽²⁰⁾.

4.5.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τη θέση της Επιτροπής να συνεργαστεί με τη ΔΟΕ για την εφαρμογή και την παρακολούθηση της «Διακήρυξης της εκατονταετηρίδας με θέμα το μέλλον της εργασίας» (2019), προωθώντας την ενσωμάτωση του δικαιώματος σε ασφαλείς και υγιείς συνθήκες εργασίας στο πλαίσιο των θεμελιωδών αρχών και δικαιωμάτων στην εργασία της ΔΟΕ.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽¹⁷⁾ Ο.π.

⁽¹⁸⁾ Ο.π.

⁽¹⁹⁾ Ο.π.

⁽²⁰⁾ Ο.π.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες υπερψηφίστηκαν από το ένα τέταρτο τουλάχιστον των ψηφισάντων, απορρίφθηκαν στην πορεία των συζητήσεων (άρθρο 43, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού):

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 1**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027**Σημείο 4.1.5**

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Παρότι η νομοθεσία της ΕΕ περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία καλύπτει ήδη πολλούς από τους κινδύνους που οφείλονται στην εξέλιξη της βιομηχανίας, των εξοπλισμών και των χώρων εργασίας, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην άποψη ότι, λόγω της τεχνολογικής προόδου, της γήρανσης του εργατικού δυναμικού και της εξέλιξης των μορφών εργασίας, απαιτούνται νέες νομοθετικές προτάσεις.</p>	<p>Παρότι η νομοθεσία της ΕΕ περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία καλύπτει ήδη πολλούς από τους κινδύνους που οφείλονται στην εξέλιξη της βιομηχανίας, των εξοπλισμών και των χώρων εργασίας, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην άποψη ότι, λόγω της τεχνολογικής προόδου, της γήρανσης του εργατικού δυναμικού και της εξέλιξης των μορφών εργασίας, ενδεχομένως να απαιτηθούν νέες νομοθετικές προτάσεις.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 70

Κατά: 118

Αποχές: 11

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 2**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027

Σημείο 4.1.6

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
Υπό αυτές τις συνθήκες, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αναθεωρηθεί η ίδια η οδηγία πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, ώστε να προσαρμοστεί στις εργασιακές καταστάσεις και στους νέους κινδύνους και τις προκλήσεις των κλιματικών αλλαγών (όπως η εργασία σε υπαίθριους χώρους υπό υψηλές θερμοκρασίες), των δημογραφικών μεταβολών και της ψηφιοποίησης.	Υπό αυτές τις συνθήκες, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συνεχίσει να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς την εφαρμογή της οδηγίας-πλαισίου για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, και να την αναθεωρήσει εφόσον κριθεί αναγκαίο , ώστε να εξασφαλίσει ότι αυτή ανταποκρίνεται επίσης στους νέους κινδύνους και τις προκλήσεις των κλιματικών αλλαγών (όπως η εργασία σε υπαίθριους χώρους υπό υψηλές θερμοκρασίες), των δημογραφικών μεταβολών και της ψηφιοποίησης.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 68

Κατά: 124

Αποχές: 12

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 3

Υποβάλλεται από τους:

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027

Σημείο 4.2.2

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαράδεκτους τους περίπου 100 000 θανάτους από επαγγελματικό καρκίνο, καλεί δε τα κράτη μέλη να θέσουν ταχέως σε εφαρμογή τη στρατηγική του χάρτη πορείας για τις καρκινογόνες ουσίες, όσον αφορά την εφαρμογή των οριακών τιμών και άλλων διατάξεων που έχουν εγκριθεί σε επίπεδο ΕΕ, και να περιορίσουν την έκθεση σε 26 επικίνδυνες ουσίες, ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας για περίπου 40 εκατομμύρια εργαζομένους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κατάλογος επικίνδυνων ουσιών πρέπει να αναθεωρηθεί και να συμπληρωθεί, ιδίως όσον αφορά τα ναουϊλικά και τις καρκινογόνες επιπτώσεις τους , και συνιστά να αυξηθούν σε 50 οι καρκινογόνες ουσίες που υπόκεινται σε όρια έκθεσης.	Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαράδεκτους τους περίπου 100 000 θανάτους από επαγγελματικό καρκίνο, καλεί δε τα κράτη μέλη να θέσουν ταχέως σε εφαρμογή τη στρατηγική του χάρτη πορείας για τις καρκινογόνες ουσίες, όσον αφορά την εφαρμογή των οριακών τιμών και άλλων διατάξεων που έχουν εγκριθεί σε επίπεδο ΕΕ, και να περιορίσουν την έκθεση σε 26 επικίνδυνες ουσίες, ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας για περίπου 40 εκατομμύρια εργαζομένους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κατάλογος επικίνδυνων ουσιών πρέπει να αναθεωρηθεί και να συμπληρωθεί, ιδίως προκειμένου να συμπεριληφθούν συγκεκριμένα ναουϊλικά με αποδεδειγμένες καρκινογόνες επιπτώσεις, και συνιστά να καταβληθούν μέγιστες προσπάθειες για την επέκταση του καταλόγου των καρκινογόνων ουσιών που υπόκεινται σε όρια έκθεσης.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 68

Κατά: 135

Αποχές: 6

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 4**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027**Σημείο 4.2.5**

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
Όσον αφορά τις θέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την αναγκαιότητα προστασίας των επαγγελματιών της υγείας που είναι εκτεθειμένοι σε επικίνδυνα φάρμακα, καθώς και σε άλλους κινδύνους, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το θέμα αυτό πρέπει να μελετηθεί περαιτέρω, και όχι απλώς μέσω κατάρτισης, παροχής οδηγιών και καθοδήγησης, αλλά και με τη θέσπιση δεσμευτικής νομοθεσίας.	Όσον αφορά τις θέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την αναγκαιότητα προστασίας των επαγγελματιών της υγείας που είναι εκτεθειμένοι σε επικίνδυνα φάρμακα, καθώς και σε άλλους κινδύνους, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το θέμα αυτό πρέπει να μελετηθεί περαιτέρω, και όχι απλώς μέσω κατάρτισης, παροχής οδηγιών και καθοδήγησης, αλλά και με την αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 71

Κατά: 133

Αποχές: 9

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 5**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027

Σημείο 4.3.5

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Η πανδημία κατέστησε σαφές ότι οι μετακινούμενοι και οι διασυνοριακοί εργαζόμενοι, συμπεριλαμβανομένων των εποχικών, των μεταναστών και των επισφαλώς εργαζομένων, είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε ανθυγιεινές ή επισφαλείς συνθήκες εργασίας, όπως η διαμονή σε ανεπαρκείς ή υπερπλήρεις κατοικίες ή η έλλειψη ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να τηρούν τις υποχρεώσεις τους σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία και να ενισχύσουν τις δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανάγκη καθιέρωσης δικαιων και ασφαλών συνθηκών εργασίας και διαβίωσης για τους εποχικούς, μετακινούμενους και διασυνοριακούς εργαζομένους.</p>	<p>Η πανδημία κατέστησε σαφές ότι οι μετακινούμενοι και οι διασυνοριακοί εργαζόμενοι, συμπεριλαμβανομένων των εποχικών και των μεταναστών εργαζομένων μη σταθερής απασχόλησης, είναι ενδεχομένως περισσότερο εκτεθειμένοι σε ανθυγιεινές ή επισφαλείς συνθήκες εργασίας, όπως η διαμονή σε ανεπαρκείς ή υπερπλήρεις κατοικίες ή η έλλειψη ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να τηρούν τις υποχρεώσεις τους σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία και να ενισχύσουν τις δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανάγκη καθιέρωσης δικαιων και ασφαλών συνθηκών εργασίας και διαβίωσης για τους εποχικούς, μετακινούμενους και διασυνοριακούς εργαζομένους.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 72

Κατά: 125

Αποχές: 11

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 6

Υποβάλλεται από τους:

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027

Σημείο 4.4.11

Να διαγραφεί το σημείο:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Γ' αυτόν τον λόγο, η ΕΟΚΕ κρίνει πως πρέπει να δοθεί στον εργαζόμενο η δυνατότητα, όταν διαπιστώνει ότι υπάρχει κίνδυνος ατυχήματος ή σοβαρής νόσου στον χώρο εργασίας του, όλως ιδιαίτερος δε θανάσιμος κίνδυνος, να μπορεί να αρνείται την εργασία και, εντέλει, να έχει το δικαίωμα αποχώρησης με αποζημίωση, εάν υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή του επειδή η επιχείρηση δεν τηρεί τους κανόνες υγείας και ασφάλειας στην εργασία.</p>	

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 69

Κατά: 135

Αποχές: 8

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 7**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027**Σημείο 1.4.1**

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.1: (i) όσον αφορά τα άτομα που χαρακτηρίζονται ως αυτοαπασχολούμενοι, τα οποία το στρατηγικό πλαίσιο θεωρεί ότι δεν υπάγονται στους κανόνες περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία, συνιστά να διενεργηθεί εγκαίρως έρευνα με τη συμμετοχή της Επιτροπής, εμπειρογνομόνων και των κοινωνικών εταίρων, ώστε να εξευρεθεί η καλύτερη λύση, που θα συνάδει με την αρχή ότι όλοι οι αυτοαπασχολούμενοι πρέπει επίσης να εργάζονται σε ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον, και να παρουσιαστούν τα σχετικά συμπεράσματα έως τη σύνοδο κορυφής για την αποτίμηση της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία του 2023· (ii) όσον αφορά την προβλεπόμενη δρομολόγηση από την Επιτροπή μη νομοθετικής πρωτοβουλίας σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με την ψυχική υγεία στην εργασία, προτείνει, ακριβώς εξαιτίας της σημασίας των λόγων που προβάλλονται στο στρατηγικό πλαίσιο, η πρωτοβουλία αυτή να είναι νομοθετική.</p>	<p>Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.1: (i) όσον αφορά τα άτομα που χαρακτηρίζονται ως αυτοαπασχολούμενοι, τα οποία το στρατηγικό πλαίσιο θεωρεί ότι δεν υπάγονται στους κανόνες περί υγείας και ασφάλειας στην εργασία, συνιστά να διενεργηθεί εγκαίρως έρευνα με τη συμμετοχή της Επιτροπής, εμπειρογνομόνων και των κοινωνικών εταίρων, ώστε να εξευρεθεί η καλύτερη λύση, που θα συνάδει με την αρχή ότι όλοι οι αυτοαπασχολούμενοι πρέπει επίσης να εργάζονται σε ασφαλές και υγιεινό περιβάλλον, και να παρουσιαστούν τα σχετικά συμπεράσματα έως τη σύνοδο κορυφής για την αποτίμηση της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία του 2023· (ii) όσον αφορά την προβλεπόμενη δρομολόγηση από την Επιτροπή μη νομοθετικής πρωτοβουλίας σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με την ψυχική υγεία στην εργασία, επικροτεί την προσέγγιση που υιοθέτησε η Επιτροπή.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 66

Κατά: 135

Αποχές: 8

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 8**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027**Σημείο 1.4.2**

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.2: (i) καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει τις μορφές επαγγελματικού καρκίνου στο μελλοντικό ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου και να διευρύνει το πεδίο της οδηγίας για τους καρκινογόνους και μεταλλαξιόγόνους παράγοντες, ώστε να καλύπτει τις ουσίες με τοξικότητα στην αναπαραγωγή και τα επικίνδυνα φάρμακα, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη παρακολούθηση της κατάστασης της υγείας των εργαζομένων που εκτίθενται σε καρκινογόνους παράγοντες, ακόμη και στην περίπτωση που δεν εκτελείται πλέον η εργασία υπό τις συνθήκες αυτές· (ii) συνιστά η πρόθεση της Επιτροπής να «αξιολογήσει με ποιον τρόπο μπορεί να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της οδηγίας σχετικά με τις κυρώσεις κατά των εργοδοτών» (οδηγία 2009/52/ΕΚ), να οδηγήσει στην αναθεώρησή της προκειμένου να καταστούν αυστηρότερες οι κυρώσεις που προβλέπονται για τους παραβάτες εργοδότες· (iii) εκτιμά ότι, όπως έδειξαν τα πρόσφατα συμπεράσματα από την κρίση της COVID-19, επείγει η λήψη νομοθετικής πρωτοβουλίας για την πρόληψη ψυχοκοινωνικών κινδύνων· (iv) κρίνει ότι η συσσωρευμένη εμπειρία και η έρευνα σχετικά με τις μυοσκελετικές παθήσεις τεκμηριώνουν την ανάγκη νομοθετικής πρωτοβουλίας επί του θέματος.</p>	<p>Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.2: (i) στηρίζει την πρόταση του στρατηγικού πλαισίου υγείας και ασφάλειας στην εργασία για τον καθορισμό καταλόγου προτεραιοτήτων με τοξικές για την αναπαραγωγή ουσίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν, με βάση τη γνώμη που συμφωνήθηκε στη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Υγεία και την Ασφάλεια σχετικά με τη συγκρότηση καταλόγου ουσιών προτεραιότητας για τον καθορισμό οριακής τιμής επαγγελματικής έκθεσης και καλεί την Επιτροπή να συμπεριλάβει τις μορφές επαγγελματικού καρκίνου στο μελλοντικό ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου· (ii) συνιστά η πρόθεση της Επιτροπής να «αξιολογήσει με ποιον τρόπο μπορεί να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της οδηγίας σχετικά με τις κυρώσεις κατά των εργοδοτών» (οδηγία 2009/52/ΕΚ), να οδηγήσει στην αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της· (iii) συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά την προετοιμασία, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους, μη νομοθετικής πρωτοβουλίας σε επίπεδο ΕΕ αναφορικά με την ψυχική υγεία στην εργασία, που θα αξιολογεί τα αναδυόμενα ζητήματα ψυχικής υγείας των εργαζομένων· (iv) στηρίζει το στόχο της Επιτροπής να καταστούν οι ψυχοκοινωνικοί και εργονομικοί κίνδυνοι μέρος της εκστρατείας για υγιείς χώρους εργασίας.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 70

Κατά: 140

Αποχές: 7

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ 9**Υποβάλλεται από τους:**

LE BRETON Marie-Pierre

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

ΒΕΡΝΙΚΟΣ Γιώργος

SOC/698 — Στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2021-2027

Σημείο 1.4.3

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Γνωμοδότηση του τμήματος	Τροπολογία
<p>Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.3: συνιστά (i) να μετατραπεί σε οδηγία η σύσταση της Επιτροπής σχετικά με τον ευρωπαϊκό κατάλογο των επαγγελματικών ασθενειών· (ii) να βελτιωθεί η οδηγία για τους βιολογικούς παράγοντες, με ενσωμάτωση των πρόσφατων εμπειριών· (iii) όσον αφορά τις εθνικές επιθεωρήσεις εργασίας, να τεθεί ο στόχος, έως τη λήξη της περιόδου του στρατηγικού πλαισίου, να έχει επιτευχθεί στα κράτη μέλη η αναλογία που θεσπίζεται στους κανόνες της ΔΟΕ, ήτοι ένας (1) επιθεωρητής εργασίας ανά 10 000 εργαζομένους. Εάν δεν έχει υλοποιηθεί ο στόχος αυτός εντός της τρέχουσας περιόδου του στρατηγικού πλαισίου, η Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρωτοβουλία με τον στόχο αυτόν.</p>	<p>Σχετικά με το υποκεφάλαιο 2.3: συνιστά (i) να δοθεί κατάλληλη συνέχεια από τα κράτη μέλη στη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με τον ευρωπαϊκό κατάλογο των επαγγελματικών ασθενειών· (ii) να βελτιωθεί η οδηγία για τους βιολογικούς παράγοντες, με ενσωμάτωση των πρόσφατων εμπειριών.</p>

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 70

Κατά: 133

Αποχές: 7

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση για Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τη μικτή μάθηση για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς»

[COM(2021) 455 final]

(2022/C 105/19)

Γενική εισηγήτρια: η κ. **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Michael McLOUGHLIN**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο, 30.8.2021
Νομική βάση	Άρθρα 165 παράγραφος 4 και 166 παράγραφος 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	654
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	152/0/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι στην πρόταση επισημαίνεται ότι «η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και δικαίωμα του παιδιού». Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης το γεγονός ότι σκοπός της πρότασης είναι η εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) και άλλων σημαντικών πρωτοβουλιών της ΕΕ⁽¹⁾ που αποσκοπούν στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, ώστε να υλοποιηθεί η ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση στην πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και της αγοράς εργασίας.

1.2 Η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου «την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν την πρώτη αρχή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ), η οποία συνίσταται στο να καταστούν η ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και δια βίου μάθηση δικαίωμα για όλους στην Ευρώπη»⁽²⁾, και να την εφαρμόσουν ώστε να βελτιωθεί η παροχή ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων με στήριξη της ισότιμης πρόσβασης στη μικτή μάθηση για όλους και με βιώσιμη δημόσια χρηματοδότηση κατόπιν συμφωνίας με τους κοινωνικούς εταίρους του τομέα της εκπαίδευσης και την κοινωνία των πολιτών.

1.3 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της⁽³⁾ στην οποία αναφέρει ότι «η εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση 2021-2027 πρέπει να διασφαλίζει τον αποτελεσματικό κοινωνικό διάλογο με συνδικαλιστικές οργανώσεις, τη διαβούλευση με ενδιαφερόμενους φορείς, τον σεβασμό και την εφαρμογή των εργασιακών δικαιωμάτων και την πληροφόρηση των εργαζομένων, τη διαβούλευση και τη συμμετοχή στην ανάπτυξη ψηφιακών και επιχειρηματικών δεξιοτήτων, ιδίως όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, την εκπαίδευση ενηλίκων και την κατάρτιση των εργαζομένων με σκοπό τον περιορισμό των κενών στις δεξιότητες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις».

1.4 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν την πείρα που αποκτήθηκε από την εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID-19 και να διασφαλίσουν ότι η μικτή μάθηση σχεδιάζεται και εφαρμόζεται προσεκτικά στα ισορροπημένα προγράμματα σπουδών με την υποστήριξη κατάλληλων παιδαγωγικών εργαλείων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι παρέχεται κατάλληλο και καινοτόμο μαθησιακό περιβάλλον και εργαλεία για όλα τα παιδιά. Τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν ότι η μικτή μάθηση θεσπίζεται για να προαχθούν η ποιότητα και ένταξη στην εκπαίδευση, ιδίως για τα παιδιά που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη. Η έννοια της μικτής μάθησης, αν και κερδίζει έδαφος και λαμβάνει μεγαλύτερη προσοχή, εξακολουθεί να χρειάζεται περισσότερη έρευνα και μελέτη, ιδίως από την άποψη του εκπαιδευτικού μειονεκτήματος, καθώς και για τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα σχολεία κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

⁽¹⁾ COM(2020) 625 final, COM(2020) 624 final, EE C 66 της 26.2.2021 σ. 1, EE C 221 της 10.6.2021, σ. 3.

⁽²⁾ EE C 56 της 16.2.2021, σ. 1.

⁽³⁾ EE C 286 της 16.7.2021, σ. 27.

1.5 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη αυτονομία για τους μαθητές στις μαθησιακές τους διαδικασίες, είναι σημαντικό να είναι διαθέσιμη η μικτή μάθηση για όλους τους μαθητές και όχι μόνο για εκείνους που ζουν σε αγροτικές περιοχές όπου η πρόσβαση στο σχολείο δεν είναι δυνατή, ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όπου απαιτείται ανεξάρτητη μάθηση από τους μαθητές.

1.6 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στις περιπτώσεις μη σχολικής μάθησης, που βασίζεται στην εκπόνηση εργασιών, πρέπει να διασφαλίζεται η υγεία και η ασφάλεια των μαθητών, ιδίως των σπουδαστών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ). Η μακροχρόνια εξ αποστάσεως μάθηση, που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID-19, είχε αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχική και σωματική ευεξία των μαθητών και των εκπαιδευτικών, καθώς και στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έμφαση που δίνει η πρόταση στο γεγονός ότι ειδικευμένοι επαγγελματίες ψυχικής υγείας πρέπει να παρέχουν αποτελεσματική στήριξη για την ευεξία των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

1.7 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι η μικτή μάθηση περιλαμβάνεται στην εκπαιδευτική στρατηγική τους, μετά από ουσιαστικό διάλογο με τους σχετικούς κοινωνικούς εταίρους και ενδιαφερόμενους φορείς του τομέα της εκπαίδευσης, κατά τρόπο ώστε να συμβάλλει θετικά στην ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς μάθηση για τους μαθητές, να διασφαλίζει την πρόσβαση σε κατάλληλα περιβάλλοντα διδασκαλίας και μάθησης, και τα απαραίτητα εργαλεία και την υποστήριξη για τους εκπαιδευτικούς, και να μην αφήνει τους μαθητές χωρίς στήριξη.

1.8 Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι η μικτή μάθηση δεν θα αποβεί επιζήμια για την κοινωνική αξία της εκπαίδευσης ή τη σημασία της δια ζώσης διδασκαλίας στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η εμπειρία της διαδικτυακής διδασκαλίας και μάθησης, που αποτέλεσε λύση έκτακτης ανάγκης κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, αποκάλυψε την αναντικατάστατη αξία της δια ζώσης διδασκαλίας και της συνεχούς αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών για τη διασφάλιση ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης. Οι σχέσεις μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών αποτελούν βασικό παράγοντα όσον αφορά τα κίνητρα και τη μάθηση των μαθητών, ο οποίος δεν θα πρέπει να υπονομεύεται από τη μικτή μάθηση.

1.9 Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν ώστε η ανάπτυξη εξατομικευμένων εκπαιδευτικών σχεδίων να λαμβάνει υπόψη τις απαιτήσεις των μαθητών όσον αφορά τη βοηθητική τεχνολογία. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αυτό απαιτεί την επαρκή υποστήριξη των εκπαιδευτικών από το προσωπικό υποστήριξης, την εξοικείωση με αυτές τις τεχνολογίες και τη δυνατότητα αποτελεσματικής χρήσης τους για την κάλυψη των αναγκών των μαθητών με αναπηρίες.

1.10 Η ΕΟΚΕ τονίζει τον κεντρικό ρόλο των εκπαιδευτικών στη μικτή μάθηση. Οι ανταλλαγές προσωπικού, τα συνεργατικά έργα και η εξατομικευμένη διδασκαλία μπορούν να εφαρμόζονται εάν διατίθεται επαρκής χρόνος εργασίας των εκπαιδευτικών για τον σκοπό αυτό και εάν το υποστηρίζει η διεύθυνση του σχολείου. Είναι πολύ σημαντικό να αναπτυχθεί μια κοινότητα μικτής μάθησης για την προώθηση της αξίας της τεχνολογίας διδασκαλίας και κατάρτισης.

1.11 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η ένταξη και η ποιότητα της εκπαίδευσης, η μικτή μάθηση θα πρέπει να συμβάλει στην εφαρμογή των συμπερασμάτων του Συμβουλίου για τους Ευρωπαίους εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές για το μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να στηρίξουν ουσιαστικά τους εκπαιδευτικούς κατά τις προετοιμασίες τους για την παροχή στήριξης στους μαθητές όσον αφορά την ποιοτική μικτή μάθηση, βελτιώνοντας, επικαιροποιώντας και συσχετίζοντας περισσότερο την αρχική και συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη με τις ανάγκες των εκπαιδευτικών και των μαθητών.

1.12 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα προτεινόμενα μέτρα για την υποστήριξη του γραμματισμού των εκπαιδευτικών στον τομέα της πληροφορικής, όπως τα μαθήματα, προγράμματα και εργαλεία αναβάθμισης των ψηφιακών δεξιοτήτων για τους εκπαιδευτικούς, και η ανάπτυξη και διάδοση διαδικτυακών και επιτόπιων παιδαγωγικών εννοιών και πόρων. Επιπλέον, η πρόταση θα πρέπει να στηρίζει το δικαίωμα των εκπαιδευτικών να λαμβάνουν επικαιροποιημένη και προσβάσιμη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη· αυτό θα πρέπει να αναγνωρίζεται στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου και των συλλογικών διαπραγματεύσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με την ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων του τομέα της εκπαίδευσης.

1.13 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι τα μαζικά ανοικτά διαδικτυακά μαθήματα (MOOC) δεν είναι απαραίτητα διαδραστικά, ούτε βασισμένα στην ορθή παιδαγωγική. Ως εκ τούτου, καλεί την Επιτροπή να παράσχει περισσότερο διαφοροποιημένη υποστήριξη κατάρτισης για εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτές, διευθυντές σχολείων και εκπαιδευτές εκπαιδευτικών σχετικά με τη μικτή μάθηση στην πλατφόρμα της πύλης σχολικής εκπαίδευσης (School Education Gateway), η οποία θα οδηγήσει σε πιστοποίηση. Οι τεχνικοί πόροι και το υλικό που αναπτύσσονται με την υποστήριξη της Επιτροπής για να χρησιμοποιηθούν στη μικτή μάθηση πρέπει να είναι αξιόπιστα, εύχρηστα, μεταφρασμένα σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και ομόφωνα αποδεκτά από όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς στη μαθησιακή διαδικασία. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αναπτυχθούν, επίσης, στο πλαίσιο των έργων της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Εκπαιδευτικών, κοινά πιστοποιημένα προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών με στόχο τη βελτίωση της παιδαγωγικής σχετικά με τη μικτή μάθηση. Ο ρόλος των μικρο-διαπιστευτηρίων θα πρέπει να διερευνηθεί σε σχέση με τη μικτή μάθηση.

1.14 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση δίνει έμφαση στην ευημερία και την ελκυστικότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού και προτείνει στα κράτη μέλη να απασχολούν περισσότερους εκπαιδευτικούς προκειμένου να ενισχύσουν την ευημερία του διδακτικού προσωπικού. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η μεγάλη έλλειψη εκπαιδευτικών και οι μη ελκυστικές συνθήκες εργασίας και μισθοί⁽⁴⁾ έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα της διδασκαλίας. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει ένα εμπόδιο στην ανάπτυξη συστημάτων μικτής μάθησης υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς.

1.15 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο συνδυασμός της δια ζώσης και εξ αποστάσεως μάθησης απαιτεί οι εκπαιδευτικοί να είναι δημιουργικοί και καινοτόμοι⁽⁵⁾ και να διαθέτουν επαρκείς παιδαγωγικές δεξιότητες. Είναι σημαντικό να σχεδιαστεί η μικτή μάθηση κατά τρόπο ώστε να σέβεται τον φόρτο εργασίας, τον χρόνο εργασίας και τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών, και να διασφαλίζει ότι έχουν υποστηρικτικό εργασιακό περιβάλλον.

1.16 Η ΕΟΚΕ συνιστά να διασφαλιστεί η δημοκρατική διεύθυνση των σχολείων, στο πλαίσιο της οποίας μαθητές και εκπαιδευτικοί είναι ουσιαστικά ανεξάρτητοι να κατευθύνουν τη δική τους διαδικασία μάθησης και διδασκαλίας. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει εκ νέου τη σημασία της διασφάλισης και της ενίσχυσης της δημοκρατικής διακυβέρνησης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει ουσιαστικές διαβουλεύσεις με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών⁽⁶⁾.

1.17 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η μικτή μάθηση εκτός του πλαισίου της τυπικής εκπαίδευσης, π.χ. η άτυπη και η μη τυπική μάθηση, πρέπει να αναγνωριστεί με την αποτελεσματική εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2012, για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης. Πράγματι, η άτυπη και μη τυπική μάθηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη της ανάπτυξης βασικών διαπροσωπικών, επικοινωνιακών και γνωστικών δεξιοτήτων όπως, μεταξύ άλλων, της δημιουργικότητας, της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και των εργασιακών δεξιοτήτων. Η συμμετοχή στις διαδικασίες επικύρωσης πρέπει να είναι προσβάσιμη για όλους και να υποστηρίζεται με βιώσιμες δημόσιες επενδύσεις.

1.18 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η καλά ανεπτυγμένη μικτή μάθηση πρέπει να υποστηρίζεται από βιώσιμες δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες επισημαίνονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και με τη στήριξη πρόσθετων κονδυλίων της ΕΕ, όπως ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το Erasmus+ και το ΕΚΤ+. Η υποστήριξη της πρόσβασης σε ποιοτικά διαδικτυακά προγράμματα μάθησης είναι απαραίτητη για κάθε εκπαιδευόμενο. Απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις, ιδίως για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας εξ αποστάσεως μάθησης για τους σπουδαστές ΕΕΚ και για τη διασφάλιση της πρόσβασής τους σε εργαλεία και προσομοιωτές που συμβάλλουν στην ανεξάρτητη πρακτική μάθηση σε ασφαλές περιβάλλον, καθώς και για την παροχή κοινοτικών κέντρων δια βίου μάθησης⁽⁷⁾ και βιβλιοθηκών.

1.19 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η αυξανόμενη χρήση ψηφιακών εργαλείων στο πλαίσιο της μικτής μάθησης θέτει ολόένα και περισσότερο σε κίνδυνο την ασφάλεια των δεδομένων των μαθητών και των εκπαιδευτικών, καθώς και τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας των εκπαιδευτικών. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να παράσχουν βιώσιμη δημόσια χρηματοδότηση και να θεσπίσουν κατάλληλο νομικό πλαίσιο σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και τους ενδιαφερόμενους φορείς του τομέα της εκπαίδευσης, διασφαλίζοντας την προστασία των δεδομένων και τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας στην εκπαίδευση. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η σύσταση προβλέπει ότι «δεν απαιτούνται πρόσθετοι πόροι» για την εφαρμογή των σχεδίων της πρότασης. Η χρηματοδότηση μπορεί να αποτελέσει έναν τρόπο μόχλευσης της συνεργασίας σε τομείς όπου δεν υπάρχει ισχυρή αρμοδιότητα της ΕΕ. Οι δαπάνες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν δαπάνες φιλοξενίας, συντήρησης και εξοπλισμού για την ενσωμάτωση μιας πλατφόρμας, δαπάνες φιλοξενίας πόρων διδασκαλίας, ασφάλειας των δεδομένων, εξοπλισμού εκπαιδευτικών και μαθητών κ.λπ. Οι πλέον μειονεκτούντες μαθητές θα υφίστανται τις μεγαλύτερες επιπτώσεις εάν δεν υπάρχουν κατάλληλοι πόροι.

1.20 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν τον πολλαπλασιασμό των παρόχων εκπαίδευσης και την επέκταση του τομέα της τεχνολογίας EdTech, που θα ευνοείται όλο και περισσότερο από την εφαρμογή της μικτής μάθησης στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αναπτύξουν εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας δημιουργίας δημόσιων πλατφορμών για διαδικτυακή διδασκαλία και μάθηση, με στόχο την προστασία της

(4) Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Teachers in Europe Careers, Development and Well-being (Σταδιοδρομίες δασκάλων στην Ευρώπη, ανάπτυξη και ευημερία), 2021.

(5) Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Blended learning in school education — guidelines for the start of the academic year 2020/21 (Μικτή εκπαίδευση στα σχολεία — κατευθυντήριες γραμμές για την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους 2020/21).

(6) EE C 286 της 16.7.2021, σ. 27.

(7) Downes, P. (2011). *Multi/Interdisciplinary Teams for Early School Leaving Prevention: Developing a European Strategy Informed by International Evidence and Research* (Πολυ/διεπιστημονικές ομάδες για την πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου: Ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής που θα διαμορφωθεί από τη διεθνή έρευνα και συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων). Ευρωπαϊκή Επιτροπή, NESET (Δίκτυο εμπειρογνομών για τις κοινωνικές πτυχές της εκπαίδευσης και της κατάρτισης), Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού: Βρυξέλλες.

δημόσιας αξίας της εκπαίδευσης. Επιπλέον, οι δημόσιες πλατφόρμες θα πρέπει να υλοποιούνται κατόπιν ουσιαστικής διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους και τους ενδιαφερόμενους φορείς του τομέα της εκπαίδευσης, με πλήρη σεβασμό της επαγγελματικής αυτονομίας των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού προσωπικού, καθώς και της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της αυτονομίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, χωρίς να ασκούν πίεση στους εκπαιδευτικούς ή στο εκπαιδευτικό προσωπικό όσον αφορά το εκπαιδευτικό υλικό και τις παιδαγωγικές μεθόδους που χρησιμοποιούν.

1.21 Δεδομένης της σημασίας που αποδίδεται σε ολόκληρο τον τομέα της μικτής μάθησης, η ΕΟΚΕ προτείνει να αναπτυχθεί για την εν λόγω σύσταση διακριτή μέτρηση και διαφοροποιημένη συλλογή δεδομένων ανάλογα με την ηλικία, αναγνωρίζοντας τις διαφορετικές αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών και των νέων· αυτό θα πρέπει επίσης να επιτρέπει τη συγκέντρωση πληροφοριών όσον αφορά τις σχετικές μετρήσεις που αφορούν τα μειονεκτήματα, όπως ο εκφοβισμός και η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου. Οι ακριβείς μετρήσεις μπορούν να αναπτυχθούν σε συνεργασία με τους σχετικούς εταίρους. Ομοίως, κατά συνέπεια, πρέπει να υπάρχει σαφής υποβολή εκθέσεων και παρακολούθηση της υλοποίησης της σύστασης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η γνωμοδότηση εξετάζει την πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τη μικτή μάθηση για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς. Η γνωμοδότηση δίνει επίσης έμφαση στην αρχική επαγγελματική εκπαίδευση δευτεροβάθμιου επιπέδου. Η προτεινόμενη σύσταση δεν υποστηρίζει την ενσωμάτωση της μειωμένης παρουσίας του εκπαιδευτικού στη μάθηση, ούτε ενθαρρύνει την αύξηση των ωρών που αφιερώνονται μπροστά σε μια οθόνη. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συμμετοχή των νέων, η οποία θα πρέπει να διατηρείται και να συνεχίζεται καθ' όλη τη διαδικασία.

2.2 Σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽⁸⁾, η μικτή μάθηση νοείται ως μια υβριδική προσέγγιση που συνδυάζει τη μάθηση στο σχολείο με την εξ' αποστάσεως μάθηση, συμπεριλαμβανομένης της διαδικτυακής μάθησης. Η μικτή μάθηση είναι ένα ευέλικτο μοντέλο που μπορεί να υποστηρίξει την πρόοδο ενός έργου ή ενός κύκλου σπουδών, ενώ δεν απαιτεί οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι να βρίσκονται στον ίδιο φυσικό χώρο ανά πάσα στιγμή.

2.3 Αν και η μάθηση στο σχολείο ενισχύει τις κοινωνικές δεξιότητες των μαθητών, την ευεξία, την αίσθηση του ανήκειν, την αίσθηση της κοινότητας και την καλύτερη προσωπική αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών, καθώς και μεταξύ των μαθητών, η καλά οργανωμένη μικτή μάθηση μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να επιτύχουν πιο ανεξάρτητη, εξατομικευμένη και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση⁽⁹⁾. Μπορεί να έχει ιδιαίτερες προοπτικές για τη μάθηση που σχετίζεται με τις τέχνες, η οποία περιλαμβάνει υλικό βίντεο.

2.4 Αν και η πρόταση περιγράφει τη μικτή μάθηση ως υβριδική προσέγγιση, τονίζοντας την ευελιξία της και τις δυνατότητές της να ενθαρρύνει την ανεξάρτητη σπουδή, απαιτούνται περαιτέρω διευκρινίσεις όσον αφορά τον ρόλο που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές στην εφαρμογή της μικτής μάθησης. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η μικτή μάθηση εφαρμόζεται στα προγράμματα σπουδών με μια ολιστική σχολική προσέγγιση, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των οικογενειών τους. Είναι επίσης απαραίτητο η μικτή μάθηση να εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια του σχολικού χρόνου και να μην προκαλεί υπερβολικό και μη βιώσιμο φόρτο για τους εκπαιδευτικούς ή πρόσθετη επιβάρυνση για τις οικογένειες των μαθητών.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η κρίση της COVID-19 υποχρέωσε τους μαθητές των σχολείων πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ΕΕΚ να είναι πιο ανεξάρτητοι εκπαιδευόμενοι. Τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί —ως επί το πλείστον χωρίς κατάλληλη προετοιμασία— υποχρεώθηκαν να προσαρμοστούν στην διαδικτυακή και εξ' αποστάσεως μάθηση έκτακτης ανάγκης, χρησιμοποιώντας ψηφιακά μηνύματα, μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, διαδικτυακή βιντεοσυνομιλία και άλλα μέσα για να συνδεθούν με τα παιδιά, προκειμένου να παράσχουν επαρκή διδασκαλία κατά τη διάρκεια της απαγόρευσης κυκλοφορίας. Η κατάσταση αυτή αποτέλεσε, επίσης, σημαντική πρόκληση για τα παιδιά με αναπηρία, τα οποία βρίσκονται σε περισσότερο μειονεκτική θέση όταν αλληλεπιδρούν μέσω ψηφιακών μέσων. Οι κυβερνήσεις, οι τηλεοπτικές εκπομπές, οι κοινωνικοί εταίροι, οι πάροχοι εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι ΜΚΟ και τα άτομα κινήθηκαν με άπιστευτη ταχύτητα για να στηρίξουν τους εκπαιδευτικούς στη δημιουργία εικονικών αιθουσών διδασκαλίας και πλατφορμών συνεργασίας, αλλά χρειάζεται ακόμη να γίνουν πολλά περισσότερα.

3.2 Δεδομένου του τεράστιου αντίκτυπου της κρίσης της COVID-19 στους νέους και στο εκπαιδευτικό σύστημα, πρέπει επίσης να είμαστε προσεκτικοί όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα των αλλαγών. Η επιστροφή στη δια ζώσης σχολική εκπαίδευση χρειάζεται χρόνο για να διεκπεραιωθεί, και πολλοί νέοι πρέπει να συνηθίσουν την επιστροφή στην «κανονικότητα»: πάρα πολλές αλλαγές σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μπορεί να αποβούν αποσταθεροποιητικές. Τα παιδιά και οι νέοι έχουν επιβαρυνθεί ιδιαίτερα από την κρίση της COVID-19. Η εκπαίδευση, η κοινωνικοποίηση, οι οικονομικές προοπτικές και η ψυχική υγεία τους έχουν πληγεί σοβαρά κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Προτεραιότητα κατά την προσεχή περίοδο θα πρέπει να είναι η εξομάλυνση της κατάστασης και η ιδιαίτερη εστίαση στην ευεξία, την ψυχική υγεία και την τυπική μάθηση.

⁽⁸⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Blended learning in school education — guidelines for the start of the academic year 2020/21 (Μικτή εκπαίδευση στα σχολεία — κατευθυντήριες γραμμές για την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους 2020/21).

⁽⁹⁾ Ό.π.

3.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με τη δυνατότητα των πρωτοβάθμιων σχολείων και ακόμη και των πρώτων τάξεων των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να αντεπεξέλθουν στη μικτή μάθηση, δεδομένου ότι οι ηλικίες αυτές συχνά δεν διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες για να είναι ενεργοί εκπαιδευόμενοι σε περιβάλλον μικτής μάθησης. Συνήθως δεν διαθέτουν αυτοκατεύθυνση, συνεργατικές δεξιότητες, δεξιότητες ΠΠΕ, οικοδόμησης γνώσεων, αυτοαξιολόγησης και αρκετές άλλες αποκαλούμενες δεξιότητες του 21ου αιώνα. Οι δεξιότητες αυτές είναι απαραίτητες για την επιτυχή μάθηση σε ένα μικτό περιβάλλον, και η έλλειψη αυτών των δεξιοτήτων σε έναν πληθυσμό εκπαιδευόμενων υπονομεύει πραγματικά τη δυνατότητα παροχής ποιοτικής μικτής μάθησης. Πρέπει να καθιερωθεί μια αρχή σύμφωνα με την οποία η πειραματική εφαρμογή της μικτής μάθησης στο σχολείο θα πρέπει να ξεκινά από τους μεγαλύτερους μαθητές και όχι από τους μικρότερους.

3.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι σπουδαστές ΕΕΚ έχασαν το μεγαλύτερο μέρος της πρακτικής μαθησιακής εμπειρίας σε μαθητείες κατά τη διάρκεια της COVID-19. Η έλλειψη πρόσβασης σε ευρωζωνικά εργαλεία και εργαλεία ΠΠ, η ανεπαρκής αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών και η έλλειψη κατάλληλων μαθησιακών περιβαλλόντων έχουν οδηγήσει σε αύξηση της εγκατάλειψης του σχολείου, ιδίως μεταξύ των κοριτσιών και των κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούντων παιδιών. Ως εκ τούτου, η μικτή μάθηση πρέπει να σχεδιαστεί και να αναπτυχθεί προσεκτικά, προκειμένου να διασφαλιστεί η παροχή ενός περιβάλλοντος και εργαλείων μάθησης χωρίς αποκλεισμούς για όλα τα παιδιά. Αν και η σύσταση εστιάζει σε μεγάλο βαθμό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και στην αρχική ΕΕΚ δευτεροβάθμιου επιπέδου, θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθούν οι δυνατότητες μικτής μάθησης στον τομέα της μαθητείας.

3.5 Η πρόταση περιλαμβάνει, μεταξύ των μέτρων της, μια άμεση απάντηση στην κρίση με «απόδοση προτεραιότητας στη σωματική και ψυχική ευεξία των εκπαιδευόμενων και των οικογενειών τους», καθώς και με «ενίσχυση της ανάπτυξης ψηφιακών ικανοτήτων για τους εκπαιδευόμενους και τις οικογένειες». Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει πόσο σημαντικό είναι να διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής της διασφάλισης της ευεξίας και της βελτίωσης των ψηφιακών ικανοτήτων ώστε να καλύπτει ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευτών και των διευθυντών σχολείων.

3.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή προτείνει την ανάπτυξη, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, ειδικού υλικού καθοδήγησης, εγχειριδίων και άλλων συγκεκριμένων παραδοτέων, βάσει στοιχείων, δραστηριοτήτων μάθησης από ομοτίμους και ορθών πρακτικών. Έτσι θα καλυφθούν τα κενά που εντοπίζονται στην υποστήριξη της ανάπτυξης μιας προσέγγισης για τη μικτή μάθηση σε επίπεδο σχολείου και εκπαιδευτικού συστήματος. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει επίσης να συμμετέχουν στη συνεργασία αυτή. Κάθε κίνηση, αλλαγή ή προσαρμογή στα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να γίνεται με τη μέγιστη δυνατή προσοχή. Πρέπει να είμαστε απολύτως βέβαιοι ότι οι αλλαγές αυτές δεν επιδεινώνουν σε καμία περίπτωση τα εκπαιδευτικά μειονεκτήματα και την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, τα οποία αναμφισβήτητα αποτελούν τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

3.7 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η μικτή μάθηση έχει τη δυνατότητα να μετασχηματίσει πλήρως τόσο τη διδασκαλία όσο και τη μάθηση. Ωστόσο, ενώ η πρόταση τονίζει τις ευκαιρίες «που δημιουργεί ο συνδυασμός μάθησης, μεταξύ άλλων μέσω της βελτίωσης της ποιότητας και της συμμετοχικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και της ευρείας ανάπτυξης ικανοτήτων και της ευημερίας των εκπαιδευόμενων», η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι περιορισμοί στην εφαρμογή της μικτής μάθησης πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά. Ιδίως στις αγροτικές και στις φτωχές περιοχές, όπου δεν υπάρχουν υποδομές (έλλειψη πρόσβασης σε ευρωζωνικά εργαλεία και εργαλεία ΠΠ) και υποστηρικτικό περιβάλλον (οικογενειακό περιβάλλον, οικονομικό υπόβαθρο, κ.λπ.) για ποιοτική μικτή μάθηση επωφελή για τους μαθητές. Η σύνδεση με ισχυρά και αξιόπιστα δίκτυα, ειδικά όταν όλη η οικογένεια χρειάζεται να συνδεθεί για τις δραστηριότητές της, είναι ζωτικής σημασίας. Επιπλέον, δεν διαθέτουν όλοι οι μαθητές επαρκή επίπεδα ψηφιακών δεξιοτήτων, αυτοπεθαρχίας ή αυτονομίας, τα οποία είναι απαραίτητα για την παρακολούθηση των μαθημάτων ανεξάρτητα και την εκτέλεση των καθηκόντων χωρίς δια ζώσης αλληλεπίδραση με τους εκπαιδευτικούς. Σε γενικές γραμμές, η επιτυχής μικτή μάθηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την παρακολούθηση και τη βοήθεια των γονέων — ειδικά για τους μικρότερης ηλικίας εκπαιδευόμενους. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο να δημιουργήσει ή να διευρύνει τις ανισότητες στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών και να συμβάλει στην αύξηση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, καθώς δεν έχουν όλοι οι μαθητές γονείς που είναι ικανοί ή διαθέσιμοι να εκπληρώσουν αποτελεσματικά αυτόν τον ρόλο.

3.8 Παρότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ολοένα και μεγαλύτερη μετακίνηση των εκπαιδευτικών συστημάτων προς την ιδιωτικοποίηση, η μικτή μάθηση θα πρέπει να εφαρμόζεται στα εκπαιδευτικά προγράμματα κατά τρόπο ώστε να προστατεύει τη λογοδοσία και τη διαφάνεια στη διακυβέρνηση των δημόσιων εκπαιδευτικών συστημάτων από την επιρροή ιδιωτικών και εμπορικών συμφερόντων και παραγόντων. Η εκπαίδευση ως δημόσιο αγαθό δεν πρέπει να υπονομεύεται από τη μικτή μάθηση.

3.9 Πριν από την πανδημία COVID-19, οι εκπαιδευτικοί αντιμετώπιζαν την πρόκληση ενός αυξανόμενου μαθησιακού χάσματος μεταξύ των μαθητών λόγω των διαφόρων κοινωνικοοικονομικών πιέσεων. Άλλοι παράγοντες είναι ο ρατσισμός, ο διαχωρισμός, η γενική μείωση της ανοδικής κινητικότητας και η ύφεση στην παγκόσμια οικονομία. Γενικά, υπάρχει επίσης αυξημένη εξάρτηση από την κατ' οίκον εργασία, για παράδειγμα, η οποία χρησιμεύει μόνο στη διεύρυνση του χάσματος επιδόσεων. Η απομόνωση και η αυτοδιδασκαλία έχουν επίσης αρνητικές ψυχολογικές επιπτώσεις. Για πολλούς μαθητές, ιδίως από κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούντα περιβάλλοντα, η δια ζώσης αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικούς και συνομηλικούς προσφέρει μια πηγή ενθάρρυνσης

και συμβάλλει στη μείωση του μαθησιακού χάσματος. Η συνεχιζόμενη πανδημία COVID-19 έχει επιδεινώσει αυτό το μαθησιακό χάσμα, συμπεριλαμβανομένου του χάσματος ψηφιακών δεξιοτήτων, προκαλώντας κίνδυνο μαθησιακής απώλειας για περισσότερους μαθητές.

3.10 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η αρχική εκπαίδευση και η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δεν επαρκούν για να τους εφοδιάσουν με τις κατάλληλες δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων, των παιδαγωγικών μεθόδων ή του διδακτικού υλικού για διδασκαλία μέσω της μικτής μάθησης. Αυτό ισχύει ιδίως όταν εργάζονται με μαθητές με ειδικές ανάγκες, σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον ή με μειονεκτούντες μαθητές, κάτι που είναι ακόμη πιο προβληματικό από το συνηθισμένο, καθώς πλήττει ακριβώς εκείνες τις ομάδες εκπαιδευομένων που χρειάζονται πρόσθετη στήριξη στην παρούσα κατάσταση. Το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία ζητεί ισότιμη πρόσβαση των εργαζομένων και των μαθητών με αναπηρία στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες, καθώς και παροχή δυνατοτήτων όπως η διερμηνεία στη νοηματική, οι ζωντανοί υπότιτλοι και η προσαρμοσμένη εργασία.

3.11 Τα εργαλεία αυτοαξιολόγησης που αναφέρονται στην πρόταση, όπως το επικείμενο εργαλείο SELFIE για τους εκπαιδευτικούς, έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν την εφαρμογή της μικτής μάθησης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στον κίνδυνο τα εργαλεία αυτά να δημιουργήσουν συγκριτική αξιολόγηση μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σκοπό τη δημιουργία κατατάξεων, κατηγοριών και διαγωνισμών σχολείων. Είναι σημαντικό η εφαρμογή της μικτής μάθησης να σέβεται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος και τις προτεραιότητες όσον αφορά τη χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), που θα πρέπει να καθορίζονται κατόπιν συμφωνίας των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευτών και των διευθυντών σχολείων.

3.12 Όλο και περισσότερο, η εργασία με παιδιά και νέους πρέπει να βασίζεται στην πραγματική συνεχή συμμετοχή των ενδιαφερομένων, σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Εκτός από μία διαβούλευση, στη σύσταση δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις απόψεις των παιδιών. Το κενό αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί. Πολλά κράτη μέλη αναπτύσσουν μοντέλα βέλτιστων πρακτικών και η ΕΕ αναπτύσσει τη δική της στρατηγική για τα δικαιώματα των παιδιών. Αυτό το είδος αλλαγής θα πρέπει τελικά να είναι εμφανές στη διαχείριση και την αξιολόγηση των σχολείων.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για βιώσιμες αεροπορικές μεταφορές»

[COM(2021) 561 final — 2021/0205 (COD)]

(2022/C 105/20)

Εισηγητής: ο κ. **Thomas KROPP**

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2021 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14.9.2021
Νομική βάση	Άρθρα 100 παράγραφος 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνολος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	231/0/9

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επαναλαμβάνει ότι η αγορά αερομεταφορών της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για το εμπόριο και τον τουρισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και για τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας⁽¹⁾.

Ωστόσο, επειδή οι αερομεταφορές είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς όσον αφορά τις εκπομπές CO₂, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις κανονιστικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για τον μετριασμό των επιπτώσεων των αερομεταφορών στο περιβάλλον⁽²⁾.

1.2. Η δέσμη μέτρων προσαρμογής στον στόχο 55 % (Fit for 55) της Επιτροπής αποσκοπεί στην επίτευξη του φιλόδοξου στόχου της ΕΕ για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 % έως το 2030, σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, ευθυγραμμίζοντας την πολιτική της ΕΕ με τις φιλόδοξες πολιτικές εντολές της Πράσινης Συμφωνίας και του νομοθετήματος της ΕΕ για το κλίμα. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αυτή την πολύ φιλόδοξη πολιτική, η οποία περιλαμβάνει διάφορες νομοθετικές προτάσεις που αφορούν τις αεροπορικές μεταφορές, βασικό στοιχείο των οποίων είναι η προώθηση των βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων (SAF). Μολονότι η Επιτροπή έχει αξιολογήσει τον συμπληρωματικό χαρακτήρα της υπό εξέταση πρότασης με άλλες σχετικές προτάσεις, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να λάβει υπόψη τις σωρευτικές δημοσιονομικές επιπτώσεις όλων των σχετικών ρυθμιστικών μέτρων.

1.3. Στο πλαίσιο των κανονιστικών πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην επιτάχυνση της μετάβασης σε μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών, η πρόταση για τα βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα (RefuelEU) έχει κίρια σημασία για τις αερομεταφορές. Σε αντίθεση με άλλους τομείς, η αεροπορία εξαρτάται από τα ορυκτά καύσιμα ως πηγή ενέργειας. Για να μπορέσει ο τομέας των αερομεταφορών να αναπτυχθεί με ταυτόχρονη μείωση των εκπομπών CO₂, η πρόταση κανονισμού για τα βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα (RefuelEU) αποσκοπεί στην επιτάχυνση της παραγωγής, της διανομής και της χρήσης των βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων, επιβάλλοντας στους προμηθευτές καυσίμων για αεριωθούμενα την υποχρέωση να παρέχουν αυξανόμενο μερίδιο αεροπορικών καυσίμων αναμειγμένων με βιώσιμα σε όλους τους αερολιμένες της ΕΕ, και απαιτώντας από τις αεροπορικές εταιρείες να αυξήσουν τη χρήση των SAF σε προκαθορισμένα επαιζητικά στάδια.

Σύμφωνα με την προσέγγισή της για την προώθηση της βιώσιμης αεροπορίας, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το πνεύμα της πρότασης της Επιτροπής, αλλά προτείνει τροποποιήσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική και χωρίς στρεβλώσεις εφαρμογή της πρότασης.

⁽¹⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 99· ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 86.

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία» [COM(2019) 640 final].
Στρατηγική για βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα, https://ec.europa.eu/transport/themes/mobilitystrategy_en
Οδηγία της ΕΕ για την εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών, συμπεριλαμβανομένης της αεροπορίας [COM(2021) 552 final].
Οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας [COM(2021) 557 final].
Οδηγία για τις υποδομές εναλλακτικών καυσίμων [COM(2021) 560 final].

1.4. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής να επιταχύνει την ανάπτυξη της αγοράς βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων. Είναι αλήθεια ότι τα βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα -εφόσον παράγονται σε επαρκείς ποσότητες και είναι διαθέσιμα σε όλες τις αεροπορικές εταιρείες- θα μειώσουν σημαντικά τις εκπομπές CO₂ του τομέα. Ωστόσο, δεν είναι σαφές κατά πόσον η προσέγγιση που ακολουθεί η Επιτροπή θα αποτρέψει τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

1.5. Η αεροπορία είναι ένας διεθνής κλάδος υπηρεσιών, ο οποίος ουσιαστικά καλύπτει δύο διακριτές αγορές με διαφορετική δυναμική της αγοράς: την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά του ΕΟΧ, αφενός, και τη διεθνώς ρυθμιζόμενη αγορά, αφετέρου. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σχέδιο πρότασης θα πρέπει να αντικατοπτρίζει σαφώς τη διαφορά αυτή, και καλεί την Επιτροπή να διατηρήσει ισότιμους όρους ανταγωνισμού εντός του ΕΟΧ και να εργαστεί για την προορατική προώθηση εφαρμοστέων προτύπων βιωσιμότητας παγκοσμίως.

1.6. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα καλύπτει όλες τις δραστηριότητες όλων των αεροπορικών εταιρειών της ΕΕ, είτε αυτές δραστηριοποιούνται εντός του ΕΟΧ, είτε σε διεθνές επίπεδο· ωστόσο, τα δίκτυα αεροπορικών εταιρειών τρίτων χωρών θα καλύπτονται μόνο στον βαθμό που παρέχουν υπηρεσίες από αερολιμένα της ΕΕ. Όλες οι άλλες παγκόσμιες υπηρεσίες που παρέχονται από αεροπορικές εταιρείες τρίτων χωρών δεν θα επηρεαστούν από την απαιτούμενη ελάχιστη χρήση καυσίμων αεροσκαφών συνδυασμένων με βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα (SAF). Η αναμενόμενη διαφορά τιμής μεταξύ αεροπορικών καυσίμων και SAF θα μπορούσε, συνεπώς, να παράσχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις αεροπορικές εταιρείες εκτός ΕΕ. Σε μια εποχή κατά την οποία ολόκληρος ο κλάδος της παγκόσμιας αεροπορίας αγωνίζεται να ανακάμψει από τη χειρότερη κρίση στη μεταπολεμική ιστορία του, οι αεροπορικές εταιρείες της ΕΕ δεν θα πρέπει να ερωμίζονται μονομερώς πρόσθετο κόστος. Επιπλέον, εάν η διαφορά τιμής μετακλιθεί στους επιβάτες, οι λιγότερο φιλικές προς το περιβάλλον πτήσεις που εκτελούνται από αεροπορικές εταιρείες τρίτων χωρών θα καταστούν πιο ελκυστικές για τους επιβάτες της ΕΕ.

1.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά μια πιλοτική φάση πριν από τη θέση σε εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού, κατά τη διάρκεια της οποίας θα μπορούσαν να ευθυγραμμιστούν οι εσωτερικές διατάξεις του ΕΟΧ σχετικά με τον μετριασμό των επιπτώσεων των αερομεταφορών στο περιβάλλον, ενώ η Επιτροπή θα μπορούσε να επικεντρώσει τις προσπάθειές της στον στενό συντονισμό της προώθησης από την ΕΕ των SAF με αντίστοιχες διεθνείς πρωτοβουλίες. Μόλις διασφαλιστεί η παραγωγή και η διάθεση επαρκών ποσοτήτων SAF στους αερομεταφορείς από την ΕΕ και εκτός ΕΕ, ο εν λόγω κανονισμός θα εφαρμόζεται πλήρως ώστε να καλύπτει και τις υποχρεώσεις των αεροπορικών εταιρειών τρίτων χωρών που αναχωρούν από αερολιμένες της ΕΕ. Μια τέτοια κλιμακωτή προσέγγιση θα ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους πρόκλησης μειονεκτημάτων για τους πρωτοπόρους, θα μειώσει τον κίνδυνο διαρροής άνθρακα, θα καταστήσει δυνατή μια οικονομικά αποδοτική διαδικασία εφαρμογής και θα δημιουργήσει σταθερότητα προγραμματισμού για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων. Επιπλέον, θα διευκολύνει μια συνεπή προσέγγιση όσον αφορά τα βιοκαύσιμα.

1.8. Δεδομένου ότι σημαντικά υψηλότερο ποσοστό CO₂ εκπέμπεται στις διεθνείς διαδρομές μεγάλων αποστάσεων από ό,τι στις διαδρομές⁽³⁾ μεσαίων και μικρών αποστάσεων εντός του ΕΟΧ, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στα μέσα συντονισμού των διεθνών ρυθμιστικών μέτρων. Τα εν λόγω μέτρα τρίτων μερών, σε συνδυασμό με ήδη συμφωνημένους μηχανισμούς αντιστάθμισης, όπως το CORSIA⁽⁴⁾, θα δώσουν περαιτέρω ώθηση στην παραγωγή, τη διάδοση και τη χρήση SAF διεθνώς, επιταχύνοντας έτσι την αυξημένη σχετική ζήτηση και μειώνοντας τον κίνδυνο διαρροής άνθρακα⁽⁵⁾.

Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής ότι θα χρειαστεί χρόνος για τη δημιουργία μιας αγοράς βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει έναν ρεαλιστικό και ολοκληρωμένο χάρτη πορείας για τη σταδιακή αύξηση της χρήσης SAF, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί τόσο η σταθερότητα προγραμματισμού για όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς (συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών SAF), όσο και ο προσανατολισμός για τη διαδικασία πολιτικής παρακολούθησης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Απαιτείται ολοκληρωμένη και αποτελεσματική κανονιστική προσέγγιση για την προώθηση της ανάπτυξης βιώσιμων αεροπορικών μεταφορών.

2.1.1. Το σχέδιο πρότασης κανονισμού για τις αερομεταφορές RefueLEU ενσωματώνεται σε διάφορες άλλες κανονιστικές προτάσεις της δέσμης μέτρων «Fit for 55», οι οποίες αποσκοπούν όλες στον μετριασμό των επιπτώσεων της αεροπορίας στο περιβάλλον⁽⁶⁾. Συνεπώς, κατά την αξιολόγηση του αντικτύπου και της δυνατότητας πρακτικής εφαρμογής της πρότασης για τις αερομεταφορές RefueLEU, πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στην αλληλεξάρτηση των προτάσεων αυτών και στις σωρευτικές επιπτώσεις τους στην αγορά αερομεταφορών.

⁽³⁾ Το ήμισυ των εκπομπών CO₂ προέρχονται από μόλις το 6 % των πτήσεων: τις πτήσεις μεγάλων αποστάσεων, Data Snapshot on CO₂ emissions and flight distance | EUROCONTROL.

⁽⁴⁾ Το σύστημα αντιστάθμισης και μείωσης των ανθρακικών εκπομπών από τις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές, CORSIA (Carbon Offset and Reduction scheme for International Aviation), είναι ένα παγκόσμιο καθεστώς αγορακεντρικών μέτρων για την αντιστάθμιση του μεριδίου των εκπομπών CO₂ από διεθνείς πτήσεις που υπερβαίνουν τα επίπεδα του 2020. Εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2021 σε εθελοντική βάση, έως το 2026· συμμετέχουν εθελοντικά 81 κράτη (συμπεριλαμβανομένων όλων των κρατών μελών της ΕΕ) που αντιπροσωπεύουν το 77 % των διεθνών αερομεταφορών.

⁽⁵⁾ Ορισμένα κράτη, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ, σχεδιάζουν επίσης μέτρα για την προώθηση των SAF και για τη μείωση των εκπομπών CO₂, βλ. SWD(2021) 633 final.

⁽⁶⁾ SWD(2021) 633 final, ενότητα 7.2.

2.1.2. Μια αναθεωρημένη οδηγία για τη φορολόγηση της ενέργειας θα εισαγάγει έναν ελάχιστο φορολογικό συντελεστή που θα εφαρμόζεται στις πτήσεις εντός της ΕΕ· τα βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα θα ωφεληθούν από μηδενικό ελάχιστο φορολογικό συντελεστή, ενώ οι ελάχιστοι φορολογικοί συντελεστές πρόκειται να αυξηθούν σταδιακά εντός δεκαετούς περιόδου σε επίπεδο EU-10,75/gigajoule. Ο δεδηλωμένος στόχος της υπό εξέταση πρότασης είναι «να τονωθεί η μεγαλύτερη χρήση SAF, να ενθαρρυνθούν οι αεροπορικές εταιρείες να χρησιμοποιούν πιο αποδοτικά και λιγότερο ρυπογόνα αεροσκάφη, και να αποφευχθεί ενδεχόμενη απώλεια εσόδων ύψους 32 %». Εάν τα εκάστοτε κράτη μέλη υπερβαίνουν τον ελάχιστο συντελεστή, αυτοί οι πρόσθετοι εθνικοί φόροι CO₂ θα αυξήσουν σημαντικά το κόστος για τις αεροπορικές εταιρείες, εκτός εάν τα SAF παράγονται σε επαρκείς ποσότητες. Φαίνεται απαραίτητο να δημιουργηθεί μια τέτοια σύνδεση με τη διαθεσιμότητα SAF, διαφορετικά οι κανόνες θα μπορούσαν να έχουν τιμωρητικό αποτέλεσμα, αντί να παρέχουν περισσότερα κίνητρα για την παραγωγή και τη χρήση SAF.

2.1.3. Πράγματι, είναι αμφίβολο το κατά πόσον πρόσθετοι φόροι μπορούν να αποτελέσουν κίνητρο για τη μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα στα SAF, εάν τούτα δεν διατίθενται σε επαρκείς ποσότητες.

2.1.4. Ελλείψει ουσιαστικών διατάξεων αντιντάμπινγκ, οι συνθήκες της αγοράς επιτρέπουν επί του παρόντος στις ανταγωνιζόμενες αεροπορικές εταιρείες να προσφέρουν τιμές εισιτηρίων χαμηλότερες από το οριακό λειτουργικό κόστος τους, ακόμη και κάτω από το σωρευτικό κόστος διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας (ATM) και των αερολιμενικών τελών. Ένας πρόσθετος φόρος δεν θα επηρεάσει αυτά τα οριακά επίπεδα τιμών και, ως εκ τούτου, δεν θα παράσχει κίνητρα υπέρ των βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων ως ανταγωνιστικό μέτρο· ένας τέτοιος ελάχιστος φόρος σε επίπεδο ΕΕ θα εξαντλήσει απλώς τις αεροπορικές εταιρείες από τα οικονομικά μέσα που απαιτούνται για επενδύσεις σε αποδοτικότερα αεροσκάφη. Επίσης, τα έσοδα που προκύπτουν από αυτούς τους πρόσθετους φόρους δεν μπορούν, εξ ορισμού, να χρησιμοποιηθούν για προκαθορισμένους (περιβαλλοντικούς) στόχους, αλλά θα διοχετευθούν στα ταμεία των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, δεν θα επιτρέψουν την ανάπτυξη της προσφοράς για την κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης αεροπορικών ταξιδιών.

2.1.5. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι απαιτείται μια πιο διαφοροποιημένη αξιολόγηση της δυναμικής της αγοράς, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενδεχόμενη ανάγκη να αντιμετωπιστεί, ως πρόσθετο ρυθμιστικό μέτρο, η ανάγκη για στοχευμένη νομοθεσία αντιντάμπινγκ που θα απαιτεί ουσιαστικά ένα ελάχιστο επίπεδο τιμών για την κάλυψη εξωγενών δαπανών (?).

Η Επιτροπή προτείνει επίσης την αναθεώρηση των κανόνων του ΣΕΔΕ για τις αεροπορικές μεταφορές ως ένα ακόμη μέτρο στο πλαίσιο της δέσμης «Fit for 55». Στο παρελθόν, το ΣΕΔΕ κάλυπτε περίπου το 40 % των συνολικών εκπομπών στην ΕΕ· η αναθεωρημένη έκδοση αύξησε αυτό το μερίδιο με τη συμπερίληψη και άλλων τομέων όπως η ναυτιλία. Η υποχρέωση μείωσης των εκπομπών για τους τομείς ΣΕΔΕ αυξήθηκε επίσης από 40 % σε 61 % έως το 2030 με βάση τα επίπεδα του 2005, ενώ τα δωρεάν δικαιώματα στις αεροπορικές μεταφορές πρόκειται να καταργηθούν σταδιακά μεταξύ 2023 και 2025.

2.1.6. Πράγματι, η εμπορία δικαιωμάτων εκπομπών είναι ένας μηχανισμός που βασίζεται στην αγορά με στόχο τη μείωση των εκπομπών· η περαιτέρω βελτίωση των παραμέτρων αυτού του μέσου μπορεί να ενισχύσει τον μηχανισμό. Κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεων των εν λόγω μέτρων στη δυναμική της αγοράς, όπως προτείνεται ανωτέρω, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η σταδιακή μείωση των δωρεάν δικαιωμάτων δημιουργεί επιβάρυνση κόστους στο ήδη προβλεπόμενο πρόσθετο κόστος του ελάχιστου φόρου σε επίπεδο ΕΕ. Επιπλέον, η οδηγία για τη φορολογία της ενέργειας, η οδηγία για το ΣΕΔΕ και ο κανονισμός για τις αερομεταφορές RefueledEU απαιτούν η καθεμία στοιχεία σχετικά με τη διείσδυση στην αγορά και την κατανάλωση καυσίμου αεριωθούμενων αεροσκαφών, καθώς και με τη χρήση SAF. Θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ο εξορθολογισμός των διατάξεων για τη συλλογή και την αναφορά δεδομένων και την επαλήθευση, έτσι ώστε να αποφευχθεί η περιττή πολυπλοκότητα και να διασφαλιστεί η πρακτική εφαρμογή των διεργασιών.

Ο προτεινόμενος κανονισμός για τις υποδομές εναλλακτικών καυσίμων έχει ως στόχο να εξασφαλίσει ότι θα υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές στους αερολιμένες, έτσι ώστε να καθιστάται δυνατή η πρόσβαση σε βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα σε όλους τους αερολιμένες της ΕΕ. Μολονότι είναι προφανώς απαραίτητη η εξασφάλιση αποτελεσματικής υλικοτεχνικής υποστήριξης για τη διάδοση των SAF, ο κανονισμός χρήζει περαιτέρω αποσαφήνισης· σύμφωνα με την τρέχουσα διατύπωσή του, τα οχήματα για την παράδοση πράσινων καυσίμων στις αεροπορικές μεταφορές θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι δεν είναι πράσινα (*). Ελλείψει τέτοιων διευκρινίσεων, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο θα μπορούσε να προκύψει περαιτέρω κόστος στους αερολιμένες, το οποίο θα μπορούσε δυνητικά να μετακυλιστεί στις αεροπορικές εταιρείες.

2.2. Ο προτεινόμενος κανονισμός RefueledEU για τις αερομεταφορές αποτελεί βασική πρόταση για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των αερομεταφορών, αλλά πρέπει να αποφεύγει τις στρεβλωτικές επιπτώσεις στην αγορά αερομεταφορών.

(?) Οποιαδήποτε ρυθμιστική παρέμβαση στους μηχανισμούς της αγοράς αντιβαίνει στους στόχους της ελευθέρωσης της αγοράς αερομεταφορών. Ωστόσο, η ελευθέρωση δεν αποτελεί πανάκεια και τα όρια της είναι εμφανή όταν εμποδίζει την επίτευξη των κλιματικών στόχων, όπως ορίζονται στην Πράσινη Συμφωνία. Εξ ου και η απαίτηση για λεπτομερή και διαφοροποιημένη ανάλυση των επιπτώσεων στην αγορά από τέτοιου είδους παρεμβάσεις σε ένα απελευθερωμένο κανονιστικό πλαίσιο. Αυτό είναι ακόμη πιο σημαντικό εάν πολλές συμπληρωματικές ρυθμιστικές πρωτοβουλίες είναι αλληλεξαρτώμενες και μπορούν να έχουν σωρευτικές οικονομικές επιπτώσεις στους ενδιαφερόμενους φορείς.

(*) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ταξινόμια της βιώσιμης χρηματοδότησης — κλιματική αλλαγή», εκδόθηκε στις 22.9.2021, ECO/549 (EE C 517 της 22.12.2021, σ. 72).

2.2.1. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η παραγωγή και η διάδοση SAF σε βιομηχανικό επίπεδο θα απαιτήσει σημαντικές επενδύσεις και χρόνο για ουσιαστική κλιμάκωση. Δεδομένου ότι η αρμοδιότητα της Επιτροπής περιορίζεται νομικά στην ενδοενοσιακή και ουσιαστικά στην εναέρια κυκλοφορία εντός του ΕΟΧ, η Επιτροπή προτείνει να ελαχιστοποιηθούν οι στρεβλώσεις του διεθνούς ανταγωνισμού με δύο μέτρα: αφενός, εξασφάλιση της χρήσης καυσίμων αεριωθούμενων με μείγμα SAF για όλες τις πτήσεις που αναχωρούν από αερολιμένες της ΕΕ, ανεξάρτητα από τον προορισμό τους και, αφετέρου, επιβολή ελάχιστης χρήσης καυσίμου αεριωθούμενων αεροσκαφών στους αερολιμένες της ΕΕ. Το πρώτο μέτρο απευθύνεται στους προμηθευτές και δεν εισάγει διακρίσεις όσον αφορά τις αεροπορικές εταιρείες. Ωστόσο, είναι αμφίβολο το κατά πόσον το δεύτερο μέτρο είναι εφικτό και αποτελεσματικό για την πρόληψη στρεβλώσεων της αγοράς.

2.2.2. Το άρθρο 7 επιβάλλει σε όλες τις αεροπορικές εταιρείες την υποχρέωση να παρέχουν δεδομένα, μεταξύ άλλων, σχετικά με τη χρήση καυσίμων αεριωθούμενων αεροσκαφών σε συγκεκριμένο αερολιμένα της ΕΕ, καθώς και την υποχρέωση να αναφέρουν τη συνολική ποσότητα αεροπορικών καυσίμων αναμεμιγμένων με SAF που αγοράζονται από τους προμηθευτές. Επί του παρόντος, οι αεροπορικές εταιρείες αναφέρουν ήδη τη χρήση και την κατανάλωση καυσίμου αεριωθούμενων ανά πτήση στο πλαίσιο των υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ της ΕΕ· το καθεστώς αυτό εφαρμόζεται μόνο στις πτήσεις εντός της ΕΕ⁽⁹⁾. Ο προτεινόμενος κανονισμός επεκτείνει τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων σε διεθνείς πτήσεις από αερολιμένες της ΕΕ. Οι δραστηριότητες αυτές εκτελούνται επίσης από αερομεταφορείς εκτός ΕΕ, οι οποίοι, ως εκ τούτου, περιλαμβάνονται στις υποχρεώσεις αναφοράς δεδομένων. Είναι διεθνώς αποδεκτό να συμπεριλαμβάνονται οι αλλοδαπές αεροπορικές εταιρείες στις υποχρεώσεις αναφοράς δεδομένων, ώστε οι εθνικές αρχές να μπορούν να παρακολουθούν τη συμμόρφωση. Ως εκ τούτου, η εν λόγω υποχρέωση υποβολής εκθέσεων δεν αναμένεται να αντιμετωπίσει διεθνή αντίθεση.

2.2.3. Ωστόσο, το άρθρο 5 επιβάλλει σε (όλες) τις αεροπορικές εταιρείες την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι η ετήσια κατανάλωση καυσίμου αεριωθούμενων σε κάθε δεδομένο αερολιμένα της ΕΕ ανέρχεται τουλάχιστον στο 90 % του ετήσιου απαιτούμενου αεροπορικού καυσίμου αεριωθούμενων. Σκοπός της διάταξης αυτής είναι να αποτραπεί η πρακτική του λεγόμενου «tankering». Η Επιτροπή αναφέρει το «tankering» ως την πρακτική αποθήκευσης στις δεξαμενές των αεροσκαφών όσο το δυνατόν περισσότερων καυσίμων προκειμένου να αποφεύγεται ο ανεφοδιασμός στον αερολιμένα προορισμού, όπου το καύσιμο αεριωθούμενων μπορεί να είναι ακριβότερο⁽¹⁰⁾. Ωστόσο, οι κόμβοι ορισμένων μη ενωσιακών αεροπορικών εταιρειών δικτύου βρίσκονται κοντά στον ΕΟΧ (π.χ. Λονδίνο, Ντόχα, Ντουμπάι, Κωνσταντινούπολη), και χρειάζονται μόνο πτήσεις μικρών αποστάσεων από συγκεκριμένο αερολιμένα του ΕΟΧ προς τον εν λόγω κόμβο. Στη συνέχεια, οι προορισμοί μεγάλων αποστάσεων μπορούν να προσεγγιστούν με χρήση καυσίμων στον κεντρικό αερολιμένα εκτός ΕΕ χωρίς την πρακτική αποθήκευσης μεγάλης ποσότητας καυσίμων («tankering»). Το πρόσθετο κόστος που σχετίζεται με τα SAF (το οποίο μετακυλιέται στον επιβάτη μέσω της τιμής του εισιτηρίου) θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο για τους επιβάτες να προτιμούν για τη μετάβαση στον τελικό προορισμό τους μεγάλων αποστάσεων μια (φθηνότερη) πτήση μέσω αερολιμένα ανταπόκρισης εκτός ΕΕ⁽¹¹⁾. Ωστόσο, το άρθρο 5 δεν αντιμετωπίζει τις συστημικές στρεβλώσεις που οφείλονται στη δημιουργία ανταγωνιστικών μειονεκτημάτων για τους κομβικούς αερολιμένες της ΕΕ και, ως εκ τούτου, για τις αεροπορικές εταιρείες δικτύου της ΕΕ.

2.2.4. Δεδομένου ότι οι διαδρομές προς τους κόμβους κοντά στην ΕΕ περιλαμβάνουν πτήσεις μικρών αποστάσεων, η χρήση καυσίμων για αυτές τις εξερχόμενες από την ΕΕ πτήσεις καλύπτει μικρό μόνο μέρος των συνολικών διεθνών πτήσεων των αεροπορικών εταιρειών τρίτων χωρών. Με την πάροδο του χρόνου, καθώς θα αυξάνεται το μερίδιο των καυσίμων αναμεμιγμένων με SAF, θα αυξάνεται και η διαφορά τιμής μεταξύ του μείγματος SAF και των παραδοσιακών αεροπορικών καυσίμων, καθιστώντας σημαντικά πιο ανταγωνιστικές τις πτήσεις μέσω κόμβων εκτός ΕΕ. Οι επιβάτες θα έχουν ακόμη περισσότερα κίνητρα για να αποφεύγουν διαδρομές που πραγματοποιούνται με χρήση SAF. Αυτό θα επηρεάσει αρνητικά τον δεδηλωμένο στόχο της υπό εξέταση κανονιστικής πρότασης για την προώθηση της χρήσης των SAF και, ως εκ τούτου, τη μείωση των εκπομπών CO₂, συμπεριλαμβανομένων των εξερχόμενων από την ΕΕ διαδρομών.

2.2.5. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, η ΕΟΚΕ συνιστά την «κλιμακωτή» εφαρμογή του προτεινόμενου κανονισμού. Σε πιλοτική φάση, οι δραστηριότητες θα πρέπει να εστιάζονται στην ευθυγράμμιση των υφιστάμενων διατάξεων για την υποβολή στοιχείων και για τις εισφορές που σχετίζονται με το CO₂ σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο. Επί του παρόντος, πολλές από τις διατάξεις αυτές ισχύουν παράλληλα, και αποτελούν τη βάση για τον υπολογισμό του επιπέδου τόσο των δικαιωμάτων εκπομπών όσο και των αντισταθμίσεων, καθώς και των εθνικών φόρων CO₂/αεροπορικών καυσίμων που πρέπει να καταβληθούν. Ωστόσο, οι διατάξεις αυτές δεν εξετάζονται στο ίδιο πλαίσιο, γεγονός που οδηγεί σε παράλληλες διοικητικές διαδικασίες για τα ενδιαφερόμενα μέρη και τις διοικήσεις. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα εισαγάγει, υπό την παρούσα μορφή του, μια περαιτέρω απαίτηση για την παροχή ακόμη περισσότερων δεδομένων σχετικά με την κατανάλωση καυσίμων σε όλους τους αερολιμένες, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης καυσίμων SAF και της χρήσης καυσίμων σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο EASA (Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την

⁽⁹⁾ Η αρχική πρόθεση να επεκταθεί η δυνατότητα εφαρμογής του ΣΕΔΕ της ΕΕ για πτήσεις προς/από αερολιμένες της ΕΕ αποσύρθηκε λόγω της αντίθεσης κρατών εκτός ΕΕ που επέμειναν ότι οι αεροπορικές τους εταιρείες δεν μπορούν νομίμως να συμπεριληφθούν σε ενωσιακό ρυθμιστικό καθεστώς που προσομοιάζει με φόρο.

⁽¹⁰⁾ Ατιολογική έκθεση (1. Ατιολόγηση και στόχοι της πρότασης), σ. 1.

⁽¹¹⁾ Παράδειγμα: Η τιμή ενός εισιτηρίου Στουτγάρδη-Βιέννη-Κουάλα Λουμπούρ θα επηρεαστεί από την ακριβότερη χρήση μείγματος SAF για το σκέλος μικρών αποστάσεων Στουτγάρδη-Βιέννη, καθώς και από την απαιτούμενη χρήση SAF για το σκέλος μεγάλων αποστάσεων Βιέννη-Κουάλα Λουμπούρ. Αντιθέτως, μια πτήση Στουτγάρδη-Κωνσταντινούπολη-Κουάλα Λουμπούρ θα απαιτεί τη χρήση μείγματος αεροπορικών καυσίμων με SAF μόνο για το σκέλος μικρών αποστάσεων Στουτγάρδη-Κωνσταντινούπολη. Στο ανωτέρω παράδειγμα, θα μπορούσε πράγματι να είναι οικονομικά επωφέλες για την αεροπορική εταιρεία που εκμεταλλεύεται τη διαδρομή Κωνσταντινούπολη-Στουτγάρδη να αποθηκεύσει επαρκή καύσιμα από την Κωνσταντινούπολη, ώστε να μειωθεί η ανάγκη για περαιτέρω κατανάλωση καυσίμων για την πτήση επιστροφής Στουτγάρδη-Κωνσταντινούπολη, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό τη χρήση καυσίμων αναμεμιγμένων με SAF. Τέτοια ενδεχόμενα αποτρέπονται από το Άρθρο 5.

Ασφάλεια της Αεροπορίας) και ο Eurocontrol (Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια της Αεροναυτιλίας) θα υποχρεούνται επίσης να υποβάλλουν εκθέσεις για τα συσσωρευμένα δεδομένα που λαμβάνουν σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού, αλλά όχι απαραίτητα για άλλα δεδομένα.

2.2.6. Είναι αναγκαίο να καθιερωθεί καταρχάς διαφάνεια και να μειωθεί η περιττή πολυπλοκότητα με τον εξορθολογισμό των μηχανισμών υποβολής εκθέσεων, επαλήθευσης και παρακολούθησης των υφιστάμενων κανονισμών για τις αεροπορικές εταιρείες της ΕΕ και, ως εκ τούτου, να θεσπιστεί μια συνεκτική, αποτελεσματική και αποδοτική δέσμη μέτρων που θα μπορούσε επίσης να ενσωματώνει τις διάφορες εθνικές πρωτοβουλίες, δημιουργώντας ένα εναρμονισμένο πλαίσιο. Σε αυτή την πιλοτική φάση, τα δεδομένα που παρέχουν οι αεροπορικές εταιρείες της ΕΕ θα αντικατοπτρίζουν τη χρήση SAF (μόνο) από τις αεροπορικές εταιρείες της ΕΕ για πτήσεις εντός του ΕΟΧ. Αυτό φαίνεται ρεαλιστικό λόγω του χρόνου που απαιτείται για την επέκταση της παραγωγής SAF. Οι εν λόγω πτήσεις εντός της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς αερομεταφορών δεν θα πρέπει, αρχικά, να περιλαμβάνουν διεθνείς επιβάτες.

2.2.7. Αυτή η προτεινόμενη πιλοτική φάση δεν θα καθυστερήσει απαραίτητα την πλήρη εφαρμογή του κανονισμού, σκοπός του οποίου είναι ο εξορθολογισμός των διαδικασιών υποβολής εκθέσεων και επαλήθευσης δεδομένων εντός της ΕΕ, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα μέτρα της δέσμης «Fit for 55» για τις αεροπορικές μεταφορές δεν θα οδηγήσουν σε υπερβολικά περίπλοκη γραφειοκρατία. Επιπλέον, θα δημιουργήσει διαφάνεια σχετικά με το σωρευτικό οικονομικό αποτέλεσμα των μέτρων στον τομέα των ευρωπαϊκών αερομεταφορών. Η πιλοτική φάση δεν θα εμποδίσει την Επιτροπή να ευθυγραμμίσει τις διαδικασίες με εκείνες που έχουν εγκριθεί εκτός του ΕΟΧ.

2.2.8. Η εφαρμογή του υπό εξέταση κανονισμού σε διεθνείς πτήσεις από αερολιμένες της ΕΕ θα πρέπει να εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα SAF για την κάλυψη της αυξημένης ζήτησης. Ένα αποτελεσματικό σύστημα χρήσης SAF εντός του ΕΟΧ θα μπορούσε στη συνέχεια να χρησιμεύσει σε διεθνές επίπεδο ως πιθανό σημείο αναφοράς, υπόδειγμα και πρότυπο. Η κλιμάκωση του πεδίου εφαρμογής του προτεινόμενου καθεστώτος θα αποτρέψει επιπλέον την επανάληψη της αντιπαράθεσης που αντιμετώπισε η Επιτροπή σχετικά με την ένταξη των εξερχόμενων πτήσεων της ΕΕ στο ΣΕΔΕ της ΕΕ. Βασικό στοιχείο είναι ότι η Επιτροπή αναπτύσσει εφαρμόσιμα κανονιστικά μέσα σε επίπεδο ΕΟΧ και διαπραγματεύεται εναρμονισμένη προσέγγιση σε παγκόσμιο επίπεδο.

2.2.9. Στο πλαίσιο του συντονισμού των βημάτων προς ένα λεπτομερές και στοχοθετημένο διεθνές πλαίσιο, το CORSIA μπορεί και πρέπει να εξεταστεί. Με τη διατήρηση της διάκρισης μεταξύ των οροσήμων για τα μέτρα εντός ΕΟΧ και των οροσήμων για το διεθνές πλαίσιο, το CORSIA μπορεί να προσαρμοστεί συναινετικά στο δεύτερο χωρίς να καθίσταται πιο περίπλοκο το πρώτο.

2.3. Απαιτείται ένας ολοκληρωμένος, σαφής και επιτακτικός χάρτης πορείας για την εφαρμογή όλων των διατυπωμένων προτάσεων, καθώς και ορόσημα παρακολούθησης.

2.3.1. Οι κλιματικοί στόχοι που έχουν συμφωνηθεί σε πολιτικό επίπεδο στο πλαίσιο του ΕΟΧ για όλους τους κλάδους, ιδίως τις αεροπορικές μεταφορές, είναι εξαιρετικά φιλόδοξοι, αν και αργοπώρησε η θέσπιση τους, όπως επιβεβαιώνει η πρόσφατη έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC). Ωστόσο, οι ιδιαιτερότητες των αερομεταφορών, όπως περιγράφονται από την Επιτροπή και συνοψίζονται ανωτέρω, απαιτούν κίνητρα για τη ζήτηση και την προσφορά για μια επί του παρόντος αμελητέα αγορά (SAF) χωρίς να υπονομεύονται ούτε η διεθνής ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού τομέα αερομεταφορών, ούτε η ασφάλεια της απασχόλησης στην Ευρώπη. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι ειδικές τομεακές προκλήσεις, θα είναι σημαντικό να εφαρμοστούν αποτελεσματικά μέτρα σε σαφώς καθορισμένα επαυξητικά στάδια στα οποία οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν ρεαλιστικά να προσαρμόσουν τα εσωτερικά τους προϊόντα και διεργασίες.

2.3.2. Η εν εξελίξει νομοθετική διαδικασία δημιουργεί εγγενώς κάποια αβεβαιότητα όσον αφορά την τελική μορφή που θα λάβουν οι νομοθετικές δέσμες. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να επιδιώξουν τη διατήρηση και, ιδίως, την περαιτέρω βελτίωση της σωρευτικής αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων μέτρων, καθώς και την επίτευξη συναίνεσης σχετικά με τον χάρτη πορείας για την εφαρμογή τους.

2.3.3. Ένας τέτοιος χάρτης πορείας θα περιλαμβάνει την ευθυγράμμιση των ήδη υφιστάμενων εθνικών μέτρων. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη καταρτίσει τέτοιους χάρτες πορείας μετά από διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη⁽¹²⁾.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Είναι σημαντικό για την επιτυχημένη εφαρμογή της πρότασης να διασφαλιστεί ότι αποκλείονται τα κρίσιμα σφάλματα σχεδιασμού μιας εντολής για τα SAF. Η Επιτροπή έχει διαμορφώσει οκτώ σχέδια πολιτικής που διαφέρουν σε σχέση με το υπόχρεο μέρος του κανονισμού (προμηθευτής και/ή αεροπορική εταιρεία), το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής (εντός του ΕΟΧ με ή χωρίς χώρες εκτός ΕΟΧ), τις επιμέρους εντολές για μελλοντικά προηγμένα προϊόντα SAF (ιδίως ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης/RFNBO) το στόχο (όγκος SAF/εξοικονόμηση αερίων του θερμοκηπίου) και τις υλικοτεχνικές απαιτήσεις (δηλαδή εάν η επιλογή περιλαμβάνει το σύστημα των διαπραγματεύσιμων πιστοποιητικών «book and claim», το οποίο καθιστά περιττή τη φυσική

⁽¹²⁾ Παράδειγμα: «Power-To-Liquid Roadmap of Germany, 2021 (Χάρτης πορείας για τη μετατροπή της ηλεκτρικής ενέργειας σε υγρό καύσιμο στη Γερμανία) https://www.bmvi.de/SharedDocs/DE/Anlage/LF/ptl-roadmap.pdf?__blob=publicationFile

προμήθεια κάθε αερολιμένα, ώστε να αποφευχθεί η ανάγκη να διασφαλίζεται ότι κάθε παρτίδα καυσίμων σε κάθε αερολιμένα θα πρέπει να περιέχει βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα).

3.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά την εντολή για τα προηγμένα βιοκαύσιμα και τη συνθετική κηροζίνη. Η ενωσιακή πρόταση θα αντικαταστήσει τις εθνικές εντολές που βασίζονται εν μέρει στα καύσιμα που προέρχονται από καλλιέργειες. Ως εκ τούτου, επειδή η παραγωγή βιοκαυσίμων έχει πρωταρχική σημασία για πολλούς τομείς, και όχι μόνο για τις αεροπορικές μεταφορές, είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι η παραγωγή τους είναι πάντα βιώσιμη.

3.3. Η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει ανάμειξη 5 % SAF έως το 2023, εκ των οποίων το 4,3 % αποδίδεται στα βιοκαύσιμα και το 0,7 % στη συνθετική κηροζίνη. Η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάσει την ισορροπία μεταξύ των προηγμένων βιοκαυσίμων και της συνθετικής κηροζίνης. Επειδή τα προηγμένα βιοκαύσιμα παράγονται από απόβλητα και κατάλοιπα, οι πόροι περιορίζουν τη φιλόδοξη εκμετάλλυσή τους. Ωστόσο, η συνθετική κηροζίνη που παράγεται από (πράσινη) ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και από CO₂ που δεσμεύεται από την ατμόσφαιρα θα παρέχει καύσιμα με αμελητέες εκπομπές CO₂. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η θέσπιση περαιτέρω παράγωγου δικαιού θα μπορούσε να επιταχύνει την εισαγωγή προηγμένων διαδικασιών παραγωγής και να διευκολύνει την επίτευξη πιο φιλόδοξων μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων για τα μείγματα SAF.

3.4. Λαμβάνοντας υπόψη το δυναμικό της συνθετικής κηροζίνης, η ΕΟΚΕ συνιστά να επιδιώκεται η συμπερίληψη της με πιο φιλόδοξο τρόπο. Δεν φαίνεται να είναι ρεαλιστικό να αυξηθεί ο ελάχιστος στόχος σε 0,7 % το 2027 και σε 5 % το 2030. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή υποτιμά τη δυναμική της αγοράς συνθετικής κηροζίνης. Οι αναπτυσσόμενες χώρες της Νότιας Αμερικής και της Αφρικής μπορούν να αναπτύξουν σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής, να αποθηκεύσουν και να μεταφέρουν συνθετικά καύσιμα σε χώρες που χρειάζονται SAF και συνθετικά καύσιμα. Στον βαθμό που οι εγκαταστάσεις επεκτείνονται, η παραγωγή συνθετικών καυσίμων θα καταστεί ολοένα και πιο προσιτή για τις χώρες αυτές. Ωστόσο, η τρέχουσα διατύπωση της οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (RED III) δεν παρέχει επαρκή σταθερότητα σχεδιασμού ώστε οι επενδυτές να επενδύσουν σε νέες τεχνολογίες. Ωστόσο, αυτή η πηγή ενέργειας είναι τόσο σημαντική ώστε να απαιτείται σαφής πολιτικός χάρτης πορείας, όπως περιγράφεται ανωτέρω.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ ως προς την κοινοποίηση αντιστάθμισης όσον αφορά παγκόσμιο αγορακεντρικό μέτρο για φορείς εκμετάλλευσης αεροσκαφών με έδρα στην Ένωση»

[COM(2021) 567 final — 2021/0204 (COD)]

(2022/C 105/21)

Εισηγητής: ο κ. **Thomas KROPP**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 14.9.2021 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2021
Νομική βάση	Άρθρα 192 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	7.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	238/0/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) σημειώνει ότι, λόγω της πανδημίας COVID-19, οι εκπομπές CO₂ από τις αερομεταφορές μειώθηκαν το 2020 κατά 64 % σε σύγκριση με το 2019 ⁽¹⁾. Σύμφωνα με πρόβλεψη του Eurocontrol (Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια της Αεροναυτιλίας), στην οποία βασίζεται η πρόταση της Επιτροπής, ο όγκος της κυκλοφορίας δεν αναμένεται να φθάσει τα επίπεδα του 2019 πριν από το 2024 ⁽²⁾.

1.2. Το Συμβούλιο του ΔΟΠΑ (Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας των Ηνωμένων Εθνών) αποφάσισε, στα τέλη Ιουλίου 2020, ότι οι εκπομπές του 2019 θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν ως βάση αναφοράς για τον υπολογισμό της αντιστάθμισης ⁽³⁾ από τις αεροπορικές εταιρείες για τα έτη 2021-2022.

1.3. Σύμφωνα με την προτεινόμενη τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽⁴⁾, τα κράτη μέλη θα πρέπει να υποχρεωθούν να αναφέρουν αντιστάθμισεις, όπως απαιτείται από το διεθνές δίκαιο, το 2022 για το 2021, παρόλο που η αύξηση των εκπομπών το 2021 σε σχέση με το 2019 αναμένεται να είναι αμελητέα, αν όχι μηδενική.

1.4. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής ⁽⁵⁾ για τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ όσον αφορά την κοινοποίηση της αντιστάθμισης το 2021. Η τροποποίηση θα πρέπει να εγκριθεί χωρίς καθυστέρηση για να επιτευχθεί ασφάλεια δικαίου ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/emissions-trading-greenhouse-gas-emissions-reduced-2020_en

⁽²⁾ <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-five-year-forecast-2020-2024>

⁽³⁾ Η αντιστάθμιση είναι μια δραστηριότητα μιας εταιρείας ή ενός ατόμου για την αντιστάθμιση των εκπομπών τους χρηματοδοτώντας μείωση των εκπομπών άλλου. Σε αγορές όπου η αντιστάθμιση είναι υποχρεωτική, τα πιστωτικά μόρια πιστοποιημένης μείωσης εκπομπών εκδίδονται για αντιστάθμισεις που δημιουργούνται από έργα μείωσης των εκπομπών. Τα εν λόγω πιστωτικά μόρια μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ εταιρειών και κυβερνήσεων με σκοπό τη συμμόρφωση με διεθνείς συμφωνίες που θέτουν ανώτατο όριο στην ποσότητα CO₂ που μπορεί να εκπέμψει ένας φορέας ή ένας οργανισμός.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 275 της 25.10.2003, σ. 32).

⁽⁵⁾ Το θέμα της παρούσας γνωμοδότησης: COM(2021) 567 final — 2021/0204 (COD).

⁽⁶⁾ Η ΕΟΚΕ ακολουθεί την αιτιολογική σκέψη (9) της πρότασης COM(2021) 567 final — 2021/0204(COD).

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί το ενδεχόμενο παράτασης της μεταβληθείσας γραμμής βάσης έως ότου ο μέσος αριθμός επιβατών φθάσει στα επίπεδα του 2019, τουλάχιστον για τα έτη 2022 και 2023· αυτά είναι τα έτη κατά τα οποία, επί του παρόντος, αναμένεται να πραγματοποιηθεί η ανάκαμψη. Διαφορετικά, οι αερομεταφορείς θα ήταν υποχρεωμένοι να αντισταθμίζουν τις εκπομπές, μολονότι πετούν λιγότερο και παράγουν λιγότερες εκπομπές από ό,τι κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς.

1.6. Το σύστημα CORSIA (Σύστημα αντιστάθμισης και μείωσης εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για τις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές) αποτελεί ένα από τα στοιχεία μιας δέσμης μέτρων που αποσκοπούν στον μετριασμό των επιπτώσεων των αεροπορικών αερομεταφορές στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων «Fit for 55» της πολιτικής της για την Πράσινη Συμφωνία, προκειμένου να διαπιστωθεί η αλληλεξάρτηση των προτάσεων, να αξιολογηθεί ο σωρευτικός δημοσιονομικός αντίκτυπός τους, και να ευθυγραμμιστούν οι αντίστοιχες διαδικασίες.

1.7. Το 2016 τα κράτη μέλη του ΔΟΠΑ —συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών της ΕΕ— συμφώνησαν να εφαρμόσουν το σύστημα CORSIA ως το μέσο για την προστασία του κλίματος στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα παγκόσμια μέτρα για τις παγκόσμιες βιομηχανίες. Ως εκ τούτου, καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη να συνεχίσουν να υποστηρίζουν πλήρως και να υιοθετούν το σύστημα CORSIA.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Το 2016 ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ΔΟΠΑ) ενέκρινε το σύστημα CORSIA για την αντιμετώπιση των εκπομπών CO₂ της αεροπορίας. Τα πρότυπα και οι διαδικασίες για την εφαρμογή του εν λόγω συστήματος εγκρίθηκαν ως παράρτημα της σύμβασης του Σικάγου, την οποία πρέπει να εφαρμόζουν όλα τα κράτη μέλη του ΔΟΠΑ από τα τέλη Ιανουαρίου 2019.

2.2. Ένα σύστημα αντιστάθμισης δεν μειώνει τις εκπομπές του τομέα, αλλά οι αεροπορικές εταιρείες θα αντισταθμίσουν την αύξηση των εκπομπών των αεροπορικών μεταφορών σε άλλους τομείς, έτσι ώστε να σταθεροποιηθούν οι καθαρές εκπομπές CO₂. Θεμελιώδης απαίτηση είναι η μείωση των εκπομπών σε άλλους τομείς να είναι μόνιμη και να μην οδηγεί σε ακούσια αύξηση των εκπομπών.

2.3. Η σημασία του συστήματος CORSIA δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί διότι πρόκειται για έναν διεθνώς συμφωνημένο μηχανισμό σε επίπεδο ΟΗΕ. Όλα τα υπογράφοντα κράτη μέλη του ΔΟΠΑ πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι αερομεταφορείς τους υποβάλλουν έκθεση σχετικά με τις εκπομπές σε ετήσια βάση· η παρακολούθηση των διεθνών πτήσεων άρχισε την 1η Ιανουαρίου 2019. Ως εκ τούτου, οι αεροπορικές εταιρείες υποχρεούνται να δημιουργούν βάσεις δεδομένων για τα καύσιμα που χρησιμοποιούνται σε κάθε πτήση, ώστε να υπολογίζουν τις εκπομπές CO₂ εφαρμόζοντας μία από τις διάφορες εγκεκριμένες μεθόδους μέτρησης της χρήσης καυσίμου. Ωστόσο, τα κράτη μέλη του ΔΟΠΑ συμφώνησαν να εφαρμόσουν το σύστημα CORSIA σε διακριτές φάσεις· από το 2021 έως το 2026, μόνο οι πτήσεις μεταξύ κρατών που έχουν προσφερθεί εθελοντικά να συμμετάσχουν σε αυτή την πρώτη φάση θα υπόκεινται σε αντιστάθμιση⁽⁷⁾. Από το 2027 και μετά, όλες οι διεθνείς πτήσεις θα καλύπτονται από το σύστημα, με ελάχιστες εξαιρέσεις για ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες. Οι πτήσεις εσωτερικού εμπίπτουν στην αρμοδιότητα άλλου οργανισμού του ΟΗΕ, της UNFCCC⁽⁸⁾, και καλύπτονται από τη συμφωνία του Παρισιού.

2.4. Λόγω της πρωτόγνωρης κρίσης της νόσου COVID-19 και της απότομης μείωσης του όγκου κίνησης και, συνεπώς, των εκπομπών CO₂ το 2020 και μιας παρατεταμένης περιόδου αποκατάστασης στη συνέχεια, είναι πολύ απίθανο να προκύψουν απαιτήσεις αντιστάθμισης την περίοδο 2021-2023. Αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει αβεβαιότητα ως προς το κατά πόσον οι υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων εξακολουθούν να έχουν νόημα. Η υπό εξέταση πρόταση θεσπίζει νομική υποχρέωση για τα κράτη μέλη της ΕΕ να κοινοποιούν αριθμητικά στοιχεία αντιστάθμισης στις αεροπορικές εταιρείες με έδρα στην ΕΕ έως τις 30 Νοεμβρίου 2022 όσον αφορά τις εκπομπές του 2021, ακόμη και αν αυτές είναι μηδενικές. Ως εκ τούτου, παρέχεται ασφάλεια δικαίου τόσο για τις αεροπορικές εταιρείες της ΕΕ όσο και για τα κράτη μέλη.

(7) Τουλάχιστον 88 κράτη που αντιπροσωπεύουν το 77% της διεθνούς αεροπορίας καλύπτονται από το σύστημα από το 2021, συμπεριλαμβανομένων όλων των κρατών μελών της ΕΕ.

(8) Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή. Το πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο υπογράφηκε το 1997 και διήρκεσε από το 2005 έως το 2020, ήταν η πρώτη εφαρμογή μέτρων στο πλαίσιο της UNFCCC. Το πρωτόκολλο του Κιότο αντικαταστάθηκε από τη συμφωνία του Παρισιού, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2016. Η UNFCCC έχει 197 υπογράφοντα κράτη και η πρόδος της εφαρμογής των αποφάσεών της παρακολουθείται από τη διάσκεψη των Συμβαλλομένων μερών (COP), η οποία συνεδριάζει ετησίως.

2.5. Προβλέπεται ότι το σύστημα CORSIA θα αντισταθμίσει σχεδόν 2,5 δισεκατομμύρια τόνους CO₂ μεταξύ 2021 και 2035, ήτοι κατά μέσο όρο 165 εκατομμύρια τόνους CO₂ ετησίως⁽⁹⁾. Ωστόσο, επειδή το σύστημα CORSIA δεν μειώνει τις εκπομπές των αεροπορικών μεταφορών, δεν θα επηρεάσει τα σημερινά επίπεδα CO₂ των αεροπορικών μεταφορών. Ως εκ τούτου, το σύστημα CORSIA πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με άλλους μηχανισμούς που επηρεάζουν τα επίπεδα εκπομπών CO₂ του τομέα⁽¹⁰⁾. Τρία περαιτέρω μέτρα στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων «Fit for 55»⁽¹¹⁾ επιδιώκουν αυτόν τον στόχο: η θέσπιση φόρου για την κηροζίνη μόνο σε επίπεδο ΕΕ, η θέσπιση εντολής ανάμειξης για βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα (SAF)⁽¹²⁾ και οι τροποποιήσεις στο σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ).

2.6. Μολονότι το σύστημα CORSIA και το ΣΕΔΕ αφορούν αμφότερα τις εκπομπές CO₂, λειτουργούν διαφορετικά. Το ΣΕΔΕ της ΕΕ μειώνει τις συνολικές επιτρεπόμενες εκπομπές υποχρεώνοντας τις αεροπορικές εταιρείες να αγοράζουν δικαιώματα εκπομπής για τις επιμέρους εκπομπές τους. Αντίθετα, το σύστημα CORSIA υποχρεώνει τις αεροπορικές εταιρείες να αγοράζουν αντισταθμιστικά οφέλη για τη συλλογική αύξηση των τομειακών εκπομπών, έτσι ώστε κάθε τόνος εκπομπών CO₂ που εκπέμπεται από τις αερομεταφορές να αποφεύγεται ή να μειώνεται σε άλλο τομέα. Το ΣΕΔΕ εφαρμόζεται στις αερομεταφορές εντός της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει, ωστόσο, τους επιβάτες που απλώς μεταβαίνουν από αερολιμένα της ΕΕ σε κόμβο της ΕΕ για να συνδεθούν με διεθνή προορισμό· σε τέτοιες περιπτώσεις, οι εκπομπές CO₂ για κάθε σκέλος ταξιδιού που αφορά αεροδρόμιο της ΕΕ θα τιμολογούνται. Ο ίδιος επιβάτης μπορεί να ταξιδέψει προς τον ίδιο μακρινό προορισμό μέσω ενός κόμβου κοντά στην ΕΕ, όπως το Λονδίνο, η Κωνσταντινούπολη, το Ντουμπάι, η Ντόχα ή η Μόσχα· ωστόσο, οι εκπομπές CO₂ για πτήσεις μεγάλων αποστάσεων που προέρχονται από κόμβο εκτός ΕΕ δεν θα καλύπτονται από το ΣΕΔΕ της ΕΕ. Αυτές οι περιπτώσεις διαρροής άνθρακα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν.

2.7. Η πρόταση ReFuelEU Aviation θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, διότι η χρήση αεροπορικών καυσίμων αναμεμιγμένων με βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα θα είναι υποχρεωτική (μόνο) σε όλους τους αερολιμένες της ΕΕ, αλλά όχι σε αερολιμένες εκτός ΕΕ. Μολονότι τα βιώσιμα αεροπορικά καύσιμα εκπέμπουν λιγότερο CO₂, το κόστος παραγωγής τους είναι σημαντικά υψηλότερο από εκείνο των αεροπορικών καυσίμων. Χωρίς δημόσια χρηματοδότηση των εν λόγω βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων, το πρόσθετο κόστος τους θα μετακυλιεται τελικά στους επιβάτες, καθιστώντας έτσι τις διεθνείς πτήσεις από έναν κόμβο της ΕΕ ακριβότερες για αυτούς από μια πτήση προς τον ίδιο προορισμό από έναν κόμβο εκτός ΕΕ. Αυτές οι σημαντικές στρεβλώσεις του διεθνούς ανταγωνισμού θα πρέπει να αποφεύγονται· θέτουν τελικά σε κίνδυνο τις πολιτικά, εμπορικά και, κυρίως, οικολογικά επιθυμητές μειώσεις των εκπομπών CO₂.

2.8. Η φορολόγηση της κηροζίνης θα είχε αντίκτυπο στην αγορά μόνον εάν ενθάρρυνε την παραγωγή βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων· αυτό δεν ισχύει απαραίτητα.

2.9. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να προβεί σε ολοκληρωμένη επισκόπηση όλων των αγορακεντρικών μέτρων και των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων τους στην αγορά αερομεταφορών.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ Ενημερωτικό δελτίο IATA για το CORSIA, 12 Μαΐου 2019.

⁽¹⁰⁾ Όπως η ένταξη της αεροπορίας στο ΣΕΔΕ της ΕΕ, 2003/87/ΕΚ· η RefuelEU Aviation, COM (2021) 561– final 2021/0205 (COD).

⁽¹¹⁾ Η δέσμη μέτρων Fit for 55 της Επιτροπής αποτελείται από διάφορες αλληλοεξαρτώμενες κανονιστικές προτάσεις που θα επιτρέψουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση να επιτύχει τον στόχο μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της ηπείρου **κατά 55 % σε καθαρές εκπομπές, για τον οποίο συμφώνησε το Συμβούλιο της ΕΕ το 2020**· τούτο κατοχυρώνεται στο ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα. Οι προτάσεις της δέσμης αυτής επηρεάζουν επίσης τα ευρωπαϊκά οικοσυστήματα μεταφορών και τουρισμού. Χωρίς αποτελεσματικά κίνητρα, οι προτάσεις δεν θα οδηγήσουν σε βιώσιμες πολιτικές τουρισμού και μεταφορών της ΕΕ. Αντιθέτως, τα προτεινόμενα μέτρα θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σημαντική αύξηση του κόστους για τις επιχειρήσεις της ΕΕ, τόσο για τις μεγάλες όσο και για τις μικρές, και να βλάψουν την ανταγωνιστικότητά τους έναντι των εταιρειών μεταφορών και τουρισμού εκτός ΕΕ που βρίσκονται κοντά στα σύνορα της ΕΕ, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο τις θέσεις εργασίας της ΕΕ στους εν λόγω τομείς. Κατά συνέπεια, οι περιφέρειες της ΕΕ που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό θα πληγούν ιδιαίτερα. Μια προσανατολισμένη προς το μέλλον, βιώσιμη προσέγγιση, όπως προτείνεται από την Επιτροπή, συνίσταται σε συμπληρωματικά μέτρα· ωστόσο, ο συνδυασμός τους πρέπει να λειτουργεί ως καταλύτης προς έναν ουδέτερο από πλευράς αερίων του θερμοκηπίου τομέα· ως εκ τούτου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σωρευτικός αντίκτυπός τους στο κόστος για τα ευρωπαϊκά οικοσυστήματα μεταφορών και τουρισμού, με στόχο την εξασφάλιση σταθερότητας προγραμματισμού για επενδύσεις σε νέες θέσεις εργασίας.

⁽¹²⁾ Σχέδιο γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ TEN/744 (βλέπε σελίδα 136 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πορεία προς έναν υγιή πλανήτη για όλους — Σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα, και του εδάφους»

[COM(2021) 400 final]

(2022/C 105/22)

Εισηγήτρια: η κ. **Μαρία ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 31.5.2021
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	4.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	105/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) στηρίζει το σχέδιο της Επιτροπής για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των διαφόρων μορφών ρύπανσης και τη συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις της συμφωνίας του Παρισιού και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Για να είναι το σχέδιο πραγματικά φιλόδοξο, οι στόχοι πρέπει να ευθυγραμμιστούν πλήρως με τις συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) και το επίπεδο φιλοδοξίας θα πρέπει να είναι υψηλότερο από την αρχή, δηλαδή από τώρα.

1.2. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αρχίσει τη συλλογή δεδομένων ώστε να μπορέσει σύντομα να υποβάλει νομοθετικές προτάσεις σε τομείς όπου δεν υπάρχουν, λόγου χάρη στη φωτορύπανση και την επιβάρυνση από κραδασιμούς.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δημιουργία της πλατφόρμας ενδιαφερόμενων φορέων για τη μηδενική ρύπανση, με στόχο την επιτάχυνση της απορρύπανσης, και επιθυμεί να συνεργαστεί μέσω της ευρωπαϊκής πλατφόρμας ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία⁽¹⁾ ή με άλλον τρόπο.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η αποκατάσταση και η αποζημίωση των ζημιών που συνδέονται με τη ρύπανση λαμβάνονται λιγότερο υπόψη στην ιεράρχηση της μηδενικής ρύπανσης. Πρέπει να οριστούν δράσεις για την περίπτωση που οι ρυπαίνοντες δεν μπορούν να εντοπιστούν ή δεν μπορούν να αποκαταστήσουν τις ζημιές.

1.5. Η ΕΟΚΕ προτείνει, κατά την αξιολόγηση των πηγών σωματιδίων, το οξειδωτικό δυναμικό τους και τα υπέρλεπτα σωματίδια να συμπεριληφθούν στη νομοθεσία και στην παρακολούθηση της ρύπανσης από σωματίδια.

1.6. Για την καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης, όλοι οι λιμένες πρέπει να διαθέτουν προηγμένο σύστημα συλλογής και διαχείρισης απορριμμάτων. Επιπλέον, η ΕΕ πρέπει να παρέχει αδιαλείπτως κίνητρα για την απομάκρυνση απορριμμάτων από τη θάλασσα, τόσο για τη διευκόλυνση της απορρύπανσης όσο και για τη διασφάλιση μιας δευτερεύουσας δραστηριότητας, συμπληρωματικά προς την αλιευτική.

1.7. Ένα μέρος της ρύπανσης της θάλασσας από πλαστικά προέρχεται από τα εσωτερικά ύδατα. Η καθαριότητα των ευρωπαϊκών ποταμών μας απαιτεί συντονισμό μεταξύ των ενδιαφερόμενων χωρών.

1.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διαχείριση των απορριμμάτων πρέπει να εναρμονιστεί και ότι η διαχείριση και η ανάκτηση των απορριμμάτων θα πρέπει να πραγματοποιούνται στο οικείο έδαφος ή όπου διατίθενται κατάλληλες εγκαταστάσεις ανακύκλωσης, ώστε να αποφεύγονται οι δυσμενείς επιπτώσεις τους σε τρίτες χώρες.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερομένων φορέων για την κυκλική οικονομία.

1.9. Μολονότι οι στόχοι καθορίζονται σε επίπεδο ΕΕ, η ΕΟΚΕ συνιστά τον καθορισμό ελάχιστων ορίων ανά χώρα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη μέλη θα σημειώνουν ικανοποιητική πρόοδο παρά το ότι θα ακολουθούν διαφορετικούς ρυθμούς.

1.10. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να επιταχύνουν τη διαδικασία μετάβασης προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι οποίες είναι πολύ σημαντικές προκειμένου να επιτύχουν οι επιχειρήσεις τη διαδικασία απαλλαγής της παραγωγής από τις ανθρακούχες εκπομπές.

1.11. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για τη στρατηγική της επιστήμης των πολιτών προκειμένου να κινητοποιηθεί η συμμετοχή των ανθρώπων και να επιτευχθεί η δέσμευσή τους μέσω της ευαισθητοποίησης ως προς τη ρύπανση, την υγεία και την ευεξία.

2. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα και του εδάφους αποτελεί έναν από τους τελευταίους ακρογωνιαίους λίθους της Πράσινης Συμφωνίας. Θέτει ως πρωταρχικό στόχο για το 2050 τη μείωση της ρύπανσης σε επίπεδα που δεν είναι επιβλαβή για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Η Επιτροπή θα ενσωματώσει και θα συνδέσει όλες τις εν εξελίξει δράσεις για πολλαπλούς στόχους ρύπανσης ταυτόχρονα.

2.2. Σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και τις φιλοδοξίες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, και σε συνέργεια με άλλες πρωτοβουλίες, έως το 2030 η ΕΕ θα πρέπει να μειώσει:

- κατά περισσότερο από 55 % τις επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία (πρώωροι θάνατοι)·
- κατά 30 % το ποσοστό των ανθρώπων που πλήττονται μακροχρόνια από τον θόρυβο από μέσα μεταφοράς·
- κατά 25 % τα οικοσυστήματα της ΕΕ στα οποία η ατμοσφαιρική ρύπανση απειλεί τη βιοποικιλότητα·
- κατά 50 % τις απώλειες θρεπτικών ουσιών, τη χρήση χημικών φυτοφαρμάκων και τον κίνδυνο από αυτά, τη χρήση των πλέον επικίνδυνων φυτοφαρμάκων, και την πώληση αντιμικροβιακών ουσιών για εκτρεφόμενα ζώα και στις υδατοκαλλιέργειες·
- κατά 50 % τα πλαστικά απορρίμματα στη θάλασσα και κατά 30 % τα μικροπλαστικά που εκλύονται στο περιβάλλον·
- σε σημαντικό βαθμό τη συνολική παραγωγή αποβλήτων και κατά 50 % τα υπολειμματικά αστικά απόβλητα.

2.3. Οι εκθέσεις του σχεδίου παρακολούθησης και προβλέψεων της μηδενικής ρύπανσης που προβλέπονται για το 2022 και το 2024 θα αποσκοπούν στην αξιολόγηση της διαδικασίας επίτευξης των στόχων για το 2030 και θα αποτελέσουν το σημείο αναφοράς για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν ή να ενισχυθούν ώστε να εξασφαλιστεί η επιτυχία των στόχων για το 2030. Στη συνέχεια, θα καθοριστούν τα επόμενα βήματα για την επίτευξη μηδενικής ρύπανσης έως το 2050.

2.4. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών εγκαινιάζουν την πλατφόρμα ενδιαφερόμενων φορέων για τη μηδενική ρύπανση.

2.5. Θα επανεξεταστεί η οδηγία-πλαίσιο για τη θάλασσα στρατηγική έως το 2023, με στόχο τη μείωση των πλαστικών και άλλων αποβλήτων, του υποθαλάσσιου θορύβου και των ρύπων.

2.6. Η αναθεώρηση της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων και της οδηγίας για την ιλύ καθαρισμού λυμάτων θα ανεβάσει το επίπεδο φιλοδοξίας για την αφαίρεση των θρεπτικών ουσιών από τα λύματα και για την προετοιμασία των επεξεργασμένων υδάτων και της ιλύος για επαναχρησιμοποίηση.

Θα αναθεωρηθεί ο κανονισμός για τις μεταφορές αποβλήτων, με στόχο τον καλύτερο έλεγχο των εξαγωγών αποβλήτων, τη διασφάλιση της βιώσιμης επεξεργασίας τους και τον περιορισμό των εξαγωγών με δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία σε τρίτες χώρες.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Όπως αναφέρεται στο σχέδιο δράσης, η καταπολέμηση της ρύπανσης αποτελεί επίσης αγώνα υπέρ της δικαιοσύνης, καθώς τις πλέον επιβλαβείς επιπτώσεις στην υγεία τις υφίστανται οι πλέον ευάλωτες ομάδες. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι ή τα άτομα με χρόνιες παθήσεις, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα που ζουν σε φτωχότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες⁽²⁾. Σε παγκόσμια κλίμακα, οι χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος πλήττονται περισσότερο από τις ασθένειες που σχετίζονται με τη ρύπανση, καθώς εκεί σημειώνεται το 92 % περίπου των θανάτων που σχετίζονται με αυτόν τον παράγοντα⁽³⁾.

⁽²⁾ Έκθεση αριθ. 22/2018 του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ): *Unequal exposure and unequal impacts* (Άιση έκθεση και άνισες επιπτώσεις).

⁽³⁾ UNEA/EA.4/3 (2018): Σχέδιο εφαρμογής «Προς έναν πλανήτη χωρίς ρύπανση».

3.2. Η ΕΟΚΕ στηρίζει το σχέδιο της Επιτροπής και τις εμβληματικές του πρωτοβουλίες για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των διαφόρων μορφών ρύπανσης και τη συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις της συμφωνίας του Παρισιού και τους ΣΒΑ. Για να είναι το σχέδιο πραγματικά φιλόδοξο, οι στόχοι πρέπει να ευθυγραμμίζονται πλήρως με τις συστάσεις του ΠΟΥ.

3.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της ενίσχυσης της υφιστάμενης νομοθεσίας σε διάφορους τομείς και της προσαρμογής της στους τομείς όπου δεν έχει εφαρμοστεί με επιτυχία, για παράδειγμα, όσον αφορά την ποιότητα του αέρα και των υδάτων. Επαναλαμβάνουμε ότι η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ κατέδειξε ότι η ελλιπής, κατακερματισμένη και άنيση εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποτελεί σοβαρό πρόβλημα σε πολλά κράτη μέλη⁽⁴⁾. Επιπλέον, δεν υπάρχει έλλειψη γνώσεων σχετικά με το τι πρέπει να γίνει. Υπάρχει έλλειψη τόσο εφαρμογής γνωστών μέτρων, συχνά αποφασισμένων από μακρού, όσο και πολιτικής βούλησης⁽⁵⁾.

3.4. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αρχίσει τη συλλογή δεδομένων ώστε να μπορέσει σύντομα να υποβάλει νομοθετικές προτάσεις σε τομείς όπου δεν υπάρχουν, λόγω χάρη στη φωτορύπανση και την επιβάρυνση από κραδασιμούς.

3.5. Ο βαθμός επίτευξης των στόχων θα αξιολογηθεί με βάση τα αποτελέσματα της παρακολούθησης και τις προοπτικές για το 2024. Με τον τρόπο αυτό θα ανοίξει η συζήτηση για την αξιολόγηση του επιπέδου φιλοδοξίας και, εάν χρειαστεί, την περαιτέρω αναθεώρηση των στόχων και της νομοθεσίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τον φόβο ότι η διαδικασία αυτή θα είναι υπερβολικά χρονοβόρα, δεδομένου του σύντομου χρονικού διαστήματος που απομένει για την επίτευξη των στόχων του 2030, και πιστεύει ότι το επίπεδο φιλοδοξίας θα πρέπει να είναι υψηλότερο από την αρχή, δηλαδή από τώρα.

3.6. Οι στόχοι για την ατμοσφαιρική ρύπανση που έχουν τεθεί για το 2030 βασίζονται σε πολύ παλαιά έτη αναφοράς. Τα έτη αναφοράς διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων στόχων, διότι βασίζονται σε δεδομένα και νομοθεσία που διαφέρουν. Μολονότι αληθεύει ότι οι μεγάλες περιόδους σωρευτικών δεδομένων διευκολύνουν τις προβλέψεις, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το χρονικό σημείο εκκίνησης για την αξιολόγηση της προόδου των στόχων θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί για όλους τους στόχους, προκειμένου να διαμορφωθεί μια ρεαλιστική εικόνα του βαθμού επίτευξης.

3.7. Το ευνοϊκό πλαίσιο αναμένεται να βοηθήσει τις επιχειρήσεις και τις ΜΜΕ να εφαρμόσουν τη νομοθεσία για τον έλεγχο της ρύπανσης, διατηρώντας παράλληλα τον διοικητικό φόρτο στο ελάχιστο. Υπάρχει επίσης ανάγκη εναρμόνισης του κανονιστικού πλαισίου σε διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι η ρύπανση της ΕΕ δεν σταματά στα σύνορα.

3.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διαδικασία συνεργασίας μεταξύ τομέων είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η μετάβαση. Ως εκ τούτου, εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δημιουργία της πλατφόρμας ενδιαφερόμενων φορέων για τη μηδενική ρύπανση και επιθυμεί να συνεργαστεί μέσω της ευρωπαϊκής πλατφόρμας ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία ή με άλλον τρόπο. Συνιστά επίσης τη στενή συνεργασία με τρίτες χώρες και τη δημιουργία χώρων συνεργασίας μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών των διαφόρων περιφερειών, καθώς η ρύπανση δεν γνωρίζει σύνορα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η στήριξη που παρέχει η ΕΕ στην καινοτομία, τις επενδύσεις και την έρευνα στους τομείς νέου εξοπλισμού και νέων τεχνολογιών είναι σημαντική για όλες τις επιχειρήσεις, καθώς και για τη δημιουργία νέων ποιοτικών θέσεων εργασίας. Ωστόσο, πρέπει να γίνουν επενδύσεις στη φύση και τη βιοποικιλότητα (αποκατάσταση οικοσυστημάτων και γεωργία αποκατάστασης)· στην ευημερία (βιώσιμες υποδομές και ανανεώσιμη/ενεργειακή μετάβαση, κτίρια και πράσινη/δημόσια κινητικότητα)· και στους ανθρώπους [εκπαίδευση και γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος και του χάσματος έρευνας και ανάπτυξης (E & A), φορολογικές μεταρρυθμίσεις για τη δημιουργία δικαιότερων και πιο ισότιμων ευκαιριών στην εκπαίδευση, την υγεία και το περιβάλλον].

4.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η αποκατάσταση και η αποζημίωση των ζημιών που συνδέονται με τη ρύπανση λαμβάνονται λιγότερο υπόψη στην ιεράρχηση της μηδενικής ρύπανσης. Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» δεν υπήρξε πολύ αποτελεσματική, όπως αποδεικνύεται από τον μεγάλο αριθμό ρυπασμένων περιοχών που εξακολουθούν να υπάρχουν στην ΕΕ. Πρέπει να οριστούν δράσεις για την περίπτωση που οι ρυπαίνοντες δεν μπορούν να εντοπιστούν ή δεν μπορούν να αποκαταστήσουν τις ζημιές.

4.3. Όσον αφορά την ατμοσφαιρική ρύπανση, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή της Επιτροπής στα σωματίδια, τα οποία συνδέονται με εκατομμύρια πρόωρους θανάτους παγκοσμίως. Για την αξιολόγηση των τοξικολογικών επιπτώσεων των σωματιδίων στην ανθρώπινη υγεία θα πρέπει να καθιερωθεί ένα τυποποιημένο σύστημα μέτρησης που θα βασίζεται όχι μόνο στη συγκέντρωση μάζας αλλά και στο μέγεθος και τη χημική σύνθεση. Στην αξιολόγηση των πηγών σωματιδίων, είναι σημαντικά το οξειδωτικό δυναμικό τους και τα υπέρλεπτα σωματίδια, δεδομένου ότι από αυτά εξαρτάται ο βαθμός επικινδυνότητας· θα πρέπει συνεπώς να περιλαμβάνονται στη νομοθεσία και στην παρακολούθηση της ρύπανσης από σωματίδια.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 33.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 123 της 9.4.2021, σ. 76.

4.4. Η νομοθεσία για τα ύδατα θα προσαρμοστεί σύμφωνα με τη μείωση των χημικών ρύπων και των μικροπλαστικών. Τα πλαστικά απορρίμματα είναι εξαιρετικά ανησυχητικά, καθώς η διάθεσή τους είναι περίπλοκη, απορροφούν άλλους ρύπους, ενώ δεν λαμβάνονται υπόψη οι υψηλές χημικές και τοξικολογικές επιπτώσεις των προσθέτων τους και των προϊόντων του κατακερματισμού τους, των ναυοπλαστικών⁽⁶⁾. Οι χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) έχουν σημαντική συμβολή στα πλαστικά απορρίμματα που παράγονται σε άλλες χώρες και, ως εκ τούτου, πρέπει να εξευρεθούν λύσεις για τη διασυννοριακή ρύπανση και να θεσπιστεί ένα νέο ειδικό παγκόσμιο όριο για τα πλαστικά απορρίμματα. Η πρόληψη είναι επίσης ουσιαστικής σημασίας· πρέπει, λοιπόν, να ενθαρρυνθεί ο οικολογικός σχεδιασμός της παραγωγής και να δοθούν σχετικά κίνητρα. Η βιομηχανία και η περιβαλλοντική επιστήμη πρέπει να εργαστούν από κοινού για τη διερεύνηση βιώσιμων λύσεων.

4.5. Είναι σημαντικό, και ιδίως στον γεωργικό τομέα, να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στην καινοτομία τεχνολογιών και λειτουργικών μοντέλων που να διευκολύνουν την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων και να βελτιώνουν την ποιότητά τους, καθώς και την εφαρμογή λύσεων για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος (π.χ. ως προς τη λιπαντική άρδευση, τη χρήση φυτοφαρμάκων και τις εκπομπές νιτρικών). Η ανάπτυξη ικανοτήτων των φορέων εκμετάλλευσης και η κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες και τις ψηφιακές λύσεις θα διευκολύνουν την εφαρμογή τους και τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία για τα ύδατα.

4.6. Τα απόβλητα από τις αλιευτικές δραστηριότητες, και ιδίως τα αλιευτικά δίχτυα, θα πρέπει να υπόκεινται σε αυστηρή διαχείριση. Δεδομένου ότι η κινητικότητα των πλαστικών απορριμμάτων στη θάλασσα διαμορφώνεται με τυχαίο τρόπο, πρέπει να εφαρμόζεται διεθνής νομοθεσία ή τουλάχιστον να γίνεται κατανομή ανάλογα με την παραγωγή και την κατανάλωση πλαστικών κάθε χώρας, έτσι ώστε ο ρυπαίνων περισσότερο να οφείλει να πληρώνει περισσότερο. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και ορισμένες χώρες έχουν αποδείξει ότι υπάρχουν τα εργαλεία και τα άτομα που είναι ικανά να απομακρύνουν τα θαλάσσια απορρίμματα και ότι μπορούν να δημιουργηθούν οι λιμενικές δομές που απαιτούνται για την αποθήκευση και την ανακύκλωσή τους⁽⁷⁾. Ωστόσο, το μέτρο δεν εφαρμόζεται επειδή οι αλιείς δεν αποκομίζουν κανένα οικονομικό όφελος από τη συλλογή και τη διαλογή των απορριμμάτων και οι μικροί λιμένες δεν είναι ακόμη έτοιμοι για τη δραστηριότητα αυτή. Όλοι οι λιμένες, ακόμα και οι πιο μικροί, θα πρέπει να διαθέτουν ένα προηγμένο σύστημα συλλογής και διαφανούς διαχείρισης απορριμμάτων⁽⁸⁾. Η ΕΕ οφείλει να παρέχει αδιαλείπτως κίνητρα για τις δράσεις αυτές, τόσο για τη διευκόλυνση της απορρύπανσης όσο και για τη διασφάλιση μιας δευτερεύουσας δραστηριότητας, συμπληρωματικά προς την αλιευτική⁽⁹⁾.

4.7. Το 80 % των απορριμμάτων που βρίσκονται στις θάλασσες προέρχονται από τα εσωτερικά ύδατα (λίμνες και ποτάμια)⁽¹⁰⁾. Η διαχείριση και ο έλεγχος του προβλήματος γίνονται αποτελεσματικότερα στην πηγή του. Η καθαριότητα των ευρωπαϊκών ποταμών μας απαιτεί συντονισμό μεταξύ χωρών. Ωστόσο, οι ενδιαφερόμενες χώρες έχουν πολύ διαφορετικά νομικά συστήματα, καθώς και διάφορα επίπεδα κυβερνητικών υποχρεώσεων όσον αφορά τη διαχείριση των υδρολογικών λεκανών.

4.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αντιμετώπιση των μειγμάτων χημικών ουσιών αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου για την αξιολόγηση του κινδύνου των χημικών προϊόντων. Η έρευνα και η ανάπτυξη είναι ζωτικής σημασίας για την εξέλιξη της γνώσης, της αξιολόγησης και της διαχείρισης των μειγμάτων⁽¹¹⁾.

4.9. Το να οδηγηθεί η ΕΕ προς τη μηδενική ρύπανση απαιτεί κίνητρα για τη διευκόλυνση της αλλαγής, ανάπτυξη ικανοτήτων σε νέες τεχνολογίες και ψηφιακές λύσεις, τεχνική βοήθεια, κοινωνική εκπαίδευση, καθώς και εναρμόνιση και εφαρμογή οδηγιών ορθής πρακτικής για την παραγωγή και την κατανάλωση. Οι επιχειρήσεις χρειάζονται επαρκή ενέργεια, ανανεώσιμη και σε προσιτές τιμές, και αέρια καύσιμα μηδενικών ή χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών για την απαλλαγή των διαδικασιών παραγωγής από τις ανθρακούχες εκπομπές. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να επιταχύνουν τη διαδικασία μετάβασης προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

4.10. Η αναθεώρηση της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές παρέχει υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολό του. Η εφαρμογή των βελτιστων διαθέσιμων τεχνικών που δεν συνεπάγονται υπερβολικό κόστος θα αποτελούσε καταλληλότερη προσέγγιση για τις ΜΜΕ. Η εφαρμογή της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές θα πρέπει να καλύπτει ολόκληρη την αλυσίδα αξίας, συμπεριλαμβανομένης της προμήθειας πρώτων υλών έξωθεν της ΕΕ. Τα επίπεδα συμμόρφωσης πρέπει να είναι νομικός δεσμευτικός για τις βιομηχανικές εκπομπές, απαιτείται δε μια τυποποιημένη και αξιόπιστη μεθοδολογία παρακολούθησης που θα διασφαλίζει τη σύγκριση εξακριβωμένων δεδομένων, καθώς και μια εναρμονισμένη αξιολόγηση που θα διασφαλίζει ίσους όρους ανταγωνισμού σε ολόκληρη τη βιομηχανία της ΕΕ.

⁽⁶⁾ Βλέπε Sendra *et al.*, 2020.

⁽⁷⁾ Οδηγία (ΕΕ) 2019/883 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής για την παράδοση αποβλήτων από πλοία, για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/65/ΕΕ και την κατάργηση της οδηγίας 2000/59/ΕΚ (ΕΕ L 151 της 7.6.2019, σ. 116).

⁽⁸⁾ ΕΕ C 62 της 15.2.2019, σ. 207.

⁽⁹⁾ Can fishers help cleaning the sea from plastic waste? (Μπορούν οι αλιείς να βοηθήσουν στον καθαρισμό της θάλασσας από τα πλαστικά απορρίμματα), Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία των Ενώσεων Εργαζομένων στις Μεταφορές (ETF).

⁽¹⁰⁾ Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον, *Marine plastic debris and microplastics* (Θαλάσσια πλαστικά απορρίμματα και μικροπλαστικά), 2016.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 286 της 16.7.2021, σ. 181.

4.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το θεματολόγιο δεξιοτήτων βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη της αγοράς εργασίας, το οποίο κατευθύνει την κατάρτιση των επαγγελματιών προς την ευαισθητοποίησή τους ως προς το κλίμα, το περιβάλλον και την υγεία. Εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για την κατάρτιση των εργαζομένων του τομέα της υγείας και του κοινωνικού τομέα, η οποία θα βελτιώσει την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν τους περιβαλλοντικούς κινδύνους. Η στρατηγική αυτή θα διευκολύνει την προσαρμογή των επιχειρηματιών, των επιχειρήσεων, των ΜΜΕ, των αυτοαπασχολούμενων και όλων των εργαζομένων, ελαχιστοποιώντας τις απώλειες θέσεων εργασίας.

4.12. Οι δήμοι και οι περιφέρειες βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της εφαρμογής των προγραμμάτων κατά της ρύπανσης. Η πρόκληση για την υλοποίηση του θεματολογίου εξαρτάται από τις προσπάθειες των τοπικών και περιφερειακών αρχών. Είναι ζωτικής σημασίας να εναρμονιστούν οι απαιτήσεις και τα μέτρα σε όλες τις περιφέρειες και να διασφαλιστεί ότι η υλοποίηση και οι στόχοι που τελικά θα επιτευχθούν θα μείνουν σταθεροί με την πάροδο του χρόνου, ανεξάρτητα από τις πολιτικές αλλαγές. Μολονότι οι στόχοι καθορίζονται σε επίπεδο ΕΕ, η ΕΟΚΕ συνιστά τον καθορισμό ελάχιστων ορίων ανά χώρα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη μέλη θα σημειώνουν ικανοποιητική πρόοδο παρά το ότι θα ακολουθούν διαφορετικούς ρυθμούς.

4.13. Είναι σημαντικό να εναρμονιστεί η διαχείριση των απορριμμάτων, καθώς ο διαχωρισμός και η επεξεργασία δεν λειτουργούν ομοιόμορφα στις περιφέρειες της ΕΕ και στο τοπικό επίπεδο κάθε χώρας, με αποτέλεσμα να μειώνεται η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης και η πρόληψη της ρύπανσης. Η εξαγωγή οιουδήποτε απορρίμματος που δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα της ΕΕ θα πρέπει να απαγορεύεται, ανεξάρτητα από τα κανονιστικά μέτρα της χώρας στην οποία πρόκειται να εξαχθεί. Επιπλέον, η διαχείριση και η ανάκτηση των απορριμμάτων της ΕΕ θα πρέπει να πραγματοποιούνται στο έδαφος της ή όπου διατίθενται κατάλληλες εγκαταστάσεις ανακύκλωσης, ώστε να αποφεύγονται οι επιπτώσεις τους σε τρίτες χώρες, ή όπου τα απορρίμματα χρησιμεύουν ως πρώτη ύλη σε βιώσιμη παραγωγή φιλική προς το περιβάλλον.

4.14. Η Επιτροπή θα αναπτύξει ολοκληρωμένο πλαίσιο παρακολούθησης και προοπτικών όσον αφορά τη μηδενική ρύπανση, προκειμένου να αξιολογεί τις επιπτώσεις της ρύπανσης στην υγεία, το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία. Πρέπει να συμπεριλαμβάνεται επίσης η παρακολούθηση της κατάστασης των ποταμών. Τα δεδομένα που συλλέγονται πρέπει να λαμβάνονται με τη χρήση τυποποιημένων μεθόδων, να είναι διαφανή, αξιόπιστα, ανιχνεύσιμα και διαθέσιμα σε όλους. Η βάση δεδομένων θα πρέπει να περιλαμβάνει τις πηγές των κύριων θεσμικών οργάνων που συνεργάζονται με την Επιτροπή, καθώς και κάθε αναγνωρισμένου φορέα που επιθυμεί να συμβάλει στην παρακολούθηση της ρύπανσης και των επιπτώσεών της.

4.15. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για τη στρατηγική της επιστήμης των πολιτών προκειμένου να κινητοποιηθεί η συμμετοχή των ανθρώπων και να επιτευχθεί η δέσμευσή τους μέσω της ευαισθητοποίησης ως προς τη ρύπανση, την υγεία και την ευεξία. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να παρακολουθούν τη ρύπανση και να ενσωματώνουν τα συλλεγόμενα δεδομένα για τη λήψη αποφάσεων. Για να εξασφαλιστεί η επιτυχία, πρέπει να διασφαλιστεί ο συντονισμός μεταξύ των αρχών, των ΜΚΟ, των κοινοτήτων και της επιστήμης.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καθιέρωση ενιαίων διαδικασιών στον τομέα του ελέγχου των οδικών μεταφορών επικίνδυνων εμπορευμάτων»

[COM(2021) 483 final — 2021/0275 (COD)]

(2022/C 105/23)

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2021 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 24.9.2021
Νομική βάση	Άρθρα 91 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	219/0/1

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 564η σύνοδο ολομέλειας, της 20ής και 21ης Οκτωβρίου 2021 (συνεδρίαση της 20ής Οκτωβρίου), αποφάσισε, με 219 ψήφους υπέρ και μία αποχή, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1286/2014 όσον αφορά την παράταση της μεταβατικής ρύθμισης για εταιρείες διαχείρισης, εταιρείες επενδύσεων και πρόσωπα που παρέχουν επενδυτικές συμβουλές για μερίδια οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ) και μη ΟΣΕΚΑ ή πωλούν μερίδια ΟΣΕΚΑ και μη ΟΣΕΚΑ»

[COM(2021) 397 final — 2021/0215 (COD)]

(2022/C 105/24)

Αιτήσεις γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 29.7.2021 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2021
Νομική βάση	Άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	216/0/7

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 564η σύνοδο ολομέλειας, στις 20 και 21 Οκτωβρίου 2021 (συνεδρίαση της 20ής Οκτωβρίου 2021), αποφάσισε, με 216 ψήφους υπέρ και 7 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/65/ΕΚ όσον αφορά τη χρήση των εγγράφων βασικών πληροφοριών από εταιρείες διαχείρισης ορισμένων οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ)»

[COM(2021) 399 final — 2021/0219 (COD)]

(2022/C 105/25)

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1.9.2021
Νομική βάση	Άρθρο 53 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	218/0/11

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 564η σύνοδο ολομέλειας, στις 20 και 21 Οκτωβρίου 2021 (συνεδρίαση της 20ής Οκτωβρίου) αποφάσισε, με 218 ψήφους υπέρ και 11 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μέτρων διατήρησης και διαχείρισης για τη διατήρηση του τόνου νοτίου ημισφαιρίου»

[COM(2021) 424 final — 2021/0242 (COD)]

(2022/C 105/26)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 13.9.2021 Συμβούλιο, 30.8.2021
Νομική βάση	Άρθρα 43 παράγραφος 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	221/0/1

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων από μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 564η σύνοδο ολομέλειας, στις 20 και 21 Οκτωβρίου 2021 (συνεδρίαση της 20ής Οκτωβρίου), αποφάσισε, με 221 ψήφους υπέρ και 1 αποχή, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων: Ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2021»

[COM(2020) 575 final]

(πρόσθετη γνωμοδότηση)

(2022/C 105/27)

Εισηγητής: ο κ. **Gonçalo LOBO XAVIER**

Απόφαση του Προεδρείου της ΕΟΚΕ	26.4.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 1 του Εσωτερικού Κανονισμού και άρθρο 29 στοιχείο α) των διατάξεων εφαρμογής του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2021
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	168/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εξακολουθεί να εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, στα περισσότερα κράτη μέλη, δεν υπάρχει επαρκής σαφήνεια όσον αφορά τα συστήματα διακυβέρνησης των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) και την κατανομή αρμοδιοτήτων για την εφαρμογή τους μεταξύ του κεντρικού, του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου. Ούτε, φυσικά, υπάρχει επαρκής σαφήνεια όσον αφορά τους κατάλληλους μηχανισμούς για τη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) και των κοινωνικών εταίρων στις φάσεις εφαρμογής, παρακολούθησης και προσαρμογής των ΕΣΑΑ. Η έλλειψη αυτή αναφέρθηκε στο ψήφισμα⁽¹⁾ της ΕΟΚΕ του Φεβρουαρίου, και η κατάσταση παραμένει η ίδια, παρά τις προσπάθειες της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ ζητεί με έμφαση να εξεταστούν πιο ενδελεχώς αυτές οι πτυχές, που είναι κρίσιμες για την ανάκαμψη της Ένωσης.

1.2. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην ανάγκη να μετρηθεί η πρόοδος της εφαρμογής των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Χρειάζονται αποτελεσματικοί δείκτες παρακολούθησης, καθώς θα χρησιμεύσουν ως πυξίδα για την κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να συνεχιστούν η ανάπτυξη και η ανάκαμψη. Τα κράτη μέλη πρέπει να αντιδράσουν κατάλληλα σε αυτήν την πρόκληση, και χρειάζεται θάρρος ώστε να ευαισθητοποιηθούν οι πολίτες σχετικά με τις τεράστιες δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα στη σημασία που έχει για την Ένωση ο επόμενος κύκλος του Εξαμήνου ως βασικό μέσο για την υλοποίηση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ). Υπάρχουν δύο είδη εργαλείων στα εθνικά σχέδια: τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν και να πραγματοποιήσουν ριζικές διαρθρωτικές αλλαγές, αφενός, με διττή μετάβαση και, αφετέρου, με επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις για τους πολίτες (οικογένειες, εργαζομένους, επιχειρηματίες κ.λπ.) που πλήττονται πιο άμεσα από την τρέχουσα κρίση. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, και οι δύο αυτές επιλογές πρέπει να ληφθούν υπόψη. Οι επιλογές αυτές απαιτούν διαφορετικά εργαλεία, και, ορισμένες φορές, αυτά δεν μπορούν να συμπίπτουν. Η ανάκαμψη είναι απαραίτητη ώστε το οικονομικό σύστημα να καταστεί ανθεκτικό.

1.4. Η κρίση της νόσου COVID-19 κατέδειξε ορισμένες από τις πιο επικίνδυνες αδυναμίες της Ευρώπης: την έλλειψη μιας πολιτικής συντονισμού για τη βιομηχανία και την εξάρτηση από άλλους οικονομικούς χώρους για πολλά προϊόντα και υπηρεσίες. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι είναι δύσκολο να αλλάξουν οι συνήθειες και οι πολιτικές, καθώς και ότι χρειάζονται αρκετά χρόνια για να γίνει αισθητός ο πραγματικός αντίκτυπος των νέων πολιτικών. Ωστόσο, ο χρόνος είναι πολύτιμος, εάν η Ένωση επιθυμεί να αλλάξει και να ανακάμψει. Η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών (και οι δυσκολίες στη διανομή τους), η έλλειψη ημιαγωγών και οι υψηλές τιμές της ενέργειας καταδεικνύουν επίσης την εξάρτηση της Ένωσης από στρατηγικούς πόρους. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την ανάληψη ουσιαστικής δράσης από όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά τις επενδύσεις στην εκπαίδευση, τις υποδομές και τη βιομηχανική πολιτική που μπορούν να αυξήσουν την απασχόληση και να ενθαρρύνουν τους πολίτες με σκοπό την τόνωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

⁽¹⁾ Συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας — Τι αποδίδει και τι όχι; (ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 1).

1.5. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις επενδύσεις στην εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, τη διά βίου μάθηση και την Ε&Α, οι οποίες είναι ουσιαστικές για την πραγματοποίηση και τη συμπλήρωση των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών που προωθεί το μέσο NextGenerationEU. Είναι σαφές ότι οι επενδύσεις που ενισχύουν τα συστήματα υγείας και τις πολιτικές δημόσιας υγείας των κοινωνιών που πλήττονται σφοδρά από την πανδημία COVID-19 είναι ουσιαστικές. Οι επενδύσεις αυτές πρέπει να συνδυαστούν με μια πραγματικά ισχυρή βιομηχανική πολιτική που να μπορεί να προωθήσει την παραγωγή και την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρώπη, προκειμένου να αποφευχθεί η πλήρης εξάρτηση από άλλους οικονομικούς χώρους.

1.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή για μια διεξοδική και βαθιά μεταρρύθμιση του συμφώνου. Χρειάζεται μια ισχυρή σύσταση στο νέο αυτό αναθεωρημένο Εξάμηνο και ένα νέο σύμφωνο που να περιλαμβάνει ορισμένες δεσμευτικές διαδικασίες και κανόνες για τις διαβουλεύσεις με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τις τοπικές αρχές. Αυτό απαιτεί την ανάληψη δράσης. Είναι καιρός να διατυπωθούν δεσμευτικοί κανόνες για τη συμμετοχή σε όλα τα στάδια, από την προετοιμασία έως την εφαρμογή, ώστε να αποφευχθούν διαρθρωτικά προβλήματα στο μέλλον.

1.7. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, μια συνοπτική ανάλυση των κύριων προτεραιοτήτων των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δείχνει σαφή εστίαση στους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτό είναι προφανώς σημαντικό, αλλά υπάρχουν ανησυχίες όσον αφορά την εφαρμογή και τον αντίκτυπο ορισμένων μέτρων που φαίνεται ότι δεν είναι αρκετά βάσιμα. Οι πολίτες, οι εργαζόμενοι και οι εταιρείες πρέπει να υποστηριχθούν, προκειμένου να πραγματοποιήσουν αυτήν τη μετάβαση, και οι στόχοι πρέπει να καθοριστούν με σαφήνεια και λογική, ώστε να αποφευχθεί μια κατάσταση στην οποία παρατηρείται εντυπωσιακή πολιτική ρητορική αλλά κακή πρακτική εφαρμογή, με τρομακτικά παράπλευρα αποτελέσματα «κάτω από την επιφάνεια».

1.8. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι ένα από τα πιο πολύτιμα αποτελέσματα της διαδικασίας του Εξαμήνου αγνοήθηκε όλα αυτά τα χρόνια. Στην πράξη, οι ειδικές συστάσεις ανά χώρα αποτελούν ευκαιρία βελτίωσης και βασίζονται σε συνεπή δεδομένα. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επανεκτιμήσουν τη στάση τους απέναντι σε αυτό το εργαλείο, ιδιαίτερα μετά την κρίση της νόσου COVID-19 και υπό το πρίσμα της ευκαιρίας που προσφέρει ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) για την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων (στην εκπαίδευση, στις δημοσιονομικές πολιτικές, στην αγορά εργασίας, στην κοινωνική προστασία βάσει των συστάσεων του Κοινωνικού Πυλώνα και της Συνόδου Κορυφής του Πόρτο) που είναι απαραίτητες για τα περισσότερα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά την αλλαγή στάσης από την πλευρά των κρατών μελών, και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να είναι πολύ δραστήριες και να λειτουργούν ως εποπτικές αρχές στη διαδικασία.

1.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης την ικανότητα απορρόφησης κεφαλαίων ορισμένων κρατών μελών, έχοντας κατά νου το «ιστορικό» τους. Το ήμισυ των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) 2014-2020 δεν είχε χρησιμοποιηθεί έως το τέλος του 2020 και θα πρέπει να δαπανηθεί τα επόμενα χρόνια. Η εμπειρία και τα δεδομένα της Επιτροπής θα πρέπει να προειδοποιούν τα κράτη μέλη και να τα βοηθούν να ανακαταθέμουν καλύτερα τα κεφάλαια όσον αφορά τη διανομή και το χρονοδιάγραμμα. Είναι πολύ σημαντικό να προειδοποιούνται τα κράτη μέλη ότι οι πολιτικές επιλογές τους δεν πρέπει να υπονομεύουν τη διαδικασία ανάκαμψης και ότι ενδείκνυται η λήψη ορισμένων μέτρων για την αποφυγή προβλημάτων στο σύστημα. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο την ανάγκη αποφυγής της γραφειοκρατίας, αλλά και την ανάγκη παροχής της κατάλληλης πολιτικής υποστήριξης για αποτελεσματικότητα.

1.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η αναπόφευκτη διαδικασία ψηφιοποίησης, ιδίως σε σχέση με τις δημόσιες υπηρεσίες στον τομέα της υγείας ή των κοινωνικών συστημάτων, θα εξαλείψει ορισμένες θέσεις εργασίας. Η ψηφιοποίηση αυτή ενδέχεται επίσης να δημιουργήσει προβλήματα σε ηλικιωμένους πολίτες με μικρότερη ικανότητα αντιμετώπισης της διαδικασίας ψηφιοποίησης. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην ανάγκη σχεδιασμού προγραμμάτων που να μπορούν πραγματικά να στηρίξουν τους πολίτες και να διευκολύνουν τη μετάβαση. Τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέσουν επενδυτικά κεφάλαια για την επανεκπαίδευση των ατόμων που επηρεάζονται από αυτήν την αλλαγή, και χρειάζεται πολιτικό θάρρος για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης, όπως η καλή επικοινωνία με τους πολίτες για την αποσαφήνιση των πολιτικών και των στόχων.

1.11. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρωτοβουλία «Πίνακας αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα». Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτό θα είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο που μπορεί να δώσει ώθηση στην επενδυτική διαδικασία και να δημιουργήσει μηχανισμούς που θα μπορούσαν να είναι ζωτικής σημασίας για την Ένωση. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης το χρονοδιάγραμμα που προτείνεται, με αναμενόμενη έγκριση από την Επιτροπή έως το τέλος Σεπτεμβρίου (?). Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιμένει στη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) και σε αυτή τη διαδικασία. Δεν είναι ζήτημα προβολής. Πρόκειται για ζήτημα επαγρύπνησης και η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης την ανάγκη ενδυνάμωσης και προετοιμασίας των ΟΚΠ για την πρόκληση αυτή. Είναι ανώφελο να ζητάμε δράση από τις ΟΚΠ εάν δεν είναι προετοιμασμένες ή δεν διαθέτουν τους πόρους για να δραστηριοποιηθούν. Αυτό αντιπροσωπεύει μια τεράστια ευθύνη και ευκαιρία για τις ΟΚΠ.

(²) Πίνακας αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα & κοινοί δείκτες, σχέδιο κατ' εξουσιοδότηση πράξης: Πίνακας αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα — κοινοί δείκτες και λεπτομερή στοιχεία.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έκδοση της ανακοίνωσης της Επιτροπής με θέμα «Συντονισμός των οικονομικών πολιτικών το 2021: αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, στήριξη της ανάκαμψης και εκσυγχρονισμός της οικονομίας μας»⁽³⁾. Ο κόσμος αντιμετωπίζει μια μεγάλη κρίση που φαίνεται ότι υπονομεύει όλα τα σχέδια και τις στρατηγικές ανάκαμψης. Ωστόσο, η ανθεκτικότητα και η δύναμη της Ευρώπης πρέπει να υπερισχύσουν, προκειμένου να διατηρήσουμε την Ένωση μας.

2.2. Είναι γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναλάβει πρωτοφανή δράση, προκειμένου να καταπολεμήσει την πανδημία COVID-19, να αμβλύνει τις επιπτώσεις της κρίσης και να θέσει την οικονομία μας σε μια πορεία ισχυρής, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των πολιτικών για την υγεία καθώς η κρίση έχει τεράστιο αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη των πολιτών, η οποία είναι ουσιαστική για την οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη. Ο στόχος του εμβολιασμού άνω του 70 % του ευρωπαϊκού πληθυσμού θα έχει τεράστιο αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη των πολιτών, και η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τον συντονισμό που έχει επιτευχθεί μεταξύ των κρατών μελών για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η ΕΟΚΕ εφιστά επίσης την προσοχή στην ανάγκη να αποσαφηνιστεί στους πολίτες το γεγονός ότι τα επιτεύγματα αυτά είναι σημαντικά, αλλά εξακολουθεί να απαιτείται προσοχή, δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά ενδέχεται να μην επαρκούν για τον πλήρη τερματισμό της κρίσης στον τομέα της υγείας.

2.3. Η ευκαιρία που δόθηκε στα κράτη μέλη να παρουσιάσουν τα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας είναι καθοριστικής σημασίας παράγοντας που πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στην εφαρμογή και την παρακολούθηση αυτών των σχεδίων. Αυτό πρέπει να είναι σαφές σε όλα τα κράτη μέλη. Όπως διατυπώνεται στο ψήφισμα της ΕΟΚΕ: «Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όλες οι μεταρρυθμίσεις της διαδικασίας αναδιάρθρωσης πρέπει να βασίζονται στις θεμελιώδεις αρχές της ΕΕ, δηλαδή την προστασία των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων, των δημοκρατικών αξιών και του κράτους δικαίου. Οι επενδύσεις στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας πρέπει να αποσκοπούν στην ενεργοποίηση του πλήρους δυναμικού της ενιαίας αγοράς, στην οικονομική θωράκιση της ΕΕ, στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών, στη δημιουργία κυκλικής οικονομίας, στην επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας στην ΕΕ το αργότερο έως το 2050, στην ενθάρρυνση της καινοτομίας και του εκσυγχρονισμού που σχετίζονται με την ψηφιοποίηση της οικονομίας και της κοινωνίας, καθώς και στην αποτελεσματική εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, την εξάλειψη της φτώχειας και τη μείωση των ανισοτήτων»⁽⁴⁾.

2.4. Το μέσο NextGenerationEU, ύψους 750 δισ. EUR (500 δισ. εφαρμόζονται τώρα), αποτελεί βασικό εργαλείο ώστε η ΕΕ να προωθήσει τις επενδύσεις και την ανάκαμψη, προκειμένου να εξέλθει ισχυρότερη και πιο ανθεκτική από την τρέχουσα κρίση.

2.5. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων προβλέπει συγκεκριμένες δράσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης σε όλες τις πολιτικές της Ένωσης και θα συμβάλει στη διασφάλιση μιας ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς.

2.6. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει επίσης τη θέση της ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η παραγωγικότητα, η δίκαιη και ισότιμη κατανομή και η μακροοικονομική σταθερότητα παραμένουν οι κατευθυντήριες αρχές του οικονομικού θεματολογίου της ΕΕ. Παρ' όλες τις προκλήσεις, η Πράσινη Συμφωνία παραμένει μακροπρόθεσμη προτεραιότητα, και η Ευρώπη πρέπει να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία για να πρωτοστατήσει σε αυτό το θέμα.

2.7. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η διασφάλιση αποτελεσματικού συντονισμού των πολιτικών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου παραμένει ζωτικής σημασίας για να τεθεί η οικονομία της ΕΕ σε ισχυρότερη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς πορεία ανάπτυξης μετά την πανδημία. Αυτό δηλώθηκε από την ΕΟΚΕ κατά τους τελευταίους μήνες και εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα.

2.8. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι συνολικά, η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών εξακολουθεί να είναι χαμηλή στα κράτη μέλη. Οι οργανώσεις έχουν ενημερωθεί και σε πολλές περιπτώσεις έχουν εισακουστεί. Ωστόσο, αυτό έχει επιφέρει μόνο μερικά απτά αποτελέσματα. Στην πλειονότητα των κρατών μελών δεν πραγματοποιήθηκαν αποτελεσματικές διαβουλεύσεις που να επιφέρουν σημαντικές τροποποιήσεις στις αρχικές κυβερνητικές προτάσεις, με ελάχιστες εξαιρέσεις.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Χάρη στα μέτρα που ελήφθησαν σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, ο αντίκτυπος της πανδημίας στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας έχει περιοριστεί. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και καταστάσεις εντός της Ένωσης. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να υιοθετηθούν διαφοροποιημένες προσεγγίσεις, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανάκαμψη των κρατών μελών που πλήττονται από την κρίση περισσότερο από άλλα.

⁽³⁾ COM(2021) 500 final, 2.6.2021, Συντονισμός των οικονομικών πολιτικών το 2021: αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19, στήριξη της ανάκαμψης και εκσυγχρονισμός της οικονομίας μας.

⁽⁴⁾ Συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας — Τι αποδίδει και τι όχι; (ΕΕ C 155 της 30.4.2021, σ. 1).

3.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι η οικονομική πολιτική πρέπει να παραμείνει υποστηρικτική καθ' όλη τη διάρκεια του 2021 και του 2022. Τα κράτη μέλη δίνουν μια τεράστια μάχη που κάθε άλλο παρά έχει τελειώσει. Η Ένωση πρέπει να επικρατήσει και να συνειδητοποιήσει ότι τα σχέδια ανάκαμψης θα χρειαστούν χρόνο για να έχουν αποτέλεσμα, και ότι απαιτείται ανθεκτικότητα, προκειμένου να επιτευχθούν αποτελέσματα. Η ΕΟΚΕ ζητεί με έμφαση να εγκριθούν βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες στρατηγικές για την κατάλληλη αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης και την επίτευξη ισχυρής και βιώσιμης ανάπτυξης με την πάροδο των χρόνων.

3.3. Υπάρχει μια ενδιαφέρουσα τάση οι πολίτες της Ευρώπης να αποταμιεύουν περισσότερα χρήματα. Η τάση αυτή θα πρέπει επίσης να αποτελέσει μια θετική ευκαιρία για την προώθηση ενός συνδυασμού ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων που να συμβάλουν ουσιαστικά στην ανάκαμψη της οικονομίας και τη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναληφθεί συγκεκριμένη δράση στο θέμα αυτό και πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να ενθαρρύνει όλα τα κράτη μέλη να εγκρίνουν μια ισχυρή δημοσιονομική πολιτική. Απαιτείται δημιουργικότητα για την υιοθέτηση στρατηγικών για τη μετατροπή αυτών των αποταμιεύσεων σε έξυπνες επενδύσεις και την ευθύνη πρέπει να επιμεριστούν οι κυβερνήσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

3.4. Η ΕΟΚΕ, με την ενεργό υποστήριξη και το έργο της ειδικής ομάδας «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» σκοπεύει να καταρτίσει το επόμενο ψήφισμά της τους επόμενους μήνες, με τη συμβολή των 27 τριμελών αντιπροσωπειών μας που δημιουργήθηκαν για τον σκοπό αυτό και να παρακολουθήσει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία εφαρμογής, παράλληλα με την ανάλυση του πολιτικού περιεχομένου από την άποψη της κοινωνίας των πολιτών. Προς το παρόν, έχει καταγραφεί μόνο μια μικρή βελτίωση, κυρίως όσον αφορά τις επίσημες ενημερωτικές συνεδριάσεις, με πολύ περιορισμένες δυνατότητες επιρροής στα σχέδια.

3.5. Οι ΟΚΠ είναι πιο θετικές ως προς τις προοπτικές των κυβερνήσεων να χρησιμοποιήσουν τα κεφάλαια για να προωθήσουν τις επενδύσεις παρά για να ενισχύσουν τις μεταρρυθμίσεις που προωθούν την ανάπτυξη, με πολλά μέλη να πιστεύουν ότι τα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας των χωρών τους στερούνται φιλοδοξίας ή δέσμευσης όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις ενώ άλλα επικρίνουν την έλλειψη πρόσθετων επενδύσεων που δεν είχαν ήδη προβλεφθεί πριν από την κρίση της νόσου COVID-19.

3.6. Η Ευρώπη αντιμετώπισε τεράστιες δυσκολίες με την κρίση της νόσου COVID-19 η οποία κατέδειξε την επικίνδυνη αδυναμία της Ένωσης: την έλλειψη μιας πολιτικής συντονισμού για τη βιομηχανία και την εξάρτηση από άλλους οικονομικούς χώρους για πολλά προϊόντα και υπηρεσίες. Το γεγονός αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί με συντονισμένο τρόπο ώστε να διευκολυνθεί η ανάκαμψη. Μια σωστή βιομηχανική πολιτική είναι απαραίτητη περισσότερο από ποτέ και τώρα είναι καιρός για δράση. Η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών δείχνει επίσης την εξάρτηση της Ένωσης από στρατηγικούς πόρους. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί την ανάληψη ουσιαστικής δράσης από όλα τα κράτη μέλη όσον αφορά τις επενδύσεις στην εκπαίδευση, τις υποδομές και τη βιομηχανική πολιτική που μπορούν να αυξήσουν την απασχόληση και να ενθαρρύνουν τους πολίτες με σκοπό την τόνωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

3.7. Η μεγάλη πλειονότητα των ΟΚΠ (71 %) θεωρεί ότι η συμμετοχή τους στον σχεδιασμό των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας των χωρών τους είναι από ανεπαρκής έως πολύ περιορισμένη.

3.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η διαδικασία ψηφιοποίησης είναι θεμελιώδους σημασίας για την τόνωση της οικονομίας και της κοινωνίας, αλλά υπάρχει πραγματική ανάγκη για τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν προγράμματα και να διαθέσουν πόρους για την εξάλειψη των εμποδίων στη διαδικασία αυτή, ιδίως για ορισμένα τμήματα του πληθυσμού — ηλικιωμένους και άτομα με χαμηλή ειδίκευση. Η ανάγκη ανάπτυξης προγραμμάτων πληροφορικής με αντίκτυπο ευθυγραμμισμένο με λογισμικό που μπορεί να ωφελήσει όλους τους πολίτες αποτελεί συνεπώς προτεραιότητα. Ναι στην ψηφιοποίηση. Αλλά όχι με οποιοδήποτε τίμημα.

3.9. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής για έναν «Πίνακα Αποτελεσμάτων Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας». Είναι ένα σημαντικό βήμα για την παρακολούθηση της εφαρμογής των ΕΣΑΑ και η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αποτελεί σημαντική ευκαιρία που μπορεί να δώσει ώθηση στην επενδυτική διαδικασία και να δημιουργήσει μηχανισμούς που θα μπορούσαν να είναι ζωτικής σημασίας για την Ένωση. Και πάλι, οι ΟΚΠ μπορούν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στη διαδικασία αυτή και είναι έτοιμες να συνεργαστούν.

4. Τα σχέδια ανάκαμψης και οι διάφορες προσεγγίσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, όσον αφορά το υφιστάμενο πλαίσιο, η πολιτική σχετικά με τα δημοσιονομικά ισοζύγια και τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη των κρατών μελών πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Η ανάγκη προσαρμογής σε μια νέα φάση – μόλις ξεπεραστεί ο κίνδυνος για την υγεία που ενέχει η πανδημία COVID-19– είναι προφανής. Θα πρέπει να εξευρεθεί μια αναλλακτική λύση στην υπερβολική μακροοικονομική ανισορροπία, ως η μόνη προοπτική μετά την τεράστια αύξηση του χρέους και του ελλείμματος στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι η κατάλληλη στιγμή για μια σε βάθος και ριζική μεταρρύθμιση του πλαισίου δημοσιονομικής διακυβέρνησης και προειδοποιεί έντονα για την επιστροφή στους «παλαιούς» δημοσιονομικούς κανόνες. Χρειαζόμαστε μια ισχυρή σύσταση για το νέο αυτό αναθεωρημένο Εξάμηνο και ένα νέο σύμφωνο που περιλαμβάνει ορισμένες δεσμευτικές διαδικασίες και κανόνες για τη διαβούλευση με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τις τοπικές αρχές, κάτι που απαιτεί την ανάληψη δράσης. Είναι καιρός να διατυπωθούν δεσμευτικοί κανόνες για τη συμμετοχή σε όλα τα στάδια, από την προετοιμασία έως την εφαρμογή, και τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν νέους στόχους για τη μείωση του ελλείμματος με έμφαση στην ανάπτυξη και τη διακυβέρνηση.

4.2. Είναι επιτακτική ανάγκη ο εκσυγχρονισμός του δημοσιονομικού και οικονομικού πλαισίου, η εφαρμογή μιας προσέγγισης εστιασμένης στην ευημερία και η εφαρμογή ενός χρυσού κανόνα. Η Επιτροπή εξετάζει επίσης την πλευρά των δαπανών, αλλά επίσης —πολύ σωστά— την πλευρά των εσόδων. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη μετατόπιση της φορολόγησης της εργασίας προς την κατεύθυνση της περιβαλλοντικής φορολογίας, με παράλληλη μέριμνα για μια φθίνουσα προσέγγιση και χωρίς επιβάρυνση των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης την καταπολέμηση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού και της απάτης, διότι αυτό θα μπορούσε να υπονομεύσει την οικονομική και δημοσιονομική ανάκαμψη των κρατών μελών και της ΕΕ στο σύνολό της. Εν προκειμένω, απαιτείται μια έξυπνη προσέγγιση, καθώς και μεγαλύτερη σύγκλιση στην Ένωση για να σημειωθεί πρόοδος. Η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική, ίσως με προοδευτικούς περιβαλλοντικούς φόρους, με σταδιακές περικοπές φόρων πρέπει επίσης να είναι μια επιλογή. Είναι σαφές ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός με τρίτες χώρες αντί εντός της ΕΕ μπορεί να κάνει τη διαφορά.

4.3. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, εκτός από την πανδημία, ασκούνται πιέσεις στις τιμές των πρώτων υλών. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Η ΕΟΚΕ πιστεύει στον θεμιτό ανταγωνισμό και υποστηρίζει την ανάγκη για ίσους όρους ανταγωνισμού, αλλά επισημαίνει ότι η κατάσταση επιδεινώνεται, με κίνδυνο να προκληθεί σοβαρή ζημία σε ολόκληρη την Ένωση. Οι τιμές των πρώτων υλών αυξήθηκαν κατά 30 % έως 120 % τους τελευταίους μήνες, και οι πιέσεις συνεχίζονται.

4.4. Τα ΕΣΑΑ αποκαλύπτουν τις διαφορετικές απόψεις των κρατών μελών όσον αφορά την ανάκαμψη κάθε οικονομίας και τη βελτίωση κάθε κοινωνικής κατάστασης. Αυτό δείχνει επίσης τις ανισότητες στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ ζητεί πιο συντονισμένες πολιτικές, ικανές να ενισχύσουν την Ένωση. Απαιτείται συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ενώ θα μπορούσε να γίνει ανταλλαγή «ορθών πρακτικών» για την αποφυγή ατασθαλιών. Τομείς όπως ο τουρισμός και η μεταποιητική βιομηχανία, μεταξύ άλλων, έχουν πληγεί περισσότερο, και η μετάβασή τους σε άλλο επίπεδο θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα. Αυτό θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στις πραγματικές ανάγκες της οικονομίας καθώς και για τη συμμετοχή των ΟΚΠ στη διαδικασία εφαρμογής.

4.5. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για το γεγονός ότι οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από ορισμένα κράτη μέλη μέχρι τώρα, οδηγώντας σε σκεπτικισμό σχετικά με μια πιθανή μελλοντική αλλαγή στάσης. Επιπλέον, η ικανότητα απορρόφησης ορισμένων κρατών μελών και οι μετασχηματιστικές επιπτώσεις των επενδύσεων του ΜΑΑ είναι υπό αμφισβήτηση, και έτσι υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την πιθανή αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητά τους. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι απαιτείται συνεχής παρακολούθηση.

4.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εφαρμογή των ΕΣΑΑ δεν πρέπει να είναι απλώς μια τυπική διαδικασία, αλλά θα πρέπει να πραγματοποιείται στο πραγματικό πνεύμα αυτού του μέσου: ο ρόλος των ΟΚΠ πρέπει να αναγνωρίζεται και οι διαβουλεύσεις πρέπει να γίνονται σε δημόσια φόρουμ και όχι πίσω από κλειστές πόρτες.

4.7. Η κρίση της νόσου COVID-19 ανέδειξε και επιδείνωσε τα μακροχρόνια κενά στις κοινωνίες μας και οι πιο ευάλωτοι συχνά έχουν πληγεί περισσότερο. Η επίπτωση των λοιμώξεων της νόσου COVID-19 ήταν υψηλότερη για τους πιο στερημένους ανθρώπους και πολλά τμήματα της κοινωνίας συχνά φέρουν το μεγαλύτερο βάρος των επιπτώσεων των μέτρων για την καταπολέμηση της κρίσης. Ως συνέπεια της κρίσης, τα άτομα με χαμηλή ειδικευση και/ή οι νέοι βίωσαν δυσανάλογα τη μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης. Επιπλέον, για πολλούς η εκπαίδευση έχει διαταραχθεί σοβαρά. Υπάρχουν αυξανόμενοι κίνδυνοι ανισοτήτων όσον αφορά τις λιγότερο εξειδικευμένες ομάδες πολιτών.

5. Η εσωτερική αγορά ως πλεονέκτημα του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής

5.1. Η κρίση της νόσου COVID-19 έγινε αισθητή σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά ο αντίκτυπος ήταν διαφορετικός. Μια συντονισμένη προσέγγιση όσον αφορά τον εμβολιασμό επέτρεψε στην Ένωση να επιτύχει πολύ καλά αποτελέσματα. Ο στόχος του εμβολιασμού του 70 % του πληθυσμού της Ένωσης συνεπαγόταν τεράστιο έργο, και η απόκριση της ΕΕ ήταν ιδιαίτερα θετική. Παρά ορισμένα προβλήματα (τα οποία ήταν αναμενόμενα για ένα τέτοιο εγχείρημα), αυτό στέφθηκε με επιτυχία και αποτέλεσε ένα καλό παράδειγμα του «ειρηνευτικού εγχειρήματος» που αντιπροσωπεύει η Ένωση από την ίδρυσή της.

5.2. Τώρα, περισσότερο από ποτέ, η ενιαία αγορά και η ολοκλήρωσή της πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα, και οι πολιτικές διαφορές θα πρέπει να αποφευχθούν. Η πολιτική ρητορική που διαπιστώνεται σε ορισμένα κράτη μέλη και υπονομεύει την ενιαία αγορά αντικρούεται από τα γεγονότα: μόνο με μια ισχυρή Ένωση και μια συντονισμένη προσέγγιση κατέστη δυνατή η διαπραγμάτευση και η εκπόνηση των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Η επικοινωνία είναι ουσιαστική για την προαγωγή των ευρωπαϊκών αξιών, και η ενιαία αγορά αποτελεί μέρος αυτής της διαδικασίας. Όλοι οι πολίτες της Ευρώπης θα πρέπει να επωφεληθούν από την εσωτερική αγορά, ώστε να μπορούν να είναι υπερήφανοι για την ικανότητα της Ευρώπης να ανταποκριθεί στην κρίση, παρά τις δυσκολίες που δημιουργεί η πρόκληση της συντονισμένης αντίδρασης στην κρίση.

5.3. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι τα κράτη μέλη υιοθέτησαν διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, αλλά υπογραμμίζει επίσης το γεγονός ότι ο συντονισμός και οι ορθές πρακτικές θα πρέπει να προωθηθούν περισσότερο μετά τη διαδικασία εμβολιασμού. Η Ένωση πρέπει να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της — ιδίως την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, εμπορευμάτων και κεφαλαίων. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υποστηρίξει αυτήν την ελευθερία χωρίς να υπονομευθούν τα συστήματα υγείας των κρατών μελών, και αυτό είναι δυνατό μόνο με συντονισμό της ενιαίας αγοράς. Τα κράτη μέλη έχουν αποδείξει πολλές φορές στην ιστορία ότι αυτό είναι εφικτό. Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή για μια καλή απάντηση.

5.4. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενιαίας αγοράς και των ευκαιριών της, σε συνδυασμό με μια ισχυρή κοινωνική αγορά που είναι απαραίτητη και «σήμα» της Ένωσης. Πρόκειται για επίτευγμα που πρέπει να προστατευθεί.

6. Η συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στα σχέδια ανάκαμψης

6.1. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι η συμμετοχή των ΟΚΠ είναι ζωτικής σημασίας για την ανάκαμψη, ειδικότερα όταν πρέπει να παραδεχτούμε ότι τα μέτρα ανάκαμψης έκτακτης ανάγκης, τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο, θα μπορούσαν να καταστούν μόνιμα.

6.2. Οι ΟΚΠ στηρίζουν τις επενδύσεις στην εκπαίδευση, τη διά βίου μάθηση και την Ε&Α, ζωτικής σημασίας για την πραγματοποίηση και τη συμπλήρωση των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών που προωθεί το μέσο NextGenerationEU, καθώς και επενδύσεις που ενισχύουν τα συστήματα υγείας και τις πολιτικές δημόσιας υγείας των κοινωνιών που έχουν πληγεί σοβαρά από την πανδημία COVID-19. Τώρα, περισσότερο από ποτέ, οι οργανώσεις «επί τόπου» έχουν την ικανότητα και την ευθύνη να υποδεικνύουν και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης των πραγματικών προκλήσεων, και τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν το θάρρος να τις συμπεριλάβουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η ΕΟΚΕ ζητεί να υιοθετηθεί μια τέτοια προσέγγιση, κυρίως λόγω της πείρας και των γνώσεων που έχουν αποκτηθεί από δεκαετίες εξυπηρέτησης διαφόρων σκοπών με πολύ καλά αποτελέσματα.

6.3. Σε περιόδους κρίσης η φωνή των ΟΚΠ είναι πιο σημαντική από ποτέ, όχι μόνο λόγω της πείρας αυτών των οργανώσεων, αλλά κυρίως επειδή ωφελούνται από άμεση επαφή με την πραγματικότητα, πράγμα καθοριστικής σημασίας για την παρακολούθηση και την εφαρμογή πολιτικών που έχουν πραγματικό αντίκτυπο.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ»

[COM(2020) 746 final]

(πρόσθετη γνωμοδότηση)

(2022/C 105/28)

Εισηγήτρια: η κ. **Kristi SÖBER**

Απόφαση του Προεδρείου	26.4.2021
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 1 του Εσωτερικού Κανονισμού και άρθρο 29 στοιχείο α) των διατάξεων εφαρμογής του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο όργανο	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Εγκρίθηκε από το τμήμα	5.10.2021
Εγκρίθηκε από την ολομέλεια	20.10.2021
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	564
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ / κατά / αποχές)	166/2/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι η πανδημία δεν έχει παρέλθει ακόμη και ότι οι οικονομικές της επιπτώσεις θα διαρκέσουν για αρκετά χρόνια και χρειάζεται ένα συγκεκριμένο, νέο μείγμα οικονομικής πολιτικής έκτακτης ανάγκης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σύμφωνα με τις οποίες, από το 2021, οι οικονομίες της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ θα επιταχυνθούν ξανά γρήγορα, ιδίως χάρη στην ανάκαμψη των επενδύσεων, με ισχυρή στήριξη από τη χρήση του μέσου ανάκαμψης της ΕΕ [NextGenerationEU (NGEU)], ιδίως του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

1.2. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ΕΕ διανύει τη σοβαρότερη περίοδο στην οικονομική ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η οποία επηρεάζει την ιδιωτική κατανάλωση και τις ιδιωτικές επενδύσεις, καθώς και τις επιδόσεις του εξωτερικού εμπορίου. Σε αυτή την κρίσιμη περίοδο, μόνον οι κρατικές δαπάνες μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση της κατάστασης.

1.3. Σε αυτή τη συγκεκριμένη και μοναδική κατάσταση, ήταν αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα νέο μείγμα οικονομικών πολιτικών έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ταχεία αντίδραση τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε επίπεδο κρατών μελών και εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η διττή διαδικασία μετάβασης έχει καταστεί σημαντικό μέρος της προσπάθειας και της στρατηγικής ανάκαμψης.

1.4. Ιδίως κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020, οι πρωτοβουλίες επενδύσεων για την αντιμετώπιση του κορονοϊού συνέβαλαν στην άμβλυνση των πολύ δύσκολων οικονομικών συνθηκών, κυρίως μέσω της σταθεροποίησης των αγορών, της απασχόλησης και του ατομικού εισοδήματος. Αυτό το πρώτο βήμα ακολούθησε το μέσο NGEU, η ισχυρή και πιο καινοτόμος δημοσιονομική συνεισφορά, αντιδρώντας άμεσα στις επιπτώσεις της πανδημίας. Η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά και τις δύο πρωτοβουλίες ως ταχεία και ευέλικτη αντίδραση στην πανδημία.

1.5. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση των διαφορετικών θέσεων και των επιπτώσεων της πανδημίας που προκάλεσαν μεγαλύτερη απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ ζητά να ληφθεί υπόψη το φαινόμενο των αποκλίσεων σε ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ και να δοθεί μια συνετή απάντηση στις σημαντικά επιδεινούμενες δημοσιονομικές επιδόσεις, και μέσα σε ένα κοινό πλαίσιο, η ΕΟΚΕ χαίρεται την ευελιξία που υιοθετήθηκε στις εξατομικευμένες εθνικές οικονομικές πολιτικές και στα εθνικά προγράμματα ανάκαμψης που σέβονται τις ειδικές ανάγκες των κρατών μελών. Η ευελιξία αυτή συνιστάται επίσης για την εφαρμογή των προγραμμάτων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

1.6. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη επίτευξης νέας ισορροπίας μεταξύ νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής και εξάλειψης των διαπιστωμένων μακροοικονομικών ανισορροπιών την επόμενη περίοδο. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της σημαντικής αύξησης του λόγου του χρέους προς το ΑΕγχΠ κατά το προηγούμενο έτος. Μετά την ανάκαμψη της οικονομίας, η μείωση του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕγχΠ πρέπει να γίνει κατά τρόπο που να προάγεται η χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και να αποφεύγονται οι κοινωνικές αδικίες και οι αδικαιολόγητες αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ σέβεται και κατανοεί ότι η ανάκαμψη μετά την COVID-19 θα συνοδεύεται σε μεγάλο βαθμό από τα μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής ⁽¹⁾ που θα συμβαδίζουν κυρίως με την Πράσινη Συμφωνία της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους δεσμούς μεταξύ της διαδικασίας ανάκαμψης, της δημοσιονομικής εξυγίανσης και των πράσινων δημοσιονομικών πρακτικών.

1.8. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι τα διδάγματα από την πανδημία θα πρέπει να αντικατοπτρίζονται στη συνολική προσπάθεια συμβολής στην οικονομικά αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ μακροπρόθεσμα.

1.9. Σε αντίθεση με την προηγούμενη κρίση του 2009-2011, όταν ο τραπεζικός και χρηματοπιστωτικός τομέας ήταν ένας από τους παράγοντες που πυροδότησαν την επακόλουθη ύφεση, αυτή τη φορά η ΕΟΚΕ επικροτεί την καλή και υγιή μορφή του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού τομέα, η οποία συνέβαλε στην καλύτερη αντιμετώπιση αυτής της δύσκολης κατάστασης.

1.10. Η ΕΟΚΕ ζητά με σεβασμό να διατηρηθεί η ακεραιότητα της ενιαίας αγοράς και να αποφευχθούν τυχόν ενδείξεις κατακερματισμού της, ως απαραίτητη προϋπόθεση για τις μελλοντικές θετικές επιδόσεις των οικονομιών της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ. Αυτή η ακεραιότητα θα πρέπει να υποστηριχθεί περαιτέρω μέσω της ενδεδειγμένης προόδου στην ανάπτυξη της Τραπεζικής Ένωσης και της Ένωσης Κεφαλαιαγορών.

1.11. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και σέβεται ότι αντλήθηκαν ορισμένα σημαντικά διδάγματα από την προηγούμενη κρίση και χρησιμοποιήθηκαν για τη στήριξη της μακροοικονομικής σταθερότητας, και ζητεί από τα αρμόδια θεσμικά όργανα της ΕΕ να βελτιώσουν τη διακυβέρνηση της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ και να διασφαλίσουν ότι τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την πανδημία αντικατοπτρίζονται συνεπώς σε συνεχείς μεταρρυθμιστικές προσπάθειες.

2. Ιστορικό και ευρύτερο πλαίσιο

Τρέχουσες μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές

2.1. Η πανδημία COVID-19 προκάλεσε μια ξαφνική και βαθιά οικονομική ύφεση, αλλά, το 2020, η πτώση του ΑΕγχΠ ήταν τελικά ελαφρώς μικρότερη από την αρχικά αναμενόμενη. Η μείωση ήταν μεγαλύτερη σε σύγκριση με την τελευταία οικονομική κρίση (το 2020, η οικονομία της ζώνης του ευρώ μειώθηκε 6,5 % σε ετήσια βάση, σε σύγκριση με 4,5 % το 2009, η οικονομία της ΕΕ μειώθηκε κατά 6,0 % σε ετήσια βάση το 2020, σε σύγκριση με 4,3 % το 2009· τόσο οι οικονομίες της ΕΕ όσο και της ζώνης του ευρώ αναμένεται να αυξηθούν κατά 4,8 % το 2021). Επομένως, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια έκτακτη οικονομική συγκυρία και τις χειρότερες οικονομικές επιδόσεις της Ευρώπης μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

2.2. Το 2020, τόσο η ιδιωτική κατανάλωση όσο και οι επενδύσεις μειώθηκαν σημαντικά (αμφότερες 7,4 % σε ετήσια βάση), ενώ το εξωτερικό εμπόριο έχει επίσης πληγεί σοβαρά. Μόνο οι κρατικές δαπάνες το 2020 αυξήθηκαν ελαφρά σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (1,3 %). Μέχρι σήμερα, λόγω των έκτακτων μέτρων, δεν έχουν σημειωθεί ούτε μαζικές απώλειες θέσεων εργασίας ούτε μεγάλες απώλειες εισοδήματος στην κλίμακα της κρίσης του 2008. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας, αυτό σημαίνει επίσης μείωση της παραγωγικότητας.

2.3. Το 2021 θεωρείται γενικά έτος ανάκαμψης (ιδιαίτερα λόγω της αύξησης των επενδυτικών δραστηριοτήτων, η οποία προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να φτάσει το 6,2 %), ωστόσο εξακολουθεί να είναι γεμάτο αβεβαιότητα λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας και των αλλαγών στη συμπεριφορά των οικονομικών παραγόντων.

Μείγμα οικονομικής πολιτικής έκτακτης ανάγκης

2.4. Λόγω της πανδημίας, έπρεπε να δημιουργηθεί ένα νέο μείγμα οικονομικής πολιτικής έκτακτης ανάγκης για την άμεση αλλά και μεσοπρόθεσμη αντιμετώπιση του κλυδωνισμού. Η κύρια προτεραιότητα είναι η αντιμετώπιση, η εξάλειψη και η μείωση των κοινωνικών συνεπειών της πανδημίας και να κρατηθεί η Ευρώπη σε ανταγωνιστική και βιώσιμη πορεία.

⁽¹⁾ Ορισμός της ΕΚΤ στην *ECB Occasional Paper Series* — *Structural Policies in the Euro-area* (Σειρά έκτακτων εγγράφων της ΕΚΤ — Διαρθρωτικές πολιτικές στη ζώνη του ευρώ), Ιούνιος 2018: Διαρθρωτική οικονομική πολιτική = Μέτρα οικονομικής πολιτικής που εγκρίθηκαν για τις αγορές εργασίας, προϊόντων και χρηματοπιστωτικών αγορών με σκοπό τη βελτίωση των θεσμικών και κανονιστικών πλαισίων για την ενίσχυση των συνθηκών για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και την εξασφάλιση επιθυμητών αποτελεσμάτων διανομής.

2.5. Ένα άλλο αναπόσπαστο μέρος της μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης αντίδρασης στην πανδημία και της προσπάθειας για ανάκαμψη, ανοικοδόμηση και ανθεκτικότητα (στρατηγική 3R), είναι η διαδικασία διττής μετάβασης (πράσινη και ψηφιακή), με ιδιαίτερη έμφαση σε κοινωνικά ζητήματα και σεβασμό για το κράτος δικαίου και άλλες θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ζητεί να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην καταπολέμηση των ανισοτήτων και στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης, ιδίως για τους πλέον ευάλωτους.

Νομισματική πολιτική

2.6. Η ΕΚΤ συνεχίζει την εξαιρετικά επεκτατική πολιτική της ως στοχευμένη απάντηση στην πανδημία. Πρόσφατα, ωστόσο, η ΕΚΤ ανακοίνωσε ότι οι υννοϊκοί όροι χρηματοδότησης θα μπορούσαν να διατηρηθούν με συγκρατημένο ρυθμό καθαρών αγορών αγαθών στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (PEPP) σε σχέση με τα προηγούμενα δύο τρίμηνα.

Δημοσιονομικός προσανατολισμός και δημοσιονομική εξυγίανση

2.7. Οι Πρωτοβουλίες Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού (CRII και CRII +), οι οποίες ανακατευθύνουν και ανακατανέμουν τα κεφάλαια της πολιτικής συνοχής, συνέβαλαν σημαντικά στην εξισορρόπηση και στην αντιστάθμιση των αρνητικών συνεπειών, στη σταθεροποίηση των αγορών και στην προστασία των θέσεων εργασίας και των προσωπικών εισοδημάτων.

2.8. Το πλέον καινοτόμο μέσο που εφευρέθηκε, αναπτύχθηκε και εφαρμόζεται επί του παρόντος ως άμεση απάντηση στην πανδημία COVID-19 είναι αναμφίβολα το πρόγραμμα NGEU, κύριος στόχος του οποίου είναι να μετριάσει τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας.

2.9. Ο επεκτατικός δημοσιονομικός προσανατολισμός του NGEU υποστηρίχθηκε κατ' εξαίρεση και προσωρινά μέσω της ενεργοποίησης της γενικής ρήτρας διαφυγής του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

2.10. Ωστόσο, παράλληλα με τα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, η δημοσιονομική δέσμευση ήταν δαπανηρή και οδήγησε στην επιδείνωση των δημοσιονομικών δεικτών.

2.11. Μια εφικτή μείωση του λόγου του δημοσίου χρέους προς το ΑΕγχΠ πρέπει να γίνει κατά τρόπο που να αποφεύγονται οι κοινωνικές αδικίες και οι αδικαιολόγητες αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας. Για τη βελτίωση των δημοσιονομικών δεικτών, είναι ζωτικής σημασίας μια στρατηγική βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Διαρθρωτική πολιτική και κανονιστικά μέτρα

2.12. Η πανδημία COVID-19 αποκάλυψε ορισμένες σοβαρές διαρθρωτικές αστοχίες στη λειτουργία των ευρωπαϊκών οικονομιών και κοινωνιών. Τα διδάγματα που πρέπει να αντληθούν μετά την πανδημία COVID-19 περιλαμβάνουν, συνεπώς, όχι μόνο την καθιέρωση μιας νέας κανονικότητας, αλλά και την εφαρμογή μέτρων που καθιστούν τα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα πιο ανθεκτικά (τα οποία προϋποθέτουν ήδη λιγότερη αστάθεια και ευπάθεια). Το παραπάνω περιλαμβάνει όχι μόνο τα ορόσημα για μια κοινωνικά δίκαιη διττή μετάβαση, και πιο αποτελεσματικά και διασυνδεδεμένα συστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και διανομής ιατρικών υπηρεσιών σε ολόκληρη την Ευρώπη, αλλά και υποστήριξη για μια πιο ανταγωνιστική ζώνη του ευρώ εντός και εκτός Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων στρατηγικών επενδύσεων που υποστηρίζουν την ευρωπαϊκή βιομηχανία και ενισχύουν τη θέση της ΕΕ σε παγκόσμιο πλαίσιο.

2.13. Στην πρώτη φάση της πανδημίας, η ενιαία αγορά δέχτηκε ισχυρό πλήγμα, με τις παραδοσιακές εμπορικές ροές να διακόπτονται μεταξύ και ακόμη και εντός των κρατών μελών της ΕΕ λόγω των αυστηρών περιοριστικών μέτρων. Η κατάσταση επιλύθηκε με την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία δημιούργησε πράσινους διαδρόμους.

Χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση

2.14. Ο τραπεζικός και χρηματοπιστωτικός τομέας της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ απέδειξε τη δύναμη και την ανθεκτικότητά του, χάρη στους νέους κανονισμούς και κανόνες που εγκρίθηκαν μετά την προηγούμενη κρίση. Επί του παρόντος, ο τομέας είναι ισχυρότερος όσον αφορά τα κεφαλαιουχικά αγαθά και την υγεία του χαρτοφυλακίου του. Ωστόσο, ενδέχεται να υπάρχουν ορισμένοι κίνδυνοι που σχετίζονται με τη φερεγγυότητα των πελατών του που ενδέχεται να οδηγήσουν σε περισσότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Διακυβέρνηση

2.15. Η τρέχουσα κρίση μάς υπενθύμισε την ατελή αρχιτεκτονική του πλαισίου της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ. Με τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ο χαρακτήρας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου έχει αλλάξει ριζικά: δεδομένου ότι η εκταμίευση των κονδυλίων συνδέεται με την εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων, αυτές έχουν καταστεί πιο δεσμευτικές από πολιτική άποψη. Η κοινωνία των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχει περισσότερο στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η αρχή της εταιρικής σχέσης, η οποία αποτελεί μακρά παράδοση στην πολιτική συνοχής, θα πρέπει να λειτουργήσει ως πρότυπο για έναν αποτελεσματικό μηχανισμό συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα σενάρια ανάκαμψης θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την ένταση της πανδημίας και από την επιτυχία των εκστρατειών εμβολιασμού, από διαρθρωτικές πτυχές (για παράδειγμα, την απόδοση τομέων που έχουν επηρεαστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος ή εξολοκλήρου, όπως ο τουρισμός, ο ξενοδοχειακός τομέας, οι μεταφορές, ο πολιτισμός και η ψυχαγωγία και το βάρος τους στην οικονομία). Η πιθανή ευελιξία στη δημοσιονομική πολιτική προκειμένου να καταστεί δυνατή η λήψη αντισταθμιστικών μέτρων, καθώς και η αποτελεσματικότητα των εν λόγω μέτρων θα είναι επίσης κείριας σημασίας.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που ο οικονομικός αντίκτυπος της πανδημίας οδήγησε σε μεγαλύτερες αποκλίσεις μεταξύ των οικονομιών της ζώνης του ευρώ όσον αφορά τις οικονομικές επιδόσεις, τους δημοσιονομικούς δείκτες, τον πληθωρισμό και το εξωτερικό ισοζύγιο. Αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει έντονα την οικονομική και κοινωνική κατάσταση και την ανταγωνιστικότητα των πληγεισών οικονομιών και της ζώνης του ευρώ συνολικά, καθώς και τις εσωτερικές και εξωτερικές ανισορροπίες.

3.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά την ιδιαίτερος ολοκληρωμένη και αρκετά ευέλικτη ανταπόκριση των κύριων παραγόντων της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ στην πανδημία, δηλαδή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (με τα προγράμματα αγοράς και τα βασικά επιτόκια), του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ — με τα μέσα στήριξης της μακροοικονομικής σταθερότητας) και της Επιτροπής [με την αρκετά καινοτόμο πρωτοβουλία NGEU, που συμπληρώνεται από άλλα μέτρα έκτακτης ανάγκης όπως το CRII(+), το SURE, την ευελιξία στους κανόνες φορολογικών και κρατικών ενισχύσεων, καθώς και στους δημοσιονομικούς κανονισμούς και άλλα έκτακτα μέτρα που παρέχουν στα κράτη μέλη την απαραίτητη ευελιξία για έγκριση των απαιτούμενων μέτρων διαχείρισης κρίσεων].

3.4. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι το αποτέλεσμα του μείγματος οικονομικής πολιτικής έκτακτης ανάγκης είναι κείριας σημασίας. Ουσιαστικά, πρέπει να επιτευχθεί κοινή και συντονισμένη συμφωνία μεταξύ νομισματικής πολιτικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Πρέπει να πραγματοποιηθούν σημαντικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης (μεταξύ άλλων, μέσω μέτρων για καθαρή ενέργεια, ψηφιοποίηση, καινοτομία και κυκλική οικονομία). Ο αντίκτυπος του NGEU και η αλληλεπίδρασή του με άλλες οικονομικές πολιτικές επηρεάζουν τα μάλα ιδίως τις χώρες που λαμβάνουν μεγάλα κεφάλαια.

3.5. Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι το εν λόγω μείγμα οικονομικής πολιτικής έκτακτης ανάγκης περιέχει επίσης ορισμένα όρια για τη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη πρόληψη τυχόν μελλοντικών αρνητικών συνεπειών αναφορικά με τους δείκτες σταθερότητας των τιμών και δημοσιονομικής πειθαρχίας ως αποτέλεσμα των τρεχουσών επεκτατικών πολιτικών. Ειδικότερα, η μελλοντική ανάπτυξη των δημόσιων οικονομικών υπόκειται σε υψηλούς κινδύνους. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη για μια δίκαιη και βιώσιμη φορολογική πολιτική, καταπολεμώντας, μεταξύ άλλων, τη φορολογική απάτη και τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό.

3.6. Η ΕΟΚΕ προσδοκά ότι το μέσο NGEU όχι μόνο θα επαναφέρει τις οικονομίες της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ στα επίπεδα προ πανδημίας, αλλά και θα υποστηρίξει σημαντικά μέτρα διαρθρωτικής πολιτικής, κυρίως προς μια κοινωνικά δίκαιη πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις ανησυχίες για την απασχόληση και την κοινωνία. Όσον αφορά το μέσο NGEU, η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η ΕΕ κατάφερε να προβεί σε ένα τόσο μεγάλο βήμα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, αλλά θεωρεί επίσης αναγκαίο να καταβληθούν προσπάθειες για την αντιμετώπιση πιθανών ελλείψεων, όπως η ανεπαρκής διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών κατά την κατάρτιση των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

3.7. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι ένα άλλο καινοτόμο εργαλείο που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε ως άμεση απάντηση στην πανδημία είναι το SURE, το οποίο έχει ως στόχο να στηρίζει τις κυβερνήσεις στις προσπάθειές τους να προστατεύσουν τις θέσεις εργασίας και τα προσωπικά εισοδήματα.

3.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά η επόμενη δημοσιονομική εξυγίανση να σέβεται τις πράσινες δημοσιονομικές πρακτικές⁽²⁾ και να υποστηρίζει τις πράσινες δημόσιες επενδύσεις, ώστε να συμβάλει στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και σε μια πιο υγιή δημοσιονομική κατάσταση της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων της τρέχουσας κρίσης στα δημόσια οικονομικά.

(2) Έγγραφο συζήτησης, Elva Bova (2021), *Green Budgeting Practices in the EU: A First Review* (Πράσινες δημοσιονομικές πρακτικές στην ΕΕ: μια πρώτη επανεξέταση).

3.9. Ενώ η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για την πρόωρη απενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής⁽³⁾, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη δημοσιονομική βιωσιμότητα μετά το σαφές τέλος της πανδημίας και την ικανοποιητική πρόοδο της ανάκαμψης. Τότε, οι δημοσιονομικές πολιτικές και τα δημοσιονομικά μέσα θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν ώστε να υιοθετηθούν οι κατάλληλες στρατηγικές μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση της Επιτροπής να ξεκινήσει εκ νέου την αναθεώρηση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ το φθινόπωρο του 2021. Οι δημοσιονομικοί κανόνες θα πρέπει να εφαρμόζονται πλήρως μόνο μετά την αναθεώρησή τους. Έτσι, για την «επιστροφή στην κανονικότητα» η ΕΟΚΕ συνιστά «στροφή» προς ένα αναθεωρημένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης⁽⁴⁾. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, κάθε μελλοντικό δημοσιονομικό πλαίσιο πρέπει να είναι φιλικό προς τις επενδύσεις, μέσω της εφαρμογής ενός χρυσού κανόνα για δημόσιες επενδύσεις χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα, να προωθεί την ανάπτυξη και να επιτρέπει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν αντικυκλική πολιτική σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

3.10. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ των μεταρρυθμίσεων για αποτελεσματικότερα και πιο δίκαια συστήματα δημοσίων εσόδων που μετατοπίζουν τη φορολόγηση από την εργασία και τις παραγωγικές επενδύσεις και εστιάζουν περισσότερο στην περιβαλλοντική φορολογία και στους εξωτερικούς παράγοντες τιμολόγησης, καθώς και σε μια πιο αποτελεσματική και βελτιωμένη δομή κινήτρων για τον περιορισμό των πρακτικών φοροαποφυγής.

3.11. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο τραπεζικός και ο χρηματοπιστωτικός τομέας της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ βρίσκονται σε πολύ καλύτερη κατάσταση σε σύγκριση με την προηγούμενη κρίση. Συγκεκριμένα, είναι λιγότερο ευάλωτοι και πιο ανθεκτικοί. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, η ΕΟΚΕ συνιστά να μην υποτιμηθούν ορισμένοι από τους κινδύνους φερεγγυότητας που ενδέχεται να προκύψουν από απώλειες εσόδων που υπέστησαν οι πελάτες των εν λόγω τομέων. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε περισσότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στους ισολογισμούς των τραπεζών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο τραπεζικός τομέας εντός της ζώνης του ευρώ απέδειξε τη σταθερότητά του και μέχρι στιγμής δεν έχει επηρεαστεί σημαντικά από την κρίση.

3.12. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η ομαλή λειτουργία της ενιαίας αγοράς σημαίνει επίσης πιο ανθεκτική και αποτελεσματική οικονομία της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ στο σύνολό της. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ιδιαίτερα σημαντικό να ολοκληρωθεί η ενιαία αγορά, προκειμένου να περιοριστούν οι οικονομικές δυσκαμψίες και ατέλειες.

3.13. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το συγκεκριμένο μείγμα οικονομικής πολιτικής που υιοθετήθηκε πέρυσι για την άμεση αντιμετώπιση της πανδημίας και το οποίο προσαρμόζεται συνεχώς ώστε να αντικατοπτρίζει τη μεταβαλλόμενη κατάσταση. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα μέτρα αντιμετώπισης της ΕΕ θα μπορούσαν να μετριάσουν αποτελεσματικά τις πιθανές αρνητικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κρίσης στις οικονομικές επιδόσεις της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ, καθώς και στις αγορές εργασίας της ΕΕ, και να μειώσουν τη διέγερση των οικονομικών και κοινωνικών αποκλίσεων. Ταυτόχρονα, είναι ζωτικής σημασίας να αντιμετωπιστούν οι ουσιαστικές ανισορροπίες προκειμένου να καλυφθούν αποτελεσματικά σημαντικοί μακροοικονομικοί κίνδυνοι, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων αύξησης των ανισοτήτων.

3.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η καλή λειτουργία της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της κοινωνικής προστασίας και των συστημάτων έκτακτης ανάγκης είναι ζωτικής σημασίας για τη θετική μακροπρόθεσμη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Η πανδημία αποκάλυψε και ενίσχυσε αυτόν τον δεσμό, ο οποίος θα πρέπει συνεπώς να αντικατοπτρίζεται και στην εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

3.15. Η ΕΟΚΕ συνιστά ανεπιφύλακτα τη συνέχιση των προσπαθειών για την ολοκλήρωση της οικοδόμησης της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της προσαρμογής του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου στο πρόγραμμα NGEU, την ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης και της Ένωσης Κεφαλαιαγορών και την αναθεώρηση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης. Θα πρέπει να εξεταστεί εάν ο σχεδιασμός του NGEU θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει παράδειγμα όσον αφορά τον τρόπο μελλοντικής κινητοποίησης και αξιοποίησης κοινών χρηματοδοτικών πόρων

3.16. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η κύρια δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας ετοιμάστηκε το πρώτο εξάμηνο του 2020, λίγο προτού γίνουν αισθητές οι πιο σοβαρές επιπτώσεις της πανδημίας στα περισσότερα κράτη μέλη. Επομένως, θα μπορούσε να εξεταστεί η αξιολόγηση της καταλληλότητας και της επάρκειας των μέτρων που εγκρίθηκαν. Ο προγραμματισμός διαδραματίζει βασικό ρόλο στην πρόβλεψη, η οποία θα επιτρέψει τη συνέχιση της ανταπόκρισης στη νέα πραγματικότητα που προκαλεί η πανδημία, η οποία κάθε άλλο παρά έχει ξεπεραστεί, καθιστώντας απαραίτητο τον μόνιμο προγραμματισμό.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη δημοσίευση επτά εμβληματικών πρωτοβουλιών από την Επιτροπή που θα χρησιμεύσουν ως κατευθυντήριες γραμμές για την πρακτική εφαρμογή του μηχανισμού αποκατάστασης και ανθεκτικότητας στα επιμέρους κράτη μέλη. Είναι πολύ σημαντικό οι πρωτοβουλίες αυτές να είναι συνεπείς με τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες που προσδιορίστηκαν για την ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19 στη σύσταση του Συμβουλίου για την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ.

⁽³⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 227.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 429 της 11.12.2020, σ. 227 και γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Αναδιαμόρφωση του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ για βιώσιμη ανάκαμψη και δίκαιη μετάβαση» (ECO/553), βλ. σελίδα 10 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας.

4.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον πολύ υποστηρικτικό ρόλο που έχει διαδραματίσει το πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στην προστασία και ενίσχυση του επιχειρηματικού τομέα στη ζώνη του ευρώ και στην ΕΕ συνολικά.

4.3. Όσον αφορά την ανάκαμψη, η ΕΟΚΕ προτείνει να δοθεί έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική δικαιοσύνη, πράγμα που θα οδηγήσει σε αύξηση του εισοδήματος και του ΑΕγχΠ. Ένας βιώσιμος δημοσιονομικός προσανατολισμός, με στόχο τη μείωση της επιβάρυνσης για τις μελλοντικές γενιές και τον περιορισμό του κινδύνου που συνδέεται με τα υψηλότερα επιτόκια ή τη χαμηλότερη παραγωγή, απαιτεί μεγαλύτερη αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω α) ενίσχυσης των δημόσιων επενδύσεων και β) μεταρρυθμίσεων που υποστηρίζουν τη μετάβαση προς μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία.

4.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και σέβεται τα σημαντικά διδάγματα που αντλήθηκαν από την προηγούμενη κρίση και χρησιμοποιήθηκαν για τη στήριξη της μακροοικονομικής σταθερότητας, και πιστεύει ακράδαντα ότι τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την πανδημία πρέπει συνεπώς να αντικατοπτρίζονται στις συνεχείς μεταρρυθμιστικές προσπάθειες που εστιάζουν στη μείωση του διοικητικού φόρτου για τις επιχειρήσεις μέσω της ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης, των ΜΜΕ και του επιχειρηματικού τομέα στο σύνολό του, της ηλεκτρονικής αναγνώρισης, καθώς και αποτελεσματικών συστημάτων δικαιοσύνης.

Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2021.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL